

T.C.

Giresun Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı

VAKFIKEBİR VE YÖRESİ AĞIZLARI
(THE DIALECTS OF VAKFIKEBİR AND ITS ENVIRONMENT)

(DİL ÖZELLİKLERİ - METİNLER - SÖZLÜK)

(Language Features-Texts-Dictionary)

Yüksek Lisans Tezi

Hazırlayan

Temuçin TOSUN

Danışman

Prof. Dr. Feridun TEKİN

Giresun, 2019

JÜRİ ÜYELERİ ONAY SAYFASI

Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nün / / tarihli toplantısında oluşturulan jüri, Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi **Temuçin Tosun'un Vakıfkebir ve Yöresi Ağzları (Dil Özellikleri - Metinler - Sözlük)** başlıklı tezini incelemiş olup aday 21/06/2019 tarihinde, saat 10.00'da jüri önünde tez savunmasına alınmıştır.

Aday çalışma, sınav sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Sınav Jürisi	Unvanı, Adı Soyadı	İmzası
Üye (Başkan)	Prof. Dr. Feridun TEKİN	
Üye	Prof. Dr. Beyhan KESİK	
Üye	Doç. Dr. Salim KÜÇÜK	

ONAY

/ /

Prof. Dr. Güven ÖZDEM
Enstitü Müdürü

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “**Vakfikebir ve Yöresi Ağızları (Dil Özellikleri - Metinler - Sözlük)**” adlı çalışmamın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım kaynakların kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

21/06/2019

Temuçin TOSUN

ÖN SÖZ

Bir milletin kültürünü yansıtan en önemli vasıta dildir. Çünkü dil, insanların yaşadığı coğrafyaya ve yaşam motifine kayıtsız kalamaz. Bu bağlamda gerçekleştirilen Anadolu ağız çalışmaları, Türkiye Türkçesinin zenginliğini ortaya koyarken ağız oluşumunda bölgesel faktörlerin ne denli önem taşıdığına da kanıt niteliğindedir.

Bizler de ele aldığımız Vakfıkebir ve yöresi ağızına dair çalışmamızla yaşadığımız yöreye bilimsel bir çalışma kazandırma amacı güttük. Ayrıca yaşadığımız bölgenin dil hazinesine sahip çıkmak ve onu yazı yoluyla koruma altına almak istedik. Çünkü yaşayan dil kültürlerinin gerek gelişen dünya teknolojisinin etkisi gerekse bu teknolojiye bağlı olarak yaşam tarzlarının değişmesiyle her geçen gün daha fazla bozuma uğradığı gerçeği herkesin malumudur. Vakfıkebir ağızı daha önce farklı bilimsel çalışmalarla incelenmiştir¹. Ancak bu bilimsel çalışmalar Vakfıkebir ve yöresini adına başlık tayin edilebilecek ölçüde özel inceleme altına almamıştır. Bahsi geçen bu çalışmalardan Necati Demir²'in eseri bizim başucu kaynağımız niteliğindedir. Yine Bernt Brendemoen³ Trabzon ağızı üzerine değerli çalışmalar gerçekleştiren, kıymetli bir Türkolog'dur ve çalışmalarıyla yolumuzu aydınlatmıştır. Yöremize ait bir diğer çalışma da Fuat Öründü⁴'ye ait yüksek lisans tez çalışmasıdır.

Ağız çalışması gerçekleştirilirken dikkat edilmesi gereken en önemli noktalardan bir tanesi, derleme yapılacak kişilerin iyi analiz edilmesidir. Çünkü çalışma, bu kişilerden derlenen metinler ışığında serpilir. Çalışılan yörenin ağız özelliklerini tam manasıyla yansıtabilmesi için teknolojiden ve şehir hayatından uzak kişiler seçilmelidir. Bu seçicilik, bölgeye has olan konuşma özelliğinin korunmuş

---

¹ Metin Güler, **Türkiye'deki İl ve İlçe Ağzları Üzerine Yapılan Lisansüstü Çalışmalarla İlgili Bir Değerlendirme**, Turkish Studies 7/4 (Sonbahar – 2012), s. 1835-1861.

² Prof. Dr. Necati Demir, **Trabzon ve Yöresi Ağzları**, Gazi Kitapevi, Ankara 2006.

³ Bernt Brendemoen, **The Turkish Dialects of Trabzon**, Volume I, Analysis, Harrassowitz Verlag, Wiesbaden 2002. / Bernt Brendemoen, **Turkish Dialects of Trabzon**, Volume II, Texts, Harrassowitz Verlag, Wiesbaden 2002.

⁴ Fuat Öründü, **Trabzon ve Yöresi Ağzları**, (KTÜ. SBE., Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Trabzon 2001

II

olmasına fayda sağladığından önemli bir kıstastır. Derlemeler gerçekleştirilirken bu düşünce çerçevesinde hareket edilmiş; dili dış etkilere kapalı, saf kaynak kişiler tercih edilmiştir.

Ağız, alfabemizde bulunan harflerin, farklı sesletim özelliklerini yüklenerek kabul edilenin aksine; özgün söyleyiş özellikleri kazanıp bölgeye has özellikler taşıması sonucu oluşmuştur. Bu farklılıkları belirtmek ve ortak bir paydada buluşturabilmek için çeviri yazı işaretlerini kullanmak hâsıl olmuştur. Kullandığımız bu çeviri yazı işaretleri, ilgililerce kabul gören çeviri yazı harflerinden oluşmaktadır. Yararlandığımız çeviri yazı kaynaklarının ihtiyaca cevap vermediği durumlarda ise metnin anlaşılabilirlik derecesini artıracaklarını düşündüğümüz yeni çeviri yazı işareti oluşturma yoluna gidilmiştir.

Çalışmamız *Giriş*, *İnceleme*, *Metinler* ve *Sözlük* olmak üzere dört ana bölümden oluşmaktadır.

Giriş bölümünde Vakfikebir'in coğrafyasına ve tarihine, alt başlıklar ışığında değinilmiştir. Çünkü bu değişkenler bölge dillerinin şekillenmesinde ve kendine has özellikler kazanmasında önem arz eder.

İnceleme bölümünde derlenip metin numaralandırması ve paragraf numaralandırması yapılan derlemeler ses bilgisi ve şekil bilgisi incelenmesine tabi tutulmuştur. Bu bölümde ele alınan yörenin ağız özellikleri, derlenen metinlerden alınan örneklerle sunulduğundan çalışmamızın önemli bir bölümünü temsil etmektedir. Örnek sunamadığımız başlıklar için ayrıca çalışma gerçekleştirilmiş, yöredeki kullanımlar temel alınarak örnekler sunulmuş ve bu örnekler tezin ilgili kısımlarında metin dışı derleme (MDD) olarak belirtilmiştir. Ses bilgisi çalışması, yörenin kendine has ünlü, ünsüz ve diğer ses hadiselerini ortaya koyar. Şekil bilgisi çalışmasında ise derlenen metinler yüklendikleri isim, sıfat, zarf, zamir, edat, fiil ve fiil çekimleri yönleriyle ele alınmıştır.

Metinler bölümünde çalışmamıza kaynak oluşturacak ve üzerinden örnekler sunacağımız derleme metinlere yer verilmiştir. Metinler, öncesinde sunulan örneklerle anlaşılır kaynaklık edebilmesi düşüncesiyle metin ve paragraf numaralandırmasına tabi tutulmuştur.

Sözlük bölümünde ise bölgeye has olduğunu düşündüğümüz kelimelerin ve kabul edilen aydın konuşmasının aksine yeni sesletim kazanan kelimelerin

III

anlaşılabilir karşılıklarına yer verilmiştir. Bu gaye ile çalışmamızı her zümre tarafından anlaşılır kılma amacı güdülmüştür.

Tabii tüm bu çalışma boyunca bilgisi ve yardımıyla yükümüzü hafifleten kıymetli insanlar oldu. Evvela koşulsuz şartsız bize evini ve sofrasını açan, sıcakkanlı tutumlarıyla içimizi ısıtan ve değerli bilgilerini, tecrübelerini, anılarını, acılarını ve hayat yolculuklarını bize sunan Vakfikebir ve yöresi insanına şükranlarımı sunarım. Bu çerçevede İshaklı Köyü muhtarı Sayın Ahmet Karkaç'a özel ilgisinden ve misafirperverliğinden dolayı ayrıca teşekkür etmeyi bir borç bilirim.

Yöremizi, derlemeyi gerçekleştirmeden önce daha etkili bir şekilde tasnif edebilme noktasında bilgisini bizden esirgemeyen, dönemin Vakfikebir Belediyesi, Kültür ve Sosyal İşler Müdürü, Sayın Bekir Çobanoğlu'na minnetlerimi sunarım. Ayrıca kendisine, bizlere derlemeyi gerçekleştireceğimiz köylere ulaşım noktasında yardımcı olduğu ve çalışmamızı dönemin belediye başkanı Sayın Muhammet Balta'ya sunarak destekçimiz olduğu için müteşekkirim. Bu bağlamda belediye olanaklarını bizim hizmetimize sunan ve yöremize kazandırmayı hedeflediğimiz bilimsel çalışmamıza desteğini hissettirdiği için Sayın Muhammet Balta'ya teşekkür ederim.

Yüksek lisans eğitimim ve bu eğitimim dâhilinde gerçekleştirdiğim yüksek lisans tez çalışmam boyunca kıymetli ilgisinden ve yol göstericiliğinden ötürü danışmanım, Sayın Prof. Dr. Feridun Tekin hocama saygılarımı sunar, teşekkür ederim.

ÖZET

TOSUN, Temuçin, *Vakfikebir ve Yöresi Ağzları (Dil Özellikleri – Metinler – Sözlük)*, Yüksek Lisans Tezi, Giresun 2019.

Yapılan bu çalışma, Trabzon ile Vakfikebir ilçesi ağzını temel almaktadır. Yüksek lisans tezi olarak hazırlanan çalışma, “Giriş”, “İnceleme”, “Metinler”, “Sonuç”, “Sözlük” ve “Kaynakça” kısmından oluşmaktadır. “Giriş” bölümünde Vakfikebir’in tarihi ve coğrafyası konu edinilmiştir. “İnceleme” bölümünü, yöreden derlenen metinler ışığında, Vakfikebir’in ses ve şekil bilgisinin örnekli ele alınışı oluşturur. “Metinler” bölümünü ise transkripsiyon alfabetiyle yazılmış metinler oluşturur. “Sonuç” bölümünde, elde edilen bilgiler ışığında Vakfikebir ağzının önemli görülen fonetik ve morfolojik özellikleri belirtilmiştir. “Sözlük” kısmında, derlenen metinlerde geçen ve güncel karşılığının sunulması, çalışmanın anlaşılması yönüyle önem arz eden, yöresel kelimelerin açıklamalarına yer verilmiştir. “Kaynakça” bölümünde ise, yapılan çalışma boyunca yararlanılan kaynakların künyelerine yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Vakfikebir, Ağız, Fonetik, Morfolojik, Sözlük

ABSTRACT

TOSUN, Temuçin, *The Dialects Of Vakfikebir and Its Environment (Language Features – Texts – Dictionary)* Master’s Thesis, Giresun 2019.

The study is based on the variety of Trabzon and Vakfikebir district. The study prepared as a master’s thesis includes “*Introduction*”, “*Analysing*”, “*Texts*”, “*Result*”, “*Dictionary*” and “*Bibliography*” sections. In the “*Introduction*”, the history and geography of Vakfikebir are entreated. “*Analysing*” section includes the discussion of phonetics and morphology of Vakfikebir with examples in the light of the texts compiled from the territory. The texts written using the transcription alphabet form “*Texts*” section. In the “*Result*” section, the phonetic and morphologic features of Vakfikebir variety are mentioned in accordance with the data obtained. In the “*Dictionary*” section, the explanations of the local words which are encountered in the texts compiled and are important in terms of their updated synonyms given and their enabling the study understood take place. In the “*Bibliography*” section, the references utilized during the study are ranked.

Key words: Vakfikebir, Dialect, Phonetics, Morphologic, Dictionary

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	I
ÖZET.....	IV
ABSTRACT.....	V
İÇİNDEKİLER	VI
KISALTMALAR	XIXII
ARAŞTIRMADA KULLANILAN ÇEVİRİ YAZI İŞARETLERİ.....	XIIXII
0.GİRİŞ	1
0.1. Çalışmanın Konusu ve Amacı	2
0.2. Çalışmada Kullanılan Materyal ve Yöntem.....	3
0.3 Malzemenin Yazıya Geçirilmesi ve İncelenmesi	4
1.BÖLÜM: VAKFIKEBİR İLÇESİ ÜZERİNE	6
1.VAKFIKEBİR İLÇESİ ÜZERİNE	6
1.1. BÖLGENİN COĞRAFYASI.....	7
1.1.1. İlçenin Coğrafi Konumu.....	7
1.1.2. Jeomorfolojik Yapı.....	7
1.1.3. Nüfus ve Yerleşme	10
1.1.4. İktisadî Yapı	12
1.2. TARİH	14
1.2.1. Karadeniz Bölgesindeki İlk Türk Varlığı	14
1.2.2. Yerleşim Yerlerinin İsimlerinin Kaynağı	14
1.2.3. Vakfikebir Adının Kaynağı.....	14
1.2.4. Eski Çağlardan Bugüne Vakfikebir	15
2. BÖLÜM: İNCELEME	18
2. SES BİLGİSİ.....	18
2.1. ÜNLÜLER.....	18
2.1.1. Ünlü Çeşitleri	18
2.1.2. Uzun Ünlüler	24
2.1.2.1. Oluşum Şekilleri Bakımından Uzun Ünlüler	25

VII

2.1.2.1.1. Ünsüz Düşmesine Bağlı Uzun ünlüler	25
2.1.2.1.2. Hece Kaynaşmasına Bağlı Uzun Ünlüler	27
2.1.2.1.3. Çift Ünlülerin Kaynaşmasına Bağlı Uzun Ünlüler.....	29
2.1.3. Kısa Ünlüler	29
2.1.3.1. Asıl Kullanımlarında Uzun Olan Ünlülerin Normal Söylemi.....	29
2.1.3.2. Asıl Kullanımlarında Normal Uzunlukta Olan Ünlülerin Kısa Söylemi	29
2.1.4. İkiz Ünlüler.....	30
2.1.4.1. Yükselen İkiz Ünlüler	30
2.1.4.2. Alçalan İkiz Ünlüler.....	30
2.1.5. Ünlü Uyumları.....	31
2.1.5.1. Büyük Ünlü Uyumunun Bozulması (Kalınlık-İncelik Uyumu).....	31
2.1.5.2. Küçük Ünlü Uyumunun Bozulması (Düzlük-Yuvarlaklık Uyumu)	35
2.1.6. Ünlü Değişmeleri	37
2.1.6.1. Kalın Ünlülerin İncelmesi	37
2.1.6.2. İnce Ünlülerin Kalınlaşması.....	38
2.1.6.3. Düz Ünlülerin Yuvarlaklaşması	40
2.1.6.4. Yuvarlak Ünlülerin Düzleşmesi.....	41
2.1.6.5. Geniş Ünlülerin Daralması.....	43
2.1.6.6. Dar Ünlülerin Genişlemesi.....	44
2.1.7. Ünlü Türemesi	46
2.1.7.1. Kelime Başında Ünlü Türemesi	46
2.1.7.2. Kelime Ortasında Ünlü Türemesi	47
2.1.7.3. Kelime Sonunda Ünlü Türemesi.....	47
2.1.8. Ünlü Düşmesi	48
2.1.8.1. Kelime Başında Ünlü Düşmesi	48
2.1.8.2. Kelime Ortasında Ünlü Düşmesi	48
2.1.8.3. Kelime Sonunda Ünlü Düşmesi	49
2.1.9. Ünlü Birleşmesi	49
2.2. ÜNSÜZLER.....	50
2.2.1. Ünsüz Çeşitleri	50

VIII

2.2.2. Ünsüz Değişmeleri	54
2.2.2.1.Sedalılaşıma (Tonlulaşıma/Yumuşama)	54
2.2.2.2.Sedasızlaşma (Tonsuzlaşma/Sertleşme).....	56
2.2.2.3.Süreklileşme	58
2.2.2.3.1. Sızıcılaşma	58
2.2.2.3.2. Akıcılaşma.....	59
2.2.2.4.Sürekli Ünsüzler Arasındaki Değişmeler.....	59
2.2.2.5.Süreksizleşme	60
2.2.2.6.Süreksiz Ünsüzler Arasındaki Değişmeler.....	61
2.2.3. Ünsüz Benzeşmesi.....	61
2.2.3.1. İlerleyici Benzeşme	62
2.2.3.1.1.Tam Benzeşme	62
2.2.3.2.Gerileyici Benzeşme.....	62
2.2.4. Ünsüz İkizleşmesi.....	63
2.2.5. İkiz Ünsüzlerin Tekleşmesi	63
2.2.6. Ünsüz Düşmesi.....	64
2.2.6.1. Kelime Başında Ünsüz Düşmesi	64
2.2.6.2. Kelime Ortasında Ünsüz Düşmesi	64
2.2.6.3.Kelime Sonunda Ünsüz Düşmesi.....	66
2.2.7. Ünsüz Türemesi.....	68
2.2.7.1. Kelime Başında Ünsüz Türemesi.....	68
2.2.7.2. Kelime Ortasında Ünsüz Türemesi	69
2.2.7.3. Kelime Sonunda Ünsüz Türemesi.....	69
2.2.8. Hece Kaynaşması	69
2.2.9. Hece Düşmesi.....	69
3. ŞEKİL BİLGİSİ	71
3.1. YAPIM EKLERİ	71
3.1.1. İsim Türetme (Yapım) Ekleri	71
3.1.1.1. İsimden İsim Yapma Ekleri.....	81
3.1.1.2. Fiilden İsim Yapma Ekleri	73
3.1.2. Fiil Türetme (Yapım) Ekleri.....	75
3.1.2.1. İsimden Fiil Yapma Ekleri	75

IX

3.1.2.2. Fiilden Fiil Yapma Ekleri.....	77
3.2. İSİMLER	79
3.2.1. Çokluk Ekleri	79
3.2.2. İyelik Ekleri	80
3.2.3. Âitlik Eki	80
3.2.4. Hâl Ekleri	81
3.2.4.1. İlgi Hâli (Tamlayan Durumu)	81
3.2.4.2. Yapma Hâli (Belirtme Durumu)	81
3.2.4.3. Yaklaşma Hâli (Yönelme Durumu)	81
3.2.4.4. Bulunma Hâli (Kalma Durumu).....	82
3.2.4.5. Ayrılma Hâli (Çıkma Durumu).....	82
3.2.4.6. Vasıta Hâli (Araç Durumu).....	82
3.2.4.7. Eşitlik Hâli.....	83
3.2.4.8. Yön Gösterme Hâli.....	83
3.2.4.9. Soru Eki.....	83
3.3. ZAMİRLER.....	83
3.3.1.Şahıs Zamirleri	84
3.3.2. İşaret Zamirleri	84
3.3.3. Dönüşlülük Zamiri.....	86
3.3.4. Soru Zamirleri.....	86
3.3.5. Belirsizlik Zamirleri	87
3.4. SIFATLAR	88
3.4.1. Niteleme Sıfatları.....	89
3.4.2. Belirtme Sıfatları	89
3.4.2.1. İşaret Sıfatları	89
3.4.2.2. Belirsizlik Sıfatları.....	90
3.4.2.3. Soru Sıfatları.....	92
3.4.2.4. Sayı Sıfatları	92
3.4.2.4.1. Asıl Sayı Sıfatları.....	92
3.4.2.4.2. Sıra Sayı Sıfatları.....	92
3.4.2.4.3. Üleştirme Sayı Sıfatları	92
3.4.2.4.4. Kesir Sayı Sıfatları.....	93

3.5. ZARFLAR	93
3.5.1. Yer Yön Zarfları	93
3.5.2. Zaman Zarfları	94
3.5.3. Nasıllık – Nicelik (Hâl) Zarfları	96
3.5.4. Azlık – Çokluk (Miktar) Zarfları	96
3.5.5. Soru Zarfları	97
3.6. FİİLLER VE FİİL ÇEKİMLERİ	98
3.6.1. ŞAHIS EKLERİ	98
3.6.1.1. Birinci Tip Şahıs Ekleri	98
3.6.1.2. İkinci Tip Şahıs Ekleri	98
3.6.2. FİİLERİN BASİT ZAMANLI ÇEKİMLERİ	98
3.6.2.1. BİLDİRME KİPLERİ	98
3.6.2.1.1. Şimdiki Zaman	99
3.6.2.1.2. Bilinen Geçmiş Zaman	100
3.6.2.1.3. Öğrenilen Geçmiş Zaman	101
3.6.2.1.4. Geniş Zaman	102
3.6.2.1.5. Gelecek Zaman	103
3.6.2.2. TASARLAMA KİPLERİ	104
3.6.2.2.1. Şart	105
3.6.2.2.2. Emir	106
3.6.2.2.3. İstek	106
3.6.2.2.4. Gereklilik	107
3.6.3. FİİLLERİN BİRLEŞİK ZAMANLI ÇEKİMLERİ	109
3.6.3.1. Hikâye	109
3.6.3.2. Şart	113
3.6.3.3. Rivayet	115
3.6.4. YARDIMCI FİİLLER	116
3.6.4.1. İsimlere Gelen Yardımcı Fiiller	116
3.6.4.2. Fiillere Gelen Yardımcı Fiiller	117
3.6.5. EK-FİİL	118
3.6.5.1. Hikâye	118
3.6.5.2. Rivayet	118

3.6.5.3. Şart.....	119
3.6.5.4. Geniş Zaman.....	119
3.6.6. BİLDİRME EKİ	120
3.6.7. FİİLİMSİLER	120
3.6.7.1. Sıfat–Fiiller.....	120
3.6.7.2. Zarf–Fiil Ekleri ve Zarf-Fiil Eklerinden Değişmiş veya Genişlemiş Ekler	121
3.6.7.2.1. Sıfat-Fiil Eklerinden Genişlemiş Ekler	123
3.6.7.3. İsim–Fiiller	124
3.7. EDATLAR.....	124
3.7.1. Ünlem Edatları.....	125
3.7.1.1. Ünlemler	125
3.7.1.2. Seslenme Edatları	126
3.7.1.3. Cevap Edatları	126
3.7.1.4. Gösterme Edatları	127
3.7.2. Bağlama Edatları	127
3.7.2.1. Sıralama Edatları	128
3.7.2.2. Denkleştirme Edatları.....	128
3.7.2.3. Karşılaştırma Edatları.....	128
3.7.2.4. Cümle Başı Edatları.....	129
3.7.3. Son Çekim Edatları.....	129
3.7.4. Kuvvetlendirme Edatları.....	130
3.7.5. ki Edatı.....	130
SONUÇ	132
3. BÖLÜM: METİNLER.....	137
4. BÖLÜM: SÖZLÜK	251
KAYNAKÇA	277
ÖZ GEÇMİŞ	280

KISALTMALAR

Ar.	: Arapça
age.	: Adı geçen eser
agm.	: Adı geçen makale
agt.	: Adı geçen tez
bk.	: Bakınız
C.	: Cilt
DS	: Derleme Sözlüğü
DTCF	: Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi
DTCFD	: Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi
KTÜ	: Karadeniz Teknik Üniversitesi
MDD	: Metin Dışı Derleme
SBE	: Sosyal Bilimler Enstitüsü
s.	: Sayfa
S.	: Sayı
TDAY	: Türk Dili Araştırmaları Yıllığı
TDEA	: Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları
TDED	: Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi
TDK	: Türk Dil Kurumu
TDV	: Türkiye Diyanet Vakfı
THBAY	: Türk Halkbilim Araştırmaları Yıllığı
TTK	: Türk Tarih Kurumu
Ü.	: Üniversite
vb.	: Ve benzeri
yay.	: Yayınları, yayını

ARAŞTIRMADA KULLANILAN ÇEVİRİ YAZI İŞARETLERİ

ă	: Kısa a
á	: İnce a (a ile e arası ünlü)
ā	: Uzun a
â	: Kapalı a (a ile ı arası ünlü)
â	: Yuvarlak a (a ile o arası ünlü)
Ç	: Yarı tonlu ç ünsüzü (ç ile c arası ünsüz)
ć	: c ile g arası ünsüz
ċ	: c ile j arası ünsüz
ĉ	: ç ile ŝ arası ünsüz
ē	: Uzun e
é	: Kapalı e (e ile i arası ünlü)
ê	: Yuvarlak e (e ile ö arası ünlü)
ĝ	: Arka damak g'si
ġ	: Orta damak g'si
Ķ	: Ön damak k'si
ķ	: Orta damak k'si
ħ	: Hırıltılı ve tonsuz arka damak h'si
ī	: Uzun ı
í	: İnce ı (ı ile i arası ünlü)

XIV

ĩ	: Kısa ı
ĩ̄	: Uzun ı
ĩ̇	: Kısa i
P	: Yarı tonlu p ünsüzü (p ile b arası ünsüz)
ō	: Uzun o
ó	: Kapalı o (o ile u arası ünlü)
ó	: İnce o (o ile ö arası ünlü)
ō̄	: Uzun ö
ō̇	: Kapalı ö (ö ile ü arası ünlü)
ṙ	: Düşmek üzere olan r
S	: Yarı tonlu s ünsüzü (s ile z arası ünsüz)
Ş	: Yarı tonlu ş ünsüzü (ş ile j arası ünsüz)
T	: Yarı tonlu t ünsüzü (t ile d arası ünsüz)
ū	: Uzun u
ũ	: Kısa u
ū̄	: Uzun ü
ú	: İnce ü (ü ile u arası ünlü)
–	: Ulama işareti

GİRİŞ

0. GİRİŞ

0.1. Çalışmanın Konusu ve Amacı

Bu çalışmanın konusu ve gayesi Vakfikebir ve yöresi ağızlarını, bölge üzerinde yapılan derlemeleri temel alarak dil bilgisi ve şekil bilgisi yönüyle incelemek, ayrıca elde edilen veriler ışığında bölgenin söz varlığını ortaya koymaya çalışmaktır.

Ağız, bir dilde ses, şekil, söz dizimi ve anlamca farklılıkları ifade eden; belli yerleşim bölgeleri esas alınarak sınıflara ayrılan konuşma dilidir. Türkçenin köklü varlığı öylesine zengin ve çeşitlidir ki bugün Anadolu ağızlarını üç ana başlık ve her bir ana başlığı da farklı alt başlıklarla ele almaktayız.⁵ Ne var ki Anadolu ağızlarının bu zenginliği dünya teknolojiye teslim olmaya başladığından beri varlığını kademeli olarak kaybetmektedir. Ağızların farklı bölgelerle etkileşime kapalı kalarak kendisine has kaideleri muhafaza ettiğini düşünecek olursak teknolojinin bakir olan yöre halkının söz varlığını ve o söz varlığını ifade etme şeklini televizyon, telefon, radyo ile değişime ve yıkıma uğrattığını iddia etmek yanlış olmayacaktır. Teknoloji insan hayatı için kolaylıklar sunsa da kültürel olarak değişime neden olduğu yadsınamaz bir gerçektir. Bizler daha kolay bir hayat yaşamak için tabii ki teknolojiye ayak uydurmalı ve çağın gereklerine uygun yaşamalıyız. Ancak bunu yaparken teknolojiyi en çok da olumlu anlamda kullanmasını bilmeliyiz. Bugün, torunların dedelerinin kurduğu cümleleri anlayamamasından ve duyduklarını alayla karşılamalarından söz eder hâle geldiysek Anadolu ağızlarının değişim ve yıkım süreci yaşadığını söylemek de kötümser bir tablo çizdiğimiz şeklinde yorumlanmayacaktır. Bu değişim ve yıkım sürecinde teknolojinin imkânlarını kullanarak en azından bu güne kadar varlığını sürdürebilmiş hâliyle Anadolu ağızlarını kayıt altına almalı ve gerekli akademik çalışmaları yerine getirebilmeliyiz.

Bu anlayış çerçevesine oturttuğumuz çalışmamızda Vakfikebir ve yöresi ağızlarını akademik camia tarafından kabul gören metotlarla incelemeye çalıştık. Gerek ses bilgisi gerekse de şekil bilgisiyle yöremizin dil özelliklerini ortaya koymaya çalışarak bunu derlediğimiz metinler üzerinden sunduğumuz örneklerle

---

⁵ Ayrıntılı bilgi için bk. Leyla Karahan, **Anadolu Ağızlarının Sınıflandırılması**, 2.Bsk. Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2011.

açıklamaya gayret gösterdik. Ayrıca bölgenin uzak ve yakın olmak üzere etkileşimde bulunma ihtimali olan diğer bölgelerle dil özelliği bakımından benzerlik ve farklılıklarını ortaya koymaya çalışarak yörenin var olan ağız özelliklerini gün yüzüne çıkarmaya çalıştık.

0.2. Çalışmada Kullanılan Materyal ve Yöntem

Çalışmamızın temelini Vakfıkebir ve yöresinde yaptığımız derlemeler oluşturmaktadır. Bu derlemeleri elde etmeden önce gerekli gördüğümüz bazı ön çalışmalar gerçekleştirerek alabileceğimiz verimi en üst seviyeye çıkarmaya özen gösterdik. Bu ön çalışmaların başında çalışma gerçekleştireceğimiz bölgenin dil haritasını oluşturma gelmektedir. Her ne kadar çalışma alanımız küçük bir ilçe ve o ilçenin köylerinden oluşuyor olsa da var olabilecek farklılıkları göz ardı etmeden en sağlıklı sonuçları almayı amaçladık. Bu doğrultuda komşu ilçe sınırlarına yakın bulunan köyler ile ağız özelliklerinin yoğun yaşandığı köylere farklı bir iltimasla yaklaşarak, bu bölgelerin çıkarımlarıyla çalışmamızı beslemeye çalıştık.

Dikkate aldığımız bir diğer nokta ise hem derlemeleri gerçekleştirmeden hem de gerçekleştiriyorken bölgeye hâkim olan kişilerin yardımına başvurmak oldu. Bu yardıma, bu yörede büyümüş olmanın avantajını da ekleyerek çalışmamıza üst düzey özeni göstermeye gayret ettik.

Derlemelerimizi gerçekleştirirken o bölgede yaşça en büyük olan bireyleri ziyaret etmeye ayrı bir ihtimamla yaklaştık. Ayrıca bireylerin kadın olmaları itina ettiğimiz diğer konulardan biri oldu. Bu noktaların gerektirici sebebi ağız özelliğinin en saf hâlini tespit edebilmekten ileri gelmektedir. Yaşça küçük bireylerin gerek son dönem teknolojisiyle içli dışlı oluşu, gerek okuma yazma bilgisi edinip İstanbul Türkçesiyle ilişki kuruşu; erkek bireylerin de gerek askerlik gerek de geçinebilme gayesiyle köyünden ayrılıp farklı ağız özelliği bulunan bölgeleri ziyaret edişleri onları tercih edilebilirlik derecesinde arka plana itmimize neden olmuştur. Ancak tabii ki bu, derlemelerimizin tamamını yaşlı kadınlarla yaptığımız sohbetlerin oluşturduğu anlamına gelmemektedir. Köyden şehre göçün yaşlı bireylere ulaşabilmemiz önünde engel oluşunun yanı sıra çeşitli sebeplerle de yaşlı kadınlara ulaşamadığımız durumlarda yörenin ağızını en iyi şekilde temsil edeceğini düşündüğümüz, gerek

yaşca küçük gerekse de erkek bireylerle sohbetler gerçekleştirdik. Kadınlarla gerçekleştirdiğimiz sohbetlerin temelini yaşadıkları geçim zorlukları ve imkânsızlıklar ile yörenin örfleri ve adetleri oluşturuyorken erkeklerle gerçekleştirdiğimiz sohbetler ise askerlik anıları ve yöreye hâkim olan dinî anlatılardan oluşmaktadır.

0.3 Malzemenin Yazıya Geçirilmesi ve İncelenmesi

Sohbetlerimizi gerçekleştirirken kaynak kişilerin bilgisi dâhilinde, sessiz bir ortamda, ses kayıt cihazı ile sohbetler kayıt altına alınmıştır. Elde ettiğimiz derlemeleri yazıya geçirmek, çalışmamızın en çok özen gerektiren alanlarından birisi oldu. Zira doğru ses aralığını yakalayabilmek, duyduğumuz sesi doğru bir şekilde sınıflandırabilmek, o bölgenin ağız özelliğini gerçek manasıyla tespit edebilme noktasında büyük önem arz etmektedir. Bu doğrultuda her bir kelime sadece tek bir dinleme sonucunda yazıya geçirilmemiş, derlemeler gerek normal hızında gerekse de oynatma hızı yavaşlatılarak defalarca dinlenip en doğru ve tarafsız sonuca ulaşmaya çalışılmıştır.

Derlemeleri yazıya geçirirken Türk Dil Kurumu tarafından kabul edilen “Ağız Araştırmaları Transkripsiyon Sistemi”⁶ temel alınmıştır.

Çalışmamız bir ilçe ve o ilçenin yörelerinden oluştuğundan farklı ağız gruplarına ayırım yapacak ölçüde farklı ağız gruplarına rastlanılmamıştır. Bu sebeple ağız grubu ayırımına gidilebilmesi mümkün olmamıştır.

Farklı kişilerle yapmış olduğumuz her bir derlemeyi Roma rakamlarıyla numaralandırdık. Konu anlatımında kullanılmak üzere temel aldığımız örneklerin kolayca anlaşılması ve tespit edilebilmesi için de bu metin numaralandırmasını ayrıca satır numaralandırmasına tabi tuttuk.

---

⁶A. Bican Ercilasun, **Ağız Araştırmalarında Kullanılacak Transkripsiyon İşaretleri**, Ağız Araştırmaları Bilgi Şöleni, Ankara 1999, s. 43-48.

‘aldun < aldın (XVI/136)’ örneğini ele alıp inceleyecek olursak ‘XVI’ sayısı derlenen metnin sayısını, ‘136’ sayısı da örneğini aldığımız kelimenin o metin üzerindeki paragraf sayısını temsil etmektedir.

Hem çalışmamızın anlaşılabilirlik derecesini arttırmak hem de çalışma gerçekleştirdiğimiz yörenin dil ve kelime hazinesine katkıda bulunabilmek için çalışmamızın sonuna sözlük bölümü ekledik. Bu bölümü, farklı ses hadiselerine maruz kalarak aslı kullanımlarından uzak hâllere bürünen kelimeler oluşturduğu gibi ayrıca bölümde bölgeye has anlam kazanan ve sadece o bölgede kullanılan kelimeler de mevcuttur.

1. BÖLÜM: VAKFIKEBİR İLÇESİ ÜZERİNE

1. VAKFIKEBİR İLÇESİ ÜZERİNE

1.1. BÖLGENİN COĞRAFYASI

1.1.1. İlçenin Coğrafi Konumu

Vakfikebir'in merkezi, Karadeniz Bölgesi'nin Doğu Karadeniz Bölümü'nün Trabzon İlinin 45 km. batısında olup 8 km. doğusunda Çarşıbaşı, 5 km. batısında Beşikdüzü, 22 km. güneyinde Tonya ilçeleri bulunmakta ve kuzeyinde ise Karadeniz ile çevrilmiştir. Samsun-Trabzon-Rize devlet kara yolu ilçe merkezinden geçer. Yüz ölçümü 235 kilometrekaredir.

Vakfikebir genel itibariyle engebeli bir topografyaya sahiptir. Kuzeyinden güneyine doğru gidildikçe yükselti artar ve engebeli arazi daha da fazlaşır. Bazı köylerde keskin sırtlar yer almaktadır. Arazinin elverişsiz bir yapıya sahip olması erozyon ve heyelanın yanında ulaşım, tarım ve yerleşme problemleri meydana getirmekte ve dağınık yerleşmeleri ortaya çıkarmaktadır. Vakfikebir'in en yüksek yeri güneydoğu kesimindedir. En alçak kesimi ise deniz kenarıdır. Akarsular, güneyden kuzeye doğru genellikle kerkent vadiler içerisinde akmaktadırlar. İlçe topraklarından kazanılan suları küçük dereler toplar. İlçe merkezinden Karadeniz'e dökülen fol deresi ve kirazlık deresi ilçenin en büyük akarsularıdır.

İlçenin Karadağ yaylası en önemli yaylasıdır. Yaylacılık turizmi son yıllarda ilçede önem kazanmıştır. 'Vakfikebir Tereyağı' ve 'Taş Fırın Ekmeği' ile ünlenmiş bulunmaktadır. Yapılan 'Ekmek Festivali' sayesinde Vakfikebir kültürü daha geniş kesimlere ulaşma yolunda kazanım elde etmiştir. Toplam 34 köyü vardır. Dağlar kızılağaç, gürgen, kayın ve ladin ağaçları ile kaplıdır.

İlçe merkezine bağlı Rıdvanlı Köyü'nde Karadağ Maden Suyu vardır. Vakfikebir'e bağlı Yalıköy Belediyesi vardır.⁷

1.1.2. Jeomorfolojik Yapı

Yörede araziye, plato alanını derince yarımış bulunan Fol ve Kirazlık Deresi vadileri ile Pleistosen -Aktüel kıyı kuşağı şekillendirmiştir. Bu dereler arasında KD-GB doğrultulu fay hattına bağlı olarak eski heyelan alanları mevcuttur. Yamaçlarda

⁷ <http://www.vakfikebir.gov.tr/genel-cografya-ve-veryuzu-sekilleri> 11.12.2016.

ise potansiyel heyelan alanları bulunmaktadır. İlçe merkezinin deniz kıyısından itibaren yükselti artmaya başlar. En yüksek noktası ilçenin güney doğusunda Karadağ yaylasındadır. (1.954 m)⁸

---

⁸ <http://www.vakfikebir.gov.tr/genel-cografya-ve-yeryuzu-sekilleri> 11.12.2016.

Vakfıkebir’de metin derlenen yerler.

1.1.3. Nüfus ve Yerleşme

Vakfikebir cumhuriyetin kuruluşu ile beraber ilçe olma özelliğini ve sınırlarını korumuştur. Bu tarihte ilçenin merkez ile birlikte beş nahiyesi ve 129 köyü vardır. Bu nahiyelerden 10.03.1954 tarih ve 6324 sayılı kanunla Tonya, 19.06.1987 tarih ve 3392 sayılı kanunla Beşikdüzü ve Şalpaazarı, 09.05.1990 tarih ve 3644 sayılı kanunla Çarşıbaşı ilçe olmuş ve ilçeden ayrılmışlardır. Bugün bir beldesi ve 34 köyü mevcuttur.⁹

Vakfikebir ilçesinde tarihinden bu yana eğitim ve öğretime son derece önem verilmiştir. İlçenin dağlık yapısı, nüfusun kalabalıklığı ve geçim kaynaklarının sınırlı oluşu eğitim ve öğretime verilen önemi artırıcı faktörlerindedir. İlçenin okullaşma oranı %100, okuma-yazma oranı ise %98'dir.¹⁰

İlçe iki anaokulu, sekiz ilkokul, on ortaokul, iki Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, bir Anadolu İmam Hatip Lisesi, bir Anadolu Lisesi, bir Fen Lisesi, bir İMKB Mesleki ve Teknik Eğitim Merkezi, bir Halk Eğitim Merkezi, bir Öğretmenevi ve Akşam Sanat Okulu, bir Turizm Eğitim Merkezi ve bir de Meslek Yüksekokulunu bünyesinde barındırmaktadır.¹¹

Adrese dayalı nüfus kayıt sistemi (ADNKS) sonuçlarına göre ilçenin nüfus dağılımı ise şu şekildedir:¹²

⁹ <http://www.vakfikebir.gov.tr/ilcemizin-tarihcesi> 11.12.2016.

¹⁰ <http://www.vakfikebir.gov.tr/egitim> 11.12.2016.

¹¹ <https://mebbis.meb.gov.tr/KurumListesi.aspx> 11.12.2016.

¹² <http://www.vakfikebir.gov.tr/nufus-ve-dagilimi> 11.12.2016.

Belediye	Erkek	Kadın	Toplam
Merkez	6.846	6.933	13.779
Yalıköy	989	1.039	2.028
Toplam	7.835	7.972	15.807

Köy	Erkek	Kadın	Toplam
Açıkalan	98	128	226
Akköy	112	129	241
Aydoğdu	128	136	264
Bahadırlı	31	41	72
Ballı	305	289	594
Bozalan	61	71	132
Caferli	193	244	437
Çamlık	76	105	181
Çavuşlu	483	495	978
Deregözü	568	532	1.100
Düzlük	86	99	185
Esentepe	43	59	102
Fethiye	98	96	194
Fevziye	176	200	376
Güneyköy	92	136	228
Güneysu	117	115	232
Hamzalı	307	355	662
İlyaslı	117	160	277
İshaklı	134	162	296
Karatepe	140	181	321
Kiranköy	190	204	394
Kirazlık	67	92	159
Köprücek	91	106	197
Mahmutlu	157	155	312
Mısırlı	124	140	264
Ortaköy	92	99	191
Rıdvanlı	187	245	432
Sekmenli	244	244	488
Sinanlı	80	115	195
Soğuksu	95	111	206
Şenocak	101	106	207
Tarlacık	142	174	316
Yaylacık	96	108	204
Yıldız	100	100	200
Toplam	5.131	5.732	10.863

İlçe Toplamı	12.966	13.704	26.670
---------------------	---------------	---------------	---------------

1.1.4. İktisadî Yapı

Vakfıkebir ilçesi ekonomik bakımdan giderek canlılık göstermektedir. İlçenin, coğrafi olarak Tonya, Şalpazarı, Beşikdüzü, Eynesil ve Görele ilçelerinin alışveriş merkezi konumunda bulunuşu bu canlılığın artmasının sebebini oluşturmaktadır.

İlçenin en önemli ekonomik faaliyetini tarımsal faaliyetler oluşturmaktadır. 1871 yılından beri pazartesi günleri alışveriş için ilçe merkezinde pazar kurulmakta ve mahallî ürünler bu pazarda tüketime sunulmaktadır. Ayrıca Belediye Meclisinin 1998 yılı ekim ayı olağan toplantısında aldığı karar gereğince de her hafta cuma günleri ilçe merkezinde Üretici Pazarı kurulmaktadır.

2009 yılı ilçenin tarım arazileri dağılımı aşağıdaki gibidir:¹³

Tarım Ürünleri	Alanı (Dekar)	Tahmini Üretim (Ton)
Fındık	36.690	4.021
Mısır	7.000	3.500
Patates	10.000	20.000
Sebzeler	6.120	5.000
Çay	4.980	3.400
Ormanlık	30.000	-
Çayır-Mera	33.500	-
Ürün Getirmeyen	12.290	-
TOPLAM	140.590	

Bölgenin en önemli ekonomik faaliyeti fındık üretimidir. Üretim aile işletmeciliği şeklinde ve ilkel aletlerle yapılmaktadır. Fındık harmanlamasında ‘patoz’ ismi verilen alet kullanılmaktadır. Ancak ayıklama, gübreleme, ilaçlama gibi konularda gerekli titizlik gösterilmediğinden, dönüm başına verim hayli düşüktür. İlçede bir adet Fındık Tarım Satış Kooperatifi mevcut olup, toplam 4.182 ortaklıdır.

İlçede tarımsal üretimde ikinci önemli sırayı çay almaktadır. Çay, Trabzon çevresinde ilk defa 1952 yılında Of ilçesinde denemesi yapılmış ve iyi sonuç verdiği anlaşılınca çevreye yayılmıştır. 1958 yılında da Vakfıkebir ilçesinde üretimine

¹³ <http://www.vakfikebir.gov.tr/ekonomi-finans> 11.12.2016.

başlanmıştır. Diğer önemli tarımsal ürünlerden mısır ve fasulye ekim alanları zaman içerisinde giderek azalmaktadır. Son yıllarda fındık alanlarının daraltılması projesi kapsamında fındığa alternatif ürün olarak kivi bahçesi tesisi yapılmıştır.

Hayvancılık hem Vakfikebir'de hem de Karadeniz Bölgesi'nde yaygındır. Fakat daha çok aile işletmeciliği diyebileceğimiz küçük çapta hayvan yetiştiriciliğinden ileri gitmemektedir. Yine çoğu konularda olduğu gibi bu alanda da toprakların darlığı, mevcut toprakların halkın geçimini sağladığı tarımsal ürünlerin ekimine ayrıldığı ve hayvanlar için yeterli otlakların olmaması nedeniyle büyük yapıda değildir. Yörede hayatın parçası olan yaylacılık ise bu ihtiyacı belirli bir dönem karşılamaktadır. Hayvan yemi olarak da kışın mısır yaprakları, lahana, kuru ot ve kepek ile çeşitli sebze ve meyve artıklarından oluşan sıcak bir yal kullanılmaktadır. Yazın bahçe kenarlarında, yaylalarda doğal olarak yetişen otlarla beslenir. İlçedeki büyük baş hayvanlar 5.500 baş olup, küçükbaş hayvanlar 2.500 baştır. Eskisine oranla inek, koyun, keçi ve özellikle at, katır ve merkep sayısında oldukça yüksek seviyede azalma olmuştur. At, katır, merkep gibi hayvan miktarındaki önemli ölçüdeki azalış ise bu hayvanların taşımacılıkta kullanıldığı ve şimdi teknik imkânlar sayesinde bu gibi hayvanlara gerek kalmadığındandır. Ayrıca ürün elde edilen hayvan sayısının bu varlığını korumasında yöre insanının özellikle hayvan sevgisini de belirtmemiz gerekmektedir.

İlçede Esnaf ve Sanatkârlar Odası Başkanlığına bağlı esnaf sayısı 750'dir. Ekmeği ile ünlü olan ilçede 24 adet fırın vardır.

İlçede Esnaf ve Sanatkarlar Kredi Kefalet Kooperatifi 1967 yılında kurulmuş olup, hâlen 796 üyesi mevcuttur. 2009 yılında esnafa 3 trilyon 200 milyar kredi kullanılmıştır.¹⁴

---

¹⁴ <http://www.vakfikebir.gov.tr/ekonomi-finans> 11.12.2016.

1.2. TARİH

1.2.1. Karadeniz Bölgesindeki İlk Türk Varlığı

Karadeniz Bölgesi'ndeki Türk varlığı M.Ö. 2000'li yıllara, Kimmerlere ve onların devamı olan Sakalara kadar inmektedir. İlk Türk kavimlerinden Kimmerler ve Sakaların M.Ö. 2000'li yıllardan itibaren Anadolu'ya, dolayısıyla Karadeniz Bölgesi'ne gelip yerleştikleri anlaşılmaktadır.¹⁵

1.2.2. Yerleşim Yerlerinin İsimlerinin Kaynağı

Karadeniz Bölgesi'ndeki Türk varlığını M.Ö. tarihine dayandırırken bu yöreye ait yerleşim yerlerinden bazılarının kaynağının da aynı tarihten beslenerek günümüze uzandığını iddia etmek yanlış olmayacaktır. Bu bağlamda Vakfikebir ve yöresinde kullanılan birkaç yerleşim yerinin ismini dayandırdığımız kaynaklar şu şekildedir:

Vakfikebir'in Tarlacık köyünün eski ismi Kürtali (Sakaların bir boyunun ismi Kürt'tür.)¹⁶

Üç Karluk adıyla da bilinen (Yağma, Çiğil, Tuhsı) Karlukların Çiğil boyunun Trabzon'da bir çok yerleşim yerinin isim kazanmasında etkisi olmuştur. Bu etkileşimden Vakfikebir de nasibini almıştır. Bugün Karatepe adıyla kaynaklarda yer eden köyün halk arasında Çikatös olarak bilinen şeklinin Çiğillere dayandırıldığı¹⁷ düşünülmektedir. Bu isim yörede tedavüdedir.

Vakfikebir'de bugün Ortaköy, Rıdvanlı, Akköy, Açıklan, Fethiye, İshaklı olarak bilinen köyler bu isimleri almadan önce tek bir isimle anılıyorlardı. O isim Karadeniz bölgesinde yaşadıkları düşünülen¹⁸ Kuman / Kıpçak Türklerinin etkisiyle meydana geldiği fikrine sahip olduğumuz Kumandere > Komandere / Komandara ismidir.

¹⁵ Demir, a.g.e., s. 3.

¹⁶ Demir, a.g.e., s. 9.

¹⁷ Mehmet Bilgin, **Doğu Karadeniz / Tarih Kültür İnsan**, Serander Yayınları, Trabzon 2000, s. 80.

¹⁸ M. Halil Yinanç, **Türkiye Tarihi – Selçuklular Devri**, İstanbul 1944, s. 112-113.

1.2.3. Vakfikebir Adının Kaynağı

Vakfikebir'in ilk adı Fol'dur. Bu ismi ilçenin 45 km. güneyinden doğan ve ilçe merkezinde denize dökülen aynı isimli dere den almıştır.

Vakfikebir'in ikinci adı Büyükliman'dır. Vakfikebir'in doğusunda yer alan Fener (Yeros) Burnu ile batısındaki Zeytin (Yobol) Burnu arasında kalan kısım karayele kısmen kapalı, doğal bir limandır. Vakfikebir bu doğal limanın merkezinde yer almaktadır. Bu nedenle Vakfikebir uzun yıllar Büyükliman adıyla anılmıştır.

Vakfikebir bugünkü adını, Yavuz Sultan Selim'in annesi Gülbahar Hatun'dan almıştır. O tarihte Trabzon Valisi olan oğlu Şehzade Selim'i görmek için İstanbul'dan Trabzon'a deniz yoluyla seyahat eden Gülbahar Hatun büyük bir fırtınaya yakalanmış, kurtulması hâlinde karaya ayak basacağı toprakları Allah'a vakfedeceğini adanmıştır. O zamanki adıyla Büyükliman olan yerleşim merkezinde toprağa ayak basan Gülbahar Hatun bu toprakları vakfeder. Vakfedenin büyük (padişah eşi) olmasından dolayı bu tarihten sonra yörenin adı Vakfikebir (Büyük Vakıf) olmuştur.

Vakfikebir adının beş yüz yıllık geçmişi olmasına rağmen halk arasında Fol ve Büyükliman adları zaman zaman kullanılmaktadır.¹⁹

1.2.4. Eski Çağlardan Bugüne Vakfikebir

Vakfikebir'in kuruluş tarihi kesin olarak bilinmemekle beraber çok eski bir yerleşim yeridir. Tarihi boyunca Hitit, Pers, Roma, Bizans ve Trabzon Rum İmparatorluğu'nun hâkimiyetinde kalan Vakfikebir, 1461 yılında Fatih Sultan Mehmet'in Trabzon Rum İmparatorluğu'nu yıkması ile Osmanlı İmparatorluğu'nun hâkimiyetine girmiştir.

Trabzon'un fethinden sonra Osmanlı İmparatorluğu'nun değişik bölgelerinden gelen Türk boyları Vakfikebir'e yerleşmişlerdir. Gelen boyların yeni yerleşim yerlerini benimsemeleri ve kültürlerini bölgeye taşımaları sonucunda Vakfikebir çok kısa sürede bir Türk yurdu olmuştur.

Osmanlı İmparatorluğu'nun sınırlarına katılmasından sonra çeşitli idari kademelere ve isimlere maruz kalan Vakfikebir 1864 tarihli Osmanlı Vilayet Kanunu çerçevesinde 1874 yılında Trabzon vilayetine bağlı bir ilçe olmuştur.

¹⁹ <http://www.vakfikebir.gov.tr/ilcemizin-tarihcesi> 11.12.2016.

İlçe, 20 Temmuz 1916 tarihinde Rus Çarlığı'nın işgaline uğramış ve 14 Şubat 1918 tarihinde kahraman ordumuz tarafından düşman işgalinden kurtarılmıştır. İşgal altında geçen dönem halk arasında 'Muhaceret' olarak anılmaktadır ve her yıl 14 Şubat tarihinde kurtuluş günü törenlerle kutlanmaktadır.

İlçe halkı ülkenin kurtulması ve bağımsız bir Türk devleti kurulması çalışmalarında hep Atatürk'ün yanında yer almıştır. Bu çerçevede ilçe halkı aldıkları bir kararla Kellecioğlu Abdullah Hasip (Ataman) Beyi Erzurum Kongresi'ne Büyükliman Delegesi olarak göndermiştir. Abdullah Hasip Bey, Erzurum Kongresi'nin iki yazmanından birisi olarak görev yapmıştır.²⁰

---

²⁰ <http://www.vakfikebir.gov.tr/ilcemizin-tarihcesi> 11.12.2016.

2. BÖLÜM: İNCELEME

2. SES BİLGİSİ

2.1. ÜNLÜLER

2.1.1. Ünlü Çeşitleri

Vakfikebir ağzında, yazı dilimizde temel ünlü konumunda bulunan ‘a, e, ı, i, o, ö, u, ü,’ ünlüleri yerini korumaktadır. Ancak bunlarla birlikte, bu ünlülerin bir takım ses hadiselerine maruz kalarak aslından uzun telaffuz yapısı kazanan ‘ā, ē, ī, ī, ō, ū, ū’ şeklinde kullanımları da mevcuttur.

Ünlülerin uzun kullanımlarının yanında, Vakfikebir ağzında on dört (ā, á, à, â, è, é, í, î, ï, ò, ó, ô, ú, ù) ünlü daha mevcuttur. Bahsi geçen bu ünlülerin, kazanmış oldukları yeni kullanımlarıyla tamamen başkalaşmalarının aksine; çıkış noktası olduğu ünlüye yakın olmakla birlikte, onun değişime uğramış hâli olduğu unutulmamalıdır. Söz konusu ünlüler, derlenen metinler içerisinde seçilen örnekleriyle şu şekildedir:

Kısa a (ă): Normal boğumlanma süresinden daha kısa olarak telaffuz edilen “a” ünlüsüdür.

mădem (II/41), Tăne < tane (III/60), yăni < yani (IV/15), hastăneye < hastaneye (IV/39), răzi < razı (IV/40), cămé < cami (V/67), lăzimidi < lazımdı (V/166), zerdăli < zerdali (V/175), cenăzeler < cenazeler (XI/155), nădir < nadir (XI/161), idăre < idare (XII/25), berăber < beraber (XII/39), yămur < yağmur (XII/169), hăla < hâlâ (XVI/340), âdeti < adeti (XVII/27)

İnce a (á): Farklı söyleniş özelliklerini bünyesinde barındıran “a” ünlüsünün bir diğer söyleniş biçimi de ince olarak telaffuz edilmiştir. Kelime içerisinde, etkileşimde bulunduğu diğer ünlü ve ünsüz harflerle birlikte ince bir sesletim kazanan ince “a” ünlüsü “a” ile “e” arasında bir boğumlanma özelliği kazanır.

Bölgemizde önce gelen ağız özelliklerinden birisi akıcı *l, m, n, r, v* ünsüzlerinin yanlarındaki ünlüleri kalınlaştırmasıdır. Kalınlaşma çeşitli derecelerde görülmektedir.

Bunlardan birisi de “e” sesini “a” sesine yaklaştırması yani biraz kalınlaştırmasıdır. Kelime kök, gövde ve eklerinde karşımıza çıkmaktadır.²¹

ihbállár < ihballer (I/48), kámil < kamil (I/125), efkárı < efkârı (II/22), vârisi < vârisi (II/31), sârisi < sarısı (II/32), sâlni < salını (II/34), meselâ < mesela (III/8), niġâmı < nikahımı (VI/69), cenâze < cenaze (VI/69), rusyadá < rusyada (XIII/65), yemedá < yemede (XIII/68), dámat < damat (XIII/91), nená < nene (XIII/112), bedáva < bedava (XVI/89)

Uzun a (ā): “a” ünlüsünün ünsüz düşmesi, hece kaynaşması, ünlü birleşmesi gibi sebeplerle olduğundan daha uzun bir şekilde söylenmesi şeklinde meydana gelir.

ānamaz < anlamaz (I/12), ayrılacağım (I/24), dān < dağın (I/41), ilincānı < salıncağını (I/58), ufādi < ufaktı (I/61), ħāmanlının < ħađmanlının (II/3), ayrılacām < ħalacām < ħalacađım (II/7), alacām < alacağım (II/8), vuracām < vuracağım (II/10), yakāy < yakıyor (II/32), bāladılar < bağladılar (II/34), zāmeti < zahmeti (III/40), rāmet < rahmet (XIII/6), kaduncāz < kadıncağız (XVIII/29)

Kapalı a (â): Yarı geniş, yarı dar, düz, kalın, “a” ile “ı” arası bir ünlüdür.²² Derlediğimiz metinlerde karşımıza çok fazla çıkmamıştır.

orāya < oraya (IV/53), tonyâ < tonya (VIII/131), arKāya < arkaya (XXIV/17), burāya < buraya (XIX/14), haburāya < haburaya (XXII/22), yaylāya < yaylaya (XXVIII/86)

Yuvarlak a (â): Yarı yuvarlaklaşmış, geniş, kalın, “a” ile “o” orası bir ünlüdür. a > o veya o > a değişmesinin bir aşaması durumundadır.²³ Derlediğimiz metinlerde sadece *bâba* kelimesinde tespit edilebilmiştir. Aynı kelime farklı kaynak kişilerince *boba* şekliyle kullanılıyorken bazı kaynak kişilerince de *bâba* şeklinde telaffuz edilmektedir.

bâba < baba (IV/50)

²¹ Demir, **a.g.e.**, s. 133.

²² Demir, **a.g.e.**, s. 135.

²³ Demir, **a.g.e.**, s. 135.

Uzun e (ē): “e” ünlüsünün ünsüz düşmesi, hece kaynaşması, ünlü birleşmesi gibi sebeplerle olduğundan daha uzun bir şekilde söylenmesi şeklinde meydana gelir.

kelē < keleşe (II/3), yūrē < yūreği (II/4), yemē < yemeği (V/26), ēriler < eğriler (V/223), mūbarē < mūbareği (XI/55), cēnnem < cehennem (XIII/78), etmēn < ekmeğini (XIX/30), šēr < şehir (XX/14)

Kapalı e (è): Yarı geniş, yarı dar, düz, ince, “e” ile “i” arası bir sestir. Daha çok “i” sesine yakındır.²⁴

nēali < nihali (I/58), yēyilidi < yiyilirdi (I/62), yēyrim < yiyorum (I/65), içmēyrim < içmiyorum (I/65), içēyrim < içiyorum (I/67), edēyrim < ediyorum (I/75), Sanedēyrim < zannediyorum (I/77), dēyrim < diyorum (I/77), fark etmēyrim < fark etmiyorum (I/94), makēnāya < makineye (I/120), gitmēyrim < gitmiyorum (V/26), bilmēyrim < bilmiyorum (VII/4), cāmēdeydi < camideydi (VII/4), ēndiriyesın²⁵ < indiriyorsun (XVIII/171), ēyi < iyi (XVIII/148)

Yuvarlak e (ê): Yarı yuvarlak, yarı düz, geniş, ince, “e” ile “ö” arası bir ünlüdür. “e” sesinin biraz yuvarlaklaşmış “ö” sesinin biraz düzleşmiş şeklidir. Yani e > ö veya ö > e değişmesinin ara aşamasıdır.²⁶

ēmīr < ömür²⁷ (I/60), ēliyrim²⁸ < ölüyorum (I/69), ēbirine²⁹ < öbürüne (I/73), çēzersin < çözersin (XI/48), ēlerdiler³⁰ < ölürlendi (XI/160), ēyleyinde < öğleyinde (XI/173), ēdemesini < ödemesini (XVIII/9), ēnceden³¹ < önceden (XVIII/81), ēküzler < öküzler (X/6), ēutur < öğütür (XX/9), ēnce < önce (XXI/22)

Uzun ı (ī): “ı” ünlüsünün ünsüz düşmesi, hece kaynaşması, ünlü birleşmesi gibi sebeplerle olduğundan daha uzun bir şekilde söylenmesi şeklinde meydana gelir.

²⁴ Demir, **a.g.e.**, s. 138.

²⁵ bk. Demir, **a.g.e.**, s.208’de *ēndi* < *indi*.

²⁶ Demir, **a.g.e.**, s. 139.

²⁷ bk. Demir, **a.g.e.**, s.212’de *ēmūrlerum* < *ömürlerim*.

²⁸ bk. Demir, **a.g.e.**, s.212’de *ēlüm* < *ölüm*.

²⁹ bk. Demir, **a.g.e.**, s.212’de *ēbir* < *öbür*.

³⁰ bk. Karahan, **a.g.e.**, s.98’de *elmek* < *ölmek*.

³¹ bk. Demir, **a.g.e.**, s.211’de *ēnceden* < *önceden*.

ç̄ıryırım < çağırıyorum (I/130), s̄ıları < sığıruları (II/12), ȳılıy < yığılıyor (III/54), olmadī < olmadığı (III/70), kims̄ız < kimsiniz (V/166), nerdens̄ız < neredensiniz (V/166), eyled̄ız < eylediniz (XVIII/49), satacas̄ız < satacaksınız /18/49)

İnce i (i): İnce “ı” yahut kalın “i” olarak nitelendirilen bu ünlümüz, “i” ve “ı” arası bir telaffuza sahiptir. Daha fazla boğaz gerisinde “ı”ya doğru kayan bir boğumlanma noktasında oynaklanır. Aslında yumuşak, fakat yerli ağızlarda kalın söylenen ünsüzlerden önce kullanıldığı görülür.³²

halıla < halile (II/24), gelirdi < gelirdi (IV/94), çekers̄ın < çekersin (V/71), bizim < bizim (V/177), gelirdi < gelirdi (IX/28), diyelim < diyelim (XIII/74), bilirdim < bilirdim (XX/38)

Kısa ı (ĩ): Normal boğumlanma süresinden daha kısa olarak telaffuz edilen “ı” ünlüsüdür.

altı < altı (I/51), koyamazd̄ın < koyamazdın (I/100), yatıy < yatıyor (II/37)

Uzun i (ĩ): “ı” ünlüsünün ünsüz düşmesi, hece kaynaşması, ünlü birleşmesi gibi sebeplerle olduğundan daha uzun bir şekilde söylenmesi şeklinde meydana gelir.

ç̄ırdık < çağırdık (I/81), bild̄ımı < bildiğimi (III/73), s̄irmiya < sıyırmaya (V/3), tezb̄ı < tesbihi (V/64), ĩne < iğne (V/93), z̄ın < zihin (XI/59), d̄icek < diyecek (XI/142)

Kısa i (ĩ): Normal boğumlanma süresinden daha kısa olarak telaffuz edilen “ı” ünlüsüdür.

çaruklarım̄ı < çarıklarımı (I/8), dayı < dayı (I/35), yayı < yayı (I/35), dünyayı < dünyayı (I/36), şüşei < şişeyi (I/60), igT̄imal < ihtimal (I/72), m̄idemiz < midemiz (IX/3), s̄ımadan < s̄ımadan (XVI/194), l̄ısan < lisan (XXII/10)

İnce o (ö): “ö” sesinin, çeşitli nedenlerle “o” sesine yakın telaffuz edilişi ile ortaya çıkar. Yarı kapalı “e” ve ı / i arası “i” ünlüleri gibi bu ses de aslında yumuşak,

³² Mukim Sağır, *Anadolu Ağızlarında Ünlüler*, TDAY-Belleten, Ankara 1997, s. 377-390.

fakat yerli ağızlarda kalınlaşan ünsüzlerden önce ve sonra kısmen kalınlaşarak kullanılmaktadır.³³ Daha çok ünlüleri kalınlaştırma özelliği olan ünsüzlerin³⁴ yanında “ö”den “o”ya yönelme olarak görülür.³⁵

óne < önüne (I/11), sóyleyin < söyleyin (I/42), sóylerdi < söylerdi (I/57), óyleydi³⁶ < öyleydi (XXIV/9)

Necati Demir, yaygın olmamakla birlikte “b, d, g, ğ, k, n, t, z” ünsüzlerine komşu “ö” sesinin kısmen kalınlaşmakta³⁷ olduğunu belirtmektedir. Çalışmamızda bahsi geçen ünsüzlerden yalnızca “d, g, ğ” ünsüzlerinin etkisiyle “ö” sesinin kalınlaştığını tespit ettik.

górmesin³⁸ < görmesin (I/13), góürse < görürse (I/14), gómlek < gömlek (III/69), görşen < görşen (VI/63), dów < döv (VI/76), óretmen < öğretmen (XIII/93), dónmiş³⁹ < dönmüş (XXVI/25)

Uzun o (ō): “o” ünlüsünün ünsüz düşmesi, hece kaynaşması, ünlü birleşmesi gibi sebeplerle olduğundan daha uzun bir şekilde söylenmesi şeklinde meydana gelir.

bōle < böyle (I/55), yōdi < yoktu (I/58), tōruluklar < doğruluklar (II/2), bekirōn < bekiroğlunun (II/9), ōlum < oğlum (II/24)⁴⁰, şışmanōli < şışmanoğlu (II/31), birinciō < birincioğlunun (II/42), dōrtana < doğurtuncaya (V/227), ōraşırdık < uğraşırdık (VII/83), bōda < buğday (XI/32)

Kapalı o (ó): Yarı geniş, yarı dar, yuvarlak, kalın, “o” ile “u” arası bir ünlüdür. o < u ile u < o değişikliğinin ara noktasıdır.⁴¹

Necati Demir eserinde bu sesin Trabzon’un I. ağız yöresinde sık duyulan seslerden olduğunu, II. ağız yöresinde ise büyük bir ihtimalle I. ağız yöresinin

³³ Ahmet Caferoğlu, **Sivas ve Tokat illeri Ağızlarından Derlemeler**, Türk Dil Kurumu Yayınları, İstanbul 1944.

³⁴ Zeynep Korkmaz, **Nevşehir ve Yöresi Ağızları**, Ankara 1994, s.31.

³⁵ Demir, **a.g.e.**, s.150.

³⁶ bk. Demir, **a.g.e.**, s.150’de *bóyle*.

³⁷ Demir, **a.g.e.**, s.150.

³⁸ bk. Demir, **a.g.e.**, s.150’de *górmedi*.

³⁹ bk. Demir, **a.g.e.**, s.150’de *dóndü*.

⁴⁰ bk. Demir, **a.g.e.**, s.150’de *olum*.

⁴¹ bk. Demir, **a.g.e.**, s.151.

etkisiyle duyulduğunu belirtmiştir.⁴² Bölgemizde tespit edebildiğimiz örnekleri şu şekildedir:

okarı < yukarı (I/49), okarda < yukarıda (I/84), samsönlara < samsunlara (VIII/15), istanböllara < istanbullara (XVIII/25), bölüşük < buluşık (XXVIII/3)

Uzun ö (ō): “ö” ünlüsünün ünsüz düşmesi, hece kaynaşması, ünlü birleşmesi gibi sebeplerle olduğundan daha uzun bir şekilde söylenmesi şeklinde meydana gelir.

gōsu < göksu (II/1), örenecek < öğreneceğiz (IX/23), öğretmen⁴³ < öğretmen (XIII/25), şöle < şöyle (VI/3)

Kapalı ö (ö): Yarı geniş, yarı dar, yuvarlak, ince, “ö” ile “ü” arası bir ünlüdür.⁴⁴ Bölgemizde örneğini şu kelimelerde tespit edebildik:

böyük < büyük (I/45), yörümey < yürümüyor (XII/12), yörüme < yürüme (XXII/25), övey < üvey (XXVIII/66)

İnce u (ú): Yuvarlak, dar, yarı kalın “u” ile “ü” arası bir ünlüdür. “ü”ye kaçan, ince bir “u” olarak da tanımlanır. Geri çıkaklı “u” ünlüsü ile ön çıkaklı “ü” ünlüsü arasındaki orta damak bölgesinde, dil sırtının orta damağın ön kısmına yükselmesi ile boğumlanan, incelmış bir “u” ya da kalınlaşmış bir “ü”dür. Kalınlaşması yanlarındaki damak ünsüzlerinin etkisine bağlı, kapalı bir ünlüdür.⁴⁵

usulú < usulü (VI/125), mühendis < mühendis (XVI/175), úvey < üvey (XXIII/27)

Yöremizde daha çok “k” ve “g/ğ” ünsüzlerinin yanında “ü” sesi yarı kalın duyulmuştur.⁴⁶

gúl < gül (I/74), şúkürlerin < şükürlerin (I/75), songúlü < songülü (I/81), gúlmayın < gülmeyin (IV/126), hükümet < hükümet (V/91), gún < gün (VI/74), gúzel < güzel (VII/1)

⁴² Demir, a.g.e., s. 151.

⁴³ bk. Demir, a.g.e., s. 152’de *öretmeni*.

⁴⁴ Demir, a.g.e., s. 152.

⁴⁵ M. Sağır, *Anadolu Ağzlarında Ünlüler*, s. 377-390.

⁴⁶ Demir, a.g.e., s. 155.

Aşağıdaki örnekte “ğ” erimeden yanındaki ünlüyü kısmen kalınlaştırmıştır.⁴⁷
dünümü < düğünümü (XVI/114)

Yöremizde bazen “d” ünsüzünün yanındaki “ü” de yarı kalın biçimde söylenmektedir:⁴⁸

düşmanlarımız < düşmanlarımız (V/15)

Uzun u (ū): “u” ünlüsünün ünsüz düşmesi, hece kaynaşması, ünlü birleşmesi gibi sebeplerle olduğundan daha uzun bir şekilde söylenmesi şeklinde meydana gelir.
ettüm < ettiğim (I/4), sevdümi < sevdiğimi (I/44), ilincacū < salıncacığı (I/59), gördümi < gördüğümü (I/94), tavū < tavuğu (III/65), findūmuz < findığımız (IV/120), hastalūmda < hastalığımda (V/102), dūne < düğüne (VI/94)

Kısa u (ū): Normal boğumlanma süresinden daha kısa olarak telaffuz edilen “u” ünlüsüdür.

vurūldi_mi < vurulunca (I/53), magsūstan < mahsustan (I/124)

Uzun ü (ū): “ü” ünlüsünün ünsüz düşmesi, hece kaynaşması, ünlü birleşmesi gibi sebeplerle olduğundan daha uzun bir şekilde söylenmesi şeklinde meydana gelir.
küçūmuz_idi < küçüğümüzü (XVII/16), çeçūe < çocuğa (XVIII/46)

2.1.2. Uzun Ünlüler

Uzun ünlü, bir ünlünün boğumlanma süresinin, alışlagelmiş kullanımının üzerinde bir boğumlanma süresiyle telaffuz edilidir. Bazı yaşayan ağızlarda uzun ünlülerden bir kısmı korunmuş, bazılarındaysa başka kelimelerdeki uzunluklar korunmuştur. Hatta bazı ağızlarda aslî uzun ünlülerimiz tamamıyla kaybolmuştur.⁴⁹ Vakfikebir ağızında uzun ünlülere sıkça rastlamaktayız.

Türk dilinde aslî (birincil) uzun ünlülerin varlığı, 19. yüzyılın ortalarından itibaren tartışılmaya başlanmıştır. Ancak, en eski yazılı belgelerden başlayarak bütün

⁴⁷ Demir, a.g.e., s. 155.

⁴⁸ Demir, a.g.e., s. 155.

⁴⁹ Gürer Gülsevin, “Eski Anadolu Türkçesi Ağızlarında Uzun Ünlüler Üzerine” Dil Araştırmaları, Güz 2009, s. 40.

lehçe ve ağızlardaki uzun ünlülerin tespiti kolay olmamıştır. Günümüze gelebilen tarihî metinlerin çeşitli alfabelerle yazılmış olması, kullanılan alfabelerin Türkçe'nin fonetiğini, özellikle ünlüleri, yeteri kadar karşılamayı ve farklı imlâ gelenekleri, uzun ünlülerin tespitini güçleştirmiştir. Bu sebeplerle Türk dilinde uzun ünlülerin varlığı, yüz yılı aşkın bir sürede ispatlanabilmiştir. Günümüzde Ana Türkçe'de bulunduğu varsayılan, dolayısıyla aslî olarak değerlendirilen uzun ünlülerin tarihî ve modern lehçelerdeki kullanılışları, yerli ve yabancı bilim adamları tarafından incelenmiştir. Konuyla ilgili olarak yapılan araştırmalar, sadece Türkmen, Yakut ve Halaç lehçelerinde aslî uzun ünlülerin sistemli olarak korunduğunu, diğer lehçelerde ise düzenli olarak korunamayan aslî uzunlukların çoğunlukla normal süreli ünlülerle karıştığını göstermiştir.⁵⁰ hâl böyleyken uzun ünlüleri oluşum şekilleri bakımından ele almak, çalışmamızı daha anlaşılır kılacaktır.

2.1.2.1. Oluşum Şekilleri Bakımından Uzun Ünlüler

Vakfikebir ağzında uzun ünlü oluşumunda çeşitli ses olayları etkili olmuştur. Uzun ünlüleri bu ses hadiselerini çerçevesinde ele alacağız.

1. Ünsüz Düşmesi
2. Hece Kaynaşması
3. Çift Ünlülerin Kaynaşması

2.1.2.1.1. Ünsüz Düşmesine Bağlı Uzun Ünlüler

Kelime içinde ve sonunda yaşanan ünsüz düşmeleri, kendisinden önce gelen ünlü harfte uzamaya yol açmaktadır. Vakfikebir ağzında, *h*, *g*, *ğ*, *k*, *l*, *n*, *v*, *y* ünsüzlerinin düştüğünü ve düşerken ilişki içerisinde bulunduğu ünlünün kelime telaffuzunu telafi edebilmek için uzadığını görmekteyiz.

“h” Harfinin Düşmesi Sonucu Oluşan Uzun Ünlü

zāmeti < *zahmeti* (III/40), *yetimāneye* < *yetimhaneye* (IV/51), *āırda* < *ahırda* (V/2), *kāveye* < *kahveye* (V/69), *rāmet* < *rahmet* (V/81), *mēmet* < *mehmet* (V/180), *tōum* < *tohum* (XV/2)

⁵⁰ Cahit Başdaş, “Türkiye Türkçesinde Aslî Uzunluk Belirtileri”, *Turkish Studies*, 2007. - Cilt 2/2. - s. 90, 13.12.2016.

“g” Harfinin Düşmesi Sonucu Oluşan Uzun Ünlü

bōun < bugün (IV/22)

“ğ” Harfinin Düşmesi Sonucu Oluşan Uzun Ünlü

dān < dağın (I/41), (I/58), çāmanlının < çağmanlının (II/3), bāladılar < bağladılar (II/34), tōruluklar < doğruluklar (II/2), ōlum < oğlum (II/24), şışmanōli < şışmanoğlu (II/31), bōda < buğday (XI/32), tēme < teğmen (XIII/37)

“k” Harfinin Düşmesi Sonucu Oluşan Uzun Ünlü

yōdi < yoktu (I/58), ufādi < ufaktı (I/61), gōsu < göksu (II/1), küçūduk < küçüktük (V/54), çōdi < çoktu (V/142), kadcārcīdu < kadcārcıktı (V/133), açīdi < açıktı (VIII/109), gōde < gökte (XVI/261)

“n” Harfinin Düşmesi Sonucu Oluşan Uzun Ünlü

ōundaydi < önundaydi (XV/16)

-ñ- > -ğ/ğ- > -ø-

ānamadi < anlamadı (V/93)

Şahıs zamirlerindeki uzun “a” sesi, kelime bünyesinde bulunan ñ sesi ile ilgili gelişmeler sonucu ortaya çıkmaktadır. “ñ” sesi iki sestem meydana geldiği için doğrudan düşmesi mümkün değildir. Bu ünsüz önce ikiye bölünmüştür. Ünsüz düşmesi, “ñ” sesinin “ğ/ğ” ünsüzleriyle temsil edilen kelimelerde ortaya çıkmaktadır. Düşme -ñ- > -ğ/ğ- > -ø- aşamalarından sonra ortaya çıkmaktadır. Düşmeden sonra yan yana gelen iki “a” ünlüsü kaynaşmakta ve uzun ünlü durumuna gelmektedir:⁵¹

bā⁵² < bana (V/226), sā⁵³ < sana (VI/2)

“v” Harfinin Düşmesi Sonucu Oluşan Uzun Ünlü

dōecek < dövecek (VI/100)

⁵¹ Demir, a.g.e., s. 132.

⁵² bk. Demir, a.g.e., s. 132’de bā.

⁵³ bk. Demir, a.g.e., s. 132’de sā.

“y” Harfinin Düşmesi Sonucu Oluşan Uzun Ünlü

ā < ay (I/51), bōle < böyle (I/55), şōle < şöyle (VI/3), ī < iyi (VI/27), beyfendī < beyfendi (VI/68), sabahlēin < sabahleyin (VI/137), īdi < iyidi (VII/114)

2.1.2.1.2. Hece Kaynaşmasına Bağlı Uzun Ünlüler

Aşınmaya ve düşmeye elverişli k, ğ, y, h, n harfleri, kelime içinde etkileşim hâlinde buldukları ünlülerle birlikte düşer ve kendisinden önceki ünlüyü uzatma eğilimi gösterir.

-ecek –acak gelecek zaman çekimlerinde “k/ğ” ünsüzünün düşerek ünlü uzamasına yol açması:

ayrılacām < ayrılacağım (I/24), çalacām < çalacağım (II/7), alacām < alacağım (II/8), vuracām < vuracağım (II/10), alacādım < alacaktım (III/30), gidecōdi < gidecekti (IV/56), gidecēz < gideceğiz (VI/96), ēlecēsem < öleceksem (VIII/71), duracādi < duracaktı (XI/280)

-dık / -dik sıfat fiil ekindeki “k/ğ” ünsüzünün düşerek ünlü uzamasına yol açması:

ettūm < ettiğim (I/4), sevdūmi < sevdiğimi (I/44), bildīmi < bildiğimi (III/73), yaşadıımızdan < yaşadığımızdan (IV/88), dedūm < dediğim (V/106), oldū < olduğu (V/107), vermedīni < vermediğini (VII/90), yaşadūm < yaşadığım (XVI/256)

-lık / -lik isimden isim yapım ekindeki “k/ğ” ünsüzünün düşerek ünlü uzamasına yol açması:

hastalū < hastalığı (III/14), güzellīni < güzelliğini (VI/36), gençlimizdeki < gençliğimizdeki (VI/94), askerlūm < askerliğim (VII/11) varlīni < varlığını (XVI/105)

şimdiki zaman çekimlerinde yaşanan düşmelerde -y’nin tesiri ile ünlü uzaması:

yakāy < yakıyor (II/32), görīysin < görüyorsun (V/259)

“ğ”li hecelerin kaynaşmasından doğan uzun ünlü:

aşā < aşığı (I/13), bāranda < bağırdığımda (I/47), dālanda < dağıldığımda (I/48), ilincacū < salincacığı (I/59), yālaşcū < yağılaşçığı (I/62), aşāda < aşığıda (I/85), dān < dağın (II/11), ā < ağı (II/29), āların < ağıların (II/30), tabā < tabağı (II/39), kelē < keleğı (II/3), yūrē < yūrēğı (II/4), sīları < sığırları (II/12), bekirōn < bekiroğlunun (II/9), birinciō < birinciōğlunun (II/42), uşām < uşığı (IV/2), parmām < parmağı (IV/24), ōlum < oğlum (IV/34), dōracaklar < doğıuracaklar (IV/69), yōun < yoğıun (V/20), ālatmayler < ağılatmıyorlar (V/248), çalişacāk < çalişacağız (XI/7), ufāmduř < ufağımdır (XIII/46), soracān < soracağın (XVI/39), kaduncāz < kadıncağız (XVIII/29), āç < ağıç (XX/9), dālarda < dağılarda (XXI/2), yāy < yağıyor (XXI/13)

“h”li hecelerin kaynaşmasından doğan uzun ünlü:

dā < daha (I/5), allām < allahım (III/30), vollā < vallaha (IV/75), tezbī < tesbihi (V/64), rātsiz < rahatsız (VI/98), istām < iştahım (X/19), sābi < sahibi (XI/4), lāna < lahana (XI/10), sābi < sahibi (XI/42), zīn < zihin (XI/59), dākine < dahakine (XVI/184)

“n”li hecelerin kaynaşmasından doğan uzun ünlü:

bā < bana (I/27), sā < sana (I/61), kendūze < kendinize (XIII/16), satacasīz < satacağınız (XVIII/50), evīz < eviniz (XVIII/182), ettīz < ettiniz (XIX/24), çıkardīz < çıkardınız (XVIII/24), kardāşsīz < kardeşiniz (XVIII/24), kodūz < koydunuz (XVIII/50), derdīze < derdinize (XVIII/66), canīn < canının (XX/40)

“y”li hecelerin kaynaşmasından doğan uzun ünlü:

Leyla Karahan “y” ünsüzünün uzun ünlülere olan etkisini, “y” önündeki geniş ünlünün uzaması başlığı ile ele alır ve bu konuda şu açıklamayı yapar:

Trabzon ve Rize ağızlarında “y” ünsüzü önündeki geniş ünlüde görülen ünlü uzunluğu bölgenin karakteristik özelliğini teşkil eder. “düz geniş ünlü + y + düz dar ünlü” lü bir yapıda, düz geniş ünlü uzar. Bu uzunluk, düz-dar ünlünün düştüğü örneklerde de devam eder.⁵⁴

⁵⁴ Karahan, a.g.e., s.99.

Bu açıklamaya katılmakla ve bahsi geçen şablon çerçevesinde örnekler sunmanın yanında “y” ünsüzünün bu kural dışında da uzun ünlü oluşumuna yol açtığı kullanımları aşağıda örneklendiriyoruz:

sīrmiya < sıyırmaya (V/3), bār_aşa < bayır aşağı (V/2), çabalīcasın < çabalayacaksın (V/117), diēm < diyeyim (VI/2), almā < almaya (VI/11), şī < şeyi (XVI/188), beyūnce < büyüyünce (XXIII/26)

2.1.2.1.3. Çift Ünlülerin Kaynaşmasına Bağlı Uzun Ünlüler

Türkçe yüklendiği kural bakımıyla iki ünlünün yan yana gelişini kabul etmediğinden, iki ünlünün karşılaşması hadisesi yaşandığında iki ünlüden birisi düşer ve bir diğer ünlü uzar.

n'ölacak < ne olacak (XV/30)

2.1.3. Kısa Ünlüler

2.1.3.1. Asıl Kullanımlarında Uzun Olan Ünlülerin Normal Söylemi

Dilimize alıntı olarak dâhil olan kelimelerin bazıları içlerinde uzun ünlü bulundurmaktadır. Bu kelimelerdeki ünlülerin boğumlanma süreleri, normal kullanımlarının aksine daha uzun şekilde telaffuz edilir. Ancak Vakfikebir ağzında, özellikle Arapça ve Farsça alıntı kelimeler telaffuz edilirken yapısında uzun ünlü barındıran sözcüklerin boğumlanma süreleri normalleşir,⁵⁵ uzun olarak söylenmezler.

yarimi < yārimi (I/40), tane < tāne (I/65), sevdasımı < sevdāsımı (II/6), aşık < āşık (II/20), madem < mādem (II/41)

2.1.3.2. Asıl Kullanımlarında Normal Uzunlukta Olan Ünlülerin Kısa Söylemi

Bu kullanım, kelimelerin farklı ses hadiseleriyle karşılaşması sonucu, aslında normal uzunlukta söylenen ünlülerin kısa süreli söylemi sonucu karşımıza çıkar.

çaruklarimī < çarıklarımı (I/8), dayī < dayı (I/35), yayī < yayı (I/35), dünyayī < dünyayı (I/36), altī < altı (I/51), vurūldi_mi < vurulunca (I/53), şüşēī < şişeyi (I/60), igTīmal < ihtimal (I/72), koyamazdīn < koyamazdın (I/100), yatīy < yatıyor (II/37)

⁵⁵ Karahan, a.g.e., s.98.

2.1.4. İkiz Ünlüler

Eriyip kaybolmaya elverişli -ğ-, -h-, -n-, -v-, -y- ünsüzleri, kelime ya da ek bünyesinde olması ayırımına bakmaksızın çeşitli sebeplerle eriyip kaybolduklarında her iki tarafta bulunan ünlüler yan yana gelmektedir. Bu ses hadisesi sonucu ünlü harflerin yan yana gelmesi ve bu şekilde telaffuz edilmesine ikiz ünlü adı verilir.

2.1.4.1. Yükselen İkiz Ünlüler

ia, ie, ua, üe (dar ünlü+geniş ünlü)

Yan yana gelen ünlülerden birincisi dar ünlü, ikincisi geniş ünlüyse vurgu geniş ünlü üzerindedir.

ia / ia: kışlıa < kışlığa (VI/33), haria < haraya (oraya) (XI/282), şenlıa < şenliğe (XXIII/9)

ie: die < diye (VI/49), diel < değil (XI/177)

ua: muammeT < muhammet (I/79), bua < buna (III/72), konuşua < konuşuğa (III/73), fundua < findığa (IV/31), gavurlua < gavurluğa (V/258), orTalua < ortalığa (IX/24), kadarlua < kadarlığa (X/29), hastalua < hastalığa (XII/11), balukçulua < balıkçılığa (XVI/20), ihtiyarlua < ihtiyarlığa (XVI/30), açlua < açlığa (XVI/52)

üe: günlüe < günlüğe (IV/30), gölcüe < gölcüğe (IX/16), düzlüe < düzlüğe (XVI/295)

2.1.4.2. Alçalan İkiz Ünlüler:

aı, au, ei, eu, ou, öü (geniş ünlü+dar ünlü)

Birinci ünlü yanında bulunan ikinci ünlüye göre daha geniş ve daha vurguludur.

aı: arıdım < ağırdım (V/88), halaız < halanız (V/162), daitılar < dağıtırdılar (V/240), burdaık < burdayız (VI/34), yayı < yağıyor (VI/34), aır < ahır (XI/69), ayayıla < ayağıyla (XI/90), etmain < ekmeğini (XI/129), paırma < bağıрма (XVIII/38)

au: aura < ahıra (III/38), sācaudın < sağacaktın (III/39), gaur < gavur (V/17), alcaum < alacağım (V/100), daul < davul (XIII/82), daunuk < dağımık (XVII/20)

ei: bileim < bileyim (I/55), deil_idi < değildi (I/113), ei < iyi (IV/2), diyeim < diyeyim (IV/5), ekmei < ekmeği (IV/44), deişTi < değışti (V/248), çreiz < çeyiz (XV/9), verecēsez < vereceksiniz (XIV/14)

eu: girmiyecem < girmeyeceğim (I/5), gideceuk < gideceğiz (V/90), oleceuk < öleceğiz (VI/88), ėmirceuzuni < ömürçüğünü (XII/33), etmeun < ekmeğini (XII/48)

ou: yourt < yoğurt (V/28), douracak < doğuracak (V/34), çou < çoğu (VII/109), toumu < tojumu (VIII/158), çaycouz < çaycağız (XIII/5), edecouni < edeceğini (XIII/13), oun < oyun (XIV/5)

öü: öüne < önüne (XI/89), dövüş < dövüş (XVIII/14)

2.1.5. Ünlü Uyumları

Türkçe kelimeleri tespit edebilmemize olanak sağlayan, Türkçenin en önemli ve eski özelliklerinden biri ünlü uyumudur. Ünlü uyumu, büyük ünlü uyumu ve küçük ünlü uyumu başlıkları altında ele alınır. Büyük ünlü uyumu kalın ünlü ile başlayan bir kelimenin yine kalın ünlüler ile devam etmesi; ince ünlü ile başlayan bir kelimenin de yine ince ünlüler ile devam etmesi şeklinde oluşum gösterir. Küçük ünlü uyumu ise düz (a, e, ı, i) ünlülerden sonra düz; yuvarlak (o, ö, u, ü) ünlülerden sonra ya dar-yuvarlak (u,ü) ya da düz-geniş (a,e) ünlülerin devam etmesi şeklinde meydana gelir.

Bahsi geçen bu uyumların hangi durumlarda kural dışına çıktığını, ne çeşit örneklerle hayat bulduğunu alt başlıklarla inceleyeceğiz.

2.1.5.1. Büyük Ünlü Uyumunun Bozulması (Kalınlık-İncelik Uyumu)

Türkiye Türkçesi ağızlarında kalınlık-incecik uyumsuzluğu farklı bölgelerde farklı yoğunluklarla karşımıza çıkmaktadır. Trabzon ili ve yöresi ağızlarında bu uyumsuzluk çeşitli sebeplere bağlı olarak daha fazla yaşanmaktadır. hâliyle Vakfıkebir ve yöresinde de bu uyumsuzluk bir hayli yüksektir. Kelime içerisinde bulunan kalınlaştırıcı ünsüzlerin kalınlaşma yönünde, inceltici özelliğe sahip olanların incelme yönünde kelimelerdeki uyumu bozduğu örneklerle sabittir.⁵⁶

⁵⁶ Demir, a.g.e., s.170.

a. Kalınlaşma Yönünde

-luk: İsimden İsim Türetme Eki

günlük < günlük (V/18), birlik < birlik (V/83), güzellük < güzellik (IX/23), kötülük < kötülük (XIV/19), düzlükte < düzlükte (XVI/283), gelinlukten < gelinlikten (XXII/29)

-nın: İlgi Hâli Eki:

çeşmenin < çeşmenin (kapısında) (II/15), kimsenin < kimsenin (eline) (III/7), gelinin < gelinin (başına) (V/213), dedenin < dedenin (adı) (XIII/123)

-lar: Çokluk Eki:

vermeselar < vermezseler (II/8)

-ım, -um: Teklik I. Şahıs Eki / İyelik Eki:

ettim < ettim (I/2), gezelim < gezelim (I/17), güzelim < güzelim (I/28), dedim < dedim (V/234), yemeklerim < yemeklerim (V/47), diyeceum < diyeceğim (VIII/2), beyüdüm < büyüdüm (XIV/6)

-mız, -muz: Çokluk I. İyelik Eki / Şahıs Eki:

dinimiz < dinimiz (VII/4), hepimiz < hepimiz (V/16), şeyimiz < şeyimiz (V/156), işlerimiz < işlerimiz (VI/102), rengimiz < rengimiz (VI/126), defterlerimiz < defterlerimiz (VII/4), işlerimiz < işlerimiz (IX/5), yerimiz < yerimiz (XI/200), gördümüz < gördüğümüz (XXI/6), çektümüz < çektüğümüz (XXV/5)

-dım: Bilinen Geçmiş Zaman Teklik I. Şahıs Çekimi

Necati Demir eserinde,⁵⁷ bilinen geçmiş zaman ekinin Çarşıbaşı, Tonya, Düzköy, Akçaabat, Maçka, Sürmene, Köprübaşı, Çaykara, Dernekpazarı, Of, Hayrat ilçelerinde, ince sıradan ünlülerden sonra genellikle *-dım (-dı-m)* biçiminin geldiğini belirtmektedir. Vakfikebir, Trabzon merkez köyleri, Yomra, Arsin, Araklı ilçelerini ise bu genellenmenin dışında tutar. Ancak biz derlediğimiz metinler üzerinden, ince

⁵⁷ Demir, a.g.e., s.175.

ünlülerden sonra *-dım* bilinen geçmiş zaman ekinin bolca kullanıldığını ve bu yolla büyük ünlü uyumunun bozulduğunu tespit ettik.

veremedım < veremedim (I/131), geldım < geldim (III/25), etmedım < etmedim (III/50), gitmedım < gitmedim (IV/50), dinlerdım < dinlerdim (V/58), giydım < giydim (V/77), girdım < girdim (VI/129), êlmedım < ôlmedim (VIII/86)

-dın: Bilinen Geçmiş Zaman Teklik II. Şahıs Çekimi

Necati Demir yukarıda adı geçen bölgesel sınırlandırmaya bu ek üzerinden de devam etse de biz bu ekin örneklerini de bölgemizde tespit ettik.

görmedın < görmedin (V/45), geldın < geldin (V/154), yedırmedın < yedirmedin (VI/142), gelirdın < gelirdin (XI/110), giderdın < giderdin (XI/269)

-dık: Bilinen Geçmiş Zaman Çokluk I. Şahıs Çekimi

geldık < geldik (VI/11), verdık < verdik (VI/77), giderdık < giderdik (VI/103)

Gelecek Zaman Çekimi

Gelecek zaman çekiminin bölgemizde kullanılan farklı çeşitleri ünlü uyumunun bozulmasına neden olmaktadır.

girmiyecem < girmeyeceğim (I/5), edeceük < edeceğiz (I/106), gideceum < gideceğim (III/55), geleceum < geleceğim (IV/52), vereceum < vereceğim (IV/68), vereceuk < vereceğiz (V/161), êlecesın < ôleceksin (VIII/73), õreneceuk < õğreneceğiz (IX/23)

Şart Çekimi

-sa, -se şart ekinin ince ünlü ile başlayıp devam eden kelimelerde *-sa* şeklinde kullanılması büyük ünlü uyumunun bozulmasına sebep olmuştur.

gitsak < gitsek (I/105), gitsam < gitsem (V/90), döksam < döksem (V/102), desam < desem (V/113), etmesam < etmesem (V/130), görşan < görşen (XI/145), gelsan < gelsen (XI/158), getirsak < getirsek (XVII/23), etsak < etsek (XVIII/168)

-dur: Bildirme Eki:

senedur < senedir (III/4), evdur < evdir (VIII/80), eyüdur < iyidir (X/38)

b. İncelme Yönünde**-li: İsimden İsim Yapma Eki:**

tatli < tatlı (I/65), hayırlı < hayırlı (IV/1), okulli < okullu (V/15), orduli < ordulu (V/173), aKılli < akıllı (VII/53)

-ci: İsimden İsim Yapma Eki:

davulci < davulcu (XI/91), borci < borcu (XVI/77), yāci < yağcı (XVI/247)

-leyin: İsimden İsim Yapma Eki:

-leyin eki ince ünlü olduğu için kalın kelimelere eklendiğinde uyumu bozmaktadır.

sabahleyin (VI/23), kazaleyin (XXVIII/44)

-i: Belirtme Hâli Eki:

şuni < şunu (VII/92), buni < bunu (XI/56), oni < onu (XI/76), olari < onları (XI/108), burnuni < burnunu (XI/201)

-i, -si: Teklik III. Şahıs İyelik Eki:

(o) haftasi < haftası (I/64), (sinir) sıkışması < sıkışması (IV/25), (baş) ārisi < ağrısı (V/22), erKein odasi < odası (V/205), (onun) yarisi < yarısı (XXI/14)

mi: Soru eki:

Bölgemizde soru eki kendisinden önce gelen ünlülerle çoğunlukla uyum göstermeyerek büyük ünlü uyumunu bozmaktadır.

orağ mi < orak mı (I/113), yoruldu mi < yoruldu mu (II/12), orāya mi < oraya mı (III/26), ānadın mi < anladın mı (XI/89), ānay misin < anlıyor musun (XIV/15), olacak mi < olacak mı (XVI/184)

Şimdiki Zaman Çekimi

Şimdiki zaman eki, bölgemizde çeşitli sebeplere bağlı olarak farklı şekillerde karşımıza çıkmaktadır. Yaşanan bu farklılıklar beraberinde büyük ünlü uyumunun bozulmasına da neden olmuştur.

kaliysin < kalıyorsun (III/11), duriyeler < duruyorlar (III/6) dayanırım < dayanıyorum (III/30), ūraşırım < uğraşıyorum (IV/20), duriyrim < duruyorum (IV/64), alırım < alıyorum (VII/86), taşıruK < taşıyoruz (VIII/28), kırılıyruk < kırılıyoruz (XIII/133), başarıyer < başarıyorlar (XVI/202), aliye < alıyor (XX/28), kazaniyer < kazanıyor (XXI/37)

2.1.5.2. Küçük Ünlü Uyumunun Bozulması (Düzlük-Yuvarlaklık Uyumu)

Küçük ünlü uyumu Türkçenin ilk yazılı metinlerinden beri gelişmesini takip edebildiğimiz kelime ve eklerin çoğunda var olan bir kuraldır. Yazı dilimizde, büyük ünlü uyumu kadar kuvvetli olmasa da belirgin özelliklerden biridir. Türkiye Türkçesi ağızlarında ise daha zayıftır.⁵⁸ Bizler de bu uyumun yöremizde hangi ekler üzerinden ne şekillerde bozuma uğradığını şu başlıklar üzerinden incedik.

-luk: İsimden İsim Yapma Eki:

hastaluk < hastalık (III/4), kaynanaluk < kaynanalık (III/36), birluk < birlik (V/83), askerluK < askerlik (VII/12), (VIII/59), çıplakluk < çıplaklık (X/31)

-cuk: İsimden İsim Yapma Eki:

nenecuk < nenecik (I/89), yapıyalāzcuk < yapayalnızcık (I/90), azcuk < azıcık (VII/55), birazcuk < birazcık (X/18), dilimcukler < dilimcikler (X/34), kısacuK < kısacık (XIII/28)

-dum: Bilinen Geçmiş Zaman Teklik I. Şahıs Çekimi:

yiTurdum < yitirdim (I/6), aldum < aldım (I/91), dedum < dedim (XVIII/20), yapamadum < yapamadım (XXV/16)

⁵⁸ Demir, a.g.e., s.187.

-dun: Bilinen Geçmiş Zaman Teklik II. Şahıs Çekimi:

anladun < anladın (III/25), aldun < aldın (XVI/136), evlendun < evlendin (XVI/136)

-di: Bilinen Geçmiş Zaman Teklik III. Şahıs Çekimi:

oldi < oldu (I/76), kodi < koydu (II/14), öldi < öldü (VII/96), güldi < güldü (XI/196)

-duk: Bilinen Geçmiş Zaman Çokluk I. Şahıs Çekimi:

ararduk < aradık (I/83), yatmazduK < yatmazdık (VIII/81), yaparduK < yapardık (XIV/5)

-acaum: Gelecek Zaman Teklik I. Şahıs Çekimi:

kalkacaum < kalkacağım (XVI/301), bakacaum < bakacağım (XVIII/62), çıkacaum < çıkacağım (XVIII/63)

-ecesun: Gelecek Zaman Teklik II. Şahıs Çekimi:

gelecesun < geleceksin (XI/19)

-acauk, -eceuk: Gelecek Zaman Çokluk II. Şahıs Çekimi:

gideceuk < gideceğiz (V/90), vereceuk < vereceğiz (V/161), alacauk < alacağız (XIII/44), edeceuk < edeceğiz (XIII/86), yapacauk < yapacağız (XVIII/27), yiyeceuk < yiyeceğiz (XVIII/35)

-alum, -elum: İstek/Emir Çokluk I. Şahıs Çekimi:

napalum < ne yapalım (III/6), çikalum < çikalım (XII/26), yaPalum < yapalım (XIII/150), edelum < edelim (XVIII/31), gidelum < gidelim (XVIII/31)

-duk: Sıfat-Fiil Eki:

sevdümi < sevdiğimi (I/44), atuldümüz < atıldığımız (I/105), çektümi < çektiğim (VIII/13)

-dur: Bildirme Eki:

senedur < senedir (III/4), var midur < var mıdır (III/70), evdur < evdir (VIII/80), eyüdur < iyidir (X/38), sādur < sağdır (XVI/319)

2.1.6. Ünlü Değişmeleri**2.1.6.1. Kalın Ünlülerin İncelmesi**

Ünlü incelmesi bütün ünsüzlerin yanında meydana gelebilir.⁵⁹

a > e değişmesi: Kalın olan a sesinin, ince olan e sesine dönüşmesidir.

ambülenze < ambulansa (I/81), trebzön < Trabzon (I/82), oriye < oraya (I/111), duriyeler < duruyorlar (I/114), yayilidiler < yayılırdılar (I/115), kaldidiler < kaldırdılar (I/121), bea < bana (XVIII/67), erazi < arazi (XVIII/12)

a > i değişmesi: Kalın olan “a” ünlüsünün, değişim göstererek ince olan “i” ünlüsüne dönüşümüdür. “y” ünsüzünün inceltici tesiri bazı örneklerde kendisini göstermektedir.

ilincānı < salıncak (I/58), yatırđı < yatardı (I/61), oriye < oraya (I/111), yaTirgen < yatarken (V/63), kociya < kocaya /11/3, olmiyacasin < olmayacaksın (XIX/32)

ı > i değişmesi: Kalın olan “ı” sesinin, ince olan “i” sesine dönüşmesidir. Vakfikebir ağzında en sık görülen ünlü değişimidir. Necati Demir bu değişimi ç, s, ş ünsüzlerine bağlar.⁶⁰ Biz de çalışmamızda bu ünsüzlerin etkisi ile ı > i değişimine sıkça rastladık.

çikarTTi < çıkarttı (I/2), çaruklarimĩ < çarıklarımı (I/8), tavasini < tavasını (I/9), misirin⁶¹ < mısırın (I/9), yarmasini < yarmasını (I/9), toplamasini < toplamasını (I/10), kapısının < kapısının (I/11), fidani < fidanı (I/11), yaşı < yaşı (I/12), yaylaları < yaylaları (I/17), kaPilari < kapıları (I/18), karşi < karşı (I/27), mezari < mezarı (I/30), dali < dalı (I/31), mezarımı < mezarımı (I/32), kırıldı < kırıldı (I/34), dayĩ < dayı (I/35), yayĩ < yayı (I/35), dünyayĩ < dünyayı (I/36), aldi < aldı (I/40), uçlari <

⁵⁹ Karahan, a.g.e., s.98.

⁶⁰ Demir, a.g.e., s.202.

⁶¹ bk. Demir, a.g.e., s.202'da *misir*.

uçları (I/41), yokuşlari < yokuşları (I/41), taşlari < taşları (I/49), alışveriş < alışveriş (I/50), kaşlari < kaşları (I/50), hopal midır < hopal mıdır (2/17), biraktılar < bıraktılar (I/51), topal midır < topal mıdır (II/18), sálını < salını (II/34), bāladılar < bağladılar (II/34), donattılar < donattılar (II/35), yarisi < yarısı (II/37), carşinin < çarşının (II/40), var_idi < vardı (II/41), kızını < kızını (II/42), çıkmadi < çıkmadı (V/3), nasi < nasıl (VI/147), yaşli < yaşlı (VII/126), olmadı < olmadı (VIII/164), zamanıdır < zamanıdır (X/43), karisi < karısı (XI/298), hakkını < hakkını (XVI/359), aklında < aklımda (XX/36), yaptı < yaptı (XXV/64)

o > ö değişmesi: Kalın olan o sesinin, ince olan “ö” sesine dönüşmesidir.

trebzön < Trabzon (I/82)

u > i değişmesi: Kalın olan “u” sesinin, ince olan “i” sesine dönüşmesidir.

Vakfikebir ağzında “ı, u, ü” ile bitmesi gereken kelimeler genellikle “i” ünlüsü ile biter⁶² ve çok heceli kelimelerin sonundaki “ı, u, ü” ünlüleri “i” ünlüsü ile biter.⁶³

oni < onu (I/51), omuzuni < omzunu (I/54), atayrim < atıyorum (I/67), içeyrim < içiyorum (I/67), oldi < oldu (I/76), çelik < çoluk (XVIII/46), koli komşulan < konu komşuyla (XVIII/140)

u > ü değişimi: Kalın olan “u” sesinin, ince olan “ü” sesine dönüşmesidir.

ambülenze < ambulansa (I/81), mühteç < muhtaç (XI/144)

2.1.6.2. İnce Ünlülerin Kalınlaşması

Ünlü kalınlaşması, belirli bir faktöre bağlı olmadan ek ünlüsünden kök ünlüsüne kadar uzanır:⁶⁴

e > a değişmesi: İnce olan “e” sesinin, kalın olan “a” sesine dönüşmesidir.

meyva < meyve (I/31), neysa < neyse (I/54), makénaya < makineye (I/120), inā < ineğe (XIII/114), kimsáye < kimseye (XIX/32), graydeğler < greyderler (XXI/13)

⁶² Demir, a.g.e., s.203.

⁶³ Karahan, a.g.e., s.98.

⁶⁴ Karahan, a.g.e., s.98.

Necati Demir, “c, d, g, h, k, t” ünsüzlerinin ünlüleri kalınlaştırma⁶⁵ özelliğine sahip olduğunu belirtmektedir. Yaptığımız çalışmamızda Vakfikebir ağzında yalnızca “h, k” ünsüzlerinin bahsi geçen etkiye sahip olduğunu tespit edebildik.

haman < hemen (I/67), gitsak < gitsek (I/105), aláktirik < elektrik (I/121)

i > ı değişmesi: İnce olan “i” sesinin, kalın olan “ı” sesine dönüşmesidir.

gelyı < geliyor (I/19), yarı < yari (I/20), güzelım < güzelim (I/28), fakır < fakir (I/97), yarımá < yarime (II/4), yarımı < yarimi (II/8), halıla < halile (II/24)

Yine Necati Demir, ek bünyesindeki “n, r ve z” ünsüzlerinin ünlüleri kalınlaştırmakta⁶⁶ olduğunu söylemektedir. Bizler de bu ünsüzler kanalıyla değişime uğramış örnekleri tespit ettik:

evin < evin (I/16), gözlerımden < gözlerimden (I/68), kalbına < kalbine (II/14), gezdirdi < gezdirdi (I/80), günlerımız < günlerimiz (VI/76)

ö > o değişmesi: İnce olan “ö” sesinin, kalın olan “o” sesine dönüşmesidir. Yöremizde sıkça karşılaştığımız “öyle” kelimesinin “oyle” şeklinde telaffuz edilmesine bu başlık altında değinebiliriz.

öyle, o ve ile’nin (bu ile > böyle, şu ile > şöyle) birleşmesinden oluşmuştur. Doğu Karadeniz Bölgesi ağızlarında öyle, böyle, şöyle’nin ilk hecesi, kalınlık-incelik uyumuna girme aşamasını henüz tamamlayamadığından bazen oyle, boyle, şöyle biçiminde söylenmektedir.⁶⁷

óne < önüne (I/11), bölle < böyle (I/55), oyle⁶⁸ < öyle (I/82), öneki < önceki (XVIII/203), örendi < öğrendi (XIX/3), dönmiş < dönmüş (XXVI/25)

ü > u değişmesi: İnce olan “ü” sesinin, kalın olan “u” sesine dönüşmesidir. “d, g ve t” ünsüzlerinin kalınlaştırıcı etkisiyle meydana gelen kullanımlar şu şekildedir:

büyük < büyük (I/51), gördümi < gördüğümü (I/94), uç < üç (IV/9), gúlmayın < gülmeyin (IV/126), sutlaş < sütlaç (XVIII/169), êutur < öğütür (XX/9), boun < bugün (XXII/6)

⁶⁵ Demir, a.g.e., s.203.

⁶⁶ Demir, a.g.e., s.204.

⁶⁷ Demir, a.g.e., s.205.

⁶⁸ bk. Demir, a.g.e., s.203’te oyle.

2.1.6.3. Düz Ünlülerin Yuvarlaklaşması

a > u değişmesi: Düz bir ünlü olan “a” sesinin, çeşitli sebeplerle yuvarlak bir ünlü olan “u” sesine dönüşmesidir.

oruya < oraya (I/59)

a > o değişmesi: Düz bir ünlü olan “a” sesinin, çeşitli sebeplerle yuvarlak bir ünlü olan “o” sesine dönüşmesidir.

vollā < vallahi (IV/75), bobasi < babası (VIII/121)

e > ö değişmesi: Düz bir ünlü olan “e” sesinin, çeşitli sebeplerle yuvarlak bir ünlü olan “ö” sesine dönüşmesidir.

çömberimi < çemberimi (I/6), örükbelinden < erikbelinden (XXIV/17)

e > o değişmesi: Düz bir ünlü olan “e” sesinin, çeşitli sebeplerle yuvarlak bir ünlü olan “o” sesine dönüşmesidir.

gidecōdi < gidecekti (IV/56), edecouni < edeceğini (XIII/13)

ı > u değişmesi: Düz bir ünlü olan “ı” sesinin, çeşitli sebeplerle yuvarlak bir ünlü olan “u” sesine dönüşmesidir.

alabaluKlar < alabalıklar (I/3), sevdaluKlar < sevdalıklar (I/4), funduk⁶⁹ < findık (I/5), girmiyecem < girmeyeceğim (I/5) çaruklarimî < çarıklarımı (I/8), cazu < cadı (I/16), daldū < daldığı (I/52), kaşuk < kaşık (I/67), kaçarduk < kaçardık (I/87), mezarlukta < mezarlıkta (II/37), finduk < findık (VI/95), artuk < artık (VII/79), alTu < altı (VIII/12), yapalum < yapalım (IX/36), yapamadū < yapamadığı (XIII/13)

ı > ü değişmesi: Düz bir ünlü olan “ı” sesinin, çeşitli sebeplerle yuvarlak bir ünlü olan “ü” sesine dönüşmesidir.

sünórdaş < sınırdaş (I/86)

⁶⁹ bk. Demir, a.g.e., s.210’da *funduk* < *findık*.

i > o değişmesi: Düz bir ünlü olan “i” sesinin, çeşitli sebeplerle yuvarlak bir ünlü olan “o” sesine dönüşmesidir.

sünórdaş < sınırdaş (I/86)

i > u değişmesi: Düz bir ünlü olan “i” sesinin, çeşitli sebeplerle yuvarlak bir ünlü olan “u” sesine dönüşmesidir. Necati Demir’in “m” ünsüzü tesiriyle⁷⁰ ortaya çıktığını belirttiği bu değişimde, bizler de “m” ünsüzünün etkisini ağırlıklı olarak tespit ettik.

ettüm < ettiğim (I/4), yiTurdum < yitirdim (I/6), sevdümi < sevdiğimi (I/44), diyecēdum < diyecektim (V/23), gelurduk⁷¹ < gelirdik (VI/146), beşukdüzünde < beşikdüzünde (XVIII/170), örükbelinden < erikbelinden (XXIV/17)

i > ü değişmesi: Düz bir ünlü olan “i” sesinin, çeşitli sebeplerle yuvarlak bir ünlü olan “ü” sesine dönüşmesidir.

şüşei < şişeyi (I/60), yitidü < yitirdi (I/91), erükbeline < erikbeline (II/19), şüşmanōni < şişmanoğlunu (II/33), güzlerdim < gizlerdim (I/124), ēyilük < iyilik (V/98), için < için (VI/70), şüşey < şişiyor (VIII/77), hüzmet < hizmet (XIV/25)

2.1.6.4. Yuvarlak Ünlülerin Düzleşmesi

o > a değişmesi: Yuvarlak ünlü olarak nitelendirdiğimiz “o” ünlüsünün, farklı sebeplerle düz olan “a” ünlüsüne dönüşmesi hadisesidir.

pasa < paso (I/77), hānda < onda (I/93), hāra < ora (I/95)

o > e değişmesi: Yuvarlak ünlü olarak nitelendirdiğimiz “o” ünlüsünün, farklı sebeplerle düz olan “e” ünlüsüne dönüşmesi hadisesidir.

kalerfer < kalorifer (III/56), çecüklerim < çocuklarım (III/26), çelik < çoluk (XVIII/46), kaliyeruk < kalıyoruz (XVIII/144), ēndiriyesın < indiriyorsun (XVIII/171), vuriyerem < vuruyorum (XVIII/169), karerifer < kalorifer (XXV/55)

⁷⁰ Demir, a.g.e., s.211.

⁷¹ bk. Karahan, a.g.e., s.98’de *gelur* < *gelir*.

ö > ẽ deęişmesi: Yuvarlak ünlü olarak nitelendirdiđimiz “ö” ünlüsünün, farklı sebeplerle düz olan “e” ünlüsüne dönüşmesi hadisesidir.

Belirli bazı kelimelerde ilk hecedeki yuvarlak ünlüler düzleşir:⁷² Yöremizde çok sık rastladığımız özelliklerden birisidir.⁷³ Gerileyici ünlü benzeşmesi yoluyla⁷⁴ ilk hecedeki ünlünün düzleşme eğilimine girdiği örnekler da vardır:

êliyırım⁷⁵ < ölüyorum (I/69), êbirine⁷⁶ < öbürüne (I/73), çêzersin < çözersin (XI/48), êlerdiler⁷⁷ < ölürlendi (XI/160), êyleyinde < öğleyinde (XI/173), êdemesini < ödemesini (XVIII/9), ênceden⁷⁸ < önceden (XVIII/81), êküzler < öküzler (X/6), êutur < öğütür (XX/9), ênce < önce (XXI/22)

ö > i değişmesi: Yuvarlak ünlü olarak nitelendirdiğimiz “ö” ünlüsünün, farklı sebeplerle düz olan “i” ünlüsüne dönüşmesi hadisesidir.

izirli < özürlü (XVIII/199)

u > i değişmesi: Yuvarlak ünlü olarak nitelendirdiğimiz “u” ünlüsünün, farklı sebeplerle düz olan “i” ünlüsüne dönüşmesi hadisesidir. Vakfikebir ağzında “ı, u, ü” ile bitmesi gereken kelimeler genellikle “i” ünlüsü ile biter⁷⁹ ve çok heceli kelimelerin sonundaki “ı, u, ü” ünlüleri “i” ünlüsü ile biter.⁸⁰

koluni < kolunu (I/27), omuzuni < omzunu (I/53), yōdi < yoktu (I/58), güveniyrim < güveniyorum (I/74), edeyrim < ediyorum (I/75), deyrim < diyorum (I/77), fark etmeyrim < fark etmiyorum (I/94), şüşmanōni < şüşmanoğlunu (II/33), oldi < oldu (VIII/168), yōruldi < yoruldu (IX/28), oni < onu (X/40), vurdı < vurdu (XI/245), suyi⁸¹ < suyu (XXVII/21)

⁷² Karahan, **a.g.e.**, s.98.

⁷³ Demir, **a.g.e.**, s.211.

⁷⁴ Demir, **a.g.e.**, s.212.

⁷⁵ bk. Demir, **a.g.e.**, s.212’de *elüm* < *ölüm*.

⁷⁶ bk. Demir, **a.g.e.**, s.212’de *ebir* < *öbür*.

⁷⁷ bk. Karahan, **a.g.e.**, s.98’de *elmek* < *ölmek*.

⁷⁸ bk. Demir, **a.g.e.**, s.211’de *enceden* < *önceden*.

⁷⁹ Demir, **a.g.e.**, s.203.

⁸⁰ Karahan, **a.g.e.**, s.98.

⁸¹ bk. Demir, **a.g.e.**, s.212’de *suyi* < *suyu*.

u > ı değişmesi: Yuvarlak ünlü olarak nitelendirdiğimiz “u” ünlüsünün, farklı sebeplerle düz olan “ı” ünlüsüne dönüşmesi hadisesidir.

sorayım < soruyorum (I/63), dalayım < dalıyorum (I/67),  liyım <  lüyorum (I/69), bulamayım < bulamıyorum (I/75),  ndiriyesın < indiriyorsun (XVIII/171), mıhtaç < muhtaç (XIX/32)

u > a değişmesi: Yuvarlak ünlü olarak nitelendirdiğimiz “u” ünlüsünün, farklı sebeplerle düz olan “a” ünlüsüne dönüşmesi hadisesidir.

sorayım < soruyorum (I/63), dokanduk < dokunduk (X/10)

ü > i değişmesi: Yuvarlak ünlü olarak nitelendirdiğimiz “ü” ünlüsünün, farklı sebeplerle düz olan “i” ünlüsüne dönüşmesi hadisesidir. Vakfikebir ağzında “ı, u, ü” ile bitmesi gereken kelimeler genellikle “i” ünlüsü ile biter⁸² ve çok heceli kelimelerin sonundaki “ı, u, ü” ünlüleri “i” ünlüsü ile biter.⁸³

yir n < yüreğini (I/7),  mir <  m r (I/60), izim <  z m (I/64),  liyım <  lüyorum (I/69),  birine < öbürüne (I/73), d k liy < dökülüyor (I/78), böyüdi < büyüktü (I/93), gördümi < gördüğümü (I/94), s p rid k < s p r rd k (I/115), g ni⁸⁴ < günü (III/63), yizey < yüzüyor (VII/66), usuli⁸⁵ < usulü (XI/215), izirli <  z rl  (XVIII/199), rizgari < rüzgarı (XX/9)

2.1.6.5. Geniş Ünlülerin Daralması

a > ı değişmesi: Geniş olan “a” ünlüsünün, değişim göstererek dar olan “ı” ünlüsüne dönüşümüdür. İnceltici etkiye sahip “y” ünsüzünün de etki ettiği örnekler şu şekildedir:

 lıyac m < ağlayacağım (I/23), basmıyalım < basmayalım (I/46), fatmıya < fatmaya (I/64), b lıyayım < bağlayayım (XII/13), kaynınam < kaynanam (XV/17)

⁸²Demir, a.g.e., s.203.

⁸³Karahan, a.g.e., s.98.

⁸⁴bk. Demir, a.g.e., s.212’de *k ni* < *güni*.

⁸⁵bk. Demir, a.g.e., s.212’de, bizim iyelik ekinde tespit ettiğimiz ünlü değişimini, aynı kelimedede belirtme h l ekinde tespit etmiştir: *usul ni* < *usulünü*.

a > i değişmesi: Geniş olan “a” ünlüsünün, değişim göstererek dar olan “i” ünlüsüne dönüşümüdür. “y” ünsüzünün inceltici tesiri bazı örneklerde kendisini göstermektedir.

ilincānı < salıncak (I/58), yatırdı < yatarđı (I/61), oriye < oraya (I/111), yaTirgen < yatarken (V/63), kociya < kocaya (XI/3), olmiyacasın < olmayacaksın (XIX/32)

a > ü değişmesi: Geniş olan “a” ünlüsünün, değişim göstererek dar olan “ü” ünlüsüne dönüşümüdür. İnceltme ve daraltma özelliğine sahip “c” ünsüzünün tesiriyle oluşan bir örneğe rastladık.

teccürler < tüccarlar (XXI/19)

e > i değişmesi: Geniş olan “e” ünlüsünün, değişim göstererek dar olan “i” ünlüsüne dönüşümüdür. İnceltme ve daraltma özelliğine sahip “ç ve s” ünsüzlerinin etkisiyle de karşıma çıkan örnekler şu şekildedir:

deriye < dereye (I/49), gezmiye < gezmeye (IV/94), bahçiyeye⁸⁶ < bahçeye (XV/9), domatislardan < dometeslerden (XVI/177), kâviye < kahveye (XX/25), patatislen < patatesle (XXI/16)

o > u değişmesi: Geniş olan “o” ünlüsünün, değişim göstererek dar olan “u” ünlüsüne dönüşümüdür.

haurda < orada (I/123), istanböldä < istanbulda (IV/4)

ö > ü değişmesi: Geniş olan “ö” ünlüsünün, değişim göstererek dar olan “ü” ünlüsüne dönüşümüdür.

kütrüm < kötürüm (X/22)

2.1.6.6. Dar Ünlülerin Genişlemesi

ı > a değişmesi: Dar bir ünlü olan “ı”, farklı sebeplerle geniş olan “a” ünlüsüne dönüşebilir.

⁸⁶ bk. Demir, a.g.e., s.207’de *baççiyeye* < *bahçeye*.

akay < akıyor (I/54), dalayrım < dalıyorum (I/67), atayrım < atıyorum (I/67)
bakayrım < bakıyorum (I/129), bulamayruk < bulamıyoruz (V/24), atmaysın <
atmıyorsun (VII/13), bagayrım < bakıyorum (XXIV/29)

i > e değişmesi: Dar bir ünlü olan “i”, farklı sebeplerle geniş olan “e” ünlüsüne dönüşebilir.

nèali < nihali (I/58), yèyilidi < yiyilirdi (I/62), içmèyrim < içmiyorum (I/65),
içèyrim < içiyorum (I/67), edèyrim < ediyorum (I/75), Sanedèyrim < zannediyorum
(I/77), dèyrim < diyorum (I/77), fark etmèyrim < fark etmiyorum (I/94), makènàya <
makineye (I/120), gitmèyrim < gitmiyorum (V/26), bilmèyrim < bilmiyorum (VII/4),
càmèdeydi < camideydi (VII/4), èndiriyèsin⁸⁷ < indiriyorsun (XVIII/171), èyi⁸⁸ < iyi
(XVIII/148)

ı > e değişmesi: Dar bir ünlü olan “ı” sesinin, geniş bir ünlü olan “e” sesine dönüşmesidir.

altenda < altında (XX/30)

u > e değişmesi: Dar bir ünlü olan “u”, farklı sebeplerle geniş olan “e” ünlüsüne dönüşebilir.

vuriyerem < vuruyorum (XVIII/169)

u > o değişmesi: Dar bir ünlü olan “u”, farklı sebeplerle geniş olan “o” ünlüsüne dönüşebilir.

òkarı < yukarı (I/49), òkarda < yukarıda (I/84), samsònlara < samsunlara
(VIII/15), istanbòllara < istanbullara (XVIII/25), boun < bugün (XXII/6), bòlaşık <
bulaşık (XXVIII/3)

ü > ò değişmesi: Dar bir ünlü olan “ü”, farklı sebeplerle geniş olan “ò” ünlüsüne dönüşebilir.

⁸⁷ bk. Demir, a.g.e., s.208’de *èndi* < *indi*.

⁸⁸ bk. Demir, a.g.e., s.208’de *èyi* < *iyi*.

böyük < büyük (I/45), yörümey < yürümüyor (XII/12), yörüme < yürüme (XXII/25), övey < üvey (XXVIII/66)

ü > e değişmesi: Dar bir ünlü olan “ü”, farklı sebeplerle geniş olan “e” ünlüsüne dönüşebilir.

beyüttüm < büyüttüm (IV/9), êlerdiler < ölürlendi (XI/160), yörümey < yürümüyor (XII/12), beyük < büyük (XIX/30), teccürler < tüccarlar (XXI/19)

ü > ó değişmesi: Dar bir ünlü olan “ü”, farklı sebeplerle geniş olan “o” ünlüsüne dönüşebilir.

óvey < üvey (IV/92)

2.1.7. Ünlü Türemesi

Vakfikebir ağzında, tıpkı diğer Anadolu ağzlarında olduğu gibi bazı kelimelerin başında, ortasında veya sonunda, kelimenin aslî kullanımlarında olmamasına rağmen ünlü türetilip kullanıldığını görüyoruz.

2.1.7.1. Kelime Başında Ünlü Türemesi

Türkçe barındırdığı kural gereği “r” ve “l” harfiyle kelime başlayışını kabul etmez. Ancak bu seslerle başlayan yabancı dillerden alıntı kelimelerin kullanıldığını ve bu kullanımda bazen yöremizde ön sese ünlü türediğini görürüz.

Diğer Türk lehçelerinde ve Anadolu ağzlarında “r” ve “l” sızıcı ve özellikle akıcı ünsüzleri kelime başında kurallı olarak bulunmaz.⁸⁹ Ünlü türemesi görülen kelimelerde çoğunlukla kalınlık-incelik uyumu görülür.⁹⁰

u türemesi:

urum < rum (II/6), urus < rus (MDD)

⁸⁹ Efrasiyap Gemalmaz, *Erzurum İli Ağzları I*, TDK Yay., Ankara 1995, s. 143.

⁹⁰ Demir, *a.g.e.*, s213.

2.1.7.2. Kelime Ortasında Ünlü Türemesi

İç sesteki ünlü türemesi genellikle alınma kelimelerde görülmektedir. Telâffuz zorluğunu gidermek için türetilen bu ünlüler kısmen kurallı olarak dardır denilebilir:⁹¹

a türemesi:

kadaradır < kadardır (III/11), yalaız < yalnız (V/58), yalanuz⁹² < yalnız (XIV/33)

e türemesi:

trabzonlarda < trabzonda (X/15), tiyezem < teyzem (XI/208)

ı türemesi:

alTında < altta (IV/64)⁹³, abılası < ablası (X/39), abılan < ablan (XVIII/132), gıraydeğler < greyderler (XXI/13)

i türemesi:

inişallah < inşallah (IV/3), hepisini < hepsini (IV/15), birbirine < birbirine (V/17), ilisilin < insülin (VIII/67), yirimi < yirmi (XI/15), tiraktör < traktör (XI/67), tirabizondadır < trabzondadır (XII/40), hepisinden⁹⁴ < hepsinden (XVIII/83)

u türemesi:

abulamaların < ablamaların (I/106)

2.1.7.3. Kelime Sonunda Ünlü Türemesi

a türemesi:

kadara⁹⁵ < kadar (III/8)

⁹¹ Demir, **a.g.e.**, s213.

⁹² bk. Sinan Koca, **Görel ve Yöresi Ağzları (Dil Özellikleri, Metinler, Sözlük)**, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Giresun 2015, s. 32'de *yalañuz* < *yalnız*.

⁹³ Bu örnekte "ı" sesi beraberinde "n" kaynaştırma ünsüzünün de oluşumuna yol açmıştır.

⁹⁴ bk. Koca, **a.g.e.**, s.32'de hepsi < hepsi.

⁹⁵ bk. Demir, **a.g.e.**, s213 *kadara* < *kadar*.

2.1.8. Ünlü Düşmesi

Çeşitli sebeplerle kelimelerin başında, ortasında ve sonunda ünlü düşmeleri meydana gelmektedir.

2.1.8.1. Kelime Başında Ünlü Düşmesi

a düşmesi:

nahtari < anahtarı (I/101)

i düşmesi:

sakliye < ishaklıya (V/43)

2.1.8.2. Kelime Ortasında Ünlü Düşmesi

a düşmesi:

burda⁹⁶ < burada (I/58), yapıyalāzcuk < yapayalnızcık (I/90), orda⁹⁷ < orada (I/98), acabata < akçaabata (VIII/126)

e düşmesi:

nerden < nereden (I/44)

ı düşmesi:

çecüklermi < çocuklarımı (IV/57), aşla < aşıla (V/131), hıtrelezde < hıdırellez (XXII/12)

i düşmesi:

kalerfer < kalorifer (III/56), televzonlarda < televizyonlarda (IV/1), iyleniğ < iyileşir (IV/27), beşkdüzünden < beşikdüzünden (V/6), daḡka⁹⁸ < dakika (V/90), eyyuK < iyiyiz (X/31)

⁹⁶ bk. Demir, **a.g.e.**, s.213 *burda* < *burada*.

⁹⁷ bk. Koca, **a.g.e.**, s.30'da *urda* < *orada*.

⁹⁸ bk. Koca, **a.g.e.**, s.30'da kelimenin farklı bir kullanımını tespit etmiş olsa da yaşanan "i" düşmesi yönüyle bizim tespit ettiğimiz kullanımla benzerlik göstermektedir: *daḡgada* < *dakikada*.

o düşmesi:

bilmeyrim < bilmiyorum (I/52), sorayım < soruyorum (I/63), yeyrim < yiyorum (I/65), içmeyrim < içmiyorum (I/65), dalayım < dalıyorum (I/67), atayım < atıyorum (I/67), içeyrim < içiyorum (I/67),  liyım <  luyorum (I/69), fark etmeyrim < fark etmiyorum (I/94)

ü düşmesi:

kütrüm < kötürüm (X/22)

2.1.8.3. Kelime Sonunda Ünlü Düşmesi**a düşmesi:**

arKān < arkana (I/100)

e düşmesi:

annēn < annene (XIX/33)

ı düşmesi:

saçin < saçını (I/29), okumān < okumanı (XIX/33)

u düşmesi:

kolūn < kolunu (XVIII/72)

2.1.9. Ünlü Birleşmesi

Ünlü birleşmesi hadisesi, ünlü ile biten bir kelimenin ardından yine ünlü ile başlayan bir kelimenin gelmesi sonucu oluşur. Yan yana gelen iki ünlüden birisi düşer ve bu ünlüler birbirleriyle kaynaştırılarak tek ünlü şeklinde telaffuz edilir.

nēdēyrim < ne ediyorum (I/52), şimd_oKul < şimdi okul (I/95)

2.2. ÜNSÜZLER

2.2.1. Ünsüz Çeşitleri

Vakfikebir ağzında, yazı dilinde bulunan ünsüz harflerin varlığını korumasının yanında, bu ünsüz harflerden ayrı olarak çeşitli boğumlanma farklılıkları yaşayıp, ayrı birer kimlik kazanmış ünsüz harfler mevcuttur. Bu ünsüz harfler, “Ç, ć, ɟ, ç, g, ğ, ħ, K, k, P, p, S, Ş, T” şeklinde olup kelime içerisindeki kullanımını aşağıda örneklerini sunduğumuz üzeredir:

Ç ünsüzü: Yarı tonlu, “c” ile “ç” arası ünsüzdür. Katı, patlamalı, tonlu diş eti ünsüzü “c” ile katı, patlamalı, tonsuz diş eti ünsüzü “ç” arasında boğumlanan bir sestir.⁹⁹

beÇeri < becerip (IV/2), yabanÇılan < yabancıyla (XXV/70), penÇereden < pencereden (XXVI/48)

ć ünsüzü: Yarı sızıcı, tonlu ön damak ünsüzüdür. Ön seste g- > c- değişiminin bir aşaması olarak söylenmektedir. Necati Demir eserinde bu sesin Trabzon’un II. ağız yöresinde Yomra’nın doğusunda duyulmaya başladığını, yoğun olarak da duyulan yerin Araklı ve yöresi olduğunu belirtir. Sürmene, Of, Hayrat ilçeleri ve çevrelerinde de zaman zaman bazı köylerde duyulduğunu belirtir.¹⁰⁰ Bizim çalışmamız da bu anlayışa hizmet etmekte olup bahsi geçen ünsüzü derlediğimiz metinlerde sadece tek bir kelime üzerinden tespit edebildik.

ćelduk¹⁰¹ < geldik (XII/28)

ɟ ünsüzü : Sızıcılaşma yönündeki ünsüz değişiminin ara merhalesi olup yarı sızıcılaşmış bir ünsüzdür.¹⁰² “c” ile “j” arası bir sestir. Katı, patlamalı, tonsuz bir ünsüz olan “c”nin sızıcı ve tonlu “j” ünsüzüne yaklaşmasıyla ortaya çıkmıştır. Önce “ç” ünsüzü tonlularak “c”ye değişmiş, daha sonra “j”ye yaklaşmıştır.¹⁰³

⁹⁹ Demir, a.g.e., s.216.

¹⁰⁰ Demir, a.g.e., s.214.

¹⁰¹ bk. Karahan, a.g.e., s.100’de *cel* < *gel*, *celursun* < *gelirsin*.

¹⁰² M. Sağır, *Anadolu Ağızlarında Ünsüzler*, s.393.

¹⁰³ Demir, a.g.e., s.214.

Bölgemizde örneğini derlediğimiz metinler üzerinden sadece bir kelimedede tespit edebildik.

meçburen < mecburen (XVI/57)

ç ile ş arası ünsüz (ç): Katı, patlamalı, tonsuz diş eti ünsüzü “ç” ile katı, sızmalı, tonsuz diş eti ünsüzü “ş” arasında telâffuz edilen bir ünsüzdür. Türkiye Türkçesi ağızlarında pek duyulmayan bir sestir.^{104 105}

geçti¹⁰⁶ < geçti (IV/10), üç¹⁰⁷ < üç (IV/19), saçını < saçını (V/158), açmalan < açmayla (V/159), gençlun¹⁰⁸ < gençliğin (VII/53), hiç¹⁰⁹ < hiç (VII/86), oruçlu < oruçlu (XXIV/6)

Artdamak g’si (ğ): Kalın ünlülerle hece oluşturan, “g-k” arası, art damak “g” ünsüzdür. Çoğunlukla kalın ünlülerle, bilhassa da “a” ünlüsü ile kullanılan bir art damak ünsüzdür.¹¹⁰

tomruğ < tomruk (I/54), görü < korlu (II/5), orağ < orak (XII/23), gıraşlarını < garajlarını (XVIII/3), garanlık < karanlık (XVIII/37)

Orta damak g’si (g): Katı, patlamalı, tonlu, ön damak ünsüzü olan “g” sesinin yarı kalın ünlülerin yanında boğumlanmasıyla oluşmuştur.¹¹¹

görmesin¹¹² < görmesin (I/13), görürse < görürse (I/14), gül < gül (I/74), songülü < songülü (I/81), gömlek < gömlek (III/69), gılmayın < gılmeyin (IV/126), görşen < görşen (VI/63), gün < gün (VI/74), güzel < güzel (VII/1)

Hırıltılı ve tonsuz arka damak h’si (h): Küçük dil yardımıyla telaffuz edilen, sızıcı, tonsuz, nadiren hırıltılı olan art damak sesidir. “k” ile “h” arasında bir sesletime sahiptir.

¹⁰⁴ Mukim Sağır, *Anadolu Ağızlarında Ünsüzler*, TDAY-Belleten 1995, Ankara 1997, s. 393-394.

¹⁰⁵ Demir, *a.g.e.*, s.216.

¹⁰⁶ bk. Koca, *a.g.e.*, s. 33’de *geçdi* < *geçti*

¹⁰⁷ bk. Demir, *a.g.e.*, s.217’de *üç* < *üç*.

¹⁰⁸ bk. Koca, *a.g.e.*, s. 33’de *geçlere* < *gençlere*

¹⁰⁹ bk. Demir, *a.g.e.*, s.217’de *hiç yok* < *hiç yok*.

¹¹⁰ M. Sağır, *Anadolu Ağızlarında Ünsüzler*, s.396.

¹¹¹ Demir, *a.g.e.*, s.219.

¹¹² bk. Demir, *a.g.e.*, s.150’de *görmedi*.

Trabzon yöresinde az duyulan ünsüzlerden birisidir.¹¹³

bahtım¹¹⁴ ¹¹⁵ < baktım (IV/10), ahtında < altında (IV/14), ahtşam < akşam (IV/38)

Ön damak k’si (K): “k” ile “g” sesleri arasında duyulan; katı, yarı tonlu, ön damak ünsüzüdür. Yöremizde daha çok tonlulaşma şekliyle karşımıza çıkmıştır.

yelKenleri (I/1), alabaluKlar (I/3), sevdaluKlar (I/4), diKeyim (I/11), sevdaluKtan (I/12), iKimizi (I/14), arKasından (I/16), ufaK (I/17), yoK (I/18), Kitledi (I/18), Kara (I/21), Kaksana (I/21), Kollarımdan (I/21), arKadaşlarım (I/24), diKeyim (I/25), Kemence (I/33), guKkular (I/47), okarı < yukarı (I/49), Keren < kere (I/51), doruKlar (II/1), arKası (II/11), fişeK (II/13), Kapısında (II/15), vahtıKebir (II/27), yuKarı (II/27), maKtilinin < maktul (II/37), biraKtın (II/42), esKiden¹¹⁶ (VII/32)

Orta damak k’si (k): Orta damak ünsüzüdür. Yarı kalın ünlülerle hece kurmaktadır. Bölgemizde derdiğimiz metinler üzerinden tespit edebildiğimiz örnekleri şu şekildedir:

şúkrülerin < şükrülerin (I/75), aláktirik < elektrik (I/121), kámil < kamil (I/125), efkâri < efkârı (II/22), kárlan < karla (IV/76), hükrümet < hükümet (V/91), niqâmı < nikahımı (VI/69), húkminde < hükmünde (VII/20), yakáycasın < yakacaksın (XX/17), húkumat < hükümet (XXVI/44)

Yarı tonlu p ünsüzü (P): “P” ünsüzünün maruz kaldığı çeşitli etkilerle patlamasını kaybetmesi sonucu “b” harfine yakın duyulacak şekilde telaffuz edilmesiyle oluşmuştur.

kaPilari (I/18), kaPaTTı¹¹⁷ (III/45), tePesinde¹¹⁸ (II/17), nesiP < nasip (III/44)

¹¹³ Demir, a.g.e., s.219.

¹¹⁴ bk. Koca, a.g.e., s.33’de bu ünsüzü aynı fiilde, farklı kip ve şahıs çekimiyle tespit etmiştir: *baht* < *bak*

¹¹⁵ bk. Demir, a.g.e., s.219’da yine bu ünsüzü bizim tespit ettiğimiz kelime üzerinde, farklı kip ve şahıs çekimleriyle tespit etmiştir: *bahtarsın* < *bakarsın*, *bahtıyım* < *bakayım*, *bahtma* < *bakma*, *pahtma* < *bakma*

¹¹⁶ bk. Demir, a.g.e., s.220’de *esKiden* < *eskiden*.

¹¹⁷ bk. Demir, a.g.e., s.222’de aynı ünsüzü aynı fiil şekliyle tespit etmiştir: *kaPaduruk* < *kapaturız*.

¹¹⁸ bk. Demir, a.g.e., s.222’de *tePe* < *tepe*.

r ünsüzü: Düşmek üzere olan “r” ünsüzüdür.

yatırdı < yatarđı (I/61), kalkardı < karkardı (I/61), nedir < nedir (I/101), hayırlı < hayırlı (IV/1), iylenir miyim < iyileşir miyim (IV/27), Kadar¹¹⁹ < kadar (IV/109), edersen < edersin (V/122), böluyoruz < boğuluyoruz (V/134), tarafa < tarafa (V/153), ufâmdır < ufağımdır (XIII/146), sırtımıza < sırtımıza (XIV/9), taşıyleğ < taşıyorlar (XVI/28), jandarğa < jandarma (XVI/333)

Yarı tonlu s ünsüzü (S): Katı, sızmalı dış ünsüzleri olan “z” ile “s” arasında telâffuz edilen bir sestir.¹²⁰ Bölgemizde örneğine derlediğimiz metinler üzerinden sadece bir kelimedede rastlayabildik.

Sanedeyrim < zannediyorum (I/77)

Yarı tonlu ş ünsüzü (Ş): “ş” ve “j” arası sızıcı, tonlu, dış eti/ön damak ünsüzüdür. Bölgemizde derlediğimiz metinler üzerinden örneğine sadece bir kelimedede rastlayabildik.

ğaraşlarını < garajlarını (XVIII/3)

Yarı tonlu t ünsüzü (T): “T” ünsüzünün maruz kaldığı çeşitli etkilerle patlamasını kaybetmesi sonucu “d” harfine yakın duyulacak şekilde telaffuz edilmesiyle oluşmuştur.

Trabzon ve yöresi ağızlarında genel bir tonlulaşma olduğu için gelişme $t > T$ şeklindedir.¹²¹

kumaşTan (I/1), çıkarTTi (I/2), başTan (I/2), yiTurđum (I/6), aTarım¹²² (I/7), kaPaTTı (I/45), eriTemedin (II/21), aTi < atı (II/25), Tonya (II/27), yumurTa (II/29), orTasında (II/40) giTTuk¹²³ < gittik (III/3), dörT¹²⁴ (XVI/115)

¹¹⁹ bk. Koca, **a.g.e.**, s.34’de *gadar* < *kadar*.

¹²⁰ Demir, **a.g.e.**, s.222.

¹²¹ Demir, **a.g.e.**, s.223.

¹²² bk. Demir, **a.g.e.**, s.223’de *aTarız* < *atarız*.

¹²³ bk. Demir, **a.g.e.**, s.223’de *giTmiyoruz* < *gitmiyoruz*.

¹²⁴ bk. Koca, **a.g.e.**, s.34’de *dörT* < *dört*.

2.2.2. Ünsüz Değişmeleri

2.2.2.1.Sedalılaşma (Tonlulaşma/Yumuşama): Sedasız ünsüzlerin karşılıkları olan sedalı ünsüzler hâline gelmeleridir. Yani sedasız **ç, f, h, k, p, s, ř, t** ünsüzlerinin sedalı karşılıkları olan **c, v, ğ, g, b, z, j, d** ünsüzlerine dönüşmeleridir. Üç başlık altında ele aldığımız konunun örnekleri şu şekildedir:

2.2.2.1.1. Ön Seste Sedalılaşma

ç > c değişmesi:

ceyizim¹²⁵ < çeyizim (XI/81)

k > g değişmesi:

ġaranluk < karanlık (XVIII/37), gıcauz < kızcaġız (XVIII/199), gorduK¹²⁶ < koyardık (XXIV/13)

s > z değişmesi:

zütçiye < sütçiye (IV/74)

2.2.2.1.2. İç Seste Sedalılaşma

Trabzon ili II. ağız yöresinin (*Vakfikebir, Tonya, Çarşıbaşı, Akçaabat, Düzköy, Maçka, Yomra, Arsin, Araklı, Sürmene, Köprübaşı, Dernekpazarı, Çaykara, Of, Hayrat*) önde gelen özelliklerinden birisi iç seste tonlulaşmadır. İç sesteki ünsüz tonlulaşmasının kaynağı Kıpçak Türkçesi gibi görünmektedir.^{127 128}

ç > c değişmesi:

kemence¹²⁹ < kemeñçe (XI/83)

¹²⁵ bk. Koca, **a.g.e.**, s.36'da iç seste farklı bir ünsüz değişimi tespit etmiş olsa da örnek verdiği kelime ç >c değişimi yönüyle bizim sunduğumuz örnekle kullanım benzerliği göstermektedir: *cehiz* < *çeyiz*.

¹²⁶ bk. Demir, **a.g.e.**, s.235'de k > g değişimine aynı fiil kökünde, farklı kip ve şahıs çekimiyle rastlamış olsa da sunmuş olduğu örnek ön sesteki k > g değişimi yönüyle bizim tespit ettiğimiz kullanım ile örtüşmektedir: *goyacaksa* < *koyacaksa*.

¹²⁷ Mustafa Öner, **Bugünkü Kıpçak Türkçesi**, TDK yayınları, Ankara 1998 s. 27-28.

¹²⁸ Demir **a.g.e.**, s.241.

¹²⁹ bk. Karahan, **a.g.e.**, s.105'te *kemencemün* < *kemeñcemin*.

f > v değişmesi:

havız < hafız (VI/95)

h > g değişmesi:

igTimal < ihtimal (I/72), magsüstan < mahsustan (I/124), mıgtarın < muhtarın (IV/38)

k > g değişmesi:

yaTirgen < yatarken (V/63), çıgalım < çıkalım (XVIII/17), bagardım < bakardım (XVIII/18), argadaşlarım < arkadaşlarım (XVIII/25), yığıliy < yıkılıyor (XVIII/39), uşaglarım < uşaklarım (XVIII/86), bagayırım¹³⁰ < bakıyorum (XXIV/29), argadaşlıK < arkadaşlık (XXV/70)

p > b değişmesi:

garib_idi < garipti (I/115), çaba < çapa (XI/66)

s > z değişmesi:¹³¹

ambülenze < ambulansa (I/81), tezbıg < tesbih (V/63)

t > d değişmesi:

yödi < yoktu (I/58), ufâdi < ufaktı (I/61), böyüdi < büyüktü (I/93), ufacüdun < ufacıktın (I/100), yedişemez < yetişemez (III/10), işde < işte (III/14), aldı < altı (4/73), sifde < siftah (V/147), yedim < yetim (MDD), püdün < bütün (MDD)

2.2.2.1.3. Son Seste Sedahlılaşma**h > g değişmesi:**

tezbıg < tesbih (V/63)

¹³⁰ bk. Demir, **a.g.e.**, s.243'te bizim tespit ettiğimiz kelimeyi, aynı kip ve şahıs çekimiyle tespit etmiştir: *bagayırım < bakıyorum.*

¹³¹ İç seste s > z değişmesi, çalışmamızda bize önemli ölçüde kaynak oluşturan, Necati Demir'in Trabzon ve Yöresi Ağızları, adlı çalışmasında yer almayan ancak bizim çalışmamızda iki örnekle karşımıza çıkan bir değişim olmuştur.

k > g değişmesi:

kabag < kabak (XIII/11), yog < yok (XVIII/25), ineg¹³² < inek (XXIII/4), ufag < ufak (XXV/29)

s > z değişmesi:

ilyaz < ilyas (V/39)

2.2.2.2.Sedasızlaşma (Tonsuzlaşma/Sertleşme): Sedalı ünsüzlerin kendi karşılıkları durumundaki sedasız ünsüzlere dönüşmeleridir. Yani *c, v, ğ, g, b, z, j, d* ünsüz grubu ile *ç, f, h, k, p, s, ş, t* ünsüz grubu arasındaki etkileşimdir.

2.2.2.2.1. Ön Seste Sedasızlaşma**b > p değişmesi:**

pu^{133, 134} < bu (I/2), pıraktılar¹³⁵ < bıraktılar (XIV/33), peşikduzune¹³⁶ < beşikdüzüne (XV/18), pileyim < bileyim (XVIII/3), paırma < bağıрма (XVIII/38), pobamın < babamın (XVIII/50), parınacām < barınacağım (XVIII/54), pi < bir (XVIII/71), peyük < büyük (XVIII/92)

d > t değişmesi:

tödū < doğduęu (XVI/35), toydū < doyduęu (XVI/35), tedi < dedi (XVIII/29), tertize < derdinize (XVIII/66), tökti¹³⁷ < döktü (XXVI/27)

g > h değişmesi:

hırtlām < gırtlağım (I/76)

¹³² bk. Demir, **a.g.e.**, s.263'te *ineg* < *inek*.

¹³³ bk. Demir, **a.g.e.**, s.230'da sunmuş olduğu örnekte farklı bir çekimine rastlamış olsa da kelime kökü ve kökündeki değişim yönüyle bizim örneğimizle uyuşmaktadır: *puralarda* < *buralarda*.

¹³⁴ bk. Karahan, **a.g.e.**, s.105'te *pu mudur* < *bu mudur*.

¹³⁵ bk. Demir, **a.g.e.**, s.231'de aynı kelimeyi ve değişimi farklı kip ve şahıs çekimiyle tespit etmiştir: *purakun* < *birakın*.

¹³⁶ bk. Demir, **a.g.e.**, s.230'da aynı ünsüz değişimine, aynı kelime üzerinde rastlamıştır: *peşuk_düzünde* < *beşikdüzündü*.

¹³⁷ bk. Karahan, **a.g.e.**, s.105'te *tokersun* < *dökersin*.

g > k değişmesi:

kelidi¹³⁸ < gelirdi (I/59), kemilere¹³⁹ < gemilere (XVI/27), kurbete < gurbete (XVIII/6), karip < garip (XVIII/55), keçindım < geçindim (XVIII/55), kösterdi < gösterdi (XVIII/62), kene < gene (XVIII/79)

z > S değişmesi:

Sanedeyrim¹⁴⁰ < zannediyorum (I/77)

2.2.2.2. İç Seste Sedasızlaşma¹⁴¹**c > ç değişmesi:**

beÇeri < becerip (IV/2), yabanÇılan < yabancıyla (XXV/70), penÇereden < pencereden (XXVI/48)

d > t değişmesi:

hitrelezde < hıdırellez (XXII/12), detım < dedim (XVIII/56)

ğ > h değişmesi:

ayaha < ayağa (XXVI/35)

j > Ş değişmesi:

ğaraŞlarını < garajlarını (XVIII/3)

z > s değişmesi:

teskeresine < tezkeresine (IV/92), mesebini < mezhebini (XVI/317)

¹³⁸ bk. Demir, **a.g.e.**, s.234'de aynı ünsüz değişimini, aynı kelime üzerinde, benzer kip ve şahıs çekimiyle tespit etmiştir. Demir'in sunmuş olduğu örnekte "r" ünsüzü mevcudiyetini korurken bizim rastladığımız kullanımda "r" ünsüzü düşmüştür: *kelirdi* < *gelirdi*.

¹³⁹ bk. Karahan, **a.g.e.**, s.105'te *kemi* < *gemi*.

¹⁴⁰ bk. Koca, **a.g.e.**, s.39'da aynı değişimi tespit etmiştir. Kullanım "n" ünsüzünün düşmesi yönüyle de bizim sunmuş olduğumuz örnekle benzerlik gösterse de şimdiki zaman eki bu kelime üzerinde, arasındaki mesafe yirmi sekiz kilometre olan iki ilçe arasında farklılık göstermektedir. Biz, "-yu'lu" şimdiki zaman kullanımına yöremizde rastlayamadık: *sanediyuduñ* < *zannediyorsun*.

¹⁴¹ Çalışmamızda bize önemli ölçüde kaynak oluşturan, Necati Demir'in Trabzon ve Yöresi Ağızları, adlı çalışmamızda Demir, iç seste tonsuzlaşma başlığında sadece "d > t" değişimini tespit etmiş olsa da biz çalışmamızda beş farklı ünsüz değişimi belirledik.

2.2.2.3.Süreklileşme: Süreksiz ünsüzlerin sürekli ünsüzler hâline dönüşmesi sonucu oluşur. Sürekli ünsüzler kendi aralarında sızıcı ve akıcı ünsüzler olmak üzere ikiye ayrıldıklarından süreklileşme, bu iki başlık altında ele alınır.¹⁴²

2.2.2.3.1. Sızıcılaşma: Patlayıcı ünsüzlerin *-c, ç, p, b, m, t, d, k, g* – çeşitli nedenlerle sızıcı ünsüzlere *-f, v, y, h, s, z, ş, j, ğ* - dönüşmesi olayıdır.¹⁴³

2.2.2.3.1.1. İç Seste Sızıcılaşma

ç > ş değişmesi:

haşKa < haçka (XXVI/22)

Necati Demir, bu ünsüz değişmesinin tam olarak tamamlanmadığı örneklerle de karşılaşmanın mümkün olduğunu belirtmiştir¹⁴⁴. Necati Demir'in bu tespitine katılmakla birlikte kendisinin sunmuş olduğu kullanımlarla örtüşen örneklerimiz şu şekildedir:

geçti¹⁴⁵ ¹⁴⁶ < geçti (IV/10), üç¹⁴⁷ < üç (IV/19), saçını < saçını (V/158), açmalan < açmayla (V/159), gençlun < gençliğin (VII/53), hiç¹⁴⁸ < hiç (VII/86), oruçli < oruçlu (XXIV/6)

Bu örneklerde kullanılan “ç” ünsüzü, “ç-ş” arası telaffuz edilmesi yönüyle, değişimin tam olarak tamamlanmadığı, tanımını yapmamıza sebebiyet vermiştir.

k > h değişmesi:

vaḥfiKebir < Vakfikebir (II/27), baḥtım¹⁴⁹ ¹⁵⁰ < baktım (IV/10), aḥşam < akşam (IV/38), daḥka < dakika (V/90), baḥKalım < bakkalım (VII/91), doḥtor < doktor

¹⁴² Ahmet Bican Ercilasun, **Kars İli Ağzıları: Ses Bilgisi**, Ankara 2002, s. 111

¹⁴³ Zeynep Korkmaz, **Gramer Terimleri Sözlüğü**, Türk Dil Kurumu Yayınları (Genişletilmiş 3. Baskı), Ankara 2007, s. 193.

¹⁴⁴ Demir, **a.g.e.**, s.246.

¹⁴⁵ bk. Demir, **a.g.e.**, s.246'da aynı kelime üzerinde, aynı ünsüz değişimini farklı kip, benzer şahıs çekimiyle tespit etmiştir: *geçmiş* < *geçmiş*.

¹⁴⁶ bk. Koca, **a.g.e.**, s.33'de aynı kelime üzerinde, aynı ünsüz değişimini benzer kip ve şahıs çekimiyle tespit etmiştir. Ancak kelime içerisinde tonlulaşan “d” ünsüzü özelinde bizim örneğimizle farklılık içermektedir: *geçdi* < *geçmiş*.

¹⁴⁷ bk. Demir, **a.g.e.**, s.246'da *üç gün* < *üç gün*.

¹⁴⁸ bk. Demir, **a.g.e.**, s.246'da *hiç yok* < *hiç yok*.

¹⁴⁹ bk. Demir, **a.g.e.**, s.249'da aynı kelimeyle aynı ünsüz değişimini farklı kip, benzer şahıs çekimiyle tespit etmiştir: *baḥıyım* < *bakayım*.

(VIII/70), kahtuk¹⁵¹ < kalktık (XVIII/37), aḥşama < akşama (XVIII/130), biraḥmasın < bırakmasın (XVIII/194)

2.2.2.3.1.2. Son Seste Sızıcılışma

ç > ş değişmesi:

sutlaş < sütlaç (XVIII/169)

2.2.2.3.2. Akıcılışma: *b, g, k* gibi patlayıcı ünsüzlerden biri ile *h* gırtlak ünsüzünün; *r, l, m, n, y* gibi bol sesli akıcı ünsüzlerden birine dönüşmesidir.¹⁵²

Yöremizde bu ses olayını sadece tek bir kelime üzerinde tespit edebildik.

zayde < zahide (I/51)

2.2.2.4.Sürekli Ünsüzler Arasındaki Değişmeler: Sürekli ünsüz harflerin (*f, ğ, h, j, l, m, n, r, s, ş, v, y, z*) kendi aralarındaki değişmeleridir.

f > h değişmesi:

öhke < öfke (XXII/1)

ğ > y değişmesi:

ayriy < ağrıyor (V/25), deyil¹⁵³ < değil (V/211), êyleyinde < öğleyinde (XI/173)

l > h değişmesi:

aḥTında < altında (IV/14)

l > n değişmesi:

benli < belli (IV/24), nisanımız < lisanımız (IX/21), nezleti < lezzeti (XXVII/30)

¹⁵⁰ bk. Koca, **a.g.e.**, s.40'da aynı fiil kökünde aynı ünsüz değişimini tespit etmiştir: baḥ < bak.

¹⁵¹ bk. Demir, **a.g.e.**, s.249'da aynı kelime üzerinde, aynı ünsüz değişimini benzer kip, farklı şahıs çekimiyle tespit etmiştir: ğaḥdı < kalktı.

¹⁵² Z. Korkmaz, **Gramer Terimleri Sözlüğü**, s. 14.

¹⁵³ bk. Demir, **a.g.e.**, s.247'de deyil < değil.

l > r değişmesi:

karerifer < kalorifer (XXV/55)

l > z değişmesi:

yoksuz < yoksul (XIII/84)

n > l değişmesi:

koli komşulan < konu komşuyla (XVIII/140)

r > l değişmesi:

laport < rapor (XVIII/88), sıldürdi < sıldürdü (XXVI/57)

s > ş değişmesi:

hışımlari < hısımları (XVI/272)

ş > n değişmesi

iyleniş < iyileşir (IV/27)

ş > s değişmesi:

istām < iştahım (X/19)

z > l değişmesi:

nezleti < lezzeti (XXVII/30)

2.2.2.5.Süreksizleşme: Sürekli ünsüzlerin - *f, ğ, h, j, l, m, n, r, s, ş, v, y, z* - süreksiz ünsüzlerle - *b, c, ç, d, g, k, p, t* - değişmesidir.

2.2.2.5.1. İç Seste Süreksizleşme**ğ > g değişmesi:**

eger < eğer (I/105), dügunde < düğünde (VII/123)

m > p değişmesi:

hapsinin < hamsinin (I/9)

h > k değişmesi:

muKtar < muhtar

2.2.2.6.Süreksiz Ünsüzler Arasındaki Değişmeler:

Sürekli ünsüz harflerin - *b, c, ç, d, g, k, p, t* – kendi aralarındaki değişmeleridir.

d > k değişmesi:

bekdüa < beddua (XXVI/60)

g > c değişmesi:

célduk¹⁵⁴ < geldik (XII/28)

k > t değişmesi:

etmek < ekmek (VII/17), teşke < keşke (XIII/33)

2.2.3. Ünsüz Benzeşmesi

Ünsüz benzeşmesi, ünsüz değişmesi hadisesidir. İçseste yan yana iki ünsüz bulunan yerlerde veya söyleniş bakımından aynı durumda bulunan komşu kelimelerin son ve ön sesleri arasında, bazen iki ünsüzden birinin kendisine yakın boğumlanma niteliği taşıyan öteki tarafından büsbütün veya kısmen benzeştirilmesi olayıdır.¹⁵⁵

Ünsüz benzeşmesi, ilerleyici ve gerileyici olmak üzere iki başlık altında ele alınarak incelenir. Ünsüz benzeşmesine diğer Anadolu ağızlarında sıkça rastlanırken¹⁵⁶ bizim derlediğimiz metinlerde çok fazla kullanımı tespit edilememiştir.

¹⁵⁴ bk. Karahan, **a.g.e.**, s.100'de *cel < gel, celursun < gelirsin*.

¹⁵⁵ Zeynep Korkmaz, **Gramer Terimleri Sözlüğü**, Ankara-1992, s. 162.

¹⁵⁶ bk. Ahmet Caferoğlu, **Anadolu Ağızlarında İçses Ünsüz Benzeşmesi**, TDAY Belleten 1958, TDK Yay. Ankara 1988 s. 1-11.

2.2.3.1. İlerleyici Benzeşme: Bir kelimedeki iki ünsüzden birincisinin ikinciye kendisine benzeştirmesidir. Yani değişen ikinci ünsüzdür. Yarı ve tam benzeştirme diye iki şekilde incelenir. Biz, tespit edebildiğimiz ölçüde sadece tam benzeşmeye örnek sunabilmekteyiz.

2.2.3.1.1.Tam Benzeşme: Ünsüzlerin değişim yaşayarak tamamen birbirlerine benzemesi durumudur.

-nl- > -nn-

Necati Demir eserinde¹⁵⁷, “-nl- > -nn-” değişmesini I. ağız yöresinin (*Şalpazarı, Beşikdüzü*) en genel özelliklerinden birisi şeklinde addeder ve bu değişimin II. ağız yöresinde (*Vakfikebir, Tonya, Çarşıbaşı, Akçaabat, Düzköy, Maçka, Yomra, Arsin, Araklı, Sürmene, Köprübaşı, Dernekpazarı, Çaykara, Of, Hayrat*) görülmesini bu bölgeye I. ağız yöresinden göçüp yerleşenlere bağlar¹⁵⁸. Bahsi geçen yörelerden Beşikdüzü'nün ağız çalışmasını gerçekleştirdiğimiz Vakfikebir ve yöresine sadece dört kilometre yakınlıkta olması dikkate değerdir. Yakınlığa rağmen bu ünsüz benzeşmesi hadisesi derlediğimiz metinlerde sadece bir örnekle karşımıza çıkmıştır.

ānaşTuk¹⁵⁹ < anlaştık (XV/7)

ç- ø -ş- > ç- ø -ç-

çarçaf < çarşaf (VI/98)

2.2.3.2.Gerileyici Benzeşme: Bir kelime içinde yan yana bulunan iki ünsüzden ikincinin birinciye kendisine benzetmesidir. Değişen ünsüz, birinci ünsüzdür.

-ls- > -ss-

ossun¹⁶⁰ < olsun (IV/13)

¹⁵⁷ Demir, **a.g.e.**.

¹⁵⁸ bk. Demir, **a.g.e.**, s.252.

¹⁵⁹ bk. Koca, **a.g.e.**, s.42'de farkı bir fiilden fiil yapım ekiyle türetilmiş şeklini tespit etmiş olsa da örneğini sunduğu kullanım, “an” isim köküne gelen “-la” isimden fiil yapım ekinde yaşanan ünsüz değişmesi yönüyle bizim tespit ettiğimiz kullanımla benzerlik taşımaktadır: *annat* < *anlat*.

¹⁶⁰ bk. Koca, **a.g.e.**, s.43'te aynı kelimedeki farklı bir kip çekimini tespit etmiş olsa da kelimedeki yaşanan ünsüz benzeşmesi telaffuz paralelliği taşımaktadır.

-n- 0 -l- > -l- 0 -l-

ilisilin < insülin (VIII/67)

2.2.4. Ünsüz İkizleşmesi

Ünsüz ikişleşmesi, bir ünsüzün, kullanıldığı kelimedede çeşitli sebeplerle iki kez telaffuz ediliş şekline açıklanır. Vakfikebir ağzında karşımıza çıkan örnekleri şu şekildedir:

-c- > -cc- değişmesi:

Kocca < koca (VIII/90)

-ç- > -çç- değişmesi:

geççesın < geçeceksin (XII/54)

-k- > -kk- değişmesi:

pekki < peki (XXVI/62)

-l- > -ll- değişmesi:

bellirsiz < belirsiz (XIV/26)

-n- > -nn- değişmesi:

gönnüllü < gönüllü (IV/96)

-p- > -pp- değişmesi:

eppey < epey (XVIII/204)

-t- > -tt- değişmesi:

yaTtidılar < yatırdılar (I/81)

2.2.5. İkiz Ünsüzlerin Tekleşmesi

Bir kelimenin aslen bünyesinde çift olarak barındırdığı ünsüz seslerin, çeşitli sebeplerle bir tanesinin düşmesi sonucu gelişen bir hadisedir. Ancak birkaç istisna hariç, Türkçe kelime köklerinde benzer türden iki ünsüz yan yana

bulunamayacağından bu ünsüz düşmesi, Türkçe kelimelerde son ses ünsüzü ile bu kelimeye gelen ekin ilk ünsüzünün aynı olduğu durumlarda veya yabancı kökenli bazı ikiz ünsüzlü kelimelerdeki ünsüzün bir tanesinin erimesi ya da düşmesi şeklinde gerçekleşir.¹⁶¹ Derlediğimiz yörede örneği fazla değildir.

evel¹⁶² ¹⁶³ < evvel (III/35)

2.2.6. Ünsüz Düşmesi

Anadolu ağızlarında görülen bir diğer ses hadisesi de ünsüz düşmesidir. Ünsüz düşmesi kelime başında, ortasında ve sonunda yaşanmaktadır.

Karadeniz bölgesinde yaşayan insanların hızlı konuşma özelliğine, söyleyişi kolaylaştırma ve daha az enerjiyle daha fazla şey ifade edebilme endişesi¹⁶⁴ eklenmesi sonucu ünsüz düşmesi olayı bölgemizde sıkça yaşanmaktadır. Ele aldığımız Vakfıkebir ve yöresi derlemelerimizde konuya sunacağımız örnekler aşağıdaki gibidir:

2.2.6.1. Kelime Başında Ünsüz Düşmesi

s düşmesi:

ilincānı < salıncak (I/58)

y düşmesi:

òkarı < yukarı (I/49) òkarda < yukarda (I/84)

2.2.6.2. Kelime Ortasında Ünsüz Düşmesi

c düşmesi:

òneden < önceden (VII/104), òneki < önceki (XVIII/203)

d düşmesi:

sırtımıza < sırtımızda (XI/65)

¹⁶¹ Demir, a.g.e., s.260.

¹⁶² bk. Demir, a.g.e., s.260'da *evelce* < *evvelce*.

¹⁶³ bk. Koca, a.g.e., s. 44'te *evel* < *evvel*.

¹⁶⁴ Demir, a.g.e., s.255.

ğ düşmesi:

girmiyecem < girmeyeceğim (I/5), āla < ağla (I/23), āriy < ağrıyor (I/73), fundua < fındığa (I/86), ālarun < ağaların (I/86), siur < sığır (III/39), konuşua < konuşuğa (III/73)

h düşmesi:

nēali < nihali (I/58), memetcanların < mehmetcanların (I/86), āırda < ahırda (I/114), aura < ahıra (III/37), zāmeti < zahmeti (III/40), miendis¹⁶⁵ < mühendis (V/21), sakliye < ishaklıya (V/43), namāremden < namahrem (V/195), mesebini < mezhebini (XVI/317), heralda < herhalde (XVIII/39)

k düşmesi:

böyüdi < büyüktü (I/93), ufacūdun < ufacıktın (I/100), yōdu < yoktu (I/121), kaKmiyosun < kalkmıyorsun (VI/4), küçúKen¹⁶⁶ < küçükken (VII/4), acabata < akçaabata (VIII/126), āçabata < akçaabata (XVIII/90)

l düşmesi:

ānamaz < anlamaz (I/12), beki < belki (III/33), yaniş < yanlış (III/73), eynesiyē < eynesile (III/31), kaktiler¹⁶⁷ < kalktılar (XI/95), eynesiden < eynesilden (XVIII/90), osun < olsun (XVIII/132), hitrelezde < hıdırellez (XXII/12)

n düşmesi:

oları < onları (I/52), oa < ona (I/55), sora¹⁶⁸ < sonra (I/57), Sanedēyrim < zannediyorum (I/77), yapıyalāzcuk < yapayalınızık (I/90), kapım < kapının (III/42), öüne, < önüne (III/42), bea < bana (XVIII/67), yalaız < yalnız (V/58), bulara < bunlara (VII/14)

¹⁶⁵bk. Koca, **a.g.e.**, s.44'de *müendisi* < *mühendisi*.

¹⁶⁶ bk. Demir, **a.g.e.**, s. 256'da *küçüdüük* < *küçüküük*.

¹⁶⁷ bk. Demir, **a.g.e.**, s. 257'de *kakdiler* < *kalktılar*.

¹⁶⁸ bk. Demir, **a.g.e.**, s. 257'de *sōra* < *sonra*.

r düşmesi:

vuruludi < vurulurdu (I/53), sustudum < susturdum (I/55), kelidi¹⁶⁹ < gelirdi (I/59), kalduriduk < kaldırırdık (I/60), yeyilidi < yiyilirdi (I/62), durudi < dururdu (I/90), yitidü < yitirdi (I/92), çıkariduk < çıkarırdık (I/114), süpüridük < süpürürdük (I/115), anlatıdın < anlatırdın (III/60), vermeyle < vermiyorlar (XXII/20)

s düşmesi:

esa < essah (IV/80)

t düşmesi:

abdesini < abdestini (XVI/233)

v düşmesi:

evel < evvel (III/35), gaur < gavur (V/17)

y düşmesi:

bileim¹⁷⁰ < bileyim (I/55), bōle < böyle (I/55), şüşei < şişeyi (I/60), dien < diye (I/63), bileim < bileyim (I/97), kodum < koydum (III/25), şesi < şeysi (III/40), ei < iyi (IV/2), alehine < aleyhine (XVI/351), çair < çayır (XX/4)

z düşmesi:

kıcazı < kızcağazı (V/91) gıcauz¹⁷¹ < kızcağız (XVIII/199)

2.2.6.3. Kelime Sonunda Ünsüz Düşmesi**h düşmesi:**

esa < essah (IV/80), tama < tamah (V/79)

¹⁶⁹ bk. Demir, **a.g.e.**, s. 258'de *gelūse* < *gelirse*.

¹⁷⁰ bk. Demir, **a.g.e.**, s. 258'de istek ekine ait olan “-y” ünsüzünün düştüğünü tespit etmiştir. Bizler de aynı ses olayını aynı kelime üzerinde tespit ettik: *bilīm* < *bileyim*.

¹⁷¹ bk. Koca, **a.g.e.**, s. 45'te aynı isim kökünde aynı ünsüz düşüşünü tespit etmiştir: *gı* < *kız*.

k düşmesi:

ilincānı < salıncak (I/58)

l düşmesi:

nasi¹⁷² ¹⁷³ < nasıl (I/24), dei mi¹⁷⁴ < değil mi (IV/4)

n düşmesi:

Kışı < kışın (V/122), zate¹⁷⁵ < zaten (VII/67)

m düşmesi:

beni < benim (IV/18)

p düşmesi:

gidi < gidip (I/65), geli < gelip (I/65), ali < alıp (I/65) varı < varıp (I/83), kaç < kaçıp (I/87), bulu < bulup (I/100)

r düşmesi:

geliyi¹⁷⁶ < geliyor (I/1), bi < bir (I/51), bi < bir (I/55), kırmızıdı < kırmızıdır (I/91), Kada < kadar (I/100), nedi < nedir (I/116), budu < budur (XIII/67), gelinidi < gelinidir (XIII/69), vermedile < vermediler (XVIII/1)

t düşmesi:

al Tarafımda < alt tarafımda (IV/61)¹⁷⁷, al Tarafki < alt tarafki (VIII/100)

¹⁷² bk. Demir, **a.g.e.**, s. 264'te *nasi* < *nasıl*.

¹⁷³ bk. Koca, **a.g.e.**, s. 44'te aynı kelime üzerinde aynı ünsüz düşüşünü, yöremizin aksine ı > i değişimi yaşanmamış şekliyle tespit etmiştir: *nasi* < *nasıl*.

¹⁷⁴ bk. Demir, **a.g.e.**, s. 264'te aynı kelimeyi bizim tespit ettiğimiz kullanımdan farklı olarak ön seste tonsuzlaşma/sertleşme; iç seste de ğ > g değişimi şeklinde tespit etmiş olsa da iki kullanım kelime sonunda yaşanan "l" düşüşü yönüyle benzerlik taşımaktadır: *tegi* < *değil*.

¹⁷⁵ bk. Demir, **a.g.e.**, s. 264'te aynı kelimeyi iki farklı kullanımla örneklendirmiştir: *zāti* < *zaten*, *zāde* < *zaten*.

¹⁷⁶ bk. Demir, **a.g.e.**, s. 264'te *geliyi* < *geliyor*.

¹⁷⁷ Bu kullanımda ilk kelimenin son harfi ile ikinci kelimenin ilk harfinin aynı olması sebebi ile ünsüz düşümü yaşanmıştır.

y düşmesi:

şe¹⁷⁸ < şey (I/55), bōda¹⁷⁹ < buğday (V/98)

2.2.7. Ünsüz Türemesi

Çeşitli sebeplerle kelime başında, ortasında ve sonunda; kelimenin aslî kullanımında bulunmayan bir ünsüzün, ağızlarda karşımıza çıkmasıdır.

2.2.7.1. Kelime Başında Ünsüz Türemesi**g türemesi:**

gıvır zıvır < ıvır zıvır (XXI/9)

h türemesi:

haca < acaba (I/48), helbet¹⁸⁰ < elbette (IV/80), hen¹⁸¹ < en (XVIII/148), hevet < evet (XVIII/185)

y türemesi:

yīne¹⁸² < iğne (IV/24)

2.2.7.2. Kelime Ortasında Ünsüz Türemesi**n türemesi:**

kepenk < kepek (XVIII/173), bi Kerende < bir kerede (XXIV/14)

y türemesi:

mayışa < māşa (III/50)

¹⁷⁸ bk. Demir, **a.g.e.**, s.265'te *bi_şe* < *bir şey*.

¹⁷⁹ bk. Demir, **a.g.e.**, s.265'te *būdā* < *buğday*.

¹⁸⁰ bk. Demir, **a.g.e.**, s.239'da *helbet* < *elbet*.

¹⁸¹ bk. Koca, **a.g.e.**, s.44'te *hen* < *en*.

¹⁸² bk. Demir, **a.g.e.**, s.241'de metin dışı derleme şeklinde sunduğu kullanımı tespit ettik: *yīgne* < *iğne*

2.2.7.3. Kelime Sonunda Ünsüz Türemesi

n türemesi:

gibin¹⁸³ < gibi (I/52), havalan < havayla (I/61), dien < diyen (I/63), hızarlan < hızarla (I/71), temellerlen < temellerle (I/86), zorlan < zorla (VIII/74), deyin < diye (XI/156), keren¹⁸⁴ < kere (XIV/34)

t türemesi:

laport < rapor (XVIII/88)

2.2.8. Hece Kaynaşması

Hece kaynaşması, *f, g, ğ, h, k, n, v, y* gibi aşınmaya ve düşmeye elverişli ünsüzlerin, yanlarındaki ünlülerle birlikte düşerek kelime içindeki hece sayısını azaltmaları demektir. Bu hadise bahsi geçen ünsüzlerin kendilerinden sonra gelen heceleri düşürüp onların görevinde görünüm kazanarak kendilerinin hâlen kelimedede var olmaları şeklinde de karşımıza çıkabilir.¹⁸⁵

ettüm < ettiğim (I/4), gidēy < gidiyor (I/12), bā < bana (I/51), daldū < daldığı (I/52), satiliy < satılıyor (I/63), aKay < akıyor (I/69), geliy mi < geliyor mu (I/70), çalacām < çalacağım (II/7), akay < akıyor (I/54), korduk < koyardık (I/59), çirdık < çağirdık (I/81), aşāda < aşağıda (I/85), alacām < alacağım (II/8), vuracām < vuracağım (II/10), dān < dağın (II/11), sīları < sığıruları (II/12), āların < ağaların (II/30), ādır < ağadır (II/30), yakāy < yakıyor (II/32), şüşmanōni < şişmanoğlunu (II/33) onla < onunla (III/34), bār_āşa < bayır aşağı (V/2), şēr < şehir (XX/14), ālsız < akılsız (XXVII/7)

2.2.9. Hece Düşmesi

Bir kelimedede art arda gelen ve birbirine boğumlanma yönüyle eşit veya benzer iki heceden birinin eriyip kaybolmasıyla söyleyişte tek hece görünümü kazanması sonucu ortaya çıkan hece düşmesi, bir nevi hece eksilmesidir.

¹⁸³ bk. Demir, a.g.e., s. 265'te *Taş_gibin < taş gibi*.

¹⁸⁴ bk. Demir, a.g.e., s. 265'te *keren < kere*.

¹⁸⁵ bk. satiliy < satılıyor, "y" ünsüzü kendisinden sonra gelen harfleri düşürmüş ve şimdiki zaman eki görevini üstlenmiştir.

-le'li hecelerden birinin yutulması ile:

Kitledi < kilitledi (I/18)

-re'li hecelerden birinin yutulması ile:

görsun < görürsün (V/64)

-ne'li hecelerden birinin yutulması ile:yanda¹⁸⁶ < yanında (V/4)

---

¹⁸⁶ bk. Demir, **a.g.e.**, s. 261'de *yanda* < *yanında*.

3. ŞEKİL BİLGİSİ

3.1. YAPIM EKLERİ

İsime ya da fiillere eklenerek isimden isim, isimden fiil; fiilden isim fiilden fiil türeterek kelime kökünden gövde yapma görevi gören eklere yapım ekleri denir. Türkçede dört çeşit yapım eki vardır:

1. İsimden isim yapma ekleri
2. Fiilden isim yapma ekleri
3. İsimden fiil yapma ekleri
4. Fiilden fiil yapma ekleri

Bahsi geçen bu dört çeşit ekin her biri kendi bünyesinde aynı cinsten bir çok ek barındırır. Derlediğimiz metinlerde karşımıza çıkan yapım ekleri şu şekildedir:

3.1.1. İsim Türetme (Yapım) Ekleri

3.1.1.1. İsimden İsim Yapma Ekleri

-lık, -lik, -luk, -lük:

Eskiden beri Türkçenin temel isimden isim yapma eklerinden birisidir. Başlıca görevi ise isimlerden âlet, yer, topluluk isimleri, mücerret isimler ve sıfat yapmaktır.¹⁸⁷

günlüklerde (IV/11), yaşlılık < yaşlılık (V/8), düşmanlık < düşmanlık (V/18), iyilikten < iyilikten (V/1111), özgürlük (VI/102), âlâksızlık < ahlaksızlık (XIII/141), askerlik (XVI/7), kumculuk (XVI/8), komşulukta (XVI/132), parasızlık < parasızlık (XVIII/1)

-lı, -li, -lu, -lü:

Ekin asıl fonksiyonu aslında sıfat olarak kullanılan vasıf isimleri yapmaktır. Bu ekle kurulan kelimeler ya bir kendinde bulundurma, bir sahiplik veya bir bağlılık ifade eder.¹⁸⁸

¹⁸⁷ Muharrem Ergin, **Türk Dil Bilgisi**, Bayrak Basım/Yayın/Tanıtım, İstanbul 2011, s.155.

¹⁸⁸ Ergin, **a.g.e.**, s.159.

ehlaKlı < ahlaklı (V/162), odalı (VI/3), ballı (VI/89), motorlu (VII/11), tonyalılar (VII/81), evli (XI/48), farklı < farklı (XI/116), yüklü (XVI/92), köylü (XVI/309)

-sız, -siz, -suz, -süz:

Bu ek de adlardan hem sıfat hem isim olarak kullanılan vasıf isimleri yapar. Ekin asıl görevi olumsuzluk ifade etmesidir. Bu ek olumsuz isim yapma eki diye adlandırılır.

bensiz (IV/15), haksızdır (V/189), rātsiz < rahatsız (VI/98), ēlaKsızdır < ahlaksızdır (XIII/138), çilesiz (XIV/17), güçsüzlere (XVI/64), parasızlık < parasızlık (XVIII/1), huzursuzlukla (XVIII/6)

-çe:

dilekçe (XVIII/121)

-ci, -cu, -cü:

Kemenceci < kemeñeci (I/35), türkücü (V/88), davulci < davulcu (XI/91), yolcu (XVI/28), dönerci (XVIII/133), eczacı < eczacı (XXI/29)

-cık, -cuk, -cük:

Bu ekin başlıca görevi sevgi ve küçültme ifade etmektir.

nenecuk < nenecik (I/89), azcuk < azıcık (VII/55), ormancuK < ormancık (VIII/39), gölcük (X/23), tarlacık (XVI/173)

-nci, -ncü:

Bu ek sıra, derece ifade eden sayı isimleri yapar.

birinci (I/34), ikinci (XVI/74), üçüncü < üçüncü (XVI/74), dördüncü < dördüncü (XVI/237), dördüncü (XVI/289)

-cağız, -ceğiz:

Sevgi ve acınacak durum ifade eden bu ek, -ğ- ünsüzünün düşüp kendisinden önce gelen ünlüyü uzatması sonucu -cāz / -cēz şeklinde karşımıza çıkmaktadır.

kadincāz < kadıncağız (XI/145), yercēz < yerceğiz (XVIII/8), kıcāz < kızcağız (XIX/13)

-daş:

Bu ek ortaklık, bağlılık ve eşlik ifade eden isimler yapar.

sünórdaş < sınırdaş (I/86), arKadaş (VII/101), vatandaş (XVI/66)

-ar, -er, -şar, -şer:

birer (V/140), ikişer (MDD), beşer (MDD)

-leyin:

sabahleyin (VI/23), kazaleyin (XXVIII/44)

-kek:

erkek (V/189)

3.1.1.2. Fiilden İsim Yapma Ekleri

-mak, -mek:

Eskiden beri Türkçenin fiilden isim yapma eklerinin başında gelen bu ek, istisnasız bütün fiil kök ve gövdelerine getirilir. Görevi fiillerin hareket isimlerini yapmaktır.

ekmek (IV/110), yemek (V/27), demeK (V/195), kaçmak (V/186), ekmē < ekmeği (VI/7), yemē < yemeği (VI/89), Konuşmak < konuşmak (VII/86), çalıştırmak < çalıştırmak (XI/3), dörtmak < doğrultmak (XII/14), saklamaK < saklamak (XIII/99)

-ma, -me:

Hareket isimleri yapan *-mak, -mek* ekine karşılık bu ekin görevi de iş isimleri yapmaktır. Bu iki ek arasındaki ince ayrım *-ma, -me* ekinin hareket ifade etmemesidir.

kavurma (I/62), açma (I/70), kireçlenme (V/30), dokuma (V/61), asma (V/209), dolma (V/255), sarma (V/256), toplama (VII/32), yüzme (VII/66), uydurma < uydurma (XVI/356), elçme < ölçme (XVIII/127)

Bölgede bu ekle birlikte yaygın olarak ikileme kurulmaktadır:

verme vereceum (IV/68), alma almam (V/185), vurma vurur (VII/76), vurma vurulmalan (VII/110), gitme gitmey gitme gitmez (VIII/66)

-iş, -üş:

Bu ek de iş belirten fiil isimleri yapar.

gidiş (VII/72), görüş (VI/112), dönüş (VI/146)

-acak, -ecek:

yiyeceklerimiz (VI/21), dayanacak (yer) (VIII/68), tutacak (yerimiz) (XII/30)

-ici:

yediriciydi (VI/140)

-enek:

görenek (XI/82), deynek < değnek (XI/299)

-k:

böyük < büyük (I/45), yayuk < yayık (III/39), açuK saçuK < açık saçık (III/45), delik (VI/121), çürük (XV/23)

-ak:

bıçak < bıçak (XI/196), yatakta (XII/11)

-gı, -gi, -gu, -kı, -ku:

uyku (VI/75), atkı (VI/103), çalgı (VIII/99), saygı (XIV/25), bilgi (XVII/21), sevgi (XXVI/7), görgü < görgü (XXVII/12)

-gun, -kin:

vurgun (VII/78), yangun < yangın (VIII/78), keskin (XII/16)

-m:

êlimdir < ölümdür (III/7), ölüm (VII/58), dönüm (XI/68), alım (XVI/81), verimli (XXVIII/57)

-u, -ü:

ölüyü (XVI/153), kokusundan (XXVIII/78)

-ge:

süpürge (V/4), bölgesi (XVI/187)

-kan:

unutkanlık < unutkanlık (VIII/169), çalışkandır < çalışkandır (XVI/52)

-n:

gelin (XI/88), yîn < yığın (XX/5)

-r:

okuryazarlüm < okuryazarlığım (XII/2)

-miş:

yemiş (I/31), sarılmış (bir yer) (VII/48), dikilmiş (çaruk) (XIII/94), dömamış < doğmamış (çocuk) (XVI/77)

3.1.2. Fiil Türetme (Yapım) Ekleri**3.1.2.1. İsimden Fiil Yapma Ekleri****-la-, -le-:**

En işlek isimden fiil yapma eklerindedir. Sonuna eklendiği isimden yapma veya olma ifade eden fiiller türetir.

bāladılar < bağladılar (II/34), yaşlanduk < yaşlandık (III/6), başladiler < başladılar (IV/31), çabalamamış < çabalamamış (V/118), aşladuk < aşladık (V/134), yollamazdı (VI/96), işlemeler (XI/111), seslemezdım < seslemezdım (XI/136), toplama (XV/26), belleme (XX/4)

-al-, -el-:

Bu ekin sıfatlardan fiil yapma görevi vardır.

azaldı (VI/39), düzeldi (XVI/194), boşaltacasın < boşaltacaksın (VIII/31)

-l-:

Olma ifade eden fiiller meydana getirir.

döruldum < doğrulmak (XI/232), incelendi (XII/22)

-a-, -e-:

benzey < benziyor (V/43), Türedi < türedi (XVI/316), oynadın (XVIII/13), yaşadım (XXIV/6)

-ar-, -er-:

Bu ek, çoğunlukla renk isimlerinden fiil yapma görevi yüklenir.

karariy < kararıyor (VIII/68), kızarır¹⁸⁹ (XI/21)

-kır-, -kür-:

Türkçede eskiden beri kullanılan ses taklitlerinden fiil yapan bir ektir.¹⁹⁰

tükürdi < tükürdü (V/91), hıçkırmak (MDD), haykırmak (MDD)

-r-:

Olma ifade eden fiiller yapar: *deli-r-* Ancak bu ekin başka ses taklitlerinden de fiil yaptığı görülmektedir. Zaten *r* sesi taklidi isimlerde ve fiillerde çok görülen bir sestir.¹⁹¹

bāırma < bağıрма (bañ-ı-r-)¹⁹² (XI/155), çağrduuk < çağırdık (çağ-ı-r-) (XI/212)

¹⁸⁹ Eski Türkçe kızar- "kırmızı olmak" fiilinden evrilmiştir. Eski Türkçe fiil Eski Türkçe yazılı örneği bulunmayan *kız veya *kızığ "kan rengi" sözcüğünden Eski Türkçe +Ar- ekiyle türetilmiştir. Ayrıntılı bilgi için bk. Sevan Nişanyan, *Çağdaş Türkçenin Etimolojisi*, Liber Plus Yay., 2018.

¹⁹⁰ Ergin, *a.g.e.*, s. 183.

¹⁹¹ Ergin, *a.g.e.*, s. 183.

3.1.2.2. Fiilden Fiil Yapma Ekleri

-ma-, -me-

Eskiden beri sık bir şekilde kullanılan bu fiilden fiil yapma ekinin görevi, olumsuz fiiller meydana getirmektir.

oynamasın (I/15), bakmayrım < bakmıyorum (III/4), konuşmayrım < konuşmuyorum (III/73), gūlmayın < gūlmeyin (IV/126), ālayamaysın < ağlayamıyorsun (V/270), yapmayın (XI/304), aratmasın (XII/53), çıkarmam < çıkarmam (XIII/161), yanaşmasın (XVI/276)

Bölgede şimdiki zaman çekiminde ekin ünlüsü normalden daha uzun olarak söylenmektedir.

kandıramāyrım < kandıramıyorum (XVIII/28), kalkamāysın < kalkamıyorsun (XVIII/145), yaPamāyrım < yapamıyorum (XXIV/6)

-n-:

Bu ek, Türkçedeki dönüşlülük ekidir. Bu ekin görevi kendi kendine yapma veya olma ifade eden fiiller meydana getirmektir.

uzaniy < uzanıyor (V/227), alınırdı < alınırdı (VII/45), taşınduk < taşındık (XVI/14), bulundum (XVI/122)

-l-:

Türkçedeki asıl pasiflik ve meçhul eki olarak kabul edilen ektir. Görevi pasiflik ve meçhullük ifade eden fiiller yapmaktır.¹⁹³

açıldıydı < açıldıydı (XIII/58), dökülmediydi (IV/103), koyuldi < koyuldu (XXVI/24), bakılıy < bakılıyor (XVIII/151)

-ş-:

Türettiği fiiller bir ortaklaşma veya bir oluş ifade ederler.

giriş (VII/64), buluşiy < buluşuyor (XVI/132), çekişiy < çekişiyor (XVI/151), gelişmiş (XVI/194), dövüştüydü < dövüştüydü (XVIII/42), ulaşırdı < ulaşırdı¹⁹⁴ (XXVIII/8)

¹⁹² Benzer örnek için bk. Ergin, **a.g.e.**, s. 183.

¹⁹³ Ayrıntılı bilgi için bk. Ergin, **a.g.e.**, s.204.

-r-:

Türkçedeki oldurma ve yaptırma eklerinden biridir. Olma veya yapma ifade eden fiillerden oldurma veya yaptırma ifade eden fiiller yapar. Geçişsiz fiilleri geçişli hâle getirir.

şşırduk < şşırdık (V/96), içiriduk < içirirdik (V/237), bitirirler < bitirirler (VII/122), geçirduk < geçirdik (VIII/60), pişiriduk < pişirirdik (XI/168), düşürtemeyler < düşüremiyorlar (XVIII/129)

-t-:

Türkçedeki oldurma ve yaptırma eklerinden biridir. Olma veya yapma ifade eden fiillerden oldurma veya yaptırma ifade eden fiiller yapar. Geçişsiz fiilleri geçişli hâle getirir.

bālattı < bağlattı (I/112), ālatmayler < ağlatmıyorlar (V/248), azalttık (VI/78), anlattıyoduk < anlatıyorduk (VI/92), okuttuk < okuttuk (XI/130), uzatıyorsun < uzatıyorsun (XVIII/160), aratmasın (XXI/11)

-dır-, -dir-, -dur-, -dür-, -tır-, -tir-, -tur-, -tür-:

Türkçedeki oldurma ve yaptırma eklerinden biridir. Olma veya yapma ifade eden fiillerden oldurma veya yaptırma ifade eden fiiller yapar. Geçişsiz fiilleri geçişli hâle getirirler.

çektirdin (I/36), aldırmadım (I/64), gezdirdi < gezdirdi (I/80), evlendirdim (IV/16), kandırdın (IV/56), yediriyle < yediriyorlar (V/252), güldürem < güldüreyim (VI/57), yazdırmadı (VIII/6), çalıştıramadiler < çalıştıramadılar (VIII/165), geydiridiler < giydirirdiler (XI/101), doldurmamış_idi < doldurmamıştı (XII/71), soruşturuy < soruşturuyor (XII/76), süründüriyle < süründürüyorlar (XVI/29), dolduruduk < doldururdük (XXVIII/31), ördürmek (MDD)

-ar-:

çikariduk < çıkarırdık (I/114)

¹⁹⁴ Benzer örnek için bk. Ergin, a.g.e., s. 208.

-a-:

tikanmasi < tıkanması (VIII/61)

-y-:

Bu ek, Eski Türkçede *-d-* idi: *ko-d-*, *to-d-* örneklerinde olduğu gibi. Eski Türkçedeki *d*'ler Batı Türkçesinde *y* olduğu için bu ek de *y*'ye çevrilmiştir.¹⁹⁵

doymazdi < doymazdı (XVI/165), koymazdı (XVI/277)

-ala-:

ovalaysın < ovalıyorsun (XI/193), kovaladuk < kovaladık (XVIII/185)

3.2. İSİMLER

Canlı, cansız bütün varlıkların adlarını karşılayan kelimelere isim denir. İsimleri ağızda almış oldukları işletme ekleri ve yazı dilimize göre gösterdikleri ortak veya bölgeye has özellikleri ile birlikte inceleyeceğiz. Bu konu çerçevesinde ele alacağımız isim işletme eklerini,

1) Çokluk ekleri,

2) İyelik ekleri,

3) Âitlik eki,

4) Hâl ekleri

konu başlıklarıyla ele alacağız.

3.2.1. Çokluk Ekleri

İsimlerin çokluk şekillerini tayin ederler. Bu ekler, ele aldığımız ağızda, yazı dilimizdeki *-lar* / *-ler* şekliyle kullanılır.

-lar: alabaluKlar < alabalıklar (I/3), sevdaluKlar < sevdalıklar (I/4)

-ler: yelKenleri (I/1), êlerdiler < ölürlendi (XI/160)

¹⁹⁵ Ayrıntılı bilgi için bk. Ergin, **a.g.e.**, s. 215.

3.2.2. İyelik Ekleri

İyelik ekleri, ismin karşıladığı nesnenin şahsa veya bir başka nesneye ait olduğunu belirten eklerdir. Vakfıkebir ağzındaki iyelik ekleri şu şekildedir:

	<u>Teklik</u>	<u>Çokluk</u>
1. Şahıs:	-m	-mız / -miz -muz / -müz
2. Şahıs:	-n	-nız / -niz / -nınız / -iniz -iz / -îz / -üz / -üz
3. Şahıs:	-ı / -i, -u / -ü -sı / -si, -su / -sü	-ları / -leri

Teklik

- 1. Şahıs:** çömberimi < çemberimi (I/6), günlerim (IV/II), denizciyim (XVI/82)
- 2. Şahıs:** karına < karına (XI/27), sırım < sığırın (XV/21), memleKeTin (XV/36)
- 3. Şahıs:** kilosu (VII/38), kötüsü (XVI/136), tarafını < tarafını (XVI/241)

Çokluk

- 1. Şahıs:** uşaklūmuz < uşaklığımız (I/88), devletımız < devletimizin (XIII/39), ellerimizden (XIV/19)
- 2. Şahıs:** sigortanız (XI/132), emrinizi < ömrünüzü (XII/55), imanınıza (XVI/112)
- 3. Şahıs:** kuşları (I/42), neneleri (XVIII/47), gelinleri (XXIII/16)

3.2.3. Âitlik Eki

İsmlere gelerek onlara bir yerde veya zamanda bulunma veya bir varlığa ait olma anlamı katan *-ki* ekidir. Çoğunlukla ismin bulunma hâli (-de) ve ilgi hâli (-in) ile kalıplaşmış şekilde bulunur. Her zaman sözcüklere birleşik yazılır.

sendeki (II/2), postānedeki (IV/80), termedeki (V/226), zamanınKinin (VII/40), oraninkini (XI/14), izmirdeki (XVI/207), şeyinkisi (XX/33), çarşıdaKi (XXIV/2)

3.2.4. Hâl Ekleri

Hal ekleri isimlere gelerek kelimeler arası ilgi kurmaya yarar. İsmın hâlleri, ismin diğerkelimelemlerle münasebeti sırasında içinde bulunduğudurumlardır.

Türkçede isimlerin, ifade ettikleri münasebetlere göre şu hâlleri vardır ve Vakfikebir ağzında gösterdikleri şekil özellikleri de şöyledir:

3.2.4.1. İlgi Hâli (Tamlayan Durumu)

İsmın başka bir isimle ilişkili olduğunu ve kendisinden sonra gelen bir isme bağılı olduğunu gösteren ektir.

-ın / -in /-un / -ün:

misirin < mısırın (yarmasını) (I/9), evın < evin (binasını) (V/105), kardeşimın < kardeşimin (kızı) (V/155), köyün (yarısında) (VI/109), onun (dediğini) (VII/16), fundün < findığın (yaprağı) (XV/23)

-nın / -nin / -nun / -nün:

gürzünün (deresinde) (I/3), hapsinin < hamsinin (tavasını) (I/9), bunun (babası) (V/81), damarlarının < damarlarının (bir tanesine) (X/10), bobasının < babasının (maaşı) (XVI/63)

3.2.4.2. Yapma Hâli (Belirtme Durumu)

İsmın, geçişli fiillerin doğrudan doğruya tesiri altında olduğunu ifade eden hâlidir. -ı / -i / -u / -ü ekleri ile kurulur.

çömberimi < çemberimi (I/6), tavasini < tavasını (I/9), günümüzü (IV/34), üstünü (IV/77), pontulu < pantolunu (V/77), asmayı < asmayı (V/211)

3.2.4.3. Yaklaşma Hâli (Yönelme Durumu)

İsmın, kendisine yaklaşma, yönelme ifade eden fiillere bağlanmak için girdiği hâlidir. -a / -e ekleri ile kurulur.

boazına (I/8), bahçelerine (I/5), alucraya (V/176), dāna < dağına (V/177)

3.2.4.4. Bulunma Hâli (Kalma Durumu)

Cümlede işin meydana geldiği yeri bildiren, yani ismin kendisinde bulunma ifade eden fiillerle ilişkide bulunduğunu gösteren hâldir. *-da / -de / -ta / -te* ekleri ile kurulur.

deresinde (I/3), evde (I/6), dipte (IV/120), yatakta (V/156), hıdırelezde (XXIV/12)

3.2.4.5. Ayrılma Hâli (Çıkma Durumu)

İsmin, kendisinden uzaklaşma, çıkma, ayrılma ifade eden fiillerle münasebetini gösteren hâlidir. *-dan / -den / -tan / -ten* ekleri ile kurulur.

kumaşTan (I/1), tarihten (XV/15), yayladan (XVIII/155), dereden (XXV/27)

3.2.4.6. Vasıta Hâli (Araç Durumu)

Bu hâl ismin belirttiği nesnenin vasıta olarak kullanıldığını fiile vasıta olduğunu belirtmek için kullanılır.

-lan / -len:

gözlerilen < gözleriyle (I/50), hızarlan < hızar ile (I/71), kuzimlen < kuzim ile (I/84), yarım lan < yârim ile (II/10), kocasılan < kocası ile (II/14), bunlan < bunun ile (VIII/11), aTlan < at ile (XIII/74), çalgılan < çalgı ile (XV/10), onlan < onunla (XVI/137)

-n:

Türkçenin bilinen en eski vasıta hâli eki¹⁹⁶ bölgemizde varlığını devam ettirmektedir.

gibin¹⁹⁷ (I/52), kışın¹⁹⁸ (III/55) bi keren¹⁹⁹ (XI/148), keren (XIV/34), yazın²⁰⁰ (XXVII/25)

¹⁹⁶ Demir, a.g.e., s. 294.

¹⁹⁷ bk. Demir, a.g.e., s. 294'te *gibin*.

¹⁹⁸ bk. Demir, a.g.e., s. 294'te *kışın*.

¹⁹⁹ bk. Demir, a.g.e., s. 294'te *bi keren*.

²⁰⁰ bk. Demir, a.g.e., s. 294'te *yazın*.

3.2.4.7. Eşitlik Hâli

İsmin eşitlik, benzerlik, gibilik ifade eden hâlidir. *-ca / -ce* ekleri ile kurulur. Bölgemiz ağzında ‘gene’ ifadesi de eşitlik hâlini ifade eder.

-ca / -ce:

bence (VI/108), emrimizce < ömrümüzce (XII/16), éyice < iyice (XVIII/148)

gene:

yapyalāzcuk gene < yapayalnızca (I/90), güzel gene < güzelce (V/262), dōru gene < doğruca (VII/17), epey gene < epeyce (XVIII/204)

3.2.4.8. Yön Gösterme Hâli

Kelime gruplarında ve cümlede filin kendi yönünde yapıldığını göstermek için ismin girdiği hâldir. Yön ekleri ismi fiile bağlar ve *-ra / -re / -arı / -eri* ekleri ile kurulur.

ora (I/127), yuKarı (II/27), buraya (IV/18), dışari (IV/71), oralarda (IV/119) bura (VII/71), ileride (XVI/42), içeri (XXII/19)

3.2.4.9. Soru Eki

Cümleye soru anlamı katan ektir ve *-mı / -mi / -mu / -mü* ekleri ile kurulur.

orağ **mi** var_idi elimde (I/113), karşıye **mi** gittin habi uyana **mı** (V/151), bakarler Ki adam olur **mu** ondan olmaz **mi** (V/216), günlükçü **mü** tutacām oa (XVI/58)

3.3. ZAMİRLER

Varlıkların yerini, şahıs, soru, belirsizlik ve gösterme yoluyla tutan kelimelere zamir denir. Zamirler ismin yerine kullanır ve nesnelere temsil ederler. Zamirleri Vakfikebir ağzında yazı dilinde olduğu gibi,

- a) Şahıs Zamirleri,
- b) İşaret Zamirleri,
- c) Dönüşlülük Zamiri,

ç) Soru Zamirleri,

d) Belirsizlik Zamirleri, şeklinde tasnif ediyoruz.

3.3.1.Şahıs Zamirleri

Şahısların yerine kullanılan zamirlerdir.

Şahıs zamirlerinin genel çekim tablosu şöyledir:

	Yalın Hâli	İlgi Hâli	Belirtme Hâli	Yönelme Hâli	Bulunma Hâli	Ayrılma Hâli
1. Tekil	Ben	Benim	Beni	Bana, bā	Bende	Benden
2. Tekil	Sen	Senin	Seni	Sana, sā	Sende	Senden
3. Tekil	O	Onun	Onu, oni	Ona, oa	Onda	Ondan
1. Çoğul	Biz	Bizim	Bizi	Bize	Bizde	Bizden
2. Çoğul	Siz	Sizin	Sizi	Size	Sizde	Sizden
3. Çoğul	Onlar Olar	Onların Oların	Onları Oları	Onlara Olara	Onlarda Olarda	Onlardan Olardan

3.3.2. İşaret Zamirleri

Nesneleri işaret ederek gösterip karşılayan kelimelerdir. İncelediğimiz yörede yazı dilinde kullanılan işaret zamirleriyle birlikte, bunların çeşitli ses hadiselerine uğrayarak değişime uğrayan hâlleri de mevcuttur.

bu

bu ilk çocuk **buna** çok dün etme istedi kaynatam (VI/70), **bu** oyle deildir dā Tembeldir (XIII/159)

şu

şurda bi ev yapayler biliy mısın (V/146), ben telefon edeyrim oa **şuni** yolla buni yolla (VII/92)

o

ama **o** tutmadi (I/66), **o** da meselâ senin yaşamanda bi zamana kadaradır (III/11)

bunlar / bular

bunları dedi verelim oraya dedi (IV/53), anılar işte **bunlar** oyle (VI/59), **bular** şimdi kendilerine hususi yaş pasta istiyolar (VI/84), niye dōri atmaysın ayāni diyen **bulara** vurudi (VII/13)

onlar

bunun tabi neyse emri **onları** tutacasın (VII/30), üç sıra fundū var_idi orda **onlari** yediler (VIII/57)

hā

gidin kapaTın **hāni** (IV/86), bi direk **hāriya** (XI/106), **hāraya** geldim ben de dedim bakayım ne var ne yok (XI/252)

habura / habıra / /haburda / haburada

haburadan görünür (II/9), geldim **habıriya** (XII/13), huzursuzluk yüzünden **haburalarda** (XVIII/81), neysa uşām erazilar var **habıriya** aşā (XVIII/85), ya bak **haburda** āçlara hep düştü yapraklar da hep **haburalari** (XX/8), **haburda** yāmur dúası ettiler (XXV/23)

haşırada / haşırda / haşırda / haşiriya

haşırada habile sallarken nahtari (I/101), **haşırda** gösterdiler bize bi yercēz (XVIII/8), **haşırda** bi erazi var yapın da ayrılın oraya (XVIII/12), **haşiriya** gelsa bi tanıdūm adam zorlan tanıyırım oni (XXVII/38)

orada / haurda / hāra / hārdan

haurda (orada) (I/123), biz āladuk **orda** hep gülerdiler bizi. **orda** ālama yok (XI/158), **ora** ağırda (XI/286), deynecūm elimde çıkarım **hāracua** (oraya) (XII/12), **hārdan** (oradan) düştü beyninin üstüne (XVIII/82), **haurda** (orada) türbesi var (XXV/23)

3.3.3. Dönüslülük Zamiri

	Yalın Hâli	İlgi Hâli	Belirtme Hâli	Yönelme Hâli	Bulunma Hâli	Ayrılma Hâli
1. Tekil	Kendim Gendim	Kendimin Gendimin	Kendimi Gendimi	Kendime Gendime	Kendimde Gendimde	Kendimden Gendimden
2. Tekil	Kendin Gendin	Kendinin Gendinin	Kendini Gendini	Kendine Gendine	Kendinde Gendinde	Kendinden Gendinden
3. Tekil	Kendi, Kendisi / Gendi, Gendisi	Kendisinin Gendisinin	Kendisine Gendisine	Kendisine Gendisine	Kendisinde Gendisinde	Kendisinden Gendisinden
1. Çoğul	Kendimiz Gendimiz	Kendimizin Gendimizin	Kendimizi Gendimizi	Kendimize Gendimize	Kendimizde Gendimizde	Kendimizden Gendimizden
2. Çoğul	Kendiniz Gendiniz	Kendinizin Gendinizin	Kendinizi Gendinizi	Kendinize Gendinize	Kendinizde Gendinizde	Kendinizden Gendinizden
3. Çoğul	Kendileri Gendileri	Kendilerinin Gendilerinin	Kendilerini Gendilerini	Kendilerine Gendilerine	Kendilerinde Gendilerinde	Kendilerinden Gendilerinden

3.3.4. Soru Zamirleri

Nesneleri soru şeklinde temsil eden, onların soru şeklindeki karşılıkları olan, soru hâlinde ifade eden, zamirlerdir. İncelediğimiz yörede, yazı dilinde olduğu üzere başlıca soru zamirleri insanlar için *'kim'*, insan dışındaki canlı, cansız varlıklar için de *'ne'* şeklindedir. Bu kullanımlar ve bunlarla birlikte soru zamiri görevinde kullanılan farklı kelimeler şu şekildedir:

ne:

yiTurdum çömberimi evde **ne** diyeceum (I/6), **ne** demeK isteysin **ne** ānatsam sā (XXIII/1), burda **ne** var_idi baK caferlide o var_idi burda **ne** var_idi (XXIII/3), gelin gelince **ne** olurdi (XXIII/4), başka bi şe yok **ne** bileyim (XXIII/8)

kim:

hāni **kim** açti hārda (IV/86), seni **kim** konuşturiy (VII/28), şindi kaynana **kim** gelin **kim** damat **kim** bellirsız (XIV/26)

nerde / nerden:

annen **nerden** (nereden) bilecek ben seni sevdümi (I/44), evel zeyTini **nerde** (nerede) bulacāduK (XI/32), şindi **nerde** (nerede) şinduk yok (XI/122)

nere:

ben **nere** (nereye) alı da çıkacaum olari (XVIII/19), dedım ki evimiz yok mülkümüz yok **nere** (nereye) gideceuk dedim (XVIII/19)

3.3.5. Belirsizlik Zamirleri

Kişileri veya nesnelere belirsiz bir şekilde temsil eden zamirlerdir.

başkası:

ayaklarını sanki **başkası** takTi sâ (VI/22), benim çekmem gibi çekse êlirdi **başkası** (VIII/86)

biri:

senlen **biri** konuşur dinle oni (V/72), **biri** var ben dedi kabak ocā koydum dedi (V/223)

êbiri:

êbirinin adı neydi (XIII/124), **êbiri** gitti urfiya **êbiri** gitti giresuna (XVI/191), **êbiri** istanbôlda (XXVII/3)

hepsi:

unuttum **hepsinin** şeyleri (XVI/37), bu yanki oullarımın torunlarım **hepsi** işte işte oyle boyle daunuk (XVII/19)

hepsi:

hepsini evlendirdim (IV/15), **hepsini** ilKoKulda oKuTTum (IV/15), êlim de bizim için **hepsi** bizim için (XII/60), çektiüm çileler **hepsinden** ār o çecün yangini (XVIII/83)

herkes:

şindi **herkes** kahveden çıkmay (XI/125), **herkesin** lisani ayri ayridı ölüm (IX/37), dúa ettiler dedi Ki **herkes** evine (XXV/24)

her şey:

he **her şey** olur her şey var (XXIII/1), **her şeyi** yaşadım (XXIV/5)

kimi:

öldiler **kimi** hastaluktan **kimi** şurdan (X/23), **kimi** yatıy hasta **kimi** oyle boyle işte (XX/31)

kimisi:

ama **kimisi** da oyle geliye dilenciyim diye geliye ama çıkay başka bi şe (XXII/30)

kimse:

şindi yol verdim bā **kimse** karişmay (V/143), şindi **kimse kimseye** ne bi şe veriy ne bi şe a gidey (XI/123), benim koluma **kimse** giren yok (XXV/47)

öbürü:

birine gitsen **öbürüne** gitmesen darıldı (I/57)

3.4. SIFATLAR

Sıfatlar, vasıf ve belirtme isimleridir. Nesnelere vasıflandırma ve belirtme suretiyle karşılayan kelimelerdir. Bir başka ifadeyle sıfatlar, nesnelere vasıflarının adlarıdır. Vakfikebir ağzında sıfatlar, bazı ses değişimlerinin haricinde farklılık göstermezler. Sıfatları kendi içinde,

1) Niteleme Sıfatları,

2) Belirtme Sıfatları,

a) İşaret Sıfatları,

b) Sayı Sıfatları,

c) Soru Sıfatları,

ç) Belirsizlik Sıfatları, şeklinde tasnif ediyoruz.

3.4.1. Niteleme Sıfatları

Nesnelerin vasıflarını, niteliklerini (renk, biçim, durum) bildiren sıfatlardır.

eski çaruklarımı (I/8), **cazu (cadı)** annen (I/16), **Kara** duman (I/21), **yalan** dünyayı (I/36), **ëyi (iyi)** bi kız (V/24), **yeni** gelin (VI/2), **eski** anılar (VI/8), çok **air** (**ağır**) ekmek ben **zayıf** bi kız (VI/11), **taze** misir (XI/201), püsküllü (püsküllü) canta (XIII/100), güzel ehlaKını (XIII/160)

3.4.2. Belirtme Sıfatları

Nesneleri belirten sıfatlardır. Varlıkların işaret yoluyla yerlerini, sayılarını bildiren, durumlarını yarı belli biçimde ya da soru yoluyla belirterek gösteren sıfatlara belirtme sıfatları diyoruz. Belirtme şekillerine göre dört çeşide ayrılırlar:

3.4.2.1. İşaret Sıfatları

Nesneleri işaret ederek belirten sıfatlardır.

bu:

pu (bu) yıl (I/2), **bu** misire he **bu** misire lazıt derdi o (XI/208), **bu** firun kurusu misirdur dedi annem (XI/213), demek sen boyle burdan **bu** terafa mı geççesin (XII/54)

hā:

hā bahçenin dibinde (I/52), biz **hā** taşı taşir dökerduk deriye (XVI/211), vahfiKebire de kaybolsam bulamazsın **hā** şeyleri araba garaŞlarını (XVIII/2), yīn yīdım **hā** evın başına (XX/5)

habu:²⁰¹

habu yalan dünyayı (I/36), **habu** kadınlar (XIV/13), **habu** evden atardi bizi (XVIII/11), **habu** pencereden aşā atardi yastukları (XVIII/15), **habu** sırdan ukarisi hep karatepe (XX/19), **habu** okulun yandan da te ukariya kadar bi dizi evler siradır (XX/20)

haşi:

haşi karatepelerden (IV/84), **haşi** karşiki cāmēnin beriki tarafTa (VIII/3), **haşi** köreşanda bi kari var_idi (XI/102) **haşi** ukarda bi ev var beyuk ölümündü (XIX/98), **haşi** tepede öğrenmiş (XXVIII/21)

o:

o şemşiye kulaKlar (I/92), **o** eski gecen günler (II/16), **o** kara dut (V/135), **o** mıhtarda torunim var (V/154), **o** tezē **o** tezeK de az deil (VIII/24)

şu:

şu evin yeri (VI/17), **şu** güzel ehlaKını dā aKlumdan çıkarmam (XIII/160), **şu** tepe var ya yayla tepesi karadā (XIV/8), **şu** oyunu kazanabilırsa (XVI/98)

3.4.2.2. Belirsizlik Sıfatları

Nesnelerin dış vasıflarını, bilhassa sayılarını, miktarını belirsiz olarak bildiren kelimelerdir.

başka:

başka bi işim yok (V/126), **başka** evlerde yok (VI/20), **başka** bi yerde toplay (VII/42)

bazi:

bazi acemiler var_idi (VII/13), **bazi** adamlar var ki (VII/27), **bazi** akşam orda yanardi (XXVI/41)

²⁰¹ bk. Demir, a.g.e., s. 327'de *ha_bu*.

bi / bir:

pu yıl **bir** sevda ettim (I/2), **bi** Keren (I/51), yumurTa kırdım yā yedi oni **bir** ā (II/29), **bi** zamana kadaradır (III/11), **bi** kaç gün (IV/23), **bi** senesi geldim (XI/32), azerbeycanda konuşan **bir** insanlan (XVI/192), bu **bi** günü kurak çok almış uşakları toplamış (XVI/248)

bi kaç:

şindi gideyler salona **bi kaç** saat haman Tamam (III/22), var **bi kaç** gün (III/25), **bi kaç** göç toplanıdı diyelim **bi kaç** kişi yörüme yiyecēn arkanda yaylāya varıdın (XXVIII/88)

biraz:

biraz da mısır ekeruk (XXVIII/85)

bütün:

bütün insanlar çifttir boyle (V/167), **bütün** doktorlar (VII/67), **bütün** çeyizleri **bütün** çeyizleri he (XI/110)

çok:

çok uzaklardan **çok** zor işler görürduk (VI/16), **çok** hakaret duyardı (VI/27), **çok** temiz (VI/110)

fazla:

yüzden **fazla** havuz yetiştirdi (XXVI/19)

felan:²⁰²

felan yerde alsın ondan parasını (VI/137), ben **felan** inē oa verdım (XI/92), **felan** gün yāmur duasi yapacauk (XXVIII/26)

---

²⁰² bk. Demir, a.g.e., s. 335'te *felan*.

her:

artuk **her** akşam deil (XXVI/38), **her** ay ama her ay alırım (XXVII/55)

hiçbi / hiçbi:

haşindi cämède bile volla hiçbi sakalli kalmadı (XIII/119), ölüm **hiçbi** devlet adamımız (XVI/101), **hiçbi** yere gitmedim (XXIII/9)

3.4.2.3. Soru Sıfatları

Nesneleri soru yoluyla gösteren sıfatlardır.

hangi:

hangi kociya (XVI/125), **hangi** bölümde okıysın (XVI/141)

kaç:

kaç senedir (III/49), **kaç** sene oldi buriye geldim (IX/19), **kaç** sıfır var_idi (XVI/90)

nasıl:

bular **nasıl** adamdır (XI/195)

ne:

ne hastanesine (I/112), **ne** lazıtı dey bize annem (XI/212)

3.4.2.4. Sayı Sıfatları

Nesneleri sayılarını bildirmek suretiyle belirten kelimelerdir.

3.4.2.4.1. Asıl Sayı Sıfatları

iki gemi (I/1), **iki** yani (I/29), **altı** ay (I/51), **on yedi** sene (III/14)

3.4.2.4.2. Sıra Sayı Sıfatları

birinci dala (I/33)

3.4.2.4.3. Üleştirme Sayı Sıfatları

birer kot finduk (V/137), **birer** deynek (XIV/28), **birer** kat ev (XVIII/102)

3.4.2.4.4. Kesir Sayı Sıfatları

yarım saat (XX/23)

3.5. ZARFLAR

Fiillerin, sıfatların, sıfat-fiillerin ve görev bakımından zarf niteliğindeki kelimelerin anlamlarını zaman, ölçü, niteleme, yer, yön vasıta, miktar, şart gibi çeşitli bakımlardan etkileyerek daha belirgin duruma getiren veya sınırlayan kelime türüdür.²⁰³ Türkçede zarfları,

1) Yer ve Yön Zarfları,

2) Zaman Zarfları,

3) Nasıllık – Nicelik (Hâl) Zarfları,

4) Azlık – Çokluk (Miktar) Zarfları,

5) Soru Zarfları , olmak üzere beş başlık altında inceliyoruz.

3.5.1. Yer Yön Zarfları

Bu zarflar boşlukta bir yer ifade eden yer ve yön isimleridir ve fiilin yönünü gösterirler.

aşā:²⁰⁴

al **aşā** (aşağı) vur dize (I/13), bi baktım o duta **aşā** (aşağı) dalda asiliy uşām (XVIII/40), eraziler eney hā **aşā** (aşağı) kada (XVIII/85)

beri:

aradan **beri** kaçTım (IV/85)

²⁰³ Z. Korkmaz, **Gramer Terimleri Sözlüğü**, s.250.

²⁰⁴ bk. Demir, **a.g.e.**, s. 338'de *aşā*.

dışari / dışarı

bak **dışari** veriyırım **dışari** beş kilo süt on beş milyon (IV/71), attiler beni **dışari** onu yaz hâle hauriya da (XVI/2), kaynanam **dışari** çıktı (XVIII/38)

geri:

ordan trabizondan **geri** geliy (XVI/270), dönmiş **geri** (XXVI/25), aldı kızı döndiler **geri** (XXVIII/43)

içeri:

içeri kimseyi komazduk (XI/163), ben **içeri** geçtim (XXII/4), bizde o yoK bismillallahla girersın **içeri** bismilahıramânirâm dersın girersın **içeri** oyle işte (XXII/18)

ökari / ukari²⁰⁵ / uKari / yukarı

at **ökari** (yukarı) taşlari (I/49), vañfiKebir **yuKari** tonya diyolar Tonya (II/27), haboyle döruldum **yukarı** (XI/232), bi kaktim **ukari** (yukarı) (XVIII/40), haburalara **ukari** (yukarı) şiye kadar git (XIX/10), habırıya **ukari** (yukarı) gidersın haburâya **uKari** (yukarı) da evler var aha (XXII/22)

3.5.2. Zaman Zarfları

Bir fiilin manasını zaman kavramı ile sınırlandıran zarflardır.

akşam:

ertesi **akşam** kaçirdi beni (IV/95), **akşam** geldi köye (VI/141), çayırı bicerduk **akşam** üstú kururdi (XI/146)

demin:

demin demem gibin işte (IV/46), **demin** dedim ya (XVI/337)

dün:

dün üç Tâne yavri (V/114), **dün** hâ uşak doktora getirdi beni (XVIII/127)

²⁰⁵ bk. Demir, a.g.e., s. 339'da *ukari*.

gece:

düunum mi o zaman uç gün uç **gece** (XXIV/9), hārda **gece** bi lambacū yanardi (XXVI/38)

kışın:

e **kışın** kalerfer yanay (III/55), **kışın** da burdaık kar yayı ama çok güzelluk (VI/33)

sabah:

sabah (VI/6), **sabah** iki saat üç saat Kalana kadar horon ederduk (XI/187)

şimdi:

Farklı söyleniş biçimleriyle yöremizde sıkça kullanılan bir zaman zarfı çeşitidir. birinciō kızını **şimdi** biraKtın bā (II/42), yēnım **şindi**²⁰⁶ aKlım ne oluy bilmem ben (III/24), o kadar unutıyırım ki **haşimdi** (III/28), çok efendi oldi haşindi **haşindi** (VII/81), **şinceK** uşaklarım başardi (X/32), **şinduk** oyle bi şe yok (XI/92), artuk **şimdi** yapaymiler (XI/169), **haşindi** çıkacam birazdan (XXVII/17)

sonra:

sora²⁰⁷ geldi aldiler beni gene (V/92), biz şindiden **sonra** lisan mi õrenecek (IX/22), bi sene **sonra** tekrar denizculue başladım (XVI/19), **sora** o adam defnolduktan sonra (XVI/156)

yarın:

derhal derhal yapalım seni diyeler bā bōun **yarın** kalırsın (IV/21), manifatura yaparlar ama **yarın** gelişler (VII/97)

yazın:

bi tanesi evlendi haşindi **yazın** souksudan (XXVII/25), biz yüksekteyiz ama **yazın** seviliy burasi (XXVIII/116)

²⁰⁶ bk. Demir, **a.g.e.**, s. 342'de *şindi*.

²⁰⁷ bk. Demir, **a.g.e.**, s. 341'de *sōra*.

3.5.3. Nasıllık – Nicelik (Hâl) Zarfları

Bir eylemin, bir sıfatın veya bir başka zarfın manasını nitelik bakımından etkileyen zarflardır. hâl ve tavır ifade eden her isim nasıllık – nicelik zarfı olarak kullanılabilir.

usul usul bas (I/15), **hain** olur (II/4), vermeselar yarımı **kaçırıp** alacām (II/8), **boyle** geçsin (II/22), **saysın saysın** ālasın (II/36), geli çavuşlar niye **dōri** atmaysın ayāni diyen bulara vurudi (VII/13), **başka başka** oliy (VII/52), **adam aKılli** çalışırdım (VII/53), şindi **habıylecene** işte uşacūmlan duruyrum he (X/3)

3.5.4. Azlık – Çokluk (Miktar) Zarfları

Fiilleri miktar, derece, azlık – çokluk yönleriyle etkileyen zarflardır. Azlık – çoklukla birlikte derece de bildiren zarfların bölgemizdeki kullanımına dair örnekleri şu şekildedir:

az:

olursa çok **az** bi şe oliy onda (XVI/184), ne kadar çalışırduk **az** gelirdı biz (XXVII/26)

biraz:

heralde **biraz** yordum kendimi (V/26), **biraz** geç açıldıydı orası (XIII/57), **biraz** dinlendi (XVIII/112), **biraz** çalışıyosun (XIX/14), **biraz** biliyırım (XXVII/51)

çok:

çok mu sürdün (II/12), hem da emeklerimiz **çok** var orda (XVIII/121)

dā:

haşimdi **dā** (daha) güzel şeyler var orda bence (VI/107), haşindi de **dā** (daha) çok dēiştı (XI/215), o **dā** (daha) ēyi bilir (XI/281)

en:

en küçüm uç yaşındaydı (IV/9), **en** son övey kardaşım (V/20), bular **en** eski anılar (VI/8)

fazla:

iki lira **fazla** aldı (VII/37), yirimi seneden **fazla** he oradayım (XI/15)

pek:

burayı **peK** tanımıyorum (VI/115), **pek** de ānayamayım oni (XXVII/47)

3.5.5. Soru Zarfları

Fiilin anlamını soru yoluyla belirleyen zarflardır.

nasi:

arKadaşlarım sizden **nasi** (nasıl) ayrılacām (I/24), ben **nasi** (nasıl) bakacaum (XVIII/62), **nasi** (nasıl) geçineceum (XVIII/67)

ne:

e ben **nēdēyrim** (ne ediyorum) bilmēyım (I/52), **ne** güleysin siz dediz mi (XXIII/15), **ne** duyacak oni (XXIII/25)

nerden:

annen **nerden** (nereden) bilecek ben seni sevdūmi (I/44)

niye:

niye edeysin (V/18), **niye** bea ālamayı yasaklaysın (XVIII/67)

3.6. FİİLLER VE FİİL ÇEKİMLERİ

3.6.1. ŞAHIS EKLERİ

3.6.1.1. Birinci Tip Şahıs Ekleri

Birinci tip şahıs ekleri, şahıs zamiri kökenli olup yazı dilimizde bilinen geçmiş zaman, şart ve emir dışındaki çekimlerde; yani şimdiki zaman, geniş zaman, gelecek zaman ve öğrenilen geçmiş zaman, istek, gereklilik çekimlerinde kullanılan eklerdir.

Teklik

1. Şahıs: -m, -ım, -im, -um, -üm

2. Şahıs: -n, -sın, -sin, -sun, -sün

3. Şahıs: (Ek yoktur.)

Çokluk

-z, -ız, -iz, -uz, -üz, -ak, -uk

-sız -siz -suz -süz

-sınız -siniz -sunuz -sünüz

-lar, -ler

3.6.1.2. İkinci Tip Şahıs Ekleri

İkinci tip şahıs ekleri, iyelik kökenli olup bilinen geçmiş zaman ve şart çekimlerinde kullanılan eklerdir.

Teklik

1. Şahıs: -m

2. Şahıs: -n

3. Şahıs: (Ek yoktur.)

Çokluk

-k

-z, -nız, -niz, -nuz, -nüz

-lar, -ler

3.6.2. FİİLLERİN BASİT ZAMANLI ÇEKİMLERİ

3.6.2.1. BİRDİRME KİPLERİ

Türkçede bildirme kipleri şimdiki zaman, bilinen geçmiş zaman, öğrenilen geçmiş zaman, geniş zaman ve gelecek zaman olmak üzere beş tanedir. Vakfikebir ve yöresinde bildirme kip ekleri yazı dilinde kullanıldığı şeklinden farklı olarak uğradığı ses hadiseleriyle birlikte yeni şekiller de kazanmıştır. Derlediğimiz metinlerde

rastladığımız bildirme kiplerini bahsi geçen şahıslar üzerinden örneklendirdik. Metinlerimizde her şahsa dair çekim bulunmadığından örneğine rastlayamadığımız şahıs çekimini yörede kullanılan şeklini temel alarak örneklendirip ‘MDD’ (metin dışı derleme) şeklinde belirterek açıklamaya çalıştık.

3.6.2.1.1. Şimdiki Zaman

Vakfikebir ağzında şimdi zaman eki çok farklı şekillerle karşımıza çıkmaktadır. Yazı dilimizde kullanılan *-yor* şimdiki zaman ekinin, uğramış olduğu çeşitli ses hadiseleri sonucu Vakfikebir ağzında kazandığı hüviyetler şunlardır. *-ye*²⁰⁸ / *-iy* / *-yo*²⁰⁹ / *-yr*²¹⁰ / *-yer*²¹¹

Teklik 1. Şahıs

nēdēyrim < ne ediyorum (I/52), bilmeyrim < bilmiyorum (I/52), sorayım < soruyorum (I/63), bakmayım < bakmıyorum (III/4), edeyrum < ediyorum (IV/30), düşünüyrum < düşünüyorum (VII/53), ānamayım < anlamıyorum (XI/62), düşünüyürüm < düşünüyorum (XIII/30), endiriyrum < indiriyorum (XVIII/159), bagayım < bakıyorum (XXIV/30), duriyrum < duruyorum (XXV/49)

Teklik 2. Şahıs

kaliysın < kalıyorsun (III/11), diyemeysın < diyemiyorsun (III/52), kaKımyosun < kalkmıyorsun (VI/4), biliysin < biliyorsun (VII/23), ěndiriyesın < indiriyorsun (XVIII/171), veriyesın < veriyorsun (XVIII/173), geliyesın < geliyorsun (XVIII/179), çalışıyosun < çalışıyorsun (XIX/14), yedıriyesın < yediriyorsun (XXI/36), görıysın < görüyorsun (XXVI/26), dolaşıysın < dolaşıyorsun (XXVII/42)

Teklik 3. Şahıs

geliyı < geliyor (I/1), gidēy < gidiyor (I/12), edeyi < ediyor (I/50), atmıyo < atmıyor (II/13), yakāy < yakıyor (II/32), yatıy < yatıyor (II/37), aliye < alıyor (XX/28), kazanıyer < kazanıyor (XXI/37), geliye < geliyor (XXII/31)

²⁰⁸ Demir, **a.g.e.**, s.375’de bu ekin Vakfikebir’in doğu kırsalında ve Tonya ilçesi civarında, az sayıda örneğinin tespit edildiğini belirtmiştir. Bu bilgiler ışığında bizler de çalışmamızda *-ye* ekinin şimdiki zaman kullanım şeklini sadece Karatepe yöresinde tespit etmiş bulunmaktayız.

²⁰⁹ Bernt Brendemoen, Trabzon Ağızlarında Şimdiki Zaman Bağlantı Ünlüsü, Türk Dilleri Araştırmaları 1992: s.19-34

²¹⁰ bk. Demir, **a.g.e.**, s.359’da bu eki tespit edip örnekler sunmuştur: *yapayım, gidēyrim, gezeyrim...*

²¹¹ Bu ek yalnızca Karatepe yöresinde tespit edilmiştir.

Çokluk 1. Şahıs

duriyruk < duruyoruz (IV/15), vuruyrik < vuruyoruz (VI/61), bakmayrıK < bakmıyoruz (VII/74), gideyruK < gidiyoruz (X/31), göriyeruK < görüyoruz (XXI/4), ūraşıyeruK < uğraşıyoruz (XXI/8), gelyruk < geliyoruz (XXVIII/28)

Çokluk 2. Şahıs

etmeysiniz < etmiyorsunuz (XI/77), gireysiniz < giriyorsunuz (XI/77), çekeysiniz < çekiyorsunuz (XII/55), gideysiniz < gidiyorsunuz (XIII/135), görüysiniz < görüyorsunuz (XVI/138), aliyonuz < alıyorsunuz (XXI/33)

Çokluk 3. Şahıs

gidiyolar < gidiyorlar (II/5), diyolar < diyorlar (II/27), çalışiyler < çalışıyorlar (IV/4), birakayler < bırakıyorlar (IV/54), yeyler < yiyorlar (V/27), atmayler < atmıyorlar (VII/14), yazeyler < yazıyorlar (IX/14), deyleyler < diyorlar (XXVII/14), birakmaylar < bırakmıyorlar (XXVI/26), geliyler < geliyorlar (XXVIII/11)

Olumsuz:

bilmëyrım < bilmiyorum (I/52), bulamayrım < bulamıyorum (I/75), fark etmëyrım < fark etmiyorum (I/94), atmıyo < atmıyor (II/13), kaKmiyosun < kalkmıyorsun (VI/4), etmeysiniz < etmiyorsunuz (XI/77)

3.6.2.1.2. Bilinen Geçmiş Zaman

Vakfikebir ağzında bilinen geçmiş zaman eki, yazı dilinde kullanıldığı üzeredir. Harflerimiz eklediği sözcüklerle ses uyumuna girip değişime uğrayabilir. *-di / -dı / -du / -dü*

Teklik 1. Şahıs

ettım (I/2), yiTurdum < yitirdim (I/6), özledim (I/10), düştüm (I/22), çıktım (I/33), aşamadım (I/36), daldım (I/39), kaldım (I/40), söyledim (II/4), yordum (V/26), eıldum < eğildim (V/31), yuvarlandım (VIII/35), başladım (XI/256)

Teklik 2. Şahıs

soktun (I/35), çektirdin (I/36), sürdün (II/12), yoruldu (II/12), eriTemedin (II/21), aldın (II/41), bıraKtın (II/42), buldu (V/82), gördün < gördün (V/99), ānadın < anladın (XI/89), bekledin (XII/66), geçirdin < geçirdin (XVI/136)

Teklik 3. Şahıs

çıkartTTi < çıkarttı (I/2), geldi (I/12), Kitledi < kitledi (I/18), dedi (I/23), kırıldı < kırıldı (I/34), aldı < aldı (I/40), kodi < koydu (II/14), yetti (II/38), yordu (V/120), durdu (V/227), oturdu (VII/114), ayarladi < ayarladı (XVI/144)

Çokluk 1. Şahıs

çirdik < çağirdik (I/81), verdik (VI/77), alduK < aldık (VIII/10), dolduk (VIII/32), kaçurduk < kaçirdik (X/39), yerduk < yerdik (XI/9), döndük (XI/213)

Çokluk 2. Şahıs

getirdiniz < getirdiniz (XI/198), ettiz < ettiniz (XVIII/49), eylediz < eylediniz (XVIII/49), koduz < koydunuz (XVIII/50), oKuduz < okudunuz (XIX/24), çıkardiz < çıkardınız (XIX/24), dediz < dediniz (XXIII/15)

Çokluk 3. Şahıs

yaTırdılar < yatırdılar (I/81), kurdular (II/26), vurdiler < vurdular (II/33), yuvarladılar (II/33), bāladılar < bağladılar (II/34), donattılar < donattılar (II/35), buldular (XIII/88), koydular (XVI/324), aldılar (XVIII/101)

Olumsuz:

aşamadım (I/36), eriTemedin (II/21), vermedim (VII/87), ērenemeduk < öğrenemedik (XI/4), olamaduk < olamadık (XI/8), bakmadım (XI/232), vermedile < vermediler (XVIII/2) bulmadılar < bulmadılar (XVIII/125),

3.6.2.1.3.Öğrenilen Geçmiş Zaman

Vakfikebir ağzında öğrenilen geçmiş zaman eki tek şekillidir. Sadece *-miş* şekliyle kullanılır.²¹²

Teklik 1. Şahıs

vermişim < vermişim (MDD), bālamışım < bağlamışım (MDD) etmişim < etmişim (MDD), ērenmişim < öğrenmişim (MDD)

Teklik 2. Şahıs

çirmişsin < çağırmışsin (MDD), vermişsin < vermişsin (MDD), bālamışsin < bağlamışsin (MDD), ērenmişsin < öğrenmişsin (MDD)

²¹² Karahan, a.g.e., s. 98.

Teklik 3. Şahıs

ermemiş (I/31), vermemiş (I/31) bālamış < bağlamış (MDD) etmiş (MDD),
ērenmiş < öğrenmiş (MDD)

Çokluk 1. Şahıs

ayrılmışuK < ayrılmışız (V/167), vermişuk < vermişiz (MDD), bālamışuk <
bağlamışız (MDD) etmişuk < etmişiz (MDD), ērenmişuk < öğrenmişiz (MDD)

Çokluk 2. Şahıs

gitmişs̄iz < gitmişsiniz (MDD) vermişs̄iz < vermişsiniz (MDD), bālamışs̄iz <
bağlamışs̄ınız (MDD) etmişs̄iz < etmişsiniz (MDD), ērenmişs̄iz < öğrenmişsiniz
(MDD)

Çokluk 3. Şahıs

sārmışler < saġarmışlar (MDD), vermişler (MDD), bālamışler < bağlamışlar
(MDD), etmişler (MDD), ērenmişler < öğrenmişler (MDD)

Olumsuz:

ermemiş (I/31), vermemiş (I/31), beyümemiş (IV/105), gelişmemiş (IV/106),
etmemiş (XI/127), tikenmemiş (XI/150)

3.6.2.1.4. Geniş Zaman

Vakfikebir ağzında, geniş zaman ekinin yazı dilinde kullanılan şekli haricinde farklı bir kullanımına rastlanılmamıştır. Geniş zaman ünsüzü *-r* ‘dir. Etkileşime girdiği ünlülerle birlikte *-ır / -ir / -ür / -ur / -er / -ar* şekilleriyle karşımıza çıkmaktadır.

Teklik 1. Şahıs

aTarım (I/7), yakarım (I/7), takarım (I/8), toplarım (I/43), etırım < ederim
(V/134), verırım < veririm (V/185), anlaTırım < anlatırım (VII/84), derim (VII/100),
otururum (XI/21), gösteririm (XI/281), giderım < giderim (XI/172), konuşurum
(XII/7), görürüm (XIII/162), tanırım (XVI/216)

Teklik 2. Şahıs

kesersin (I/71), kalırsın (IV/22), olursun (IV/27), alırsun < alırsın (V/133),
gidersın < gidersin (V/191), bozarsın (V/266), baKarsın < bakarsın (VII/20), alırsun
< alırsın (VII/33), toplarsın (VII/33), üzülürsun < üzülürsün (XXVII/1)

Teklik 3. Şahıs

oynar (I/3), öldürür (I/14), eder (II/3), olur (II/4), hatırlar (II/6), gecer < geçer (II/16), satar (V/144), doar < doğar (VIII/148), çıkar (XI/42)

Çokluk 1. Şahıs

veriruk < veririz (IV/70) ederuK < ederiz (V/128), sataruK < satarız (V/130), deruk < deriz (XI/194), bineruk < bineriz (XIII/31), eneruk < ineriz (XIII/31)

Çokluk 2. Şahıs

bilirs̄z < bilirsiniz (MDD) kesers̄z < kesersiniz (MDD), satars̄z < satarsınız (MDD), oynars̄z < oynarsınız (MDD), geçers̄z < geçersiniz (MDD)

Çokluk 3. Şahıs

vurirler < vururlar (I/46), gelirler < gelirler (V/27), kırarler < kırarlar (V/210), korler < koyarlar (V/211), keserler (XI/126), gülerler (XI/220)

Olumsuz:

gidemezsin (I/32), çıkamam (I/41), ānamaz < anlamaz (I/12), duramaz (III/2), oturmazlar (IV/15), unuTulmaz (IV/45), çalışamazlar (VI/91), duramaz (XI/96), çıkmaz (XI/146), atılmaz (XI/36), bulamazsın (XVIII/3)

3.6.2.1.5. Gelecek Zaman

Vakfikebir ağzında gelecek zaman eki, ekin son ünsüzünün yumuşamaya uğradığı kelimelerde düşmesi ve yine ekinin ikinci ünlüsünün uzatılarak okunması ile ekte meydana gelen çeşitli ünlü/ünsüz düşmeleri şeklinde yeni kullanımlar kazanmıştır. *-ce / -ca / -ece / -ecē / -acā / -ecek / -acak*

Teklik 1. Şahıs

girmiyecem²¹³ < girmeyeceğim (I/5), diyeceum < diyeceğim (I/6), ālıyacām²¹⁴ < ağlayacağım (I/23), ayrılacām < ayrılacağım (I/24), çalacām < çalacağım (II/7), gideceum < gideceğim (III/55), dökeceum < dökeceğim (V/102), geleceum < geleceğim (VII/35), anlatacām < anlatacağım (VII/83), kavuşacām < kavuşacağım (VIII/24)

²¹³ bk. Demir, **a.g.e.**, s.400'de aynı eki farklı kelimelerde tespit etmiştir: *götireceum < götüreceğim, yiyeceum < yiyeceğim, vereceum < vereceğim...*

²¹⁴ bk. Demir, **a.g.e.**, s.400'de aynı eki farklı kelimelerde tespit etmiştir: *alacām < alacağım, yapcām < yapacağım, dicām < diyeceğim...*

Teklik 2. Şahıs

gelcesin < geleceksin (V/56), ělecesin < öleceksin (VIII/73), gidecesin < gideceksin (VIII/160), gelecesun < geleceksin (XI/19), bilecesin < bileceksin (XI/54), kestirecesin < kestireceksin (XII/50), gururlanacasın < gururlanacaksın (XVI/204), sapacasın < sapacaksın (XIX/1)

Teklik 3. Şahıs

bilecek (I/44), başliycak < başlayacak (IV/31), ělecek < ölecek (XI/147), evlenecek (XIII/26), olacak (XIII/158), bakacak (XVI/63), kıldıracaq (XVI/225), ayrılacak < ayrılacak (XVIII/100)

Çokluk 1. Şahıs

eleceuk²¹⁵ < öleceğiz (III/7), gidecēz < gideceğiz (VI/96), bakacāz < bakacağiz (VI/121), diyecēz < diyeceğiz (VI/143), õreneceuk < õğreneceğiz (IX/24), çalışacak < çalışacağiz (XI/7), yapacauz < yapacağiz (XVI/50), bõlacauk < boğulacağiz (XVI/251)

Çokluk 2. Şahıs

satacasīz < satacaksınız (XVIII/50), gelcesīz < geleceksiniz (MDD), sapacasīz (MDD), evlenecesīz < evleneceksiniz (MDD)

Çokluk 3. Şahıs

dõracaklar²¹⁶ < doğuracaklar (IV/69), gelecekler (VIII/144), alacaklar (XIV/33), yapacaklar (XVI/219)

Olumsuz:

girmiyecem < girmeyeceğim (I/5), inanmiyacak < inanmayacak (XI/197), olmiyacasın < olmayacaksın (XIX/32)

3.6.2.2. TASARLAMA KİPLERİ

Türkçede tasarlama kipleri, şart, emir, istek ve gereklilik olmak üzere dört tanedir. Derlediğimiz metinlerde rastladığımız tasarlama kiplerini bahsi geçen şahıslar üzerinden örneklendirdik. Metinlerimizde her şahsa dair çekim bulunmadığından örneğine rastlayamadığımız şahıs çekimini yörede kullanılan

²¹⁵ bk. Demir, a.g.e., s.403'te aynı eki farklı bir kelimedede tespit etmiştir: *getireceuk < getireceğiz...*

²¹⁶ bk. Demir, a.g.e., s.403'te aynı eki farklı kelimelerde tespit etmiştir: *kaldıracaklar, yapacaklar, yakacaklar...*

şeklini temel alarak örneklendirip ‘MDD’ (metin dışı derleme) şeklinde belirterek açıklamaya çalıştık.

3.6.2.2.1. Şart

Şart kipi, yazı dilinde kullanıldığı üzere *-sa / -se* ekleri ile kurulur.

Teklik 1. Şahıs

olsam (III/29), anlatsam (IV/6), gitsam < gitsem (V/59), döksam < döksem (V/102), desam < desem (XII/6), saysam (XIV/8), toplansam (XVI/268), kaybolsam (XVIII/3)

Teklik 2. Şahıs

sarsan (I/27), gitsen (I/56), bulsan (V/75), gitsan < gitsen (V/117), baksan (VI/47), görsan < görse (XI/145), bilsan < bilse (XIII/22), etsan < etsen (XVIII/166)

Tekillik 3. Şahıs

olsa (V/89), dursa (V/150), çāarsa < çağırsa (X/12), kılsa (XI/280), kalksa (XVI/112), bitsa < bitse (XVIII/136), konuşsa (XIX/11)

Çokluk 1. Şahıs

gitsak < gitsek (I/115), olsak (III/47), getirsak < getirsek (XVII/23), baksak (XVII/23), etsak < etsek (XVIII/168)

Çokluk 2. Şahıs

versenuz < verseniz (MDD), yapsāz < yapmanız (MDD), sevsēz < sevseniz (MDD)

Çokluk 3. Şahıs

kosalar < koysalar (XVIII/126), yapsalar (MDD), sevseler (MDD)

Olumsuz:

olmasa (IV/47), etmesam < etmesem (V/130), soymasam (XI/20), etmesem (XI/20), almasan (XI/120)

3.6.2.2.2. Emir

Emir kipi, yapılması istenen işi kesinliğe bağlayarak emir biçiminde ifade eden bir gramer kalıbıdır. Bu kalıpta kip ekleri ile şahıs ekleri iç içe girmiştir. Fiil kök veya gövdesine getirilen kip eki aynı zamanda şahıs da karşıladığından, kipe ayrıca şahıs ekleri getirilmez. Dolayısıyla, her şahıs için ayrı bir emir eki vardır. Yalnız üçüncü şahıs çokluk çekimi, üçüncü şahıs teklik çekimindeki kip ekine, bir *-lar* çokluk ekinin getirilmesiyle karşılanır.²¹⁷

Teklik 2. Şahıs

vur (I/13), bas (I/15), gel (I/15), āla < ağla (I/23), tara (I/29), çek (V/65), al (V/70), kesTir < kestir (V/261), tak (V/266), git (VI/54), yap (VI/56)

Teklik 3. Şahıs

olsun (I/4), geçsin (II/22), alsın (III/7), dursun (IV/54), gelsın < gelsin (V/16), öutsun < öğütsün (XI/210), tuTsun < tutsun (XV/2), dursun (XV/30)

Çokluk 2. Şahıs

sóyleyin < söyleyin (I/41), deyin (II/24), kılın (V/63), alın (V/64), gelin (VI/51), çıkın (XVIII/8)

Çokluk 3. Şahıs

yükselsinler < yükselsinler (XVIII/103), yürüsünler < yürüsünler (MDD)

Olumsuz:

oynamasın (I/15), duymasın (I/16), kaçma (I/28), çattırmasın (III/69), aratmasın (IV/34), düşme (IV/67), gúlmayın < gülmeyin (IV/126), ayırmasın (V/12), gelmesın (V/64), yapma (V/262), durma (VI/54), etme (VII/36), olmasın (XII/43), girmesun < girmesin (XVI/154), birahmasın < bırakmasın (XVIII/194), atmasınlar (XXV/8)

3.6.2.2.3. İstek

Vakfikebir ağızlarında istek kipimizin eki, yazı dilinde kullanıldığı gibi *-a / -e* şeklindedir.

²¹⁷ Z. Korkmaz, *Türkiye Türkçesi Grameri*, s. 666.

Teklik 1. Şahıs

diKeyim (I/11), bileyim (III/38), bakayım (III/68), diyeim < diyeyim (IV/5),
bileyim (IV/67), anlatayım (IV/107), söyleyim < söyleyeyim (VI/1), gideim <
gideyim (VI/59), anlatayım (VI/124), geleyim (VII/36)

Teklik 2. Şahıs

gelesın (XVI/118)

Teklik 3. Şahıs

eyleye (XVI/177)

Çokluk 1. Şahıs

gezelım (I/17), aşalım (I/45), Konuşalım < konuşalım (IV/2), verelim (VI/80)

Çokluk 2. Şahıs

alas̄ız < alasinız (MDD), biles̄ız < bilesiniz (MDD), gides̄ız < gidesiniz (MDD)

Çokluk 3. Şahıs

gideler (MDD), konuşalar (MDD), söyleyeler (MDD)

Olumsuz:

basılmıyalım < basılmıyalım (I/46), bilmeyes̄ız < bilmeyesiniz (MDD)

3.6.2.2.4. Gereklilik

Vakfikebir ve yöresinde görülen en işlek gereklik çekimi, *fil+mA+iyelik eki+lazım* kalıbıyla yapılmaktadır.²¹⁸

Teklik 1. Şahıs

gitmem lâzım < gitmeliyim (MDD)

Teklik 2. Şahıs

bilmen lâzım < bilmelisin (XIII/129)

Teklik 3. Şahıs

olması lâzım < olmalı (XVI/350)

Çokluk 1. Şahıs

etmemiz lâzım < etmeliyiz (XIV/37)

²¹⁸ Demir, a.g.e., s.416.

Çokluk 2. Şahıs

gitmeniz lâzim < gitmelisiniz (MDD)

Çokluk 3. Şahıs

gitmeleri lâzim < gitmeliler (MDD)

Olumsuz:

sormiâ (sormaya) gerek yok (XXII/7)

Vakfikebir ve yöresinde rastladığımız diğer bir gereklilik çekimi ise *fiil+mA+iyelik eki+icap et- +zaman eki* kalıbıyla yapılmaktadır:

zengin olması icap edey < zengin olması gerekiyor (XVI/66), çalışması icap edey < çalışması gerekiyor (XVI/67)

Necati Demir, eserinde²¹⁹ Trabzon yöresini I. ağız yöresi (*Şalpazarı, Beşikdüzü*) ve II. ağız yöresi (*Vakfikebir, Tonya, Çarşıbaşı, Akçaabat, Düzköy, Maçka, Yomra, Arsin, Araklı, Sürmene, Köprübaşı, Dernekpazarı, Çaykara, Of, Hayrat*) şeklinde sınıflandırmaktadır. Bu sınıflandırma çerçevesinde gereklilik ekinin,

- fiil+mA+iyelik eki+ lâzim,
- fiil+mA+iyelik eki+gerek ekleri ve kelime grubu: *vermen gerekiyi (vermelisin)*²²⁰
- fiil+mAk+lâzim eki: (sadece teklik 3. şahıslarda kullanıldığını belirtmektedir.) *hazıllıklu olmağ lâzim* (hazırlıklı olunmalı)²²¹
- fiil+mAk+zorunda+şahıs eki: *keri kitmak zorunda (geri gitmeli)*²²²
- fiil+mA+iyelik eki+icap et- +zaman eki
- fiil+mAk+gerek: (sadece teklik 3. şahıslarda kullanıldığını belirtmektedir.) *tanımak gerek (tanınmalı)*²²³
- fiil+sA(şart eki)+şahıs eki+gerek ek ve kelimelerinin bir araya gelmesiyle: *tanınsa gerek (tanınmalı)*²²⁴

---

²¹⁹ Demir, a.g.e..

²²⁰ Demir, a.g.e. s.417.

²²¹ Demir, a.g.e. s.419.

²²² Demir, a.g.e. s.419.

²²³ Demir, a.g.e. s.420.

şeklinde altı farklı kullanımı olduğunu tespit etmiştir. Bizler ise Necati Demir'in sunmuş olduğu geniş çalışma sahasının bir kısmını oluşturan Vakfikebir ve yöresinde gereklilik ekinin sadece *fiil+mA+iyelik eki+ lazım* ve *fiil+mA+iyelik eki+icap et- +zaman eki* kalıplarını tespit etmiş bulunmaktayız.

3.6.3. FİİLLERİN BİRLEŞİK ZAMANLI ÇEKİMLERİ

3.6.3.1.Hikâye

Şimdiki Zamanın Hikâyesi

Teklik 1. Şahıs

biliyodum < biliyordum (VI/92)

Teklik 2. Şahıs

uyuyodun < uyuyordun (VI/23), başlıyodun < başlıyordun(VI/24)

Teklik 3. Şahıs

veriyodu < veriyordu (MDD)

Çokluk 1. Şahıs

anlatıyoduk < anlatıyorduk (VI/92), veriyduk < veriyorduk (XVI/107)

Çokluk 2. Şahıs

veriydîz < veriyordunuz (MDD)

Çokluk 3. Şahıs

veriyodular < veriyorlardı (MDD)

Geniş Zamanın Hikâyesi

Teklik 1. Şahıs

giderdim (II/25), düşünmezdim (II/26), giderdum < giderdim (XXV/45)

Teklik 2. Şahıs

görmezdim < görmezdin (XXVIII/9), duramazdın (XXVIII/78)

Teklik 3. Şahıs

olurdi < olurdu (XXV/28)

²²⁴ Demir, a.g.e. s.421.

Çokluk 1. Şahıs

ararduk < arardık (I/83), satarduk < satardık (I/83), yanarduk < yanardık (XXV/30), dururduk (XXV/31)

Çokluk 2. Şahıs

yapardiz < yapardınız (MDD)

Çokluk 3. Şahıs

geydiridiler < giydirdirlerdi (VIII/94), yapmazdiler < yapmazlardı (XXV/61), gelidiler < gelirlerdi (XXVI/44)

Bilinen Geçmiş Zamanın Hikâyesi**Teklik 1. Şahıs**

dediydım < dediydim (VII/108)

Teklik 2. Şahıs

dediydın < dediydin (MDD)

Teklik 3. Şahıs

verdiydi (I/94)

Çokluk 1. Şahıs

yaptıyduk < yaptıydık (IV/102)

Çokluk 2. Şahıs

geydirdiydiz < giydirdiydiniz (MDD)

Çokluk 3. Şahıs

geydirdiydiler < giydirdiydiler (MDD)

Öğrenilen Geçmiş Zamanın Hikâyesi**Teklik 1. Şahıs**

çalışmış_idim < çalışmıştım (MDD), etmiş_idum (MDD)

Teklik 2. Şahıs

getirmiş_idun < getirmiştin (MDD) vermiş_idin (MDD)

Teklik 3. Şahıs

yaPilmamışidi < yapılmamıştı (V/49)

Çokluk 1. Şahıs

yapmışTuk < yapmıştık (MDD), sevmişTuk < sevmiştik (MDD)

Çokluk 2. Şahıs

vermişdiz < vermiştiniz (MDD), görmüştüz (MDD)

Çokluk 3. Şahıs

almışlardı < almışlardı (MDD), götürmüşlerdi < götürmüşlerdi (MDD)

Gelecek Zamanın Hikâyesi**Teklik 1. Şahıs**

alacâdım < alacaktım (III/30), diyecêdum < diyecektim (VIII/115)

Teklik 2. Şahıs

gireceudın < girecektin (III/38), oturacâdın < oturacaktın (III/60), bulacâdım < bulacaktın (XVI/84)

Teklik 3. Şahıs

gidecôdi < gidecekti (IV/56), olacâdı < olacaktı (VI/27)

Çokluk 1. Şahıs

edecêduk < edecektik (XIII/90)

Çokluk 2. Şahıs

gelecediz < gelecektiniz (MDD)

Çokluk 3. Şahıs

alacâdılar < alacaklardı (XIX/6)

Şartın Hikâyesi**Teklik 1. Şahıs**

gelsaydım < gelseydin (MDD)

Teklik 2. Şahıs

versaydım < verseydin (VI/139)

Teklik 3. Şahıs

evlensaydi < evlenseydi (XVI/278), õretsaydi < õğretseydi (XXIII/26)

Çokluk 1. Şahıs

yapsaydık (MDD)

Çokluk 2. Şahıs

koşsaydiz (MDD)

Çokluk 3. Şahıs

yapsaydılar (MDD)

İsteğin Hikâyesi**Teklik 1. Şahıs**

geleydim (MDD)

Teklik 2. Şahıs

geleydin (XI/192)

Teklik 3. Şahıs

birakmiyaydı < bırakmayaydı (XI/139), olaydı < olaydı (XI/291)

Çokluk 1. Şahıs

alayduk < alaydık (MDD)

Çokluk 2. Şahıs

yapaydız (MDD)

Çokluk 3. Şahıs

almiyaydiler < almayaydılar (XXV/27), yapmiyaydiler < yapmayaydılar (XVI/166)

Gerekliliğin Hikâyesi**Teklik 1. Şahıs**

yazmalıydım < yazmalıydım (MDD)

Teklik 2. Şahıs

yazmalıydın < yazmalıydın (MDD)

Teklik 3. Şahıs

yazmalıydı < yazmalıydın (MDD)

Çokluk 1. Şahıs

yazmalıyduk < yazmalıydık (MDD)

Çokluk 2. Şahıs

yazmalıydız < yazmalıydınız (MDD)

Çokluk 3. Şahıs

yazmalıydılar < yazmalıydılar (MDD)

3.6.3.2. Şart**Şimdiki Zamanın Şartı****Teklik 1. Şahıs**

ālaysam < ağlıyorsam (XVIII/66)

Teklik 2. Şahıs

ālaysan < ağlıyorsan (MDD)

Teklik 3. Şahıs

ālaysa < ağlıyorsa (MDD)

Çokluk 1. Şahıs

ānaysak < anlıyorsak (XXVII/13),

Çokluk 2. Şahıs

ānaysāz < anlıyorsunuz (MDD)

Çokluk 3. Şahıs

ānaysalar < anlıyorlarsa (MDD)

Geniş Zamanın Şartı**Teklik 1. Şahıs**

pişirisem < pişirirsem (VI/90)

Teklik 2. Şahıs

edersen (XXV/35)

Teklik 3. Şahıs

górürse < görürse (I/14), vermese < vermezse (I/38)

Çokluk 1. Şahıs

çıkarsak (XXVII/54), alursak < alırsak (XXVIII/71)

Çokluk 2. Şahıs

gelmesanız < gelmezseniz (III/57), bulusanız < bulursanız (XVI/87)

Çokluk 3. Şahıs

vermeselar < vermezlerse (II/8), gidersaler < giderlerse (XIII/30)

Bilinen Geçmiş Zamanın Şartı**Teklik 1. Şahıs**

yaptumsa < yaptıysam (MDD)

Teklik 2. Şahıs

yaptunsa < yaptıysan (MDD)

Teklik 3. Şahıs

oldisa < olduysa (XXVII/7)

Çokluk 1. Şahıs

yaptuysanız < yaptıysanız (MDD)

Çokluk 2. Şahıs

yaptuysanız < yaptıysanız (MDD)

Çokluk 3. Şahıs

yaptuysalar < yaptılarsa (MDD)

Öğrenilen Geçmiş Zamanın Şartı**Teklik 1. Şahıs**

almışsam < almışsam (MDD)

Teklik 2. Şahıs

almışsan < almışsan (MDD)

Teklik 3. Şahıs

almışsa < almışsa (MDD)

Çokluk 1. Şahıs

almışsak < almışsak (MDD)

Çokluk 2. Şahıs

almışsanız < almışsanız (MDD)

Çokluk 3. Şahıs

almışsalar < almışlarsa (MDD)

Gelecek Zamanın Şartı**Teklik 1. Şahıs**

elecēsem < öleceksem (VIII/71)

Teklik 2. Şahıs

gidecēsen < gideceksen (XI/111)

Teklik 3. Şahıs

çıkacāsa < çıkacaksa (XVIII/61)

Çokluk 1. Şahıs

yapacāsak < yapacaksak (MDD)

Çokluk 2. Şahıs

verecēseiz < verecekseniz (XIV/14)

Çokluk 3. Şahıs

yapacāsalar < yapacaksalar (MDD)

3.6.3.3. Rivayet**Şimdiki Zamanın Rivayeti****Teklik 1. Şahıs**

yapaymişim < yapıyormuşum (MDD)

Teklik 2. Şahıs

yapaymişsin < yapıyormuşsun (MDD)

Teklik 3. Şahıs

yapaymiş < yapıyormuş (MDD)

Çokluk 1. Şahıs

yapaymişsiz < yapıyormuşsuz (MDD)

Çokluk 2. Şahıs

yapaymişsîz < yapıyormuşsunuz (MDD)

Çokluk 3. Şahıs

yapaymişler < yapıyorlarmış (MDD)

Geniş Zamanın Rivayeti**Teklik 1. Şahıs**

yatırmışım < yatırmışım (MDD)

Teklik 2. Şahıs

yatırmışsın < yatırmışsın (MDD)

Teklik 3. Şahıs

yatırmış < yatarmış (V/109), sızarmış (VIII/140)

Çokluk 1. Şahıs

yatırmışsınız < yatırmışsınız (MDD)

Çokluk 2. Şahıs

yatırmışsınız < yatırmışsınız (MDD)

Çokluk 3. Şahıs

yatırmışlar < yatırmışlar (MDD)

Gelecek Zamanın Rivayeti**Teklik 1. Şahıs**

koşacāmişim < koşacakmışım (MDD)

Teklik 2. Şahıs

koşacāmişsin < koşacakmışsın (MDD)

Teklik 3. Şahıs

koşacāmiş < koşacakmış (MDD)

Çokluk 1. Şahıs

koşacāmişsınız < koşacakmışsınız (MDD)

Çokluk 2. Şahıs

koşacāmişsınız < koşacakmışsınız (MDD)

Çokluk 3. Şahıs

koşacāmişler < koşacaklarmış (MDD)

3.6.4. YARDIMCI FİLLER**3.6.4.1. İsimlere Gelen Yardımcı Fiiller**

et-:

bazi acemiler var_idi **tālim etmezdi** (VII/13), ben geleyim de bēnmesen dedi **kabul etme** dedi (VII/35), haburāya **yardım etmesem** (XI/20), kimi istemey **kabul etmey** kimi (XIII/105), olurdi **devam etmezdi** (XVI/214), oyle de fazla **şi etmey** (XX/28)

eyle-:

ramet eylesin (V/50), allah rahmetcünü **bol eylesin** (V/109), o zamani **hesaP eyle** (VII/5), çarşıya al gel gey **gelin eyle** (XI/104), ama devletimizin Kılıcını da allah **keskin eylesin** uşām (XII/75)

ol-:

nenen olsun sā (I/60), sora kuzim **hasta olduydi** (I/119), he uşām **hayırlı olsun** (IV/1), sorayler da yāne allah **rāzi olsun** (V/10), bi şe var mi yemiye ben **aç oldum** (XIII/144)

al-:

şindi üç sene askerlik yapıp **tezkere aldım** oyle ordan (XVI/7)

at-:

ordan ukari geçerken sarhoş oludilar bize **laf atardiler**

yap-:

nasi alıy mal türkiyede dışardan **yatırım yapıldı** (XVI/79), ölüm **tahsil yapaysın** (XVI/93), **ihtisas yapaysın** (XVI/141)

yolla-:

tabi haliyle çeluk çecuk evlenduğduK onlari **askere yolladuk** (XVI/24)

3.6.4.2. Fiillere Gelen Yardımcı Fiiller**Yeterlik:**

ēr türkiye şu oyuni **kazanabilırsa** (XVI/98), habule araba yoluni **tutabilisan** habırıya ukari (XXII/22), yaşli var hārda ama o **konusabilir mi** bilméyırım (XXIV/33), aca ben burda **durabilir mıyım** (XXVII/10), olar belki **çıkabilir** yüksek ya oralar (28(83))

Yeterliliğin Olumsuzluğu:

bizim evin başında yol bulu **aşamadım** (I/37), esmayı şimdi **bulamayırım** (I/75), sâ var ya beş senede **anlaTamam** oları (IV/6), bu sene vermeyırım **veremeyırım** (IV/68), uyanda patateslik vardı **giremezdim** oraya (VI/18)

3.6.5. EK-FİİL

Ek fiil cümle içerisindeki isim soylu sözcükleri fiil durumuna getirerek onların fiil gibi çekimlenmelerine olanak sağlar.

3.6.5.1. Hikâye**Teklik 1. Şahıs**

arıdım < ağır idim (V/88), burdaydım (V/122)

Teklik 2. Şahıs

nerdeydin (I/48), ufacūdun < ufacık idin (I/100), sen_idin (XI/241)

Teklik 3. Şahıs

yōdi < yoktu (I/58), ufādi < ufaktı (I/61), oyleydi (I/101), yaz_idi (I/113), deil_idi (I/113), garib_idi (I/115), var_idi (II/41)

Çokluk 1. Şahıs

kızlariduk < kızlardık (I/89)

Çokluk 2. Şahıs

yolcuydüz (MDD)

Çokluk 3. Şahıs

zamanlar_idi (I/97)

3.6.5.2. Rivayet**Teklik 1. Şahıs**

hastaymışım < hasta imişim (MDD),

Teklik 2. Şahıs

hastaymışsın < hasta imişsin (MDD)

Teklik 3. Şahıs

var_imiş (IV/32), adam_imiş (XXVIII/45)

Çokluk 1. Şahıs

hastaymışız < hasta imişiz (MDD)

Çokluk 2. Şahıs

hastaymışsınız < hasta imişsiniz (MDD)

Çokluk 3. Şahıs

hastaymışlar < hasta imişler (MDD)

3.6.5.3. Şart**Teklik 1. Şahıs**

zenginsam < zengin isem (MDD)

Teklik 2. Şahıs

zenginsan < zengin isen (MDD)

Teklik 3. Şahıs

var_ısa < var ise (VIII/136)

Çokluk 1. Şahıs

zenginsak < zengin isek (MDD)

Çokluk 2. Şahıs

zenginsāz < zengin iseniz (MDD)

Çokluk 3. Şahıs

zenginsalar < zengin iseler (MDD)

3.6.5.4. Geniş Zaman**Teklik 1. Şahıs**

yaşındayım (XIII/1), burdayım (XVI/34)

Teklik 2. Şahıs

uşāsın < uşağısın (XVI/59)

Teklik 3. Şahıs

hastadır (I/20), ādır < ağadır (II/30), tembeldir (V/117)

Çokluk 1. Şahıs

hasuK < hasız (III/45), kardaşuk < kardeşiz (IV/65), bāliyuk < bağılyız (IV/85), köylüyuk < köylüyüz (XII/14),

Çokluk 2. Şahıs

kıms̄ız < kimsiniz (V/166), neredens̄ız < neredensiniz (V/166)

Çokluk 3. Şahıs

ukardadırlar < yukarıdadırlar (XI/269), yaşlıdırlar < yaşlıdır (XI/299)

3.6.6. BİLDİRME EKİ

Türkçede bildirme eki *-dır -dur* şeklindedir. Bu ekler *-i* ek-fiilinin geniş zaman olumlu, olumsuz ve soru çekimlerinde, *tur-* yardımcı fiilinin geniş zaman çekiminden ekleşmiş olan *-dır / -dur, -dırlar / -durlar* bildirme ekinin kullanıldığı ve eklendiği ad ve ad soylu kelimeleri yargı bildiren birer yükleme dönüştürür.²²⁵

ufaK < ufak(dır) (I/17), postadır (I/19), hastadır (I/20), kırmızıdır < kırmızıdır (I/91), horasandır (II/11), hopal midir (II/17), total midir (II/18), ādır < ağadır (II/30), senedur < senedir (III/4), tembeldir (V/117), evdur < evdir (VIII/80), eyüdur < iyidir (X/38)

3.6.7. FİİLİMSİLER

3.6.7.1. Sıfat–Fiiller

-dik:

-dik sıfat fiil ekinin son ünsüzünün düşmesi sonucu *-di / -dī / -dū / -tū* kullanımı meydana gelmiştir.

annen nerden bilecek ben seni **sevdūmi** (sevdiğimi) (I/44), hiç **gördūmi** (gördüğümü) farketmeyrim (I/94), eger hā **atuldūmuz** (atıldığımız) gibin boyle gitsak (I/105), ne bileyim uşām **yaşadīmızdan** (yaşadığımızdan) bi şey görmeduk yāni (IV/88), **oldūm** (olduğum) yer (VII/48), **çektūm** (çektğim) hallar (VIII/13)

-an / -en:

atı da vuracām yarım lan **konusani** (konuşanı) (II/10), dā ele gecer mi o eski **gecen** (geçen) günler (II/16), ācın tePesinde **bāıran** (bağırın) hopal midir (II/17), burdaki **duran** ölüm sıvacıdır işte (IV/59), eve **gelen** misafiri (V/253), **yaPabilene** göre (VII/30), çekeyim oları bi tarafa da yol **yürüyene** engel olmasın (XII/43)

²²⁵ Z. Korkmaz, *Türkiye Türkçesi Grameri*, s. 726.

-acak / -ecek:

yapacak oldū iş (V/107), **şaşılacak** şeyler (VI/148), **dayanacak** hal (VIII/70), **tutacak** yerimiz yok orda (XII/30), yüz kiři **alacak** m̄ara (XVI/339)

-mış / -miş:

sarılmış (sarılmış) bi yer (VII/48), şoyle ucu sivri bi çamurdan **yapılmış** bi **pişmiş** kırmızı kap (XVI/125), etrāfin **okumış** insan (XIX/25)

3.6.7.2. Zarf–Fiil Ekleri ve Zarf-Fiil Eklerinden Değişmiş veya Genişlemiş Ekler

-a / -e :

Kemence **çala çala** çıktım birinci dala (I/33), **vura vura** çıkarıdı (XI/76)

-ı / -i / -u / -ü (< -a / -e):

doktorlar da bıkti gidi **gele** gidi **gele** gidi **gele** (X/20)²²⁶

-en: -a zarf fiil görevi taşımaktadır.

ben m̄ide doktoruna m̄idem āriy **diyen** (diye) tarif ettim (I/73)

-ıp:

vermeselar yarımı **kaçırıp** alacām (II/8)

-meden / -madan:

yarı canı **çıkmadan** sālını bāladılar (I/34), beriye **gelmeden** yariya **gelmeden** başladı yāmur yāmaya (XVI/250), o **gelmeden** haçkali boba geldi boyle burāya (XVI/270), deriye karşıya **geçmeden** bi yāmur aldı (XXV/25)

-ken:

haşirada habile **sallarken** nahtari yitüdinüdi (I/101), **derken** ben de oyle afedersın **yaTirgen** (yatarken) tezb̄ çek çek çek hayirli rüya görsün . (V/64), geliy

²²⁶ Demir, a.g.e., s.480'de Necati Demir aynı kullanımı tespit etmiştir: *trabzona kidi gelirken, kidi keke gidi gele (gide gele) kalyon kalyon kalyoncu galdi.*

habile haTırıma **konuşurKen** (VII/101), **giderken** alan dolan oldi. (VIII/122), habuni biz **yerken** çelik gbinuduk (XI/56), namaz **kılaken** şaşayırım dedim sâ ānadın mi (XIV/3), bu gün arabada **geliken** (XVI/346), **giderken** orda birbirlerine silah **atarken** ordaki damat **atarken** vurdi bi adam (XXVIII/40)

-kana / -kene:²²⁷

şinduk haburdan hāriya **çıkarkene** (çıkarken) kesiliy nefesim ölüm (XI/57)

-ali / -eli:

ben otuz alti sene oldi benim beyim **ēleli** (öleli) (IV/7), rahmetli **olali** (olalı) oldu kaç beş sene (IX/26)

-dukça

insan **yaşlandukça** başka başka oliy (VII/52)

-arak / -erek:

artuk oni aldım **diyerekten** he aldım (VIII/9), gece üç saat dört saat **kalarak** katar gider eder gelurduk (IX/10), bu işler gene **severek** oliy (XIII/117), eskiler **çalışarak** bedeni **yorarak** o zamana geliyler (XXVIII/11), çocukluk bile **çalışarak** geliyruk o zamana (XXVIII/11), hep **çalışarak** ölüm **çalışarak** hep **çalışarak** hep emek var evet (XXVIII/67)

-inca / -ince / -ünce / -unca:

hazir çayir arabalarını **görünce** içim ālay (IX/8), burda iş sayisi **olmayınca** (olmayınca) (XI/7), ben de **gidince** buriye çairdiler beni (XI/118), ne yapalum uşām elimiz ayāmız **yetmeyince** otur (XII/17), özal **gelinca** (gelince) ne etti (XVI/87), da çocüm küçük **olunca** giremedim (XIX/6), gelin **gelince** ne olurdi (XXIII/4)

²²⁷ Demir, **a.g.e.**, s. 485'de Necati Demir *-kana / -kene* ekini ele alırken bu eki Vakfikebir sahası da dahil olmak üzere araştırdığı sahalarda içerisinde yalnızca Şalpazarı'nda iki örnekte tespit edebildiğini belirtmiştir. Ancak biz çalışmamızda, tek bir örnekte de olsa bu ekin Vakfikebir yöresinde, Deregözü'nde kullanıldığı tespit ettik.

3.6.7.2.1. Sıfat-Fiil Eklerinden Genişlemiş Ekler

Orta ve Doğu Karadeniz Bölgesi ağızlarının önemli özelliklerinden biri, zarf-fiil eklerinden genişlemiş şekillerin zarf-fiil görev ve manasında kullanılmasıdır. Bu durum aslında Anadolu ağızlarının diğer bölgeleri için de geçerlidir. Bölgemizde, Anadolu'nun diğer bölgelerinde kullanılan zarf-fiil görevindeki sıfat-fiillerin genişlemiş şekillerinden farklı olanların da kullanılması dikkat çekicidir.²²⁸

-anda / -ende / -ende: Sıfat-fiil eki olarak kullanılan *-an / -en* ekine *-da / -de* bulunma hâl ekinin eklenmesi şeklinde kullanılmaktadır.²²⁹

āla beni ey āla dedi guKkular **bāranda** (bağıranda) (I/47), haca sen nerdeydin ihbállár **dālanda** (dağılanda) (I/48), sıra bā **gelende** (gelende) sendeki tōruluklar (II/2), gelin **gelende** şeKer atarler oa (V/210)²³⁰, o **souyanda** (soğuyanda) iner onun şeysi (VI/13), o **elende** (ölende) neler çektim neler çektim (X/15), abılam güldi güldi beni **görende** (XI/196), **gidende** tanırdın oni (XXVIII/9), şeyleri habırasındaydı **asılанда** zāte (XXVIII/43)

-andan sora / enden sora: Orta ve Doğu Karadeniz Bölgesi ağızlarında sık duyulan eklerdendir. *-an/-en* sıfat-fiil eki üzerine; *-dan/-den* uzaklaşma hâli eki ve *sonra* (<*sora*) edatı getirilerek genişletilmiştir. *-inca/-ince* manasında kullanılmaktadır.²³¹

rahmetli **elenden sora** (ölünce) çok işler yaptım (X/28), bizim yaş **gidenden sora** (gidince) (XI/7)

-dū, -tī, -tū (-duğu, -tığı, -tuğu) zaman: -dik sıfat-fiil eki üzerine iyelik eki ve *zaman* ve *vakit* gibi zaman bildiren kelimelerin getirilmesiyle oluşturulmuştur. *-inca/-ince* ve *-r -maz* manası taşımaktadır.²³²

köye **çıktımız zaman**²³³ (çıkınca) orāya dolardık (VI/117), **ektümüz zaman** (ekince) geli de alamazduk (XVI/169), eski denizci kaptanlar **zorlandū zaman**

²²⁸ Demir, **a.g.e.**, s. 486.

²²⁹ Demir, **a.g.e.**, s. 486'da Necati Demir *-anda / -ende* ekinin bölgemizde çok nadir duyulan eklerden olduğunu belirtmektedir ancak biz derlediğimiz metinlerde *-anda / -ende* ekinin yoğun olarak kullanıldığını ve farklı anlamlı birçok fiille kullanıldığını tespit ettik.

²³⁰ bk. Demir, **a.g.e.**, s. 487'de *gelende* < *gelende*.

²³¹ Demir, **a.g.e.**, s. 487.

²³² Demir, **a.g.e.**, s. 490.

(zorlanınca) hızır aleyselam geli onlara yardım ederdi (XVI/266), seyredéyrim hāurda televizyonda bāzi keren gözüm **aldū zaman** (alınca) (XIX/26)

3.6.7.3. İsim-Fiiller

-me / -ma:

özledim karadeniz funduk **toplamasını** (toplamasını) (I/10), telefon **açma** biliyrim mi (I/70), cāméye ben **verme** veririm **alma** almam **alma** almam (V/185), şeyi anlataım sā bak çok **gülmeluk** (gülmelik) (VI/42), bahçe **belleme** işi de günlük iki lira (VII/34)

-mak / -mek:

yalan **Konuşmak** hiç éyi deildir (VII/85), ne yapacasın **çekmek** oyle (VIII/79)

-ış / iş / üş :

sinanōn orda haman çarşıya **giriş** (VII/63), gene evleri orda ya **gidiş** o **gidiş** (VII/72), sonuçta **çıkışını** verdile (XVIII/6), ben orayı çok güzel buldum yani ileri **görüş** yer orası (VI/111), eskiye **dönüş** işte (VI/146)

3.7. EDATLAR

Edatlar, yalnız başlarına anlamları olmayan, ad ve ad soylu kelime ve kelime gruplarından sonra gelerek anlam bakımından bunlarla sıkı sıkıya bağlı bulunan, gramer bakımından onlara hâkim olan ve eklendikleri kelimeler ile cümlelerin öteki kelimeleri arasında çeşitli anlam ilişkileri kuran görevli sözlere dir.²³⁴ Çalışmamızda edatları beş ana başlık altında inceledik:

1) Ünlem Edatları

- a) Ünlemler
- b) Seslenme Edatları
- c) Cevap Edatları

²³³ bk. Demir, **a.g.e.** s.490'da aynı kullanımı farklı bir kelime üzerinde tespit etmiştir: *kalkdımız zamanda* < *kalkınca*.

²³⁴ Zeynep Korkmaz, **Türkiye Türkçesi Grameri: (Şekil Bilgisi)**, Türk Dil Kurumu Yayınları, (3. Baskı), Ankara 2009, s.1052.

d) Gösterme Edatları

2) Bağlama Edatları

- a) Sıralama Edatları
- b) Denkleştirme Edatları
- c) Karşılaştırma Edatları
- d) Cümle Başı Edatları

3) Son Çekim Edatları

4) Kuvvetlendirme Edatları

5) ki Edatı

3.7.1. Ünlem Edatları

Bunlar his ve heyecanları, sevinç, keder, ızdırap, nefret, hayıflanma, coşkunculuk vs. gibi ruh hâllerini; tabiat seslerini, seslenmeleri; tasdik, red, sorma, gösterme gibi beyan şekillerini ifade eden edatlardır. Bu edatlar umumiyetle geniş bir ifade kabiliyeti taşımakta, bazıları gerekince bir cümlenin yerini bile tutabilmektedir. Bir kısmı bu ifade kabiliyetini ihtiva ettikleri ses unsurlarından, kendi ses yapılarından, bir kısmı ise bir arada kullanıldıkları cümlelerden alır. İfadeleri ses yapılarına dayanan, ses yapıları bir şeye delâlet edenler tek başlarına da vazife görebilir, kullanılabilir, bir şeyler ifade edebilirler. İfadeleri bir arada kullanıldıkları cümlelere dayananlar tek başlarına bir şey ifade etmez ve kullanılmazlar.²³⁵

3.7.1.1. Ünlemler

ga:

ga funduk diktuk (VIII/42)

oy / öy:

öy ederdi bā kuzim (I/61), **oy** çok hal çektum (VIII/87)

---

²³⁵ Ergin, a.g.e., s. 349.

ey:

āla beni **ey** āla dedi (I/47)

ah / āh:

ah Kemenceci dayı (I/35), gōsu ormanında **ah** doruKlar doruKlar (II/1), **ah** uşām (IV/2), **āh** uşām (IV/6)

uy

uy cay cay da habı Kadara Kūlfetlen (X/1)

3.7.1.2. Seslenme Edatları

hu hu

şaTTana **hu hu** (I/61)

ula:²³⁶

ula canım çıkmadı (V/3), bi bel arısı **ula** uşa diyecēdum (V/22), **ula** sōkma **ula** ēliysin canın çıktı sōkma (VIII/41)

yav:

yav (yahu) bi hastalū yōdi (III/14), dedim **yav** (yahu) herif iki liraya çalışır (VII/35), millet bāırmış **yav** (yahu) boba **yav** (yahu) bi şe de bu yāmur bolcauk (XVI/251)

3.7.1.3. Cevap Edatları

helbet:²³⁷

he **helbet** (elbet) (IV/80), o **helbeT** (elbet) ne güzel olur (VII/1), tabi tabi **helbet** (elbet) de (XX/13)

²³⁶ bk. Demir, **a.g.e.**, s. 500'de *ula*.

²³⁷ bk. Demir, **a.g.e.**, s. 500'de *helbet*.

3.7.1.4. Gösterme Edatları

a:

a biz meselâ funduk toplayruk (VII/41), **a** o seksen yaşındadır (XIX/11)

aha:²³⁸

aha haşindi uKarda kaç kişiydiler (V/19), **aha** yeleKlerim var (V/32), **aha** bakın işte (XIII/16)

te_hā:

kaçarduk şükrandan giderduk funduā **te_hā** ālarun hau temellerlen memetcanların sünórdaş (I/86), **te_hā** altında memetcanların hā longozu biliysin da (I/105)

hau:²³⁹

ālarun **hau** temellerlen memetcanların sünórdaş (I/86), **hau** habu benim merak gibi evmiz var_idi (XVI/114)

ta:

bi kaç kişi aldile r beni **Ta** haşı karşıki cāmènin beriki tarafTa (VIII/3), **Ta** parmaklardan uKari yangun tutuşiy (VIII/77)

3.7.2. Bağlama Edatları

Bunlar kelimelerden küçük dil birliklerini, kelimeleri, kelime gruplarını ve cümleleri şekil ve mânâ bakımından birbirine bağlayan, onlar arasında bir irtibat kuran edatlardır.²⁴⁰

²³⁸ bk. Demir, **a.g.e.**, s. 501'de *aha*.

²³⁹ bk. Demir, **a.g.e.**, s. 502'de *ha_u*.

²⁴⁰ Ergin, **a.g.e.**, s.352.

3.7.2.1. Sıralama Edatları

ile:

biz evlenduk **beyimle** orāya gittuK (IV/35), gir **ayaklarınla** (V/100)

lan, len:²⁴¹

havalan yatırdı **havalan** kalkardı (I/61), **kayınlarımlan** her **birisilan** belduk (VI/78), hem hem ameliyaT yapay hem de **benlen** konuşıy hesaP eyle (VII/23), çok allahıma **binlerlen** şükür olsun (XIII/45)

3.7.2.2. Denkleştirme Edatları

veyahut_da:²⁴²

niye Ki yer alacauk **veyahut_da** ki çocümüz askere gidecek (XIII/44)

3.7.2.3. Karşılaştırma Edatları

hem...hem / hem...hem de:

igTimal habı zamanlarda çıkarıduk oları **hem** gazel süpürüdük **hem** gericumuzden yayıdiler (I/114), allah bi zeval vermesın **hem** eyi adama **hem de** bize de çoluk çocūma da (V/158), **hem** ameliyaT yapay **hem de** benlen konuşıy hesaP eyle (VII/23)

ne...ne:

e fundua gittiler toplamaya da **ne** temizlediler **ne** bi şe ettiler (VIII/52), şindi kimse kimseye **ne** bi şe veriy **ne** bi şe a gidey (XI/123)

²⁴¹ bk. Demir, **a.g.e.**, s. 503'te *-lan*.

²⁴² bk. Demir, **a.g.e.**, s. 504'te *veyahut_da*.

3.7.2.4. Cümle Başı Edatları

eger / ēr:

eger hā atuldūmuz gibin boyle gitsak (I/105), **ēr** sizi ā ārlayamazsa yediremezse ālıktan düşer dedi (VI/50), **ēr** türkiye şu oyuni kazanabilırsa (XVI/98), **eger** düzenliysan yaşa ama düzen olmadı mı yaşamayı dā istemezsin (XVII/30)

fakat / fakaT:

fabrikalar araba parçasi motor kıvır zıvır alıp bunlar hep borç görünüy **fakaT** burda şu görünüy dışarı satım diyelim elli lira alım yüz lira (XVI/80) **fakat** ölüm bu seneKi gibi kurak ben seksen sekiz yaşındayım boyle bi şe yok (XVI/213)

3.7.3. Son Çekim Edatları

Fonksiyonları bakımından bu edatları hâl eklerine benzetebiliriz. hâl ekleri ismin nominal hâllerini, isim hâllerini; son çekim edatları ise ismin adverbial hâllerini, zarf hâllerini meydana getirirler. Böylece her ikisi de ismi isim dışı münasebete hazırlarlar. İsim bu münasebete hâl ekleriyle doğrudan doğruya isim, son çekim edatları ile ise zarf fonksiyonu içine girer. Şu hâlde son çekim edatları hâl eklerinin, isim çekim eklerinin tamamlayıcıları, yardımcıları, onların vazife ortakları durumundadırlar.²⁴³

için / için:

biraz da burda cenâze var_idi onun **içün** (VI/69), bunun **içün** askerluK ne çeşiT oldūni hayal eT (VII/14), şindi burdan bilgi almak gibi bi şe **için** dolaşıysın (XXVII/42), he cāmelere verıdiler olari onun **için** okurdiler (XXVIII/20)

gibi / gibin:

dedū **gibi** para da kalmadı (XIII/56), kendir **gibin** kokay kendir **gibin** (XIII/89)

²⁴³ Ergin, a.g.e., s.366.

kadar / kadara:

toplama zamanına **kadara** topla ne toplıcasın (XV/26), bu **kadar** derım ben sâ ölum (XVI/11)

göre:

tabi herkesın emsali var ona **göre** yâni boyle yüzükler aTarduk çömlên içine (XVII/3), e ne diyeyim oa şansın **göre** de bi meslek sâibicü olsa (XVIII/184)

3.7.4. Kuvvetlendirme Edatları**dâ:**

Orta ve Kuzey Karadeniz ağızlarında cümle sonlarında yaygın olarak kullanılan kuvvetlendirme edatıdır. Hatta Orta ve Doğu Karadeniz Bölgesi ağızlarının en önde gelen özelliklerinden biridir denebilir. Karadeniz Bölgesine gelip yerleşen Kıpçaklar tarafından getirilmiş olmalıdır. Kıpçak Türkçesinde kullanılan (*dağı* > *dağı* > *dâ*) *dağı* biçimi,²⁴⁴ bazı ses olaylarından sonra *dâ* biçimine gelmiş olmalıdır. Orta Karadeniz Bölgesinden doğuya doğru kullanılma sıklığı artmaktadır.^{245 246}

ismail Türüt **dâ**²⁴⁷ çıkay bazi. türkücü **dâ** ben zanedeyrim kardaşımır (V/83), hâ saklıları gittin **dâ** gördun (V/98), köylüyük **dâ** nenen olsun (XII/14), dedi Ki habu dedenin **dâ** dedenin adı nedir **dâ** ebinin adı neydi (XIII/123)

bile:²⁴⁸

arabasi var gezey yâni tonyaya **bile** gidey çalışmiya (XXV/56), çocukluk **bile** çalışarak geliyruk o zamana (XXVIII/11)

3.7.5. ki Edatı

haşimdi düşünüyorum **ki** bu adama deyrım **ki** bi dâki seniye biz bunu yariya verelim birine (VI/79), elim bakarsın **ki** efendime söyleyeyim yüz yaşındaki adam

²⁴⁴ M. Necmettin Hacıeminoğlu, **Türk Dilinde Edatlar**, Meb Yayınları, İstanbul 1984, s. 239.

²⁴⁵ Turgut Günay, **Rize İli Ağızları**, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1978, s. 193.

²⁴⁶ Demir, **a.g.e.**, s. 508.

²⁴⁷ bk. Demir, **a.g.e.**, s. 508'de *dâ*.

²⁴⁸ bk. Demir, **a.g.e.**, s. 508'de *bile*.

ölmez on beş yaşındaki adam ölür (VII/59), dedi **Ki** e kızım dedi o zamanlar fotoraf yōdi dedi (XIII/136), ū o zamanlar kavuruduk **ki** tatdan yiyemezdim (XXVIII/81)

SONUÇ

Ağız araştırmalarında coğrafya, çalışmanın temelini oluşturan en önemli unsurlardan biridir. Çünkü ağız özellikleri, üzerinde bulunduğu coğrafyanın etkisiyle gelişim gösterir. Ancak bazen birbirlerine sadece yürüme mesafesi uzaklığı bulunan iki yöre arasında çok farklı ağız özellikleriyle karşılaşılabilir. Nitekim üzerinde çalıştığımız Vakfikebir ve yöresi ile bu yöreye sadece dört kilometre uzaklıkta bulunan Beşikdüzü ve yöresi için bahsettiğimiz durum söz konusudur.

Kuzeydoğu grubu içerisinde yer alan Vakfikebir²⁴⁹, Trabzon'un diğer ilçeleriyle (*Tonya, Çarşıbaşı, Akçaabat, Düzköy, Maçka, Yomra, Arsin, Araklı, Sürmene, Köprübaşı, Dernekpazarı, Çaykara, Of, Hayrat*), bu ilçeler kendi içlerinde alt gruplara bölünse de²⁵⁰ aynı ağız özelliklerini taşır. Ancak Beşikdüzü ve Şalpazarı ilçesi Batı grubu ağızları²⁵¹ kategorisinde değerlendirilir ve Çepni ağızlarının dil özelliklerini taşırlar.

Vakfikebir ile Beşikdüzü ilçelerinin birbirlerine mesafe yönüyle yakınlığından bahsediyor olabilsek de iki bölgenin ağız özellikleri hususunda da aynı yakınlıkta olduğunu söylemek pek mümkün olmayacaktır. Lakin iki yöre, bu anlamda birbirlerinden tecrit edilmiş hâlde, dil özelliklerini yıllarca muhafaza ederek yaşayagelmişlerdir. Çepni ağızı özelliklerine Trabzon'a bağlı başka ilçelerde rastlanılmış olsa da bu rastlantı iskân durumunun doğurduğu bir sonuçla alakalıdır.

252

Vakfikebir ve yöresine ait derleme planlamasını ilçenin dört bir tarafındaki sınırlarını dikkate alarak gerçekleştirmeye çalıştık. Bu planlama ile birlikte eğer varsa ilçeye ait olan farklı dil özelliklerini tespit etme amacı güttük. *-kana / -kene* zarf fiil ekinin sadece bir örnekle, sadece Deregözü yöresinde kullanımı ile *-ye* şimdiki zaman ekinin sadece Karatepe yöresinde, üç örnekle kullanımını tespit edebilmenin dışında, yaşanan ufak çaplı ünlü-ünsüz değişimleri, yöreleri sınıflandırabilecek güçlü ayrıştırıcı özellikler taşımamaktadır. Bu bağlamda Vakfikebir ve yöresi ağızları kendi

---

²⁴⁹ Karahan, **a.g.e.**, s.113.

²⁵⁰ Demir, **a.g.e.**, s. 118.

²⁵¹ Karahan, **a.g.e.**, s.178.

²⁵² Demir, **a.g.e.**, s. 110.

içerisinde bir bütünlük arz etmektedir. Tespit edebildiğimiz dil özellikleri de şu şekildedir:

I. SES BİLGİSİ

a. Ünlülerde

1. Vakfikebir ilçesi ağızında yazı dilinden farklı olarak ā, ă, á, à, â, ē, è, ê, ī, í, ï, ĭ, ĭ, ō, ò, ó, ô, õ, ū, ú, ũ, ünlüleri kullanılmıştır.

mādem < madem, ihbāllār < ihballer, ānamaz < anlamaz, orāya < oraya, bābam < babam, yūrē < yüreği, bilmēyırım < bilmiyorum, ēmir < ömür, sīları < sığırları, halīla < halile, altī < altı, çīrdık < çağırdık, çaruklarimī < çarıklarımı, ökarda < yukarıda, şışmanōli < şışmanoğlu, óne < önüne, gōsu < göksu, böyük < büyük, gūl < gül, ettūm < ettiğim, vurūldi_mi < vurulunca

2. Vakfikebir ağızında hemen hemen bütün ünlüler birbirleri ile değişim göstermektedir. (bk. *ünlü değişimleri*)

3. *h, g, ğ, k, l, n, v, y* ünsüzlerinin düşmesi ve hece kaynaşması sonucu sekiz ünlünün sıkça uzadığı görülür.

Şimdiki zaman eki vurguyu geri attığı için bağlantı ünlüsü çoğunlukla normalden uzun söylenmektedir. Bu durum yöremizin en önde gelen dil özelliklerinden birisidir.²⁵³

gelīyrim < geliyorum, gelēyrim < geliyorum

4. Ek ünlüsündeki yuvarlaklaşmalara sıkça rastlarız.²⁵⁴

giderduk < giderdik

5. Kuvvetli ünlü değişimleri yaşandığı için kalınlık-incelik uyumu bozumuna sıkça rastlanır.

gūlmeluk < gülmelik, gelinca < gelince

Necati Demir, eserinde kalınlık incelik uyumunun kararlı olmayışını farklı zamanlarda, değişik Türk boylarının Trabzon ve çevresine gelmesi ve birbirlerinden etkilenmesi ile ilgili olabileceğinden²⁵⁵ bahseder.

²⁵³ Demir, *a.g.e.*, s. 118.

²⁵⁴ Karahan, *a.g.e.*, s. 98.

6. Düzlük-yuvarlaklık uyumu da Vakfikebir ve yöresinde yine ünlü değişimlerinin etkisiyle zayıftır diyebiliriz.

kesmezdük < kezmezdik, gelirdük < gelirdik

Ayrıca şimdiki zaman çekimlerinde “y” ünsüzünün daraltıcı etkisi kelimedeki düzlük-yuvarlaklık uyumunu bozuma uğratmaktadır.

duriyrim < duruyorum

b) Ünsüzlerde

1. Vakfikebir ilçesi ağzında yazı dilinden farklı olarak Ç, ć, ç, ç̣, ğ, ğ̣, ħ, K, k, P, p, S, Ş, T ünsüzleri kullanılmıştır.

geçti < geçti, orağ < orak, bahtım < baktım, esKiden < eskiden, nesiP < nasip, yatırdı < yattardı, kumaşTan < kumaştan, beÇeri < becerip , ćeldük < geldik, meçburen < mecburen, songülü < songülü, húkminde < hükmünde, Sanedýyrim < zannediyorum, ğaraŞlarını < garajlarını

2. Özellikle iç seste görülen ünsüz tonlulaşması, yöremizin ayırt edici özelliklerindedir.

havız < hafız, yōdi < yoktu

3. Kelime başında seyrek olmak üzere, kelime ortasında ve sonunda ünsüz düşmeleri sıkça yaşanmaktadır. (*bk. ünsüz düşmesi*)

4. Ünsüz benzeşmesine diğer Anadolu ağızlarında sıkça rastlanırken bizim derlediğimiz metinlerde çok fazla kullanımı tespit edilememiştir.

ānaşTuk < anlaştık

5. Ünsüz ikizleşmesini birkaç örnekte tespit edebilmişken (*Kocca < koca, pekki < peki...*) ikiz ünsüzlerin tekleşmesine sadece bir örnekte rastladık. (*evel < evvel*)

6. *f, g, ğ, h, k, n, v, y* gibi aşınmaya ve düşmeye elverişli ünsüzlerin etkisiyle hece kaynaşması sıkça yaşanmaktadır.

aşāda < aşāğıda, alacām < alacağım

7. İncelediğimiz yörede ğ ünsüzünün kullanımdan düştüğü görülmektedir.

8. ñ ünsüzü kullanımda değildir.

II. ŞEKİL BİLGİSİ

1. Vasıta eki Vakfikebir ağzında *-ilen / -ılan / -lan / -len* ekleriyle karşımıza çıkmaktadır.

2. Vakfikebir ağzında *ben, sen, o* şahıs zamirlerinin yönelme eki almış şekilleri, yazı dilinde olduğu üzere *bana, sana* ve *one* şekliyle değil; *n* ünsüzünün düşüp kelimenin ilk ünlüsünün uzaması şekliyle kullanılmaktadır. Bu, “ñ” (ng) sesinin ayrışıp “g” ünsüzünü tercih etmesi ve daha sonra da “g” ünsüzünün de eriyerek kaybolması sebebiyle ortaya ortaya çıkmıştır.²⁵⁶

bā < bana, sā < sana, ōa < ona

3. Vakfikebir ağzında *bu* kelimesinin zamir ve sıfat kullanımlarında, kelimenin başına *ha* eki eklenerek olarak *habu, haburadan* şekillerinde yeni bir kullanımın oluşumuna rastlanmaktadır.

4. Vakfikebir ve yöresinde öyle, böyle, şöyle kelimeleri değişime uğramış ve *oyle, boyle* ve *şoyle* şeklinde yeni kullanım kazanmıştır.

5. Birinci grup şahıs ekleri içerisinde yer alan çokluk birinci şahıs eki genellikle *-uk / -ak* şeklini almıştır.²⁵⁷

çırırık < çağırırız

6. Vakfikebir ve yöresinin dikkat çeken ve sıkça rastlanılan diğer bir özelliği de birleşik çekimlerin çokluk üçüncü şahıslarında çokluk ekinin sona kaydırılmasıdır.

geydiridiler < giydirirlerdi, alacādılar < alacaklardı, yapmazdiler < yapmazlardı, gelidiler < gelirlerdi

7. Vakfikebir ağzında şimdiki zaman ekleri *-ye/ -iy / -yo / -yr / -yer* şeklindedir.

²⁵⁶ Demir, a.g.e., s.122.

²⁵⁷ Karahan, a.g.e., s. 102.

yediriyesin < yediriyorsun, geliyi < geliyor, atmıyo < atmıyor, gidiyolar < gidiyorlar, duriyruk < duruyoruz, kazaniyer < kazanıyor

8. Vakfikebir ağzında gelecek zaman eki *-ce / -ca / -ece / -ecē / -acā / -ecek / -acak* ekleriyle kullanımdadır.

gelcesin < geleceksin, girmiyecem < girmeyeceğim, verecēseiz < verecekseniz, ayrılacām < ayrılacağım, bilecek, dōracaklar < doğuracaklar

9. Geniş zaman eki çoğunlukla *-ur*'dur. Ek çoğunlukla yuvarlak-dar ve kalın ünlülü olduğu için ünlü uyumlarının bozulmasına yol açar.

gelur < gelir

10. Bazı şart çekimlerinde, şart ekinin ünlü uyumuna bakmaksızın *-sa* biçiminde kelimeye eklendiği gözlemlenmiştir.

gitsak < gitsek

11. Duyulan geçmiş zaman eki tek şekillidir.

ermemiş < ermiş

12. Türkiye Türkçesinde kullanımda olan sıfat-fiill eklerine ek olarak Vakfikebir ağzında *-dık* sıfat-fiil eki son ünsüzünün düşmesi sonucu *-dı* şekline dönüşmüştür. (*sevdūmi* < *sevdiğimi*)

13. Trabzon yöresinde belirgin olan özelliklerden bir tanesi de yüklem cümledeki yeridir. Kurallı cümlelerde yüklem sonda olması gerekirken bu yörede yüklem önce söylenme ihtiyacıyla cümlenin diğer öğelerinin önünde yer alır.

3. BÖLÜM: METİNLER

Konuşan: Ayşe Aksoy (88 Yaş)

Derleme Yeri: Vakfıkebir

Konu: Türküler, Hatıralar, Hastalık hli

I

- iki gemi gelıyı yelKenleri kumaşTan
 pu yıl bir sevda ettım ıkarTTi beni başTan
 gürzünün deresinde oynar alabaluKlar
 kızı haram olsun s ettm sevdaluKlar
- 5 funduk bahçelerine d girmiyeceum
 yiTurdum çömberimi evde ne diyeceum
 atma trk aTarım yirn yakarım
 eski aruklarımı boazına takarım
 hapsinin tavasını misirin yarmasını
- 10 zledim karadeniz funduk toplamasını
 kapısının ne diKeyim dut fidanı
 sevdaluKtan namaz yaşi geldi gidy
 al aş vur dize baban görmesin bizi
 baban görürse bizi öldürür iKimizi
- 15 usul usul bas da gel tahtalar oynamasın
 evin arKasından gel cazu annen duymasın aman baban duymasın
 ayşem ufaK ben ufak gezelım yaylalari
 yoK ayşemin kimsesi Kitledi kaPilari
 iki gemi gelıyı ikisi de postadır
- 20 geldi ellerin yarı benim yarım hastadır
 ah duman Kara duman Kaksana yollarımdan
 düştüm yoldan altına tutsana Kollarımdan
 la güzelim la dedi ben de lıyacm
 arKadaşlarım sizden nasi ayrılacm
- 25 kapısının ne dut fidanı diKeyim
 sevdaluktan namaz yaşi geldi gideyi

- tosta tüşmana karşı sarsan bā koluni
kaçma benden güzelim bu dünya sensiz olmaz
tura saçın tara iki yani bir olsun
- 30 ikimizin mezari taştan çamurdan olsun
kara yemiş ermemiş dali meyva vermemiş
gidemezsin kocıya mezarımı görmemiş
Kemence çala çala çıktım birinci dala
birinci dal kırıldı kızlar bā vurıldı
- 35 ah Kemenceci dayı saktun gözüme yayı
haram çektirdin bā habu yalan dünyayı
bizim evin başında yol bulu aşamadım
anan baban vermese al bohçanı kaç da gel
kaybana gecelere daldım tusuz göllere
- 40 eller aldi yarimi ben kaldım köşelere
çabilamın uçları çıkamam yokuşları
selam söyleyin yara yedi dān kuşları
yaylanın çimeninde çiçek toplarım çiçek
annen nerden bilecek ben seni sevdümü
- 45 duman kaPaTTı bizi aşalım büyük dizi
basımıyalım çamura vurirler ikimizi
āla beni ey āla dedi guKkular bāranda
haca sen nerdeydin ihbāllār dālanda
en deriye deriye at okarı taşları
- 50 alışveriş edeyi gözlerilen kaşları

bi Keren de şey zayde altı ay mi ne metinden büyük biraktılar oni bā gene oturttum oları hā bahçenin dibinde e ben nēdēyrim bilmēyrim zayde daldū gibin habu omuzuni ōnede burdan aşı vuruludi bizimKilerin de aşı vurūldi_mi bu kollari olurdu bir tomruğ neysa daldi zayde kapti oni dişledi omuzuni kan irmek gibin akay gene 55 hiçbi şe etmedim oa gene oni sustudum oturttum olari ne bileim bōle.

yedi sefer ederdi kuzim deriye firkat toplardi hurmacilarin var_idi zeKiye ablanın var_idi birine gitsen öbürüne gitmesen darıladı yomali sóylardi sora birakıdiler néali neal Temmelli bizde ilincānı. he biz burda eski evin he he bu yōdi eski evin kapisindan bu yanki odanın kapisindan néalin ilincacū kelidi korduk oni 60 oruya korduk ağzuna şüşēi uyuturduk oni kalduriduk oni boyle ėmir geçti nenen olsun sā. e ufādi. havalan yatırdı havalan kalkardı ōy ederdi bā kuzim. şaTTana hu hu. haşimdi kavurma yālaşcū yēyilidi.

Temucın çarşıda ne satiliy dien bilmēyrim ya sorayım hā fatmaya ne satiliy çarşıda her şey o haftasi bi şe aldırmadım oa fatmıya aldı yolladı bā izim kodum bi 65 tane iKi tane āzıma baktim tatli gidi geli ali yēyrim olardan ga su içmēyrim olardan yeyrim Temucın bi arada girdi bi mideme bi aci ben ne bileyim ben bi aci ama o tutmadi haman dalayım bala atayım sıcak suya bi kaşuk bal içēyrim sora pazar miydi aradi beni meTin mideme bi aci girdi gene bi aci girdi habuyla gözlerimden yaş aKay o çeşiT_aci Temucın dedi bā nōldun dedim mideme bi aci girdi ėliyrim. e 70 ses geliy mi oruya telefon açma biliyrim mi sora neyse onu da geçirttim kıldım vardım yattım aşā temucın saat on iKi de bi Tane vurdu bā habule hızarlan kesersin igTımal daha. ben mīdem he ben mīdem mīdem ben gittim doktora ben mīde doktoruna mīdem āriy diyen tarif ettim oa o yolladı beni ėbirine ėbiri yolladı beni ėbirine iş çıktı başka. şimdi saat dokuz ben hā şeye güveniyrim gūl var orda habu 75 şúkrülerin oa umut edēyrim de esmayı şimdi bulamayım. sora şē etti o gecesi bi tane girdi sanki bu hırtlām tikandi sanki habu kollarum habuyle oldi gene pasa içēyrim bal şerbeti pasa bal şerbeti Sanedēyrim mīdem he dēyrim Tedayaki Teda dēyrim benim mīdem dēyrim çürüldü döküliy dedim baktım saat dokuza kadar hiç arayan yok soran yok bakTım Teda gidey daha kime aratacām aradı muammeTi geldi aldı giTti beni 80 sora epey bi zaman kadar gezdirdi beni o gūl. etmese ben ne biliyrim oralari neysa çirdık şey songūlü geldi songūl yaTtidılar beni şey ambūlenze dōri trebzōn. oyle aci hayaTımda görmedum.

ne bileyim oları hep unuttum. more ararduk çilek ararduk varı satarduk more
 satarduk kuzimlen bile giderduk āların oralara morelere e ben kuzimlen okarda
 85 kuzimlen āşada kuzimlen şederduK şükran kalsın evde diyen kaçarduk şükrandan
 giderduk funduā te_hā āların hau temellerlen memetcanların sünórdaş bi de
 bakarduk şükran dikildi karşımıza kaçı giderduk o dursun evde diyen kaçarduk ondan
 uşaklūmuz.

bi de didiz nenecuk var_idi ey böyük kızlariduk didiz nene de memetcanın
 90 evinde durudı yapıalāzcuk gene gea ederdük oa

çarşidan aldum tuzi kırmızıdı kırmızı

yaKti yitidü beni o şemşiye kulaKlar.

gea hānda ne var oyle uşaklūmuz oyle geçti oralarda Tendane dā böyüdi
 Tendane oKul ayşesi derduk oa onu verdiydi babası oKula. hiç gördümi
 95 farketmeyirim. Tendane he he şeye giderdi nedir hāra şimd_oKul mu var orda lise. he
 he he he oralara giderdi Tendane gea düşerdük peşine oKul ayşesi oKul ayşesi. ne
 bileim ne bileim. bizim zamanlarımız fakır zamanlar_idi Temucin. ne bileim he he
 haurda he he oruya yaptuk_idu ahırı geçtuk idu oruya süt orda vuruduk süt
 kaynatuduk öy birak da bizim çektuklerumizi Temucin. Temucin merelerde habu
 100 Kada çalı bulu arKān koyamazdın şimdi mere āaç ölmüş. sen ufacūdun tabi kuzim
 gidemezdi oKula nedir meriye haşırada habile sallarken nahtari yitüdinüdi oni. sora
 bulduk miydi oni. bulamaduk.

öy oyle işte bizim zamanlarımız oyleydi giderduk sira. memetcanların orda
 böyük şey var_idi kestane boyle geldi asma oldi orda salincak gibin e kız aklımız da
 105 kesmezdi eger hā atuldūmuz gibin boyle gitsak te_hā altunda memetcanların hā
 longozu biliysin da abulamların hā kıyıda hauraya varı pum edeceük binerdük hāa da
 şimdi ordan dōri ben uzatıdım oa tutardım kuzim uzatıdı arkamdan dōri oa tutarduk
 homp ederdük divari.

he e gitmezdi bizim sira gitmezdi nuran da giderdi hadiyelerlen nerimanlarlan.
 110 o çıktı ordan düşti alTına kırdı bu omuzuni rahmetli keseceum oni firkat kurtardı oni
 aldük gittik onu te gülseati deyler oriye. he öne oyle doktorlar yōdi sora gene
 tutmadi orda alda gitti oni kāmil ne hastanesine ne bileim ben de bālattı oni da ondan
 sonra tuttiydi. orağ mi var_idi elimde. yaz_idi kış deil_idi he he kışın āırda duriyeler

115 yaz geldi mi igTimal habu zamanlarda ıkariduk oları hem gazel spridk hem
gericumizden yayilidiler slar da garibidi o vakıT Temucin.

aliduk habu Şey nurunun nedi muammetin babası giderdi nere giderdi sizin
oralara mı gelidi yuklerdi Şey kamyon yonca gelidi yikardi haburaya bā köye ukari
herkese dāitidi o yoncay slar da yedi mi o yoncayı srın meme edey hem sāliy.

120 sora kuzim hasta olduydi var bi alacabaŐlı b sri iki tane benim benimkileri
sārdım vurudum makēnāya gider onunkileri sārdım vurudum makēnāya sora sri
dramadı geldi gece kaldidiler beni gittim vardım drttum sları. e alāktirik ydu
igTimal o zamanlar sizin hau ormanın Őeydeydi ahır Şimdi ne var orda bilmēyım. he
he he hurda. sārdım oni bi meşrebe derdiler ki kuzim sāmāy e kuzim de can ydi
kprtemezdi sti gea gzlerdim olardan magsstan sti

125 akŐamdan gelidi kāmil illa orāya giderduk oranın da habule kemerin altını karā
taş var_ idi kestiler oni kurdiler orāya soba vari soKulurduk hā korzaca hā kemerin
altını yaptiydiler sardiler oni ora sicak oludi oturuduk kalkar geliduk o zaman
korkmazdım

130 Şey Temucin bi Keren de gene bakayım balKondan āŐā baktım pencerenin
alTından doru iki tane herif mi  tane herif mi ne sizin ryım ryım sora ses
veremedım üsten āŐā bi yerden gelidi herif cenaze mi var_ idi kuran mı var_ idi dedim
boyle boyle gene pencerenin alTından doru  tane herif geçti bu yana hep koptu
gittiler ama o zaman bi Şe ydi girmedi bi yer.

Konuşan: Asım Kaya Hacıahmetoğlu (88 Yaş)

Derleme Yeri: Vakfıkebir

Konu: Trk, Ağıt

II

- gsu ormanında ah doruKlar doruKlar
sıra bā gelende sendeki truluklar
çāmanlının başında eder koyun kelē
? söyledim yarımā hain olur yrē
- 5 yaylıya gidiyolar ğorlu ğorlu katırlar
elbet de urum kızını sevdasını hatırlar
çifte düdükler aldım yaylada çalacām
vermeselar yarımını kaçırıp alacām
haburadan görünür bekirn kıranı
- 10 atı da vuracām yarımın konuşanı
habu dān arKası horasandır horasan
çok mu sürdün sīları yoruldu mi e osman
barabellim tabancam geri fişeK atmıyo
kodi beni kalbına kocasılan yatmıyo
- 15 çeşmenin Kapısında dolu dolu ggmler
dā ele gecer mi o eski gecen günler
ācın tePesinde bāıran hopal midir
kızlar soruyo bā nazime topal midir
çıktım erkbeline erkbeli dolaşuk
- 20 o fidan boylarına yeniden oldum aşık
ah sis dā sis dā eriTemedin karı
bu yıl da boyle geçsin yrēmin efkārı
kaybana sazalanı kaldı geride kaldı
lum halīla deyin o da nerede kaldı
- 25 gümüş kamşı elimde aTi sürer giderdim
bā pusu kurdular vallahi düşünmezdim

vaḥfiKebir yuKarı tonya diyolar Tonya
sevdim de alamadım ēy gidi yalan dünya
yumurTa kırdım yāa yedi oni bir ā
30 āların icinde ādır ali ā
ēy gidi ūşmanōli kumyatā vālisi
yakāy canlarımı gözlerinin sārisi
şüşmanōni vurdiler kaştan yuvarladılar
yarı canı çıkmadan sālını bāladılar
35 eştık tikenlerilen sālını donattılar
şüşmanōn karisi saysın saysın ālasın
mezarlukta yatıy maKtilinin yarisi
ēy gidi ūşmanō yetti canıma yetti
recel kodum tabā yedi oni bir ā
40 carşının orTasında vuruldi Murat ā
madem karin var_idi niye aldın bi dā
birinciō kızını şimdi bıraKtın bā

Konuşan : **Fatma Karka**
Yaş : **86**
Derleme Yeri : **İşhaklı**
Tahsili : **Okuryazar değil**
Konu : **Yaşlılık hâlleri, Köy Yaşantısı**

III

tek başına çarşıda duriyeler işte arada geliyeler gideyeler. habiyle yatmalan uyana bu yana. gelin geli edey şimdiye kadar ettuk ama şimdiden sora yok. e duramaz ama şimdi kocaduK işTen giTTuK.

5 eskiden bakarduk şimdi yok. on yedi senedur bakmayrım hastaluk da geçirduk hastaluk da geçirduk. hiç yok zaten bi lum var o da çarşıda duriy. oyle çarşıda duriyeler işte geliyeler arada gideyeler. napalum yavrim ben yaşlanduk bizden dâ bi şe olmay. leceuk dibi limdir da. allah kimsenin eline birakmasın habiyle alsın canimizi dâ eydir. heralda ne kadara zor. şindi kimsa kimsayı meselâ iş demey yaşlandın_mi dâ kimse sâ bakmay sen yaşlısın deyeler.

10 dâ yedişemez dâ kaldı belinde. oyle oyle şindiki şindiki zamanda oyle. sen geride kaliysın sen o da meselâ senin yaşamanda bi zamana kadaradır ondan sora yok. he ondan sora yok yavrim napalım. allah emani kurani nesip etsın. allah kimsanın eline birakmasın.

15 on yedi sene. onun mi. yav bi hastal ydi ama işde soradan ne bileyim o kırk günde gitti. he he kırk günde. yoK yoK hâ kırk gün ne yaptiysa ha.

yoK haci yoK bu sene bi şe olmadı olucak da deil. allah verirse bi rahmet belki olur.

20 yavrim dibi var bu sene. geçen sene de olmadı bu sene de olmadı. oyle bayir da deil oyle görüniy. guzel he he guzel ama şey e olmadı allah vermedi napalum. he oyle.

oları şaştım yavrim ne bileyim onlari unuttum gitti. eskilerde köylerde olurdi dun bi gün iKi gün. evel iKi gün sürerdi. bu sene şindi yoK. şindi gideyeler salona bi kaç saat hamam Tamam.

yēnim şindi aKlīm ne oluy bilmem ben. koyrım bi yere bi şe üç gün arayrım oni
 25 anladun mi. var bi kaç gün habu nahtarı kitledum kodum belıme. geldım açacam
 kapiyi nahtar yoK. nahtarı ara yoK ara. ismaile gittım oraya bi dā yoK. orāya mi
 düşürdum oni yoK. geldım ali paşıya de hā şeye ismaile de dedım nahtar yollasın bā
 nahtarı yiturdum. ettım habiyle elimi bakTum belimde. o kadar unutıyırım ki haşimdi.
 hā alTında yakayrım sobayı da edeyrim orda bi şe da. bi şe alacak olsam geliyırım
 30 habı kapiya dayaniyırım allām ben ne alacādım buradan. benim aklım gitti. eskiden
 hiçbi şe aklımda yoK yaşaduk.

eskiden şindi kımse durmay kaynanalan ki. ama has edeyler çok has edeyler.
 yav şimdiki adamlar kocakarıları istemiyle. sen dersın ki uşāmla kalayım ama o beki
 istemez oni. o isterse durur onla yeter. şindi kımse kımseyi istemey. şindikler keyifli
 35 keyifli ne kadara da keyifli. evel odun taşırduk gelirduk gene kaynanamızun gözüne
 giremezduk. evel kaynanaluk var_idu şindi kaynanaluk yok anladın mi. heralda dā
 ēyi şindi. meselā dey ki kaynana kaynata olmasın da nasi olursa olsun. oyle heralde
 gidemez ki. herelda olar yiyeceudi biz de oyleyduk. yallıK edeceudın aura gireceudın
 siur sācaudın yayuk vuracaudın. neler var_idi evlaT şindi yoK. al bi makena dōK o
 40 vursun. ne zāmeti var ne bi şesi var. oyle zāmet evel var_idi şindi ne var. burdan
 çarşıya yüKu arKamızda a giderduk. çarşidan burāya arKamızda getiriduk. şindi
 araba geliy kapiın öune. gireyler habırda arabıya çıkayler habırda yorulduk. nasi
 yoruliyler bilmem. eski zaman öyleydi şindi de boyle. yaşama zamani şindidir ama
 bizden geçti. gençlere has bize de allah emani kurani nesıP etsin. oyle ellere göre
 45 hasuK ama gene has deyiluK. herkes açuK saçuK gezey. cenabı allah oları da görüy
 bizleri de ānadın mi.

hep buralarda. hasta olsak gideyruk trabzona hasta olsak gideyruk orāya.
 buralarda ne bileyim çarşıyi da bilmeyırım haşindi. he oyle haşindi çarşıya gittım_mi
 evi bulamayrım. yok kaç senedir ben geçen sene yittım çarşıda. gitmiyırım çarşıya dā
 50 yedi aydır. dā şey etmedım mayışa gitmedım gidemeyrım ya ben bulamayrım evi.
 gideyrim şey mustafa bırakıy beni. bazi dey bā ki gidebilir misın eve. her deyman
 diyemeyısın da. kafa gitti yavrim kafa kafa kocadi napalım.

ne kada çok habırası hārdan alTına. sen burda durmaysın da görmeysın.
 habıralar habıralar yılıy. ahmet hocalar bu kış zorla āşa indiler. bizim gelin bu sene
 55 burda kışliycak. he he ben de deyrim oa ki ben çarşıya gideceum durursan dur. e kışın

kalerfer yanay çarşıda da niye duracāum köyde. kastan yere da. e buların var habırda dērmenleri. geline dedım ki gelmesanız gelmayın dedım ben çarşıya gideceum dedım. şey edeceum dedım. on beş gün metınlan duracaum dedım. on beş gün hamzalan. ne bileyım ya gelecek haşındiden sora da duracak burda. yanlış kasıt işler.

60 he var iKi Tāne ölüm var iKi Tāne de kızım var. ne anlatıdın. nerde oturacādın aşı da anlatacādın onlara bi şe.

yoK okuyi çıkaysın şey vermeyler da iş vermeyler adama. bizim āmet işte şe_demedi devlet işine giremedi. girdi ama nāpti bilmeyrim. bu cuma günü gidey oların okulları tez açiliy işte.

65 yoK yoK ben tavū sevmeyrim ben tavū sevmeyrim hiç habile bilmem komşuda da haz etmeyrim ondan. geçen sene gitti habırıya aşā Fadime geldi dedi bā ki nene dedi bi şe desem sā dedi dā bahçeye de gitmiycesin dedi. yılan görmedi da funduk molunun alTında şey bi naylon dedi. dedım dedi bakayım nedi bu bakti yılan gömlē. he yılan gömlē siyirdi gitti kocca bi gómlek. allah çattırmasın bā ben ondan çok korkayrim. o siyiri çıkar ondan işte o deluk deşuk olur. yılanın olmadı yer var midur yılan her yerde olur.

yav deriye saat Takılır mi. oyle bu dere suyu da bua saat Takılır mi. ga bi şe.

70 aldılar beni konuşua. hā yaniş konuşmayrim bildimi dèyrim ama oluyi olmayi bilmem.

Konuşan : **Sevim Demir**
Yaş : **68**
Derleme Yeri : **İshaklı**
Tahsili : **Okuryazar değil**
Konu : **Aile Hayatı, Hastalık Hâlleri, Eşinin Vefatı**
Sonrası Yaşadığı Zorluklar

IV

he uşām hayırlı olsun. hā televzonlarda görüyürim. he geldi de buldi beni. ben beÇeri de Konuşamam. olsun Konuşalım. ah uşām. günlerim uşām ei diyelim ei olalım inişallah. ne bileyim şükrolsun allāma bu günlerimize. he. uşaklarım var işte istanböldä ufak küçüK uşaklarım orda çalışiyler. kamera çekey beni dei mi. he
5 anladım anladım. evet. e ne sor bā da diyeim sā ne anlaTaim sā.

āh uşām esKileri anlatsam sā var ya beş senede anlaTamam oları sā. anlaTamam. eveT. ben ben otuz alti sene oldi benim beyim ėleli. eveT. yirmi yaşında birakti beni yani eveT. işten gelirdi vurdiler oni hā aşāda bi yerde. e dört täne ölüm var. onları baktım beyüttüm burda hep küçük_idiler. en küçüm uç yaşındaydi. işte
10 olarlan bile ėlence ettim habıralarda hayatım geçti işte. eveT eveT onlari bahtım beyüttüm. günlüklerde. ayrani buldum ekmē bulamadım ekmēi buldum ayrani bulamadım. çai buldum şeKeri bulmadım. işte boyle oyle bahtım beyüttüm. eveT eveT allāmın ismine Kurban olayım koçlar Koyunlar ossun.

burda var bi ölüm işte o çalışiy inşāt işinde. onulan bile ben ahtında o üstünde
15 duriyruk işte. eveT yememiz bir yāni. bensiz sofraya oturmazlar. hepisini evlendirdim. hepisini ilKoKulda oKuTTum başka oKuTamadım. hāle. çalışiyler. Kücük uşaklarım istanböldä belediye işinde çalışiyler. ak bayrak şeysinde. he onda çalışiyler. gidëyrim oriye kaçi geliyrim buraya. duramayım. beni var ineKlerim ineKlerimlen bile ūraşiyrim. iKi Täne inēm bi danam var üç täne. eveT olarla bile
20 ūraşiyrim.

e uşām ama dizlerime ameliyaT dey doktorlar olmayım. derhal derhal yapalım seni diyler bā bōun yarin kalırsın. iKi senedir ol diyler bā olmayım. bu dizlerimin Kıkırdakları yok. eridiler kayboldular uşām. eveT çalışmadan. yapmaz olur mi. bak

25 var bi kaç gün yîne yeri habırda benli edey aha. istanbòlda habiyle şüştü bu parmām sinir sıkışması var ellerimde. ameliyat dedi doktorlar. işTe ne bileyim olmayırım korkayırım olmaya. ya çecüklerim dey bā anne biz sā ne ol derüK ne olma derüK. derüK sā ol diy olursun dā fena diy. iyleniğ miyim iylenmez miyim biraz da korKum var işte ne bileyim. eveT. eveT. ne bileyim uşām hāüle kekeleniyırım haburalarda işte. evet.

30 çecükler günlüe gitti kaldım burda ufacuklarla bile. ineklere yalluK edeyrum. fundua gittiler eynesiyeye. evet başladiler funduK toplamaya. burda da oyle başliycak da bi yerisi var_imiş de eynesilde istediler eynesiyeye giTTiler. e orda bizden tanışlar var. evet. burdan birisi aldı gitti orāya beş altı kişi toplayler. oyle uşām ne bileyim. allah bu günümüzü aratmasın bize ölüm. evet evet evet.

35 ben burda durmazdım uşām ben ereylide dururdum zamanında. biz evlenduk beyimle orāya gittuK.

ben bi şe bilmeyırım anlat dey anayırım eskileri.

40 diyrim Ki dün aḡşam gene diyrim Ki mıgtarım diyrim eyluni nasi edeceum ben bilmeyrim beni a gittin hastāneye gittim ya geçen de a gittin beni hā yolda aşā vollā aKlımdan çıkmay. allah bin Keren rāzi olsun senden. o da bi eylük etti bā dēyrim ki ya birak.

45 ne bileyim uşām çekmeyen bi allahtır çektuk yāni. eveT orda dururdum. çecüklerim orda oldi zāten. olar ufacuk_idiler geldim buriye. beyim de çalışmadaydı işte gelirken vurdular oni işte. otuz altı sene oldu ēleli. evet. evet. e heralde unuTulmaz ki eski işler şaşılmaz. eski işler şaşılmaz ölüm heralde.

ne bileyim demin demem gibin işte. ayrani bulduK ekmei bulmaduk çayı bulduK şekeri bulamaduk. allah bu köyden de rāzi olsun yāni. bu köyde olmasa ben bu çecüklermi burlarda bakı beyütemezdım. buranın adamları yāni adama çok yardım ederler.

50 bābam beni almaya geldi burāya da gitmedim onlan bile. evet babam beni ben çecüklerimi yetimāneye verdim de aldım oları geri. he verdim oları geri. gel bā dedi aliye ölüm gel bā dedi. yoK yoK dedi niye geleceum sā dedi ben annemden ayrılmam dedi. takıldı peştemallarıma. ali alāy çarşıda. bunları dedi verelim orāya dedi. metini birakayler bā küçük uşāmı. bu senilen dursun dey her hafta ebürler gelecek sā dedi. 55 bunları verdim orāya benim çıktı aKlım. ben ālıya ben ālıya bābam ālay. e bābam

mădem niye kandırdın beni bâbam a gidecōdi beni. bi dā aldım oları geri işte vermedim. yılan dedim yılan dedim yavrisini aray buliy dedim. ben bu çecüklermi dileni bakacām dedim. he eveT eveT. baktım beyüttim allāma olsun binlerle şükür.

60 burdaki duran ölüm sıvacıdır işte. sıvay uyanda bu yanda. ben altında o üstünde. benim var ineKlerim hāle uraşıyım işte. orda iKi täne var habırda iKi tānem var bi Tāne de al Tarafımda var üç Tāne.

ne bileyim. e uşām ne yaPalım çekmeyen bi allahdır.

65 efendim. orayı o çalışan habırda olan uşām yaptı ben yapmadım. ben hā alTında duriyım. ben beycūmden mayışcūm yok. mayışım yoktur. bâbamdan alırım. bobacūmdan alırım işte. iKi Tāne dul kız kardaşuk işte. o kız kardaşım da aliy ben de alırım. beliyrik oni yāni. kah beş aliyruk kah dört aliyruk işte hāle o da ben da hāle geçini gidiyruk işte. eveT. allāma olsun binlerle şükür ne bileyim.

yok. bu sene vermeyrim veremeyrim. verme vereceum anca bi dāki sene bu sene veremem. bu sene dōracaklar. he dōracak. dōracak.

70 marnadan bu Tarafta he he biliyım. biz sūt veriruk sūtçiye sūt sataruK yā sataruk. evet. ucuz aliy Tabi bi milyona da çıkarmadı oni. yok canım. bak dışari veriyrim dışari beş kilo sūt on beş milyon. eveT. sūtçiye veriysin oni o da bi milyon etmey. yedi milyon. şey yedi yüz lira sekiz yüz lira aldı yüz. aynen oyle. işinden kaçayruk veriyruk zütçiye. evelden makina var_idi vuruduk makinaye yā yaparduk. 75 oları da yapmayruk şindi. oyle Tabi Tabi eveT. vollā yazuK aynen oyle. her gün edeysin dört beş yük yalluK yetme de yetmēy. heralde. o da kārlan uraşiy işTe. yā gene yapayruk yā gene yapayruk üstünü aliyruk sütün üstünü aliyruk kaymak. evet. yoK. yoK vuriyruk işte kah yā satayım kah sūt dışari verdin_mi dā sūtçüden dā kardir. he sūtçüden dā karlıdır. evet otuz beş milyon otuz milyon.

80 postāneye. he helbet. esa mi. hā postānedeki kadının he mi. he. hānun ölü midur. ziraat banKasından eveT. postāneye gidēyrim arada. arada gidēyrim orāya. he he. ne deysin. tamam. tamam ben giTtim_mi derım o geldi derım beni KonuşTiler. he ei da.

85 nasi kendim mi. yok uşam ben kaçma geldim burāya te haşı karatepelerden hā aradan beri kaçTım da geldim. tonyadan ben tonya kızıyım. evet tonyaya bāliyuk biz.

gidin kapaTın hāni. hāni kim açti hārda. hamit. gel habiriya kapat hā televzyonu.

ne bileyim uşām yaşadımızdan bi şey görmedük yāni. eveT hep çalışmalan. gün
görmedük. var var eveT illaki var. allah o dünyamızı ei etsin. allah o dünyamızı ei
90 etsin uşām ne bileyim.

ben burāya on beş yaşında geldim. bunu herifcüm askerden geldi. e iKi ay
var_idi teskeresine geldi kaçırđı beni orđan hā uKarki dādan. benim óvey kaynamam
e kaynanam benim óvey burdaki kaynanam bābamın emicasının kızlarıydiler. o
gelirdi orāya gezmiye o beni orđa görđi. eveT. aldı geldi beni o aldı geldi orāya bu
95 beni alan herifimi. işte görđi beni orđa ertesı akşam kaçırđı beni. kaçma geldım
burāya. evet evet evet gönnüllü olmasam kaçmazdım. evet. ne bileyim.

uşām yoldan alTına düşme yoldan alTına düştün_mi kimsa Kolundan Tutmaz.
anladın. kimsa Kolundan Tutmaz. şindi bābam yok anam yok hep istanbulda
torunlarım kız kardaşlarım kardaşlarım hep orđa bi tek ben buralardayım. gidéyrim
100 orāya kaçı geliyrim burāya. evet. yāni. ben hā alTında durıyrim. benim var ineKlerim
o duriy hā üstünlerde işte ne bileyim.

asker gecesi yaptım ufāma. çok güzel çok güzel habu kapıda yaptıyduk o
zaman buralar dökülmediydi yol yōdu buralarda o zaman hep yeni yaPıldı.

anlatmadım. vollā ne bileyim anlatmadım. sormayler bā bi şe ki anlatsam olara.
105 eskiden meselā bābamız anlatırdı bize. bābamız derdi bize bi şeler. annem anlatırdı
bize bi şeler ne bileyim. vollā Kimi aklımda Kaldı Kimi Kalmadı işte. işte ne
anlatayım uşām işte ne bileyim ben ne bileyim.

bābam da yoksuz_idi biz de yoksuz_iduk. bi sān misur ununa giderduk bi gün
akşama Kadar ellere çalışurduk oyleyduk oralarda eveT. bobacum da oyle bi baktı ki
110 beyüttü bizi. beni çoban verdi. hepimizi çoban verirdi uyana bu yana. ekmek yōdi
yemeye eskiden eskiden beki sen bilmezsin sen bilmezsin eskiden bi şe yokTi. ne
bileyim bābam anlatırdı işte hāleler ne bileyim.

çok anlaTamam ki. evet. hep benim. habu kada dā çok. var. amin amin amin. bi
ölum var iKi ölu bi kızı. bi ölumun var iKi ölu. burdaKi ölumun var alti tāne Kızı bi
115 ölu. bı ölumun var gene iKi ölu. o gitti rusyaya işte. kaldı rusyalarda burāya gelmey.
beyük ölum orđa kaldı gelmey. evet beyük ölum rusyada. hanımı burda duriy işte.
katlandı duriy bi uşacū var yanında onulan bile. eveT o benilan duriy ama o ayridır
evi hā uyandadır. evlendi orđa kocası on senedir dā gelmey bu yana. ama tabi
parasını yollay para yollay. he.

120 findumuz yok uşām. finduK az bi şe var hā dipte var işte iki üç sıra findumuz.
zaten olancasi hep yandi. eveT. yerimiz var.

taflan taflan biz de taflan deyruk he he kara taflan. biz de taflan. bular ceviz. he
marnada olan bilmez mi her şeyi uşām marnalisın. marnada var burdan kızlar var
marnadan. vollā bilmeyrım soyadlarını şaşım bilmem. bi tãne var neriman. neriman
125 var haşu tepededir. marna hārdan aşādadır. hāradan aşā.

ne bileyim anladım anlamadım bi şeler dedim ne bileyim. ama gūlmayın beni.

Konuşan : Güner Algan
Yaş : 70
Derleme Yeri : Caferli
Tahsili : Okuryazar değil
Konu : Hastalık Hâlleri, Eski Düğünler ve Sonrasında
 Uygulanan Adetler, Hıdırellez, Eski Cenazeler ve Çeşitli Konular

V

gidi geliyrim doktorlara bu sene yuvarlandım. bi defa düştüm habile finduk zamanında āırda bār_āşa kafam bar_āşa kimsa beni Kurtaran olmadı. uşaklar topladı. hā uKarda şey düştüm. ula canım çıkmadı. bi bu sene gittim yaprak sīrmiya buların yanda duralım kıcāzların yanda durayım oyle ya kız kısmi süpürge vurayım. habı
 5 habiyle sakat ordan bi ucarım inerim deriye. işte geldi kız allah var ki ambulans geldi beşkdüzünden. çarşıda yoK ambulans. dokTor geldi eve de boyle.

bu akşam uyumadım. afedersın belimden başımdan afedersın ne bileyim. yaşlılık da yāne yoK yoK.

sekiz Tāne uşak bi Tāneciü öldi. yedi Tāne uşak gelinler torun torba.
 10 torunlarım senin Kadar oldi. hale sa_ol. sorayler da yāne allah rāzi olsun. aray sorayler tarayler öldi mi kaldı mi. insanın taTli dili o da olmasa ne denir. e genci de ēliy yāni ufā da ēliy. ēlmemeye care allah eylikten ayırmasın allah din iman versin hepimize.

dedım biz dinimiz bir allah hayırlı gelsın başa dēyrim ne diyeceum oa. siz
 15 benden dā okulli yazı ben kurana gittim ama şeye gitmedım kafam çalişiy biraz. yāni allah hayırlı gelsın boyle dūşmanlarımız hepimiz biriz din islamiyuk. kimsa kötü niyet istemem. gaur da olsa gene insan candır. yāni allah hayırlı gelsın. birbirine dūşmanlık niye edeysın iki günluk dünya.

aha haşindi uKarda kaç kişiydiler e nenem kırk kişi sayayım da hep öldiler.
 20 kardaşlarım kırk Tāne var ēldi. daha haşindi bi Tānesi yōun bakımda en son övey kardaşım. tek bi Tāne anKara'da miendis. hā sizin hārda bi evi var da.

bu gece uyumadım vurdu bā afadersın bi baş ārisi bi bel ārisi. ula uşā
 diyecēdum doktora marketi var market midır nedir biliy misin. biliysin dā orayı.
 manav manav gittin mi orāya. biliysin dā. he ölumdur. en son ēyi bi kız bulamayruk
 25 oa ehlakli. yoK benim arKam ayriy uşak getti uKarı yürüme markete. arkam ayriy
 ben gitmēyrim da kasalari Kırdım ora doluydi. heralde biraz yordum kendimi. sora
 haves ettim bular yeyley geliyley saat onde gelırler yemek yemē. ben da misir
 ekmēlan yourt yedım.

yōurt ye dedi bā doktor. kemuk erimesi var bende. bi şe dedi bā bilmem bel
 30 ārım da bi şe dedi. kireçlenme var dedi onda bel fiti var dedi. tutay beni kafam
 ēildum_mi aşā uşām. he aşā ēildum. yalluk ettum orda ondan beri tuttu beni işTe.
 kavradi beni belden afedersın. çok sicā da şey edemeyrim. aha yeyleKlerım var. taktim
 oni arKama giyemeyrim sıcakTan.

haşimdi sīrcum douracak beş alTi Tānediler ahırda iKi Tānesi buzak. e satayruk
 35 bi şecuk edeyruk. köylünün nesi olur uşām. köylünün siri olmaz tavū olmaz. e durma
 Köyde dā ēyi. çairi findukda birak yak oni caferli oyle.

gelini mi oluy şeyde halamın kızının görümi oluy melek var orda gene bi
 ekramızdır. he komandaradandır da ben de ukardanim bi saat ukardan. onların
 kızlarıdır. halamın kızları olarda gelindir. ilyaz ā ilyaz ānın kızıdır. o orda gelindir.
 40 sora onların kızları habı berilerdedır ēldi fadime. fadme miydi onun ismi. hā kocakari
 var_idi olardandır dā. haşu mālleyi biliy misin. hā okariki mālleye bak. hā ukariki
 evler o oranın kızındandır. hā bahadırli kızıdır.

nere gittin sakliye. hā hasta kari var_idi bā benzey gördün mi. bi hasta bi Tāne
 var orda o da konuşaklıdır. oyle mi habı baş taraftaki evın ortadaki habı yanları var
 45 ya kız kardaşimdir o. baya benzey biraz görmedin mi oni. hā Tamam anadım. he
 habı saklinin orTadaki evdedır.

kendi mayişim çalışmalan. afedersın tuvalet temizledım. ben oyle işten
 kaçmam. ellerim yandıydı habı ellerim ayaklarım hep yandıydı. ellerim savdı
 başladım çalışmaya. yok burda yok orda yok. bu evler yaPilmamışıdı. ondan sora
 50 geldikten sora bunu şey ettuk. sen tanımazsun ezel var_idi allah ramet eylesın eyülü
 oldi bā. adam para topladı verdi.

gençlik ne bileyim işlan güçlen. yāni ezlan óvey kardaşlarlan ezlan işlan güçlan
 çalışmalan başka bilmēyrim. el işi ev işi.

canım yazılmamış_iduk o zaman dā. yazılmamış dā küçüduk. kimın kızidir
 55 kimın neyin nesi kimın fesisın. ins misın cins misın. ne diyecēduk gittuk gelduk işte
 on beş sene şey on sene gidi gelcesın dediler. on sene orāya gittuk mahkemelere he
 dedi ki on sene geçti habı yollarda niye de bā yengem a_giderdi beni mahkemelere.
 kadın yalaız gitmezdi. yalaız giderdi de arkadaşı alı giderdi burdan. ben de dinlerdım
 60 orda. okula gitsam dā ēyidi. on sene gittim geldim hāraları. hāle emrimiz oyle geçti
 uşām çalışmalan.

inek. köylü ni yapar. he annem hali dokur hali dokurdum. tirmaç dokuma
 istemedim. derken êmir geldi gitti işTe. burda da şey ettim burda da var_idi torun.

derım olara ki cāmēye gidın. namaz kılın. gene derım olara. tezbıg yaTirgen
 tezbıg alın şeyten yanine gelmesın. derken ben de oyle afedersın yaTirgen tezbı çek
 65 çek çek hayirli rüya görsun. hayirli işin ilerler.

ben hā uşāma verdım oa bi tezbıg. evlenmedi o. dedım al eline habı tezbıg çek
 çek çek. vermicesın oni birine dedım. habıyle edecesın. dedım göreceum oni elinde
 dedim. baktım elinde. tezbıg ūr getirir adama. cāmē ullah hu ekber dedi mi cāmēye
 gitcesın. lafin dinlenır. oyle git kāveye de dedikodi et adami hem gülerler. oyle mi
 70 uşām. adamı hep gülerler. ama cāmē ullah hu ekber dedım mi işin ilerler. tezbı al eline
 ullah hu ekber ullah hu ekber ullah hu ekber ullah hu ekber uç defa çekersın. senlen
 biri konuşur dinle oni geç. nasi sā yaniş deyrım mi. ēyi konuşūni al kötü konuşūni.
 yazaysın beni orda dā.

çektūmi dēyrim meselá oyle. meselá sen edeysın ordan geli ēyi deıdır heram
 75 hiçbi zaman. altun bulsan ben almadım. pakette bi habı kadar altun buldum almadım.
 kadının şaka ettum olarla. olar kocakari. kocakari geldi doktora ya ben de geldım
 yatıdım orda. kari şaka ettim dedım tonyalılar habile giyey dedım giydım pontulu da
 karının habı pontulu habı şey şalvari. para da var orda habı kadar ben para tamā
 etmem allah etmesın. giydım oni kari demey ki kocakari hani param demey hani
 80 pontulum demey.

bi sefer geldi bunun babası dedi ki emica dedi para ver bā dedi. dedım yenge
 ben vereyim sā para. sen parayı nerden buldun. güldü gördü bende parai. altın
 buldum cāmē yanında verdım oni oa yaniş anlama verdım oni oa. beşi birluk buldum
 verdım oni oa cāmē yanında. kadın geldi orāya eski çorap giyey. beşi burluk buldum
 85 verdım oni oa. harcatmaz. allah etmesın.

trabzondan çıkayım kari pazarının orda ben çıkarım gideceum hacettepiye.
annem de yeni evli. meşur oraya yollayler beni. şey de var tanimazdım oni. ismail
Türüt dā çıkay bazı. türkücü dā ben zanedeyrim kardaşımıdır ben de çok arıdım.
bakayım bakayım alättin olsa benzey de oa. kardeşima. dedi bā ki hazırlan dedi bi
90 daħka kaldı gideceuk dedi uçaklan. dedım ben oraya gitsam dedım adam söyler bā. e
deli on beş günde gelisin dedi bā. a_gitti kıcāzı eyiletti geldi. tükürdi bā niye habu
çüricesın dedi bā. sora geldi aldiler beni gene. gene hükümet var olsun gene yolladi
beni oraya.

bu sene ĩne vurdiler ayāma. he uşacūm. hāle allah benim şeylerimi size
95 vermesın. allah eyilukten ayırmasın din islam ānadın mi.

he hā reyi derdım sā da şaşırduk. o reyi de bak atladuk oraya reyden. adamda bi
rey var_imiş habu çarşıda şey var ya osman aga var_idi öldi. riza ālar riza ālar dā.
eyilük et de at arKa yanian. bōda veridi adam ben da bekledım milleti hā saklıları
gittin dā gördun. hāralılar hep aldı aldı en son geldi bā. otuz lira vercesın dedi fiş
100 kestuk. adam dedi ben şindi nasi alcaum. gir ayaklarınla ayaklarılan girilir mi bōdaya
dedım günah dedim. sen gir dedi ba girdım doldi ayaklarım şindi hep bōda. durdum
durdum nere dōkeceum kapiya dōksam olmay. çuvala dōksam düşündum düşündum.
adam dedi oni bā hastalūmda o a_gitti beni o tepiye hacettepiye. allah rahmetini bol
etsın.

105 habu evın binasını olar yaptı rahmet olsun canına. he şı yaptı. derKen atladuk.
he adam adam bi reyde dedi bi reyde dedi kazanduk dediler. osman agalan o dedūm
adam. bi rey lāzim_idi bize dedi. allāun yapacak oldū işe bak. ondan sora adam gitti
da hāle gittuk oraya da adam gelemem diyen gelduk buraya ki para topladi yolladi bā
ki yatirmiş. allah doriyı getirtti sā ānadın mı. allah rahmetcūni bol eylesın. bi reye
110 dedi ihtiyacımız var_idi dedi. ben de işte hā şemşiyeli adam kimdir diyen ben de
inadima attıydım ne bileceudum ben. allah rahmetini bol etsın. eyilükten çok bi şe
yok.

he akşama kadar desam sā yaPraKlar defter olsa dayanmaz. he hale uşām. aha
ya bak hariya cır cır cır. dün üç Tāne yavri. beş Tāne oldiler duriyeler hārda. iKisi
115 geldi yedi burda sofrā zamani gelir ebirler cır cır cır. yatan hāledir dedım. artuk
ebirler attuk tavuk eti bi şe yedi o da aç kaldı. bu sefer kaldı kaPilarda sabah namazi

gezey burda. nere gitsan cırcır böcē gibin çabalıcasın. cırcır böcē deil o tembeldır bular. çabalamamış olmaz uşām. çalışmamış olmaz ānadın mi.

120 he habu uşacuk geldi da deduk onlari kız oldi hasta belinden iKi Tāne inek yordu bizi. yāni üç beş defa geldi. ameliyat ettiler paypas ama şindi ēyi. uşacūn bi Tānesini çārdım da geldi ēbiri de gelecek. finduk verdi oa birisi dayımınkiler toplıycak oni. dün burdaydım işTe hale kasa masa odun doldi ahır odun. marKetten alı da kırayım oları anladın mi.

125 başka ne Kışı ne edersen oni bulacasın. ēyi ettın ēyi kötü ettın kötü. he he oyle uşām aha oduni ettuk orayı yīduk orayı da. çayıra yardım ettuk. seyrettim burda ama şu arkam āriy. dedım ya hap attım da hāle durdum habırda başka bi işim yok. buralari toplarladuk.

130 buralar soradan edeyruK soan dikeyruK o yani patates eşeyruK. külür ederuK köyde boyle. yoK yoK biz yaz kış burda birini alıyruK ēbirini dikeyruK. meselá etmesam etmam. şey var bizim inekler burda ondan pekmez ederuK sataruK. biyaz dut. kara dut hārda ne kadar ilaştır. hā kara dut hāndan bi Tāne aşla hastalara ne Kadar ilaç. uşak aşladı hārda habile verdi ondan bā sanki canıma can kattı. habı kadcıdu ondan aşladım da. geli alırsun dut zamanı. kalemden aşlı var mi sizın orda. bi dā aşladuk bi Tāne. şey ne kadara ēyidir hastalara. ondan pekmez etırım habı 135 kadara da ne kadara ēyidir o kara dut. çok ēyidir. he ilaç ilaştır o ilaç. bulardan satarız ama işTen böluyruz bularda ne yapsın. suan dikeruK habırları suan habıraları aşā. yamir yādımı külür ekeruK.

140 biz yaz kış burda benim yaylam yoK. yaylayı sattuk. ben yerle uraşacām findukta ūraşacam hem da yaylada. beyükler etti ama kayınlarım izmittedir mirasTa vardır. yollarım olara birer kot finduk yollarım olara. ne var_ısa yollarım olara. başka olar benden istemez allah rāzi olsun. ama ben yerleri şı yaptık kaynatamın üstüne yaptırdım yerler dā çōdi ya. bir milyar verdım topladım yerleri de taPi ettım oni kaynatamın üstüne. şindi yol verdım bā kimse karişmay. ama gene komanda o adamdadır. satsam satamam nere satcām yerimi satar miyim. yere yer katarım yer 145 satmam. tabii Ki en ēyi yer buraydı.

şurda bi ev yapayler biliy misın. hā arif hocalar deyler onlara. kardaşı istanbulda oturiy. sifde istemedi haurayı vermeK sora şindi iKi kardeş ev yapı verecek hārayı hauraya bak hauraya.

150 sakliyi gördün oldu şehir gıbın da. direK diKtiler oraya çarşıdaKi gıbin ne
 güzel oldu hā saklılar. hāurda dursa adam bi nefes alır ey gidi ey. serin serin he. yayla
 gıbin he güzel oldi oralar. habı dā mı gittın öbür dā mı. karşıye mi gittın habi uyana
 mı. habıraya mı gittın habırıya mi. efendim. şimdi bak şu karşıye mi gittın. kimin. hē
 muhtar oyleyse bu yana gittın. muhtara gittısan bu yana geldın. öyle geliy bā ki bu
 155 yana gittın. he. hā sen bu tarafa geldın bu tarafa he he. o mıhtarda torunim var. kız
 kardeşimin kızı var onda. uyanda evey teyzemin kızı da onun karisidir. he ekraba
 kimse kimseye karışuk yatakta yatıy.

160 allaktan sālık isteyrim. başka deil uşām her şeyımız var. he sālık isteyrim
 allāma çok şükür. allah bi zeval vermesın. hem iyi adama hem de bize de çoluk
 çocūma da. uşaklar oldi senin Kadar torunlarım haman haman dört Tāne torun senin
 Kadar oldiler. bi Tānecī burdadır habı erkek bi kızı var.

165 oni oa verduK. ne bileyim bi ehlaKli misliman bi kız bulusak verecek oa.
 haşimdi araba aliy hā kapıda. haşimdi bi ehlaKlı. bak meselā seni nasi benzettim
 olara. olar bizden rāziydi ehlaKli. benzeysin haciāmetlere bulara hep. bular halaız
 oliy bu fadime abıla halaız oliy candinin annesi dā halası. hep benzeysin olara. o
 165 tarafa benzeysin yāni sūlale. sora bu mēmet alilere de hā uşacuklar torunlar ayni hale
 eskiden hep habile bir iç. hārdan hāriya ne var. malaK çamuğun halka olduK ondan
 ayrılmışuK. bütün insanlar çifttir boyle. benzeysin bu tarafa.

170 geldi buriye torunlarım ula siz kımsız nerdensiz tanımadım oları. uşā ilgi
 gösterecesın uşā iyilik gösterecesın. onu deyrük habıra hep onun marKeT onun araba
 onun. uşacūmuz ehlaKli ne istesen alı gelir. ama biz de oa şeyuk biz de ona oyle
 kırıuK. sabah karanluK kalKar gider çarşıya habıyle gelir. ānadın mı uşacūm.
 kayınlarım oyle bi şe demez bā. arzu eder çalışırık ederuk birer kot finduk veriruk
 onlara izmiTTe üç Tāne kayınım. izmiTTe kayınlarım var. efendım. he he. orduli de
 175 orda orduli. orduli çok var. orduli annemin tarafıdır. orduli annem orda.
 annanemin tarafıdır orduli. şey geldi annem de neydi orasi fadime eskişehir mi.
 giresun deyil giresunda dayım. annanem nevhire mi. yoK ya. hā alucra alucraya
 yakın ama oraya bi şe deyler işTe. habırda zerdāli oliy orda. bizim annem gavış dāna
 yakındır ama kendi annem. giresunda annem ben annemin annesi giresunli.

180 dayım tarafı bu sene de allah kavurşturdi yandım da kavuştum oa orda. gene
 gördüm oni orda gene geldi bā oraya. mēmet dayım da geldi bā ordan dori. e hānlar

hep öldi uşām. allah rāmet eylesin. yāni baksan nasi seninle konuştuk habırda onlar da hāle geldiler bā. karucuK da öldi çember alda gittim oa. yengeme yengeme. gelirdi bā burāya habıriya. eyülükten başka bi şe yok. ben havas ederım habırda hasta var da hāriya inemedım. bayır var dā. bayır_idi dā yol yaptuk orāya.

185 cāmēye ben verme verırım alma almam alma almam. ben hā şey cāfer cāmiye uKardayken bi hafta Kum taşıdım. hā bu yanki cāmiye yeni cāmiye bizim habu tarafta. bi hafta kum taşıdım. yedi gün taşıdım. canabi allah beni taşTam Kabandan beni yakti beni canabı allah bu dūnyada gene azaT edey beni. cāmiye evet onda haksızdır kendi yerinden vermedi. erkek uşā yok kardaşının diyen alTı Tāne kız var
190 diyen şindi kızlar kakti ayā. sora bi hoca da tabi niye araysın cāmēde. sen burda tabu deilsın ki sen gidersın gelir ēbiri kadron doldu_mi. e oyle deil mi. şey o hoca akçābatlıdır. sora akçābatlı hocayı orda hocayı kovdiler orda. habı kız ordaydı. bu da ānamadi dedi o yanda bu yanda. şöyle dedi hoca dey dedi. hani yemamız bir oturmamız komşu habile yaKın. habile şey ettın_mi dedi. cenāzeyi gömeyler ya niye
195 sarili buruliy boyle dedi o akçābat hocasi. demeK isTedi ki e canım namāremden kaçmak farzdır. namāremden kaçmak farzdır. e dedi ona ki dedi hocaya ki aleme ki bu latifōları namaz kılmaz. ne biliysin namazi. Koyun Koyun bacāndan Keçiyi Keçi bacāndan aserlar. sā ne lāzim. bu da dedi Ki dedi oni. e olarım da geçti mi kulāna o zamān hocayı kovdiler. ben de olsam kovarım oni. sen birine Koyun e ne deduk
200 Koyunu Koyun Keçiyi Keçi. sen niye oni ilan edeysin orda sā ne lāzim. yemeklerini yeysin latifōlari bolcudur ye sofracıdır. e benim babam kılardi benim babam. e habu kız da okudi. cāferlide okudi. okudi oyle musaf da okudi bizi õretti kurana gidi gelirdi. o şey etmesa allah beni burda yer eder miydi. fena mi dēyrim.

erKeKler bi tarafa kadınlar bi tarafa eskiden anadın mi. çarşaf şey perde
205 kadınlar bizım orda erKeKler kadınlar görünmicek. erKeK erKeK ayri erKein odasi ayri kadın misafir odasi var. erKeK odasi ayri kadın odasi ayri. efendım. e bi gün kızın bi gün de uşān dūuni. bi gün kına olur bi gün de alması. o esKi şeyler e şindi yoK oyle şeyler. ben bilmēyırım oları olar esKi zamanlar. allah allah lā neler de konuşıyer. ama asmayı kırdiler ūr gelsin eve diyen benim bildiım. asma getiriler
210 geline asmayı kırarler ki gelin gelende şeKer atarler oa uysun eve diyen. eskiler oyle. gelin geliy ordan beri deyil mi. gelin geldi. kaPida asma oliy habile asmayı kırdiler geline ūr getirsin. gelin kırar asmayı yariya. he bi dalını bi dalcāzını kırar habile gelin

asmayı. şeKer atarlar oa eve uysun diyen uşā uysun diye. gelinin başına uşān başına. damat geliy ya şeKer aterler eskiler. he tatli olsunlar diye. aferin he tatli nasi anladın
 215 oni. oyle onu diyeyeyim başka ne olacaklar. sipirgeyi korler yere. habiriye bak beni
 Konuştur. sipirgeyi korler yola. bakarler Ki adam olur mu ondan olmaz mi sipirgeyi
 gelin görürse sipirgeyi alacak yoldan. çömleK korler basarsa çömleK kırıldı ondan
 adam olmaz. ibriK korler dā ne bileyim eski işler de oyle deyler ne bileyim. yatā para
 atarler almicaksın. adam olan şindi yoK oyle uşām. şindi bul al koynuna. şindi yoK
 220 oyle uşām. alan aliy uşām evden de çalay Tabi. alan da alıy. eve geTır haşimdi
 habıların torunların hiçbi şemi altın koy yapışmazler. ama verirsem alirlar. ihtiyaci
 olur verirım lāzim olur verirım.

efendım. he hıdırelez gününü bilecesın. buzaK olsun sİR olsun biri var ben dedi
 kabak ocā koydum dedi diyecesın ki her ēriler bunda kalsın. kabak dikecesın da her
 225 ēriler bunda kalsın dicesın. hıdırelez de bi gün gelir. şey edemezsen sİR buzaK kabak
 ocā korsun dedi bā termedeki her ēriler bunda kalsın heralde dedi atti orāya kabak.
 buzak durdu edey buzak habile uzaniy buzak edey hāle. uzaniy sā uzaniy boāzı. ben
 oni dōrtana kadar habıyle ilaçtan midır uşām uzaniy boazı habıyle.

hā trabzona gideriKen yoldan alTına bi mezar vardır çarşıbaşında bilmem göriy
 230 misın. ufak mezar var orda dā biliy misın yoldan alTına denizin Kıyında. hārda gittik
 orāya hā gelinin annesi olar. kar yāy. dedesi oliy oların. dedesi yoK annanesi oliy
 gelinin annesi. sora dedi o ki misafirin geliy kocaman adam. ben tuttum kolundan
 buyur otur dedım sā ben yiyeceuni vereceum dedım. oturttum oni yanima orāya
 aldım iKi tabak yemei verdim āferin yedi oni. allah senden rāzi olsun dedi. sen dedım
 235 otur aşā biz kalkaruk buni adam kaldırı mi aya sen bizim babamızsın. has demedım
 mi. öldü allah rāmet eylesın. duasini aldım da. verdim o iKi tabak yemecuk yedi oni.
 biz beyüKlerden oyle görduk. beyüKleri yediriduK içiriduK çocuKları yediriduK
 sora ebirler. o da oyle işTe.

kalāndarda hiç mısır pişiridiler mısır. şey kazan kodoşu derdiler. geli yerler.
 240 geli finduk daitılar eski işler. kalandarda he şey boyle daitırdılar oyle deil mi bildım
 mi. he he he oyle da. biz veriruk. finduk veriduk. elma veriduk. mandalina veriduk.
 çok şeyler veriduk. emicam var torinum var. geldi atti orāya torbayı bi ses atti
 torbayı yere emicamın kafasi da vurdu torbaya emicam öldü. o uşa da vurdiler. küfür
 etti uşak torunu oliy. küfür etti biribirlerine ben de emicamın kafasına niye vurdi

245 diyen kül attım torbayă. gece yattım dedi ki kül kodun torbanın içine. uşak da senin gibin. işte ettiler bir ahmaKlık da vurdular oni. aldı halamın kızını. kimselen kötü olma deil mi.

hā deışTi ālatmayler kuran okiyler. kuran okiyler şindi. şey kuran okiyler fadime niye. eskiden ālerdiler cenāzeleri. şindi bakayrım ki şeKer daitiyler. eKmeK
250 daitiyler. yemeK daitiyler. evde yey içeyler. biz üç gün yemezdık. üç gün yemek bilmezduk. biz evde pişiri kendimiz yerduk. dışardan kimse getirmezdi. burda şindi oldu hep yemek yediriyer. oyle mi ben bilmeyırım. he yoK yoK o şindi yemek alı gideyer eskiden. he dōru deysin olar yediridi eve gelen misafiri. biz de yediriduk haburda adam babalari öldü ben yediridum milleTi cani için yediriduk. biz meselā
255 fadime koca kazanlar vardi dolma ederduk. kız bizim uKarda babamun kazani büyük kazan var_idi. sarma kazani dolma kazani habırdan alTına. misur çorbası dökerdiler ayran verirduk fasilyali. yediriduk milleti fasilyali ne bileyim. fasilyali anadın mi. eski işler oyledir şindi işleri biraK şindiKi şindiKi millet afedersın döndü gavurlua. şindi milleT kadınlar da kadin deil kızlar da kız deil. dori Konuş. görıysın da. saçını
260 açmalan bile gönsünü açmalan kıçını açmalan èyi mi oliy. ne bileyim.

şindi yaniş anlama dedūmden sen de kesTir. askere giTcesın vurur sâ bi şamar kafan zayıf olur kafan kartlasın. kes saçını güzel gene perçem yapma. torunlarım da hāle. bi Tāne var on üç yaşında görsen habı. uşām kes oları askere giTcesın şamar vurdu_mi kafan vurma derken vuriler kafan kartlasın anladın mi. saç èyi deil kadın
265 deil kız deil yaniş ānama. sakal bırakma güzel yüzlü ol. yaniş anlama dedūmden. altını erKeK de takar kadın da takar kim derse desın. baozına tak bi künye ānadın mı. para her zaman insanın Kuvettir. lāzim oldi bozarsın. he ben sâ dedım boyle ana evladi konuşiyrim. kimseye ne anana mihteç ol ne babana ne kardaşına.

şindi girenler oyle uşām. şindi ki cenāzelerde oyle. ālatmayler seni en rahaT
270 ālayamaysın ananı ālayamaysın babanı ālayamaysın. ya ālama ālama kolay ya yanaysın yureKten geliy.

Konuşan : **Emine Hacifettahoğlu**
Yaş : **72**
Derleme Yeri : **Caferli**
Tahsili : **Okuryazar değil**
Konu : **Gelin Olduğu Zamanlar, Hatıralar**

VI

sen soruların sorarsın ben sana söyleyim. Tabi Tabi dā güzel.

Teyzen olsun sā eskiden nasiydi diēm sā. ben yeni gelin geldim. bular ālardan sekiz Tāne odalı bi ev arada merək. merē biliy misin. şimdi öyle ondan sonra şöle yani ben yeni gelin geldim. kaynanam bana dedi Ki bi sabah kaKmıyosun. sabahları
5 kaKmıyosun demişTi. çok tembel gelınsın. kırk beş kilo geliyorum o zaman. dedim ki bi sabah kalkāim dedim. bak bura çok komik.

sabah da KaKTım. ocak alTına ekmek koyuyosun bi kot derduk eskiden. mısır uni yörup orāya koyuyosun pişiyo. bular en eski anılar. ondan sora dedim ki ekmē bi kaldırāim da bi karılık yapaim yani. bular yal yaPardık eskiden ondan sora kaldıdım
10 saci bi Türlü aya tutamıyorum oni. ayaklarımı bole kōdum otudum aşa sürdüm saci geldık ekmē sıra ki ekmē ordan almā çare yok. Teyzen olsun çok āır ekmek ben zayıf bi kız gelin yani. ondan sora ne yapaim ne yapaim aldım biçā orteden beleim oni aklım var ama becerim çok yok. haman kaynanam kakTı dedi ki kız ne yapıyosun o souyanda iner onun şeysi yani tazelī gider. durdum şimdi o geldi aldı oni. boyle bi
15 şeler.

Teyzen olsun sā eskilerimiz boyle. suyu alurduk çok uzaklardan çok zor işler görürduk. şimdi bizim burası orman_idi şu evin yeri. burdan ben yılandan korkuma hā uyanda patateslık vardı giremezdim oraya. yani yılan yiyecek beni diyen. şimdi şaşıyorum. su elektrik gençlerde bi şe yok da bizim zamanın gençlerinde oyle işte.

20 Teyzen olsun sā eski yaşantılar burdan göç yaylıya giderduk. pat pat anlataim sana. yürüme beş Tāne inek. kollarımızda yiyeceklerimiz. bir gün akşama kadar yürürduk. ondan sora git yaylıya ki ayaklar senin deil. ayaklarını sanki başkası takTi sā. evet oyle eskiden sīr var ama gençlik vardı ya. uyuyodun sabahleyin gene başlıyodun.

25 ondan sora yaylıda şimdi gene oranın işlerini yaparduk. inerduk buraya fındık
 zamanı. gene otuz kişi kırk kişi günlükçi. evin gülfeti. gelin oları pişiri yedirirdi.
 yedirmese ĩ gelin deildi. gelin becerikli olacādı. bi kaşu unuttu_mi gelin çok hakaret
 duyardı. eski usullere bak. günlükçiye yemek getiriyosun unuttun bi kaşık bilemedin
 ũ çok hakaret duyardın. şimdi bi şe diyemezsin. şimdi gelinler kaynana kaynanalar
 30 gelin.

ölumu kaybettim ben genç otuz yaşında onun için buraya taşındık. Teyzen
 olsun sâ git gel mezarına git gel duramaduk trabzon bize dar geldi attuk kendimizi
 buraya. burayı bi yazlık ev yapmış_iduk şimdi çevirduk onu kışlıa. kalerifer koduk
 kışın da burdaık kar yayı ama çok güzelluk. bakıyosun erik dalı gibin yapraklar
 35 tutuşmuş görduk onu. trabzonda ne görecesin taş orası. her şeyi görüyosun. çiçek
 açıyo görüyosun. tabiatın güzelliını görüyosun burda. burdan aşâ yüriyen vakfikebir
 yakın. yürürdüm ama şimdi durdum. habı adam hep yürüme gidi gelir karda.

ayaklarımdan ameliyat oldum Teyzen olsun sâ. hiç de iyi olmadı. benim hatam
 var kilom çok. o da beni taşımyo yani. şu anda ârmıyolar da yürümem azaldı. evet
 40 evet ama çok iyi bir insan sizden iyi olmasın. ona alıştım da boş gittim_mi sanki
 savıyorum.

şeyi anlataım sâ bak çok gülmeluk. yaylıya geldi yunus bey var ya belediye
 reizi. bi sürü vakfikebirin esnafları ileri boyle gelir adamları kaymakam var. ben de
 orda inek bekley komşu onun yanına çıktım. neyse hoş beş ettik onlarla tabii yunus
 45 bey önden geliyo bi de kaymakam da var. kaymakam bana yanaştı dedi ki sen kimin
 karısısın. dediler ona ki hâ fevzi durānda bi ā var ya hâ ānın. ũ dedi ki bu ā dedi
 olamaz dedi bu evde. ev çok eski hışır. dışarıdan baksan kuş bi şe ancak durur. neyse
 yunus bey girdi içeri güveç yapmışım boyle böyük orda yemeklerım var biri düşer
 die eski üsulumuz var ya. ondan sora evin içini de halı döşedum boyle süsledım oni.
 50 dedi ki evin içine gelin girin dedi ānın evine dışarıdan bakmayın dedi. ēr sizi ā
 ārlayamazsa yediremezse ālıktan düşer dedi gelin evin içine. yok dedi bana
 kaymakam ben sana ev yapacām. tovbe olsun ev yapacām. haçan o ānın derdini
 çektin dedi habırda duruyosun. amcamın ölu da muKtar gösterdi ona baba evim
 karşıda hâ uyanda. dedi ki şey sen git o eve dedi kattiyen burda durma dedi. de
 55 onlara ki dedi illa orda hep yıldılar başıma aynı boyle senin konuştün gibin. de onlara
 ki dedi ben kattiyen o eve gelmem habile güzel ev yap bā geleim āya oyle dediler.

ben de Şimdi durdum durdum. dedim oları gldreim ama nasi gldreim. ben dedim ki Şey kaymakamım herkese yaparsın ama dedim beni de kimse almadı çok çirkin bi kızım aldı beni ā nasi gideim dedim. olar dŐTiler glmē hep baidiler. anılar işte bunlar oyle.

60 Çok elli sene oldi evleneli. on dokuz yaşında evlendim glmē vuruyrik deliliklere de yaŐayrik. iki ōlum var biri inŐāt mihendisi ēbiri de veterinerdir. oni görsen benden komik. herkes bildi oni yani o içeri girince millet onun gülmesine Őakasına mest oluyolar. ben genlīmde oyleydım de Şimdi ōlum ōlince biraz koydum 65 aŐā. yani bana cekti bana ōlan aynı bana cekti.

ben bi dne giderdim burdakıların horonını yapardım. küçükken ceneziye giderdim ālama yapardım. o da çekti bana oyle.

biraz da habu beyfendī konuştur bu da yaşlı.

he oyle dn yoK mevlit ali havız vardı o kıydı niķāmı. biraz da burda cenāze 70 var_idi onun içün bu ilk ocuk buna çok dn etme istedi kaynatam ama cenāze olunca etmediler olmadı. kaynatam edemeyiz dedi. martta boyle işte ilahili bi dnumuz oldi kuran oyle işte.

Çok bizim beş ton finduk olurdi. beş tona yakın finduk olurdi. belduk. kimisını sattuk. uzak yerler yapamaduk. ondan sora biz dört gün beş gün find boyle evir 75 devir ede ubuklarduk. eskiden patoz yok. gece sabā kada uyku yok. uyuyo uyan finduk seç finduk dv. genç zamanımız da oyle geçti gnlerımız.

buraları boyle çok var_idi Şimdi pay ettik. grumlerime verdik bahçe. kayınlarımlan her birisılan belduk. yerleri azalttik yani. gene de oni yapamıyoruz Teyzen olsun. haşimdi düşünüyorum ki bu adama dēyrim ki bi dāki seniye biz bunu 80 yariya verelim birine. a onun hali benim halım. enver gelemiyo işi var çocukları var.

gnlkiyi yedirecesın emredecesın ona gene edemeyriz. oyle yapayrik oyle yapayrik. yok olar oni istemey. olara bal lokması yapacasın bizim başka olmuyo. güveç oyle alıŐtilar burda komŐularımız komŐularımız alırik. biz olara verdik zamanında alıŐtitik onları bular Şimdi kendilerine hususi yaş pasta istiyolar.

85 Şeyi anlatayım size boyk gelinim çok ēyi bi kızdır. bi gün oni eve biraktım ben de gnlkilerle gittim. gelduk yeduk ama hep birbirine bakıyolar. habıyle birbirine bakıyolar. dedim kı o da bana bakıyo niye oyle diyine geldi içeri dedile kı Őükriye abıla biz alıktan mı olecek habınlar nedir.

90 fasulye yemē pilav çorba. olur mi. ballı yufka olacak finduklu cevizli. et yemē
 90  rlık olacak. normal pişirdi yani ev yemekleri boyle olur. sora çok  r Şey pişirsem
  alışamazlar diyin. trabzonda oturan bi kız bildi o işleri.

anlaTıyoduk. aca nasi anlatsam size. unuttum çok Şeyler biliyodum. he unuttum
 unuttum. Şey mi anlatıdık onlara mesel  akşamlari televizyon yokTi ya oturuduk
 bizim gençlimizdeki d ne gitmelerimizi anlatırduk. d rmene gitmelerimizi anlatıdık.

95 benim babam vakfikebirde finduk t ccariydi yusuf havız derdiler. mesel 
 bobamdan gözlü çarşıya gidec z yollamazdı bizi genç kızız ya. Şimdi eskiler iyi da
 ortalarda fena uşaklar var_ıdı. ordan ukari geçerken sarhoş oludilar bize laf atardiler.
 r tsiz ederdiler bizi. bobam gitmeyin derdi. biz de çarçaf giyerduk çarçafıla giderduk
 babam bizi anlamasın diyin. bi gün de boyle çarçafı biraktım babam beni tanıdı fora
 100 verdi çarçaf.   geldi kıyamet annemi d ecek. sen niye yolladın bana bi Şey demiyo
 anneme kızıyo.

o zamanki işlerimiz oyle geçti yani. boyle özgürlük y du Teyzen olsun. bi kız
 kursa giderdik bobam başımıza atkı verıdı. uş m derdi burda sizi kimse tanımasın
 habile gidin gelin yoksa vermem sizi derdi. yani vakfikebir oyle bi yerdi trabzona
 105 giderduk ç  alışverişe bi işlere. vakfikebir k cuk yer. hala da k cuk bey memiş
 gelişmemiş.

habu beşikdüzü vakfikebiri geçti. Teyzen olsun haşimdi d  güzel Şeyler var
 orda bence. akçabatta d ndeyduk mesel  çok hoş d n saloni yapmişlar. köy yukarda
 köyün yarisinda ama bi girsen or ya girdin mi acaba. çok guzel ama bi gorsen kara
 110 Taştan yapılmış hoş her Şey mescidi bile var namaz kıl. afedersın ihtiyaını çok
 temiz. paranlan al bi Şeler ye var. hiç demezsin bu d  başında çünkü yüksek yer. ben
 orayı çok güzel buldum yani ileri görüş yer orasi. vakfikebirde oyle bir Şe yok.
 aslında balya d nda olur işte bizim habu tepe bizimdir ormanluk. orda olur
 vakfikebire yakın ama d ş nemediler henuz yaparlar inşallah.

115 burayı peK tanımıyorum. he olur yani neler anlatsam ordan acaba. tam da oni
 anlatacaktım. ben k  kl muzde gramafon vardı böyle bi yeşil ev vardı akşama
 kadar bi Şeyler yaparsan köye çıktımız zaman or ya dolardık. böyle sıra sıra sıra
 harman dolardi gece o gramafon dinlerduk. yok başka bi Şe isteyen horon ederdi
 isteyen  lenırdi. misir patladıdiler bi güzelluk olurdi yani. toplanTi olurdi ama bi
 120 evde başka evlerde yok. radyo bile biz zor alduK_ıdi. bobam bi geldi Şaşırduk kalduk

bu nerden çikay ses buna nasi bakacāz. Őurdan buradan çocuklūmuzda öyle delik ararduk ondan sanırdık ki illa görüncük o adam. aslında öyle bi işe yok çocuklūmuzda var öyle şeyler.

125 sora ne anlatayım bi şe dā anlatayım sana bizim bi yerimiz var Őurda balya dānda orāya çayır biçmeye gidiyoruz. işte emece usulū o zaman günlük yok ben sā geliyrim sen bā geliyosun gidiyoruz. gittik aŐluKTan aŐluKTan böyle bayılıyorz. kızlar sapsarı oldu rengimiz gelin yengem yemek getirmedi bize. ikindi olucak nerdeyse orda şey söylediler bize bakkal varmış derler. gittim gittim gittim bakkalı bulamıyorum. bi de baktım yanımda. bakkal da küçük bi yer ya. içeri girdim bayılma
130 geldi bana heralde. bana adam su vurdu dedi kızım ne oldun kiminsin falancının yusuf havızın kızımı ne oldun dedim aŐlıktan ėliyorum sizde ekmeklan helva verdi bā. o zaman ekmek helva en ėyi yemek. üzüm bi şe yok orda heralde unuttum kaç yıldır böyle on üç on dört yaşında anca varım. sıcak da var böyle hain sıcak. şey ettiler bana kesti ekmekten verdi bi büyük ekmē böldü verdi helva koydu. zorlan geldim kızların
135 yanına. suları da yaptıK böyle şey taşTan sucāzlar ama gurna gurna ordan iciyoruz. yeduk doyduk.

sabahlēin para bende yok ya dedim bobam felan yerde alsın ondan parasını. indi çarŐiya dedi ona ki yusuf havız senin bi kızın geldi bize sarı Kız aŐlıKTan bayilacādi ya nasi bi şey o çocukları oyle yolladım. ondan sora bi şe versaydım olara
140 dedi babam çok yediriciydi. verdim verdim. ne Kada felan Kada. verdi babam parasını akşam geldi köye yengemi aldi ortiya dövecek oni. rezil ettim ben habu köyün kızlarına çocuklara sen ilk sifde olara yemek niye yedirmedi da burda iş yapaysın evde. yengem de bizi maldan saymıyo ya ne diyecēz ona hiÇ bi şe. çocukları var ŗraŐıyo olarlan evde. aslında bize yemek geTır ondan sora yap işerīn öyle
145 hanımlarımız da oyle Teyzen olsun sā.

çayırı bicerduk akŐam ŗstū kururdi alu gelurduk boyle sıcak. eskiye dönüş işte. Őimdi bu biçtīn çayır akŐama burda olurdi böyle işler de gecirduk. zor_udu nasi giderduk nasi yaparduk ŐaŐılacak şeyler.

Konuşan : **Muhammet Sağlam**
Yaş : **88**
Derleme Yeri : **Caferli**
Tahsili : **İlkokul**
Konu : **Askerlik Zamanları, Eski ve Yeni Zamanın Kıyaslanması, Oğlunun Vefatı, Düğünler**

VII

sen ne yaPaysın ne edeysin. eveT. he. güzel haciahmetō güzel. eveT. o helbeT ne güzel olur. helbeT helbeT. helbeT helbeT. ne güzel. ne güzel ne güzel. muammet sālām. e aşā uKari ne bileyim seKsen beşTen ukarıyım ama ben yaşimi ben bilmeyrim. niye dersen o zaman hā o zaman küçüKen cāmèdeydi defTerlerimiz
5 bobamız meselā benim bi kız kardaşım var kociya gitti de dā yazılmadiydi o zamani hesaP eyle. he olar yazdiler oni kociye gitti anadın mi. ben yaşimi desem sā dōri diyemem ama seksen beşTen seksen alTı hāle. he.

vollā esKilerden ne bileyim esKiden bahçeleri bellerduK meselā oyle ya kazarduK. günlükçü alırdıK bellerduK yapardıK. odun ederduK ormandan o
10 yandan bu yandan. efendime söyleyeyim sohbeT ederduK. kahvelere giderduK işTe habiyle habiyle. he. askerlik askerlüm ben erzincanda yapTım. askerlukte motorlu topçıydum ben. onda ūrařıduk. askerluK nasi olacak. tālīm ederduK işTe boyle yāni boyle. bazi acemiler var_idi tālīm etmezdi geli çavuşlar niye dōri atmaysın ayāni diyen bulara vurudi. yāni çok acemi meselā atmayler ānadın mi. řimdi askerlū bunun
15 içün askerluK ne çeşiT oldūni hayal eT. kumanda alTunda tabi askerluk. ne derse onun dedūni yapacasın. ben furundaydım furun çavuşuydum ben furunda. yirim beř kiři emrimdeydi benim olari kumanda ederdim orda. furunda etmek veridim etmek bölüklere veridim o yana bu yana. piyade alayına o yana bu yana etmek dırtıdım meselā otuz beř kırK neyse boyle bi şeler askerluk işi boyle. tālīme çıkardıK gece.
20 uyKudan baKarsın ki kaldırıdiler bizi giderduK habuyle. o zamanın hūkminde oyle.

he. valla köylerde ben çalışdım. güzel çalışdım has çalışdım da habırda bi ameliyaT oldum işTe habı kalP krizinden bi kapānda bi āriza çıktı o da anju yapıldi haburdan uKari burdan uKari yaptiler oni. ben oyle bi şe bilmeyrim. hem hem

ameliyaT yapay hem de benlen konuşıy hesaP eyle. bak ne Kadar bi şe kolayluK. dey
 25 bā ki aciy misın mahsustan dey bā aciy misın dey ba. dedım niye acima macima
 yoK. he hiç duymayrım oyle bi şe he. haboyle bi şe işTe dünya işi boyle geli gidecez.
 dünyada bu dünya cenabı allah bu dünya yāni allah bazi adamlar var ki allahı
 görmeyruK bilmem allah her zaman görüniy her zaman. seni kim konuşturiy. allah
 konuşturiy. bu āçlar bu yerler yeri göu yaraTan allahtır başka biri deildir allahtır.
 30 bunun tabi neyse emri onları tutacasın. böyük allahtır. yaPabilene göre. haboyle
 haboyle dünya işi boyle he.

yāni yaPılmayan ne yāni. he. şimdi esKiden funduK toplama meselá günlükçü
 alırsun toplarsın meselá. o zamanın günlüü iki buçuk lira iKi lira üç lira habıyle.
 bahçe belleme işi de günlüK iki lira yāne bir lira iki lira yāne hesaP eyle. meselá bi
 35 arKadaşım var ben üç liraya geleceum dedi. dedim yav herif iki liraya çalışır. ben
 geleyim de bēnmesen dedi kabul etme dedi. ula geldi nasi yaptı bilsen bahçeyi haman
 haman da belledi bi aferim de çektim oa. iki lira üç lira aldı yāni. iki lira fazla aldı. o
 zamanın günlüKler iki liraydi bir liraydi bin beş yüz lira. etin kilosu iki lira. yāni sīr
 eti iki lira bin beş yüz lira. burda köyde keser satardiler alırduk olardan oyle. eski
 40 işler boyledir. tabi eski işin işi başka bu zamanınKinin işi başka. zaman zaman ne
 oliy deşiy. her şey deşiy oyle. he her şey deşiy. he her şey deşiy. her şey deşiy. a
 biz meselá funduk toplayruk meselá haşimdi günlüK toplayler meselá başka bi yerde
 toplay geli dökeyler. şindi günlük meselá yüz lira yüz lira aliyler. o zaman iki lira bi
 buçuk oyle. zaman zaman deşiy yāni. her şey deşir zaman zaman. arabalar meselá
 45 zamanında habı yüz lira elli liraya alınırđi e şimdi. a sā yirmi bin lira bilmem ne
 yirmi milyar o da milyar. anladın mi. şimdi lira deil o zaman bin var_idi şimdi milyar
 var. bak o zaman bin var_idi.

bak ben habu oldüm yer var ya hā karşıda hā şey sarılmış bi yer var bi de hā
 uKarda yāne habu yer var ya tā hā aşasi deredir orāya kadar benimdır ānadın mi.
 50 bular efendime söyleyeyim boyle burda çalışırık ederuk çeluk çocuk. aşı uKarı
 benim zurriyetim aşı uKarı yirmi yirmi beş kişı var habile çeluk çocuk. e şimdi
 meselá yaşlanduk meselá. oyle oliy yāni. insan yaşlandukça başka başka oliy oyledur.

gençlun başka ben oni dūşüniyrum. gençlümde adam aKılli çalışırdım ben
 adam aKılli. funduk alTı alırdım bilmem ne edeğdim bellerdim bilmem vız gelirdi bā
 55 çalışma vız gelirdi. ama şimdi azcuk bi şey yaptum_mi haman yoruluyrum. gençlün

Kıymetini bilecesin. gençlün Kıymetini bilecesin. genç yaşın var senin yirmi yaşında yirmi var misin. yirmi alTı yaşında. sen dā genç sen da bibicuK. bibicuK sen bibicuK. ama zaman zaman zaman zaman ama genç kocadi bilmem nedir ölüm oraya gelmez hā oni da sā diyeyim. elim bakarsın ki efendime söyleyeyim yüz yaşındaki
60 adam ölmez on beş yaşındaki adam ölür. allahın emri.

benim ölüm var_idi bi teK. habu araba onun_idi. on üç sene oliy eleli. haburda habu mutfakta burda yeduk. torununi alı_gidcek çarşıya denizi gösterecek oa. ben de onlan beraber arabaya bindim gidëyrim. gittuk çarşıya o sinanō var hārda. sinanōn orda haman çarşıya giriş ordan dedi bā boba hayde sen de yüzersın dey bā denizde.
65 yok dedim oa. isimi yaşar. sen git göster gel dedim. o gitti orda denize habile girmesilen denizin kıyısına yāni oyle yüzme yizey. vurdu o kalP he vurdi Kaldi ölüm kuma. bārdi çöcuK bütün doktorlar zate hasteye yaKın orda yüzme şeyi var anadın mi. bārdi doktorlar geldi kurTaramadi. amin. habıyle dünya işi boyle.

gençlik işi evelden yaylaya giderduk şimdi gitmeyruK meselá. yayla bizim
70 beybayırıydi bilmem bilir misin orayı. beybayırı derler. beybayırı ismi oyle. bizim cāferli obasi bura cāferlidir. anadın. cāferli obasi oyle. şindi meselá var_idi orda iKi yüz elli Kişi gene evleri orda ya gidiş o gidiş. şindi gitmeyrim dā. anca var orda beş alTı kişi haşindik meselá gitmey Kimsa. ineK yoK bi şe yoK evelden ineK baKarduK. bizim var_idi üç täne dört täne inēmiz bakmayrıK. meselá habu mälle
75 burasi habırda ya bi Täne ya iKi Täne ineK var dā yoK. eskiden var_idi şindi yoK. şindi neden yok. e bu ayluK var ya. ayluK almasa millet birbirini vurma vurur onu sā diyeyim. yoK dōrusuni dëyrim. he. ayluK olmasa millet birbirini vurma vur. evelden tonyadan bi vurgun iki vurdun gelirdi. niye. darluKtan. darluKtan ederdi. birbirini sataşı vururdiler neyse artuk. ben biliyım her gün çarşıdaydım ben. bakayrım vuruldi
80 herif geliy. ānadın mi. bizim çarşıda jandarma gezerdi bi o karşıya bi beriye. şindi niye. şindi meselá tonyalılar çok efendi oldi haşindi haşindi. siliksalılar çok efendi oldi. gittın_mi adam akıllı o hoş beş. oyle. oyle ölüm. dünya işi boyle. dā ne anlatacām ölüm. he eskiden boyle. oıraşırđık.

e tabi. kötülük yapmayın derim meselá. Tabi anlaTırım Tabi. eyluk yapın
85 derim. her zaman eyluk. kötülue bakmayın. yalan Konuşmayın. boyle. yalan Konuşmak hiç eyi deildir. onun sonu yoktur. meselá sen baKkal. ben senden aliyırım bi şe. aldım da vermedim onu kaçtım sokak mokak o yana bu yana. e veri misin oa

dā. bi defa verisin oa. ben uşaklara haşindi benim torunlarım vardır ölüm var. trabzonda manifatura yapayler. orda ölüm derim herif dey sâ ki elli lira borç verdi
 90 onu. sen de vermedini biliysin. oni silersin dedim. yemin ettiri oa silersin oni. dā oa vermezsin. o geçti onun işi bitti. o kredisi kaçtı onun. benim haşurda baḥKalım var habile habile ben telefon edeyrim oa şuni yolla buni yolla. niye yollay. Parasını veriyrim. verecesin kardaşım. sen baKkalsın sâ da lâzım Para. verecesin parasını. vermezsen tabi olmaz. boyle.

95 he. meslēm manifaturaydı. devir yaptım da dēyrim ben sâ uşā habu arabanın o öldi dedim sâ anlattım sâ vaziyeti ya. bua devrettim. o da uşaklarına devretti. üç Tāne olar şimdi trabzonda manifatura yaparlar ama yarin gelişler perşembe tatillari vardır geli funduk döşeyecekler. gene pazar geldi mi gene gidecekler. boyle. disiplin oyle.

100 aldı de vermedi mi sil oni ordan dā verma o derim o Kadara. şimdi illa alacām Paray bilmem ne benim geliy habile haTırıma konuşurKen. bi arKadaş var bizim ispirō şeyde çarşıda manifaturacı. temel havız var temel havızun aşāsındadır. verdi birisine boyle şey bilmem doksan lira mı ne alacā var onda. cuma günü çıkıti. ben de dā oneden gidēyrim baktım ki takıldı birisine parai verecesin parai şimdi alacām dey
 105 oa. herif dey o Ki yok param dey oa benim. yok param dey. yok alacām dey. zorlay herifi çok. çok zorlay. dibinde zorladı zorladı dedi oa Ki yok sâ borcum dedi. ne yapacasın bā dedi yok sâ borcum. hiçbi şe edemedi oa. dedim o mustafa gel habile habırıya. ben sâ demedim mi Ki elli lira yüz lira neysa dediydım ki olara var isa yer etti oni sil oni ordan dā verma oa. en Karli sensın. Karlısın o Kadar. oyledır. şimdi çou
 110 sen bi şe çıkarma. vurma vurulmalan bi şe çıkarma. silersin oni bitti o Kadar.

olāym toruncūma. isimciūn nedir senin. has edeysin çok güzel gezeysin hem da. he he çok güzel. çok güzel. helbeT. helbeT. he. has eTTın helbeT de.

şimdi bi habu aşāda bi yaşli Kadın var. var var. habu dipte. bi yaşli Kadın var. oa da giTsen çok ĩdi. o habiyle oturma oturdu kaldı. en dipte. nazimedır ismi ānadın
 115 mı. he he nazime. nazimedır oa git. onun da Konuşunu al. o da güzel olur. peki aç misin yedireyim seni. ula yemeK var habırda yemeK çay. aç isen de bā. biz de her şey var. pekki hadi baKalım. çok sa_ol allah rāzi olsun allahım rāzi olsun. habırıya geldin çok dünyaları bā verdin. çok güzel.

he düunler meselâ efendime söyleyim Tabi çarşıya yaKın olan Tabi Tabanca
120 aTmaz da habıyle uzaK olan aTarlar maTarlar horan tePerler bilmem ne yaParlar.
horuni biliysin. he televizyonda tePeyler dâ. aynı bi horan kari kız erKeK hepsi bir.
hepsi bir. tePerler. düunu biTiriğler. efendime söyleyim para toplarlar meselâ
komşular geliğ para atar. elli lira yirmi lira yüz lira aTarsa aTar. dügunde baKarlar
para aşâ uKari on beş milyar yirmi milyar bi Para. o evlenene çok güzel oyle bi şeler
125 oliy. herkesin oliy boyle bi şeler. düun çâriysin herKese veriyler. habıyle. he. he.
şindi hâ aşâda yaşli Kadına da git.

Konuşan	: Havva Tan
Yaş	: 90
Derleme Yeri	: Caferli
Tahsili	: Okuryazar değil
Konu	: Geçmiş Zamandaki Geçim Şartları

VIII

havva. havva Tan. yaşıım e seksen sekiz yaşında oldum. tam haşımdı hesapladuK da oyle. çektuklerimi mi diyeceum sâ şimdi. çektuklarımı ānatayım. çektuklerimi. a geldum buriye geldum. habile geldiler bi kaç kişi aldiler beni Ta haşı karşıki cāmènin beriki tarafTa. ne bileceum nediş ne bileceum o da cāil bi delikanli
5 ama karısını attı var da bi uşā kızı. ama yaşı Tutmay. yaşı Tutmay. yaşı ufak babası koyun cobani edey oni yaşını yazdırmadı. ufak yazısız tutmay ufak yazdırdı oni. neysa geldim ben de kayıT olmayım. ben de on sekiz yaşında oldum ama benim tutay onun tutmay. a gittiler kakTi aldiler kaynımı. ufak kayni var_idi. a gitti beni şey hükümeta. artuk oni aldım diyerekten he aldım şeyi yok nüfus kâdı yok bi şe yoK.
10 nüfus kâdı yoK bi şe yok. alduK bunlan evlandım. aldım fotorafımızı çektiler orda kâit bi şe vasiet bi şe yoK. onlan evlenduk kayınımlan bile oni he koyun çobani.

alTu uşak bobası gitti askere. alTu uşak bobası gitti askere. o yaşı dā beyütmedi oni işte oyle. o yaşlan gitti askere. benum çektüm hallar benum çektüm hallari.

yer yer yōdi yer gittiler gurbeTlere habıraydı bi habıraydı. yer gitti. yer gitti
15 gittiler gurbetlere samsōnlara adamlari var_idi orda çalıştı. çalıştılar aldiler bi yer alduK derede. beyuk fundukluk üstüne kadar çıkay. finduKdur orası. neysa biz de şey gene üstunde orāya dōru gene bi yer var_idi padolōlları sattı oni alduK. aldiler işte her sene gideyley gurbeTe her sene gideyley gurbeTe. ben da işte bura bahçe sâde bahçe funduK munduK yok sora kestiler oni. edëyrim. çalışiyrim eKilecek kazılacak
20 bellenecek êli geliyrim êli geliyrim. sora döndi aldı orayı aldiler o aşāki yeri. şe yaptılar sökTi sökTi oni kendisi kendisi sökey beni de alı gidey sökmeye. bende burda iş edëyrim sabah namazi yapayım uşāımı yediriyrim uşāK da var demesi ayıp on Tāne on Tāne. soradan oldi oldi on Tāne uşāK. ben de yediriyrim edëyrim e

25 kavuşacām oa haman. edeyrim edeyrim da bi tava suli mama bırakıyım oraya ki emzir de et uşā. gideyrim oraya gideyrim da sāde oyle deil demesi ayıp söktüK ettüK. sİR Koyun tezē var. Koyun da saklāy kaynaTam. o tezē o tezeK de az deil Koca habu Kadara kalunlukTa dolay dolay dolay dolay yaprak dökeyler oyle hāle hep o yere taşıyruK. dā mülazimların orayı bilir misin tā aşada. he onların karşıKi tarafa. a gidi taşıyım oraya taşıtiyeler bā. taşıtiyeler durmayleğ.

30 neysa şey demesi ayıp TuvalēT kuyusu bu Kadara toprak dökeyler oa arada dökeyler arada dökeyler oliy sora dönecesin boşaltacasın oni oni taşıysın oraya taşıtiyeler sā oni oraya. bi Keren dolduk gideyruk kapatıyım āzını sepeti kapatıyım millete kokmasın. kapatıyım kapatıyım gideyrim. bi Keren gittim demesi ayıp habu uşak da oyle çok da oyle geniş çatli bi uşak boylu diyelim. oy uşak da karnımda beş ayluk uşak arKamda sepet doli bayır da orası habıyle. yuvarlandım oraya aşā alāyım bāyırım.

40 bi hallar çektuK bi hallar çektuK. orayı başā kadar söktük orayı başā kadar söktük orayı. sora döndü bu ökardaKi yeri de alduK ordan da orman_idi var_idi oraya dōri uyani orman şindi gene var oraya dōru ormancuK bi dönüm bi bucuK dönüm anca var. hep söktü o şey orman oyle kirez mirez bi şeler hep ēyi āc. hep söktü. ula sökma ula ēliysin canın çıktı sökma ben da ben da hayatım gitti beni da bırakmay ben da peşine. orayı da söktü ga funduk diktük orayı da dikti. çıktük artuK büyük yer sekiz dönümdür aşāsi yedi dönüm o aldūmuz yer da bi dönüm da kaynanamın payı hakkı var_imiş orda onlan sekiz dönüm.

45 şindi döndi şindi döndi habu aşāda uşām var habi diPte tanımazsın oni. o uşakla biraz birbirlerine kızdiler işte vardı verdiler mehkemiye hep yerleri verdiler mehkemiye orayı burayı. biz da meselā var Kızımız da var beş Tāne Kızımız var. hak da isteyler. orayı dedük artuk satar da satar da verirler haklarını başāa çaremız yok. o aşāki yeri. satı da e dā da meselā karşıler parselleniy ama dā da bi yer gelmedi. bi adam da aldı hā uyanki tarafını yolu da Kesti yolu da yok oraya yol. e baktiler ettiler ama daha satamadı oni uşak satamadı oni uşak. haşindi bular da kızdiler iKi senedir ne temizlue gittiler buldur yōdi funduk. ne fundua gittiler toplamaya da ne temizlediler ne bi şe ettiler. aldı KaKti. tabi orman_idi orası fidan bitti çort bitti bi şe bitti perayı perişan halda. şindi de dā satamadiler oni satamadı oni. satacak orayı da 55 kızlara verecek seksen şey yirmişer milyar istediler kızlara verecek bi de kahrımız

çok onlan. kızlara verecek yirmişer milyon beş kıza yüz milyon. e kendine da dey ki herif ben çarşıdan ev alacām evimlan bile bi parça da orda üç sıra fundū var_idi orda onlari yediler üç sıra. onlan evimi parasını alacām çıkacām. yer de satılmadı hale duriyruK bular da gitmey orāya çortluK perayi perişanluk funduk da var_imiş orda
60 ama nolacak bileyrim. habile bi hallar geçirduK. bu güne kadara çok hallar geçirdum.

canım da çıkmadı. işte şeker hastası. habı bacām damar tikanması oldu şuşu geriliy. gittim doKTorlara trabzona gittim. kapkarara oldu bacak habule simsiyah oldu gittuk alda gittler beni bu doktor burda kesilecek dedi bacā gitti dediler. vollā habile simsiyah oldu. e yīneler bi şe vurdi allahtan bi lokma renk geldi oa. şey etti
65 işTe yīne verdi bā yīne verdi bā orda o tepe boztepede hastāne verdi bā gelduk bi sene kullandım o īneleri. gitme gitmey gitme gitmez senden bu yīneleri vurulacasın dedi ēlinceye kadara şey de vuruliyrim ilisilin de vuruliyrim şeker hastansıyım iKi de ilisilin iKi de o. e da dayanacak yer kalmadı buralarımda hiç. karariy bularım karariy bularım karariy. buduan vuriysın karariy bu da āriy bua vuramayrım vurduramayrım.
70 şindi dedi bā. hā gittim oa gittim oa dā dayanacak hal yok. dedim oa doħtor bey dedim olsun yolun için taniy da beni bi kaç kere da gittim. dedim bā bak ēlecēsem dedim bunlan sen ēyi olmiycasın yenge ēyi olamiycasın sen bunlan ēyi olamiycasın dedim verma bā habı yīneyi ēlecesem ēlecesın de bā dedim. hap ver bā hap ver bā da yīne verme bā iki Tāne yīne vuriyrim zorlan dayanamaysın zora ama zorlan
75 vuruliyısın vurulamıycām oni. dedim yok kardaşum uşacūm dedim yok dedim doktor bey bā hap var_ısa hap ver yoksa ölecēsem ölecesın de bā verdi bā işte şindi bi senedir o hapi kullanıyrim damar hapi. eney şüşey arada bi ilaç yapı süreyrim o. Ta parmaklardan uKari yangun tutuşiy işTe hala ūraşıyrim. he he. amin amin.

ne yapacasın çekmek oyle çektum aşadan ukarı oyle çektum işte. gün
80 görmedim oyle çektık. ev yaptuk. habunu habı iki kat evdur iki habı iki kat evdur habı. hāni inan gece aşā yatmazduk. demesi ayıp sen benim uşacūm aşā yatmazduK deniz Kıyısından arKamızda yol yok. bu yol bi kızım var haburda harundadur habı uyanda iki uşak onun yanında o Kız oldū sene ya araba yoli vuruldi burdan. arKamızda taşırduk arKamızda taşurduk da yaptuk habı evi. hep arKamızda gece
85 sabā kadar aşā yatmazduk iki sefer ederdük deniz Kıyısına he. oyle çok çektım çok çektum benim çekmem gibi çekse ēlirdi başkası gene ben ēlmedim gene duriyrim habıyle ne bileyim. oy oy oy çok hal çektum çok hal çektum habile bi hal.

ānatırdım ama unuttum olari. çok hain anlatıdım derdi ki bi Tāne var istanbulda
 otuz beş yaşını da geçti nene ānat nene nene. çok da bilirdim ama unuttum olari. vollā
 90 oldi ben de unutkanlık. çok derdim onlara çok o uşā. sora giderdim gene derdi Kocca
 uşak nene bile yatalım da mesal anat bā.

ne yapacasın. hā kari eve mi gitti. he he gitti ben de giderim.

eskiden düünler şeydi. eskiden düünler bi çömberler var_idi çayır çömberleri da
 işte geydiridiler oa orda atardiler burdan aşā köylerde oyle salonlarda boyle duvaKli
 95 telli duvaKli gelünluk melünluk o bicimde deil ya hāle gelin işte. oyle olurdi gelinler.
 he gelinler oyle olurdi. yoK oyle bi şe yoK yoK oyle bi şe bilmeduK oyle bi şe
 bilmeduK ben yalan Konuşamam. habile ne geldiyse başıma ānattım oni sā. yoK yoK
 oyle bi şe bilmedım yoK yoK. oyle bi şe ben ne bileyim oyle bi gelin işte oldi gelin.
 ya işte çalgı da işTe bi kemence çalar calmaz alisalar hariya alıdiler.

100 bizim habırda habi al Tarafki keleşin kızı şiye kumandıriya verduk oni. uşak
 çarşıda ev aldı sattiler ordaki yerlerini uşak bobası bi uşā aldı ev bi de Kendine aldı.
 TaPu etti uşān üstüne. istediler kızı istediler kızı vermedi bobası ben vermem dedi
 komandıradandır ben vermem dedi. e uşān evi var. uşak aşık oldi bu kıza. oKurken
 ufacuken orta mektepTe. çare yoK çare yoK işte aldı oni. aldı haşindi oldi bi uşacū
 105 kıcazi oldi ondan haşindi yeni oldi e ēyi.

evel oyle deil_idi o oyle deil_idi. oni dēyrim. bakti istediler kurtaramaduk
 dediler ki kina düuni yaPalim dediler o taraftan. yaPtuk aKlun durur aKlun durur
 aKlun durur. habu hau yoldan haşirdan aşā hep seyredey millet sīmadi sīmadi. boyle
 bu evin üstü de o zaman açīdi kapanmış ora da doli. şey aTa aTa aTa aTa aTa aTa
 110 orTaluK yıKıldı. silah attiler e sora da gene düün ettiler oa salonda işTe. sora sora
 arttı orTaluK gitti. şindi oyle.

ya habu uKarda bilmem tanır mısın oni. o da bizim eKrabamız_idi sora hā
 memet var orda ahmet var orda. olar da eKrabamızdır kaynata tarafından olardan.
 kaynaTa tarafından bi ekrabamız. o uşaklar da iKisi de ēldi aralari üç ay. ekraba olu
 115 da birbirine ekraba. ne diyecēdum unuttum oni. düün hā uşān yaşamadı bobası uşān
 hāu aşākinin ahmeTin. alTı senede üç tāne uşā oldi. iki erkeilen bi kızı oldi. alti sene
 yaşadı onlan ēldi bobalari. o uşak da işte alan dolan oldi çalışıdi gitti trabzona
 trabzona gitti. giderken trabzona a gideyler oni hā büyük hastāne yapıldi ya. bi şe
 deyler orāya irakTa. yok yok fakülte deildir o başka büyük hastāne yaptiler orda. yok

120 yok nemune deil. ne deyler oraya çok büyük hastanedir. bizim kız gitti oraya da yatti
 ameliyat oldu ben gittim oraya haman. bi şe hastanesiydi de unuttum oni. neysa
 kavuşmadi oa. giderken alan dolan oldu. o da komşi uşā aldı oni da ali gidey oni
 gideyler bile doktora. karisi demiş ki ahmet demiş geleyim senlen demiş geleyim
 125 demiş ben da. yok demiş uşakları bırakma üç de ufak uşacukları var. yoK demiş sen
 uşakları bırakma annem uyuy demiş yatti demiş yatsılarda. bırakma demiş. kalktı
 ordan gitti acabata yanaşmışler giderken hastāneye alan dolan olmuş. demiş ben
 ėliyorum mustafa demiş. ben ėliyorum demiş. ordan saptiler oriye. saptiler oriye işte alan
 dolan çıktı canı orda aldı döndiler oni. beriki de oyle oldu ebür uşak da oyle ėldi geçti
 gitti he.

130 he oni derdim oni dīcēdum unuttum oni. o ėldi kız da nişanlı onun kızı da
 nişanlı tonyāya nişanlı. kızı da çalışiy fabrikada da istediler uşakla birbirini işte
 verdiler oni oraya. işte nişanladiler oni bi şeler nişanlıydi kaKTi öldi babası e şeyi
 aldı istediler alalım oni kaKTi işte ettiler bi düün oa. o kada büyük düün olmuş.
 buradan da gittiler oraya arabalan bile. o kada büyük düün oldu orda. yüz milyara
 135 yakın altın maltın karT marT başına aTıldı. buradakiler on iki on dört para işte altında
 atıly bi kaç tāne adamın var_ısa meselā orda o kada atmışler oa ki.

he ėldi geçti gittiler işte o uşān uşacukları ayrıldı ev yaPtı dedi yaPalım derdi
 kari geçelim oraya derdi. hep yaPtı da kaldı bi kaç yeri kalmış neydi bilmeyrim de
 ėldi geçti gitti. habu koezliden bi adam verdi parasını da yedi milyar mi ne. geldi de
 140 çatı da attı üstüne su sızarmış alTına da. çatı da attı o da kalktı oni. taşları kalktı da
 çatı kat yaptı üstüne. yaptı oni ayrıldı haşindi ayrıldı ne oliy bi tānesi üç yaşında
 ėbirisi beş yaşında e erkekcü daha ayaklıcuk işte ne olacak he he. o da oyle ėldi o da
 oyle ėldi. kayını var trabzonda onunkicukler işte okiy üç tāne ōli onun var. işte o da
 el tutay haşindi gelecekler fundukları var. yerleri de allaktan pay ettiler hepisinin payı
 145 böyle. işte toplardiler ayılı bayılı yardım edecekler ya birbirilerine ne bileyim. ama o
 geline gelir koezliden yardım ederler oa. he zahmet oyle.

yok yok benim bildüklerimi ānattım sā hallarımızı başka bilmeyrim. he he
 hıdırilez var_idi bakarduk oni. e bi şe yapmazduk ėri olur meselā doar uşak da sakat
 olur bi şe yapar kollarduk işte yapmazduk bi kabak ocā kordun bua gitsin erileri habi
 150 bi hallar. he he toumu ekerduk ne eruluk sakatlık var_üsa bua gitsin korduk oni.

sakat da olurdi hā devekler onda sakat da olurdi hā devek onda. şindi yapmay şindi hiçbi yere bilméyırım. he başka ne yapacam he.

155 kalandara he çentiye yapardiler. çentiye yapardiler korduk öteberi çentiyelerine. şindi vazgeçtiler. çantalarına he he çanta atardiler ordan içeri korduk oa funduk mandalina oteberi çekerdi çekerdi kaçardiler he görünmezdiler he o da var_idi. başka.

160 haburda da bi yaşli kari var hā uyanda. habu evin uyanda uyanda. haman gittin_mi dönersın orāya gidersen he he. hasan sade bu tarafTa kaldı. hasan sade uKarda kaldı. cāmènin alTında uyanki cāmèye gittin_mi dönesin arguri uyanki tarafa mezarlūn hardan dōri he. he he orāya mi gidecesin. e git ūrarsan ūra. fatma ne deyi sā.

bulari biri mi yaz dey sā. he.

165 çektuklarımı. araba yok. bi şe yok. hālecuk işte. şey yok sifde de habı aralarda radyo teyp bunların babasi aldı. kimseda yok kimseda. samsuna gittuk burdan gezmiye onlan ekraımız var orda. bi televizyon aldiler olmadı çalıştıramadiler onu pır pır pır pır pır pır. yōdi bi şe yōdi soradan geldi meydana. o zamanın hükmünde seksen sekiz yaşında oldum. e biliyrim olari ben. bildūmuz şey bular işte.

170 şey yok oyle bi şe yok ne dācesın işTe bi şe bulu deyi kodariysın yerleşıysın oyle zaman geçiriysın işte ama şimdi yok. unuttuk dēyrim sā unutKanluK oldi ben de bilirdim çok eski şeyler.

Konuşan : Cemile Uzuntürk
Yaş : 88
Derleme Yeri : Deregözü
Tahsili : Okuryazar değil
Konu : Eski Yaşam ve Lisan Üzerine

IX

neler mi yaPardım neler mi yaşardım. şindi yük taşurduk kara yemiş taşur sİR bakarduk. gariplümüz çoudi. şindi gelduk bu güne her şey var yemiye yemiye vaktımız yok. mİdemiz dā kaldırmay. ülfet daİldi geçti gitti kaldum habu kabandan alTında. yetim KızıyuK.

5 öune işlerimiz çoudi. aha habu çaylari evel biz o günlerde atmiş sene oldi ben bu çayi diKeli şindi kesemeyrim kesi millet aliy anladın mı. evel oyle çay diKerduk. tarla yaParduk. inek bakarduk. inek bakarduk ama nasi haşindi bakayrim ölüm bakayrim ki herkes hazir çayir arabalarını görünce içim ālay. e hā zamanda biz de olsa biz de alurduk. biz oları hep ormandan aha habu karayemiş var ya aha şu
10 karayemiş. hāndan evel ormanlarda gece ormanlarda gece üç saat dört saat kalarak katar gider eder gelurduk. üç saat dört saat sabā kalarak istif ederduk. elli atmuş tāne odun olsa. olsa habiyle araba yolları patika yollarına ařā giderduk uřām. hale yaşaduk hale ėmir geçurduk. ne yapalım o gün oyle getiridi bu gün böyle getiriy.

bunu niye yazeyler uřām. niye yazeyler oni dēyrim. he. oyle mi geliyrim
15 gidēyrim geliyruk gideyruk he. e tabi köyün konuşu başka şehirlerin konuşu başka anlayırım uřām. kendi uşaklarım hep gölcükte duriy. gidēyrim gölcüe ānayım ānayım onların konuşundan ānayım. gölcüe gittim bi senesi de habu pendardan bi kari vardi dedi ki. pendardan. habu karşiKi köy. he pendar karşiKi köy. derdi ki yav ben dedi kaç sene oldi buriye geldİM de geliyorum gidēyrim diyemeyrim dedi. o kari
20 oyle dedi.

işte böyle uřām bizim bizim de nisanımız böyle ni yapalım memleKetimiz oyle nisanımız oyle. her yerin nisanı ayrı ayıdır ölüm. biz şindiden sonra lisan mi ėrenecek. he he. güzelluk güzelluk. şindiki güzelluk.

şimdi bakayrum orTalua bakayrım millete ki icim icim ālayrım. biz
25 gençlumuzde ahlān vahlan geçurduk. yoksuzluklan geçurduk. garipluklen geçurduk.
beyim de ēleli oldi rahmetli olali oldu kaç beş sene. amin amin. kaç sene yatak
hastasıydi. beş ne durdi rahmetli olali tam on sene oldi. ey gidi ōlum ne acilara
yōruldi ama ni yaPalım allah boyle emretti. habırıya gelirdi pazartesi gŵnŵ araba da
habırıya on tāne poşet endiridi. on sene oldi ben bu boaza dā poşet beklemedim. oyle
30 uşām allah oyle emretti ni yaPalım.

baKarsın geçer doğtor bi demen bana bi şen var mi. hePimizden. hePimizden
ōlum. ben yavaşcuK yavaşcuK giderim. yoK yoK ben yavaşvuK yavaşcuK giderim.
çok sa_ol emrin uzun olsun emrin uzun olsun. bizim lisanımız ayri şehirlerin lisani
ayri her memleket tonyaya git lisani ayri caferliye git lisani ayri bura deregŵzŵ buriye
35 gel lisani ayri. her yerin lisani ayri ayridır uşām. aşadan uKarı oyle dŵduk oyle
beyŵduk oyle geçirduK. he oyle ni yapalum. sen şindi lisan ōrenmek ŵçŵn mi şı
yaPaysın. e hep ayri ayri. herkesin lisani ayri ayridı ōlum.

Konuşan : **Fatma Hurmacı**
Yaş : **79**
Derleme Yeri : **Deregözü**
Tahsili : **Okuryazar değil**
Konu : **Geçirmiş Olduğu Rahatsızlık**

X

uy cay cay da habı Kadara Külfetlen ben hep günlüklerlen baktım beyüttüm cümle âlem biliy günlüklere giderdim. řindicek de ameliyaT oldum řeyden boazlardan sesim kesildi. řindi habıylecene işte uřacūmlan duruyrum he. geluncūm vardır gelinımın da dört Tāne uřā var. okula gıdey üç Tānesi bi Tānecū de işTe.

5 edey konuşamayrım aliy beni yūrekten. veriy he řey yapayrım. gittim doktora ameliyaT dedi bā. ameliyaT olsam ondan sora ameliyaT dedi bā. ameliyaT olsam geldim burāya burada sesim kesilmedi. bekleyrım kesilmedi. ondan sora kesildi sesim. gittim trabzonda ameliyaT oldum. gittim oa dedi ki dedi ki he dedi oa bu ki kızımđıř bu boyle boyle kesildi annemin sesi dedi. konuştudi beni dedi ki hortum
10 attiler baozıma dedi ki şey et dedi ses damarlarının bi tānesine dokanduk dedi bizde kabāt dedi. ses damarlarının bi tānesine dokunduk dedi. şindi o kadara dā şey yapmayrım ama çok boaliyrım bi yere çāramayrım biri çāarsa bā edemeyrım hāna çok boaliyrım. he yordi beni çok yordi beni.

he kaç seneler oldi kaç seneler oldi kaç seneler oldi. habı gelinımın kocasi
15 ufacudi o êlende neler çektim neler çektim trabezonzlarda bi uřacūm da hastanede êldi. üç tāne uřām var geride erkek alTı Tāne de kızım vardır ikisi gölcükte ikisi düzcede bi tānesi de burda bi tānesi de benlen işte çok zāmetler çektim çok yoksuzluklar çektuk. o kadara yoksuzluklar çektuk. şindi ekmēmız var birazcuk yeyruk çecuk çalışiy. yiyemeyrım istām yok istām yok bi yandan hem da midem āriy
20 mide ilaci verdi bā doktor. doktorlar da bıkti benden uřām doktorlar da bıkti. gidi gele gidi gele gidi gele. onların görevi ama gidēyrım orāya filim çekeyler kanımdan aliyler deyler bā anne sen benden ēyisin. ama benim emsallarım kütrüm oldiler öldiler kimi hastaluktan kimi şurdan. dey bā akşam ölüm ki ařādaki gölcük düzcede

gölcükTe bi kari dediler ki kimdir dedim ki saitin karisidir dedim biz oyle deruK. dey
25 de şey de hā kari ne kadara yaşadiydi aha annen de yaşay. dedim elimimi mi aray.
yok dedi anne dedi isTer mi.

ne yapacasın ölüm ne dersin ne yaparsın. habı evi yeni yaptım hā geluncü
yaptım rahmetli elenden sora çok işler yaptım. allāmin adına çok şükürler hamdolsun
bu kadarlua. geluncümüz da eyidir hāle dēyrim allah benim gibin benim geluncüm
30 gibin versın benim arkadaşlarıma. he hāle dēyrim işte baKalım ne olur. çok çektum
çok açluklar çektum çıplakluk da çektim. şimducek eyyuK habıyle sürünü gideyruK
şükr_olsun allā. üç tāne uşām evde en büyük uşām orda. şinceK uşaklarım başardi
dünyayi. habıyle sürüniyruk. baKalım gün dōmaden neler dōar.

ne hıdırellez hatırlayırım ama kalmayler aklımda. işte ormana giderduK kara
35 yemiş ederduK bālamazduK oları ki uşaklar melez olur diye. sirlar da mudara bi şe
olur diye habıyle derdi eskiler.

gelinim habıdır çok eyi çok hastır. komandıradan alduk oni komandıradan çok
eyüdur kardaşları da eyidir anasi babasi da eydir. allah dā eyi etsin. ni yapalum bunu
kaçurduk baktım işlettım oni dúunlerde işTe uşak gördi konuşti abılası yaptı oni
40 buriye ama vermey büyükler. soradan kaçurduk oni. çok eyi. gittuk oriye boyle hep
gülerluKle çıktiler yüzümüze vollā billā. hep gülerlukle çıktiler yüzümüze çok güzel
karşiladiler bizi.

haşimdi çay zamanıdır ya. anan baban var. dayman şüKur. şindi habilecüm işTe
ūraşıyırım.

Konuşan : Ayşe Saydaş
Yaş : 67
Derleme Yeri : Deregözü
Tahsili : Okuryazar değil
Konu :Ağız, Geçmiş Zamanın Yoksulluğu, Düğün /
Cenaze Adetleri, Hıdırellez

XI

yoK oKuma yazma yoK uşam. vermediler bizi oKula. burda oKul yödi. sora beyüduk. buranın işi ar_idi. belleme var_idi. ineklerimiz var_idi. koyunumuz var_idi. bobam bua sebeP vermedi bizi çalıştırmak için bizi. sora da gittuk kociya ėrenemeduk. oKul yödi die olduk celük cecük sābi gittuk burdan işTe düzcelere.

5 işe buralarda belleme kazima ormanlarda çalışma oyle iş sayisi boyle bi şe yödi. şindi her yerde bi iş sayisi var. her yere kaşiler gideyleş gireyleş çalışiyler ama bizim yaş gidenden sora nere giri çalışacak bu yaştan sora. burda iş sayisi olmayınca adam bizi burdan aldı a giti bizi düzciye. dedi ki biz burda adam olamaduk gider çalışır iki üç ay bi sene gurbeTlerde. gelişdi yerduk ierduk oni el ele baş başa bi şe 10 yok. bi misir etmēu bir kazan lāna yemēu çorba işe oyle bi şeler anan biliş. eder yerduk ama o gün_üdü günümüz. bi yerimiz ārmazdi. gariplümüz ödi. fakırlümüz öudi. ayir yatacuklarında yatarduk ama şindi yedümüz ėyi giydümüz ėyi ama hastaluK da bizde.

ayni bura gibin konuşiyırım. oraninkini ėrenemedim konuşamadum. cecüklerim 15 hep ėrendi konişiylere ben konuşamayırım. yirimi seneden fazla he oradayım. he anam burda rātsızdır da anama geldim işe anamı bakayırım ben de uşaklar çay keseyler. habuyla işe uşam oraşi duriyirim. burda gene buranın meyvasını yeme çok ėyi. bizim oralar işe ėyi deil ama bi keren burda sattuk çıktuk gittuk. gene burāya dönü gelsen nasi gelecesun. ekraba çok ama her biri kabul eder mi seni. aha haşindi habulari 20 soymasam haburāya yardım etmesem inekleri yedirmesam yediriler mi beni yedirmezler. otururum bi keren sofriya bi keren dā otursam yüzüm kızarır sofraya otursam. oyle deil mi.

eskiden burdan bi kızı isterdiler kaçardiler uşān tarafına uşak kaçardi kızın tarafına yoK. şindi selamın eleyküm aleyküm selam alı kız uşā gidey. her şeyini göriy
 25 geliy ben oni alacām dey ellerinde telefon. ölüm bu Telefonlar kızlarımızı uşaklarımızı gelinlerimizi hep yoldan çıkardi çōuni bular meydana çıkardi. öüne boyle bi şeler hiç yōdi. şindi sen benim evladımsın ben senin karina sen benimkine o onunkine oyle gidey. dünya geldi geçti dünya allah muhafaza etsın bizi cenabı allah. oyle işte ölüm ne bileyim.

30 işte eskiden çok fakurluk var_idi. açlūmuz var_idi. eskiden çok bit var_idi bizde bit. belki anan var bilmez ama annen boban annen bilirler. evel çok gariplūmuz var_idi. evel zeyTini nerde bulacāduK. bōda ekmēni nerde bulacāduK. bi senesi geldim burda bizim gelinin bi buzā var beş yüz milyonluk eTmek etti. nerde çarşıye giderdi iki hafta bi gün a gelirdi bi eTmecuk. haboyle haboyle dilimcukler var_idi.
 35 eTmek için āladumi biliyım. çok garuplūmuz var_idi. allāma binlerlen şükürler olsun şindi çok eyyuk ama hayat gitti.

he çok garuplūmuz var_idi ölüm. eskiden bak ben diyeyim sā bak bi turşi bi lāna yemē bi bakla kavuruduk oları da kartoplarını da soymazduk. boyle dōrarduk onlari incecek incecek. kabuklarını korduk oriye. habu kadara bi ceviz yacāzu
 40 atarduk oriye. kavuru alı beri bi sān da ayran yōurt nerde yer giderduK işimize ama boyle çelik gibin_iduk. şindiK ne oldi şindiKi gelinler elektrukle sipiriyler evi. fırınli aygazlan pişiriyler etmēi yemēi. sade biz ifliye ifliye ifliye kazanın altına küller çıkar karardi kenarlara. elektirikli süpurgelen süpüriyler dēyrim onlara deyler bā ki anne sen hale hā eski kafayi saklaysın. şindiki durum nerde oüneKi durumlar nerde. doktor
 45 bilmezduk. hoca bilmezduk ölüm.

ben doktora gittim bi ölüm var a_gittim oni doktora. dediler bā ki yelleniy mi çocūn sordi bā. bilmezduk oyle bi şe Ki. ben de dedim ki yelleniy ben da zanederdim ki çecūn nasi çēzersin beşikte de evli mısın sen çecū çēzersin beşikTe de boyle gernleşir boyle beşikte çecuk ben da zanettim oa dey oni. alduK neyse vurduk oni
 50 yola. emicam var geliyruK emicam aldı oni kucāna. ayşe dedi uşak nasıl yelleniy dedi bā emicam. dedim e emica habiyle yelli dedim dā habiyle gernleşir dedim oyle deil dedi beni rezil ettin dedi. niye emica dedim oa. dedi ki gavaraya dedi yellenme dey olar dedi. geldim burda dedim oni arKadaşlarıma beni güle güle güle güle. oyle ya her şeyi bilecesın anladın mi.

55 şimdük allahama şükrolsun evimiz var her şeyimiz vardır ama habu mübarē biz yerKen buni bilekiyi süpürü bilekinin altuna üstüne taş korduk. habuni biz yerken çelik gibinuduk. şindük haburdan hāriya çıkarkene kesiliy nefesim ölüm. işte boyle ni yapalım dünya işi yavrim dünya işi ölüm.

60 şindi bunu sen oriye verecesın orda ne şî yapacaklar buni. allah z̄in açuklū versin s̄a ölüm. helbet helbet.

bak benim bi damadım vardır iKi senedir kıza demiş ben dedi annemin konuşūni ānamayrım annemin dilinden ānamayrım ben dermiş. şindi dēyrim enişte ānay mısın dilimden dēyrim oa dey anne şindi ānayrım dey. o zaman ānamazdım şindi ānayrım dey. he şindi alişti bā. şindi oyle ölüm ne yapacasın.

65 şindi çay çıktı. bulgur çıktı. burda bellerduk habu mubarē taşirduk sırtımıza. düzcede bellemeyruk orda hep traktör sürey. eKeyruk bi çaba yapayruk onun da çōni tiraktör yapay gene boyle. ama her yerin farki başka ölüm. her yerin durumi yeri başka ölüm. var var tarlamız var. zaten bizim bi dönüm yedi yüz elli metre kare yerimiz vardır orda. ondan soracūma üstunde iKi t̄ane ev var bi ar var başka bi 70 şemiz yok işte o bize yetey. çeluk çecuk çalişiy işte. ben da işte adam ēldi onun emeklulū bā kaldı işte. oyle allah rahmet etsin seninkiler de. oyle işte geçinup gideyruk işte. geçini gideyruk çeluk çocuk işte ni yapacasın. etmek yok şindi etmek parasi yavrim oyle mi yapalım.

75 ah eskiden düunlerimiz e düunlerimiz çok ēyi eskiden. eskiden çeyiz asarduk bahçelere dōri çeyiz asarduk. davul geliṛdi vuridi. kariler içerde horon ederdı erkekler dışarda. bi erkek geli içeri girse köyümüzün beyūū muhtar geli vura vura çıkarıdı oni dışari. ben size hārda davul aldım siz orda niye etmeysınız karıların içine gireysınız diye vura vura ali giderdi. şindi kari erkek aşāda ukarda hep aliyler aşā. deil evel çok ēyidi şindi ne bileyim uşām. şindiki şey başka günler başka.

80 ben davullan gittim. çeyiz astım tey haşı karşidan tē habırıya serenderin arkasına kadar ceyizim var_idi astım. davul vurdi gittuK işte oyle. ne yapalım ölüm her şey görenek işte şey. ama şindük o yok. şindük hep dışarlarda bilmem nelerde edeyler geliyler gideyler. bi şeler çıkardiler meydana kemence işTe oyle. bizim aşā düzcede oyle. hā bi kız verecesın haman gideyler tuteyler bi düun salonu üç milyar 85 dört milyar. he orda bi yer var orayı tutayler işte orda bi yer var orayı tuteyler. ebir

yerler pahali deyler bilmeyrim artuk. orda tuteyler toplani gideyler kari erKeK işte. al aşā vur bizi bobam görmesın bizi oyle işte.

he he evet. gelin geldi dā geldi atlan evel atlara binerduk. geldi gelin habu kapunun öüne endirdi seni. oriye çömlek koşdiler ānadın mi oriye gelin çömlē kırardi
 90 at vurudi ayayla kırardi oni. sora inek veridiler sā. kazan veridiler sā. içine sāanlar bi şeler kordiler veridiler sā işte. e inek vermeseler sā davulci vurudi vurudi vurudi çıkardi büyük işte ben felan inē oa verdim. şinduk oyle bi şe yok. şinduk gideysın bi nikah kıyayler o işTe. bilmem bi şekerlen çay Paketini veriylar sā işte. burda bilmeyrim şindi aşāda oyle. veriylar sā işte. eski şeyler yok yavrim eski şeyler hep
 95 kaktiler. eski şeyler hep kakti gittiler.

bizim burda rüzgar eserse rüzgar eserse gelin kaynanalan duramaz derler. gelinin çeyzini astın ya. bizim burda çeyiz asardiler. çeyzi astın rüzgar rüzgar rüzgar ederse. benim rüzgarım çōudi. habırda bi emicam var_idi. demiş ki duramiycak onlan gelini bak ne kadara rüzgar esti demiş. ama allah rahmet etsin hiç fenalık etmedi bā
 100 ēyi durduk onilen geçinduk onilen beraber. işte oyle dal kırma da var_idi ama ben dal kırmadım yalan konuşamam. evel çarşaf geydiridiler sā çarşafi giyer giderdın. sora şı yapardın eskiden çarşıya gider bez alurduk. alış gelurduk. haşı köreşanda bi kari var_idi o dikerdi çamaşışlari. orda bi kari var_idi o dikerdi çamaşışlari a giderduk o dikerdi gelin çamaşışlarımızı veridi bize. şindik her şey hazır git çarşıya al gel gey
 105 gelin eyle. he her şey hazır şindi yavrim.

direk dikerduk. bi direk haburāya dikerduk bi direk hāriya bi direk hāriya ipler balarduk oa. o zaman bu şey yōudi şeyler var ya aski şeyleri mandallar olar yōudiler. yinelerlen beraber dikerdiler olari birbirine asarduk. davul gelişdi vurudi vurudi vurudi vurudi iki tāne sefer üç tāne dōrt tāne sefer arKanda sen toplardın sePetlere
 110 kordun. o toplar kordi sepetlere alı gelirdın işte. bütün çeyizleri bütün çeyizleri he evden ne a_gidecēsen uşak tarafından da. iki sanduk üç sanduk işte. işlemeler işlerduk. gömlekler ederduk havlilar işte çemberler işte. ama bizim çemberlerimiz boyle deil_idiler hep boncuk çemberiydiler. eskiden boncuk oye çemberler var_idi olardan. işlemeler ederduk işte oları asar giderduk. ketan avroş ketanlar bobanen bilir
 115 avroş ketanlar vari_di işte onlardan asar giderduk. elli yaprak yüz yaprak var_idi işte olardan asar giderduk. eski zamanlar farkli şindiki zamanlar farkli ölüm.

şimdi kimse kimsenin elini almay. geçen bi şe açtuk gelinle de habırda bi komşumuz var bizim bular kalabalūdiler. ben de gidince buriye çairdiler beni gittim burda herkesin elini eptim. şimdi el epme de yok el epme de yok şimdi. yanından geçey selamın aleyküm dey sâ geçey. eskiden birinin elini almasan elimi almadı der redderdiler seni. şimdi o da kakti burdan o da kakti. evel yemek ederdiler çāiridiler bizi gelunlue. boba çāiridi komşi emica hala biz olara hep çamaşır a_giderduk onlara şimdi nerde şinduk yok. şimdi kimse kimseye ne bi şe veriy ne bi şe a_gidey. he herkes kendi halinde kendi etmeinde kendi şeyinin peşinde. şimdi kahvelerden 120 çıkmayler eskiden erkeklerimiz hep çalışiler kahve nedir bilmezidiler çalışmada. şimdi herkes kahveden çıkmay kadıncāzlar çalışiy. çay keserler işte kimi gidey kimi gitmey işte oyle ne yapacasın yavrim. çalışmamış olmay etmemiş olmaz. aha sen deysin ben etmēm için gezeysin etmeinin peşine gezeysin ölüm allah zīn versin sâ cenabı allahım. oku etmain al eline.

130 bak ben benim çecüklerime hep deyrım ölüm etmayım oKuyun. oKuTTuK olari oKumadiler kimi oKudi kimi oKumadi. şimdi sıva yapayler sıva. déyrim olara göriy misınız ölüm etmayın bi işe girin sigortanız olsun. bobalarının sigortasi yoidi. elli bir günü var_idi bobolarının. elli bir günü var_idi. o arada bi yasa çıktı o yasa bā çok yardım eTti. üç milyar beş yüz milyon para yatıdım oldum.

135 biri haçan geli derdi o ki memet abi sigortan var mi. haman benim gözlerimin içine bakardi ki bakalım kari ne diycek diye. ben hiç seslemezdim. zamanla oa da aynı derdim. etme herif bırak bu sıva işlerini bırak bu fayens işlerini herkesin sigortasi var olsun sigortan derdim oa. Konuşma Konuşma derdi bā. sora gene allah rahmet etsın gene köku ondadır gene o gene haini çalışi bırakmiyaydi bā nerden 140 alacādım. kime diyecesın haşimdi ver bā da gideyim trabzona. aha elli milyon verdım geldım. kime diyecesın sen ver bā elli milyon da gideyim ben trabzona anama gideyim diye. herkes külfet sâbi kim verir sâ. verse bi tãnesi bā ěbiri dıcek ki nenēn gitti gezmeye de sen verdin oa elli milyon yüz milyon da oyle deil mi. oyle yavrim.

145 işte allah kimseye mühteç etmesın cenabı allah. ama gene de edey evel gene de edey gene de cenabı allah bakay seni. haşindi aşāda bi kadıncāz var bizim gidi görsan oni boyle oturi ālarsın oni hiç aklından çıkmaz oyle hasta yatiy. hiç ne konuşiy ne dili döney. yattū yeri de görsan biraz ne ben diyeyim de ne sen işit kulān sār. ělecek olan odur cenabı allah oa yazdi ělimi de ělmey. anam dey bā bi keren ki genç ölecesın

genç dey. ben de dëyrim oa ki genç êlecesın senden sora uşān êldi kocan êldi sen hale
 150 dā yaşaysın ezrail gelecek de Tānen tikenecek de êlecesın. Tānen tikenmemiş êlme
 olur mi olmaz. deyin işte oyle ölüm ne yapalım.

sen nerde otiriysin nerelisin sen. marnadan he. èyi èyi. olsun çalişsin uşām
 çalışmak ayıp deildir çalışmak eyip deildir. çalışmak èyidir herkes çalışiy. aynı aynı
 herkesın bi şeyi var.

155 cenāzeler hep eskiden bizim cenāzelerımız uşām burda hep bāırma ālama
 ālamasan gülerdiler seni. derdiler ki aha êldi bobasi annesi ālamadi deyin. gene hale
 dā burda boyle. kıcāzların üstüne kalkarlar bakalım ālicaklar mi bakayım ne yapayler
 diyen. ama düzcede ālama yok. biz āladuk orda hep gülerdiler bizi. orda ālama yok.
 burda var. burda ālamasan güleyler seni işte. her yerin şeyi başka başka işte. ama
 160 oüne êliler hep evde êlerdiler uşām. şindiki hep hastānelerde êliyeler. köyde êlen yok
 nādir. hep hastānelere a_gideyler seni. youn bakıma atayler seni êli orda a_gidi yıkay
 test edey seni êliler oyle işte. ne bileyim ölüm.

he hıdırelez zamanında hıdırelezde şı yaparduk içeri kimseyi komazduk. he
 kapidan içeri kimseyi komaz ayı gelmez derdiler. sīlar kısır çıkar derdiler. kaplar
 165 kırılış derdiler. bi şeler derdiler deyin komazdılar içeri. sora bi koç getiridiler koç bu
 kapidan kor o kapidan çıkaridiler oni koçi hıdırelezde.

şey kalandarda kalandar da gene aynı bakardiler. kalandarda da gelir bi kazan
 misir pişiriduk geli çente aterdiler veriduk onlara bi kaç tāne misir giderdiler. çente
 çente kalandarda çanta geli atardiler kapiye. var mi gene ā bilméyırım artuk şimdi
 170 yapaymiler eskiden oyledi çente aterdiler. işte kalandarda oyle kimseyi komazdın
 içeri soraki günü a_geli sabahtan işte kordiler. bilmem bi şeler dā bi şe etmez kordiler
 içeri.

fasulye deil kabak ocā korduk kabaK ocā. o sabahtan kalkarsın gider eşersın bi
 yer alırsın bi kaç tāne kabak çekirdē ben her ne ettisem habırda çıksın dersın oriye
 175 ekersin olari. ne ettın orda çıkar. o hıdırelez ne zamandır ayın kaçında oliy bilméyırım
 hıdırelezi ayın kaçında diyen harayı bilméyırım ölüm. ama hıdırelez geçti şindi
 hıdırelez diel şindi kalandar hıdırelez olar geçti. he he onlar he şey olar oyle işte.

olar hiç ānatmadiler bā ben dëyrim sā işte ben haboyle ānatıyırım onlara işte
 dëyrim memlekette habını yaparduk haşunu yaparduk deyler bā ki bobāne sen hale dā
 180 eski kafayı saklaysın deyi dinemeyler. yok yok sen eski kafayı saklaysın.

işte biz eskiden mecilere giderduk habu mısiri soyarduk biz dökerduk içeri evun içine. şindi habu mısiri soyduk mu bunu biz evun içine dökerduk evelsi akşamaydi oriye dökerduk oni. çāruduk meci ederduk çāriduk bi kaç kişi elli kişi atmış yetmiş kişiye kada olurduk tamam mi. bu mısiri soyarduk. bu mısiri soyarduk.
 185 kimi serendere dökerdi kimi soyardi. ondan sora kodafloyi döker bua kodafa deyrük biz. heh siz kabuk dersin biz kodafa deruk. bunu dökerduk dışari alurduk aşā bi horon evde anladin mi. sabah iki saat üç saat Kalana kadar horon ederduk evde. yer içerdük sora herkes dālı geçi giderdi.

şimdi ben şeye gittim şeyde benim kız kardeşim vardı. nerde samsunda.
 190 samsōna kız kardeşimin yanına gittim neyse dedi kocasına ki mehmet dedi hā kumuşlardan bi kaç täne getirsen dedi. allah allah kumuş acaba nedir dedim. neysa gitti baktım ki aldı geldi bu mısirin pustū var ya mısirin pustūna kumuş deyler orda. he he habua habu tәнеye habunu ovalaysın buna kumuş deyler. neyse allah allah ben şaştım biz bua pustuk deruk burda. neysa geldim akşam abula dedim hā dedi abıla
 195 dedim bular nasıl adamdır dedim pustua dedim kumuş deyler dedim oa. abılam güldü beni. sora dedim deyler dedim uşān karnuna geçti bıçak deyler dedim. abılam güldü güldü beni görende. gittük orāya dedim ki abılam inanmiyacak diye enişte dedim hā dedim ya geçenlerde bi şe getirdiniz ama sobayi yaktuk onunla güzel yandı soba dedim getirsen olardan dedim. hā kumuş mu dedi gitti gene alda geldi.

200 bizim burda bi kadın vardı. bizim şeyde bi yerimiz vardı haşi ukarda. orda çok taze misir olurdi o yerdi oni. burnuni atti miydi çāiridi annemi derdi fadime ayşenin ahmete çamatani ver de yolla buriye. eskiden çamatanlar var_idi. sepet deil çamata. çamata çamata boyle dālari var_idi. içerden püskülleri var_idi çamatanın yolla derdi. ermeden_idi o dokuma dokurdiler oni. yok yok boyle tel alıyız çarşıdan da öreyler
 205 pas pas gibin ya oyle buni alirdiler oni habıyle çekerdiler oni haburdan hauriye boyle dokirdiler. bizim burda var_idi bi täne ama nerdedir.

şey alduk gittük orāya kardeşimle beraber dedi Ki bize ki habu lazıTi dedi o bua lazit derdi tamam mi o tiyem bua lazıt derdi. bu misire he bu misire lazıt derdi o. he misirin kendisine lazıt derdi. neyse gittük oriye verdi bize dedi ki a_gidin dedi
 210 laziti dedi annen öutsun yesin size dedi. şimdi biz uşak ya biz de geldük allah allah bu misir tānesi furuna attu buni kurutti bua niye dey lazıt. biz de geldük anneme çāirdük anne tiyem lazıt verdi bize lazıt o da dey ki eşölu eşekler sizi ne lazıtı dey

bize annem. döndük açtu ula ama bu firun kurusu misirdur dedi annem. deduk e teyzem bize lazıt dedi deyin.

215 şindi her şeyin usuli başka başka. haşindi de dā çok dēiştı sanki buralar. o da burdan gitti ama soradan ėldi. he he burda burda. işte o lazıt derdi. şindi bak ben aşā gittim düzciye bi ayşe abılam var allah rahmet etsin ėldi. dedi bā ki sakın oriye geldi mi biz burda kartopu deruk oyle deil mi. patatese kartopu deruk tamam. sakın oyle dema dedi bā ne diyeceum dedim patates de dedi. fasilyeye fasilye deme dedi bā
220 fasilyeye dedi ne dedi bā fasilye tānesi dedi bā. gülerler seni burda dedi bā o kari.

şindi her şeyin usuli başka başka uşām. bizim burdaki başka ordaki başka sen başka ben başka hepimiz bir deiluk ki. aha biz deruk habua sepet başkasi der bua şey şekek oyle deil mi. hep farkli farkli şeyler he.

e biz de oa kumuş deyrük. fundün tānesine funduk kumuş kaldı hārda bi kumuş
225 bi teklemeye al oni. geriden gelirken gördün orda bi tāne kumuşsa kumuş kaldı orda al oni teklemeye teklemeye kaldı orda al oni deruk ama oyle diel.

bi aşāda funduk toplayruk bi adama gittuk funduk toplayruk. mübarek çok adamlaruk dediler bā ki sen topla siranın altını da gel dediler bā. ben da topladım siranın altını geçtim. bi yerden mal sābi geldi bi gözü de kör mal sāibinin. geldi o her
230 daim allah rahmet etsin şey derdi hanım kızım derdi geldi dedi ki hanım kızım dedi bak dedi aldı ama bi büyük kumuş dalda. dedi ki hanım kızım dedi bak dedi eyi bakmadın dedi dalda kumuş kaldı dedi. ben de haboyle dōrudum yukarı yerden toplayırım ya boyle dōrudum yukarı dedim oa ki emica dedim oa ben iki gözlen görmedim orayı sen bi gözle nasi gördün orayı dedim oa. eşölu eşek deyin dedi bā
235 mal sabi dedi ne kadar toplasan dedi funduk mal sābine görünür dedi. o gün uşaklar sen nasıl kör gözün nasıl dedin diye der gülerdiler beni. diyecek oldüm ne işte her şeyin şeyi başka başka ölüm her şeyin usuli şeyi başka başka işte ne yapacasın.

yok oyle hatırlamayırım. he oyle başka yok. sen habı kırana dōri var ama şindi bulamazsın buralarda adam. annemle mi annem sā dünyanın işlerini ānatır. he annem
240 sā dünyanın şeylerini ālatır. sen şeyde miydin hārda bi karılan konuşudun boazda sen_idin deil mi. oTudunuz hārda kenarda. tamam o benim teyzemdir işte. meyrem meyrem cemile uzuntürk tamam onun adı meyremdir de cemile uzuntürk diye yazılmıştır. o haçan kaçtı geldi oni emicam kaçtı geldi teyzem oliy. oni kaçtı a_geldiler oni dedem gitti şikaet etti bizi evimizi vurdu kırdılar keremit miremit şindi

245 beton da o zaman keremitidi evler. vurdi evler cam mam kirdiler bızım. gitti vardi
 şikaet ettiler gitti vardiler oriye. şindi bizim uşaklar aray oni orda cemile dedem aray
 oni orda meyrem hakim çairmiş oni senin burda meyrem kızın yok demiş oa sen
 demiş meyrem araysın burda cemile var burda demiş oa. sora çairmiş oni muhtar
 köyün muhtari demiş oa ki ali aga demiş oa meyrem diel demiş cemile yazılmıştır
 250 cemile demiş. ondan sora şı yaptiler işte uydiler geldiler işte bi şeler ettiler geldiler o
 da teyzemdir benim işte.

he funduk toplayler. he çay çıktı. çay çıktı şimdi de herkes çayda haraya geldim
 ben de dedim bakayım ne var ne yok hā kıranlara dōri çıktım. hā kıranlara dōri
 geldim hārda bi ayşe abıla vardi onun yerine geldim baktım ki tiyemez orda birilen
 255 konuşiy. ben dedim ki orda bi uşak var_idi oturdi heralde konuşiy dedim orāya
 çıkmadım baktım çay tentaları heralde çayı alda gitti araba da ebiri tarttiler orda.
 baktım çayir tentaları orda doli geldim işte başladım habınları soymaya.

şindi çay var çay olmadı_mi gelsan çok insan şı yapar sā. orda bi ayşe abıla
 vardi o da yōidi evde. ben gittim oriye o yōudi evde. yaşli işte bi teyzem var bi da
 260 burda habi ayşe abıla vardi yōdi evde nere gitti bilmeyrim işte. burdan dōri da yok
 burdan dōri da olanlar da hep kocakariler hep yaylāya çıkardiler. he hep yaylada
 kocakariler. şindi gençler burda kocakariler yaylada. oyle yok. bi tek şeyde var
 uKarlarda var bi ehtiyar var orda erkek bi de bi kadın var orda ama o tē ukarda kaliy.
 çok ukarda senin araban yok. he sen oralara çıkamazsın.

265 misirli mi misirli aşāda kaliy. gidilir ama çok yol var oriye uşām oyle yürüme
 gidemezsin. habı güneşte nasi gidesın oriye yürüme. he oriye giden araba bulsan
 oralara dōri da var. ama şeyde var iki tāne tā uKarda var bi kari bi koca olari bulusun
 ama orāya da çıkamazsın sen çok ukardadirler. oriye yürünmez he. araban olsa
 giderdın oriye sorardın işte. onun aşasında bi kari var gene ehtiyar. iki tāne ehtiyar
 270 karı koca uKarda var. bi tāne de tā uyana karamaliler deyleyler orda var ama üç dört
 tāne mi ne vardiler orda ama sen oriye çıkamazsın. ama gitmek istersan de yörüyü
 giderim dersin.

olar şindi çıkmazlar uKari şindi çayir topleyler. olar şindi eyleyinde geldiler
 yediler yemēni verdiler çaylarını endiler bahçiye anca akşama gelirler. he anca
 275 akşama gelir olar uKari.

onun yerine gittim işte. kapıda araba var_idi da oni mi deysin üst tarafta o yanKi tarafta. he o şey memeTın kızı o tamam. o da oyle yaşli deildir ama. onlan konuştun mi. he tamam işte tamam he. aşada da şey var hacının kızı deyle ama nerdeydi bilmem pencereden baktım içerde de yōudi. bahçiyeye aşā baktım o hasta
280 gidemey bi yere. deynēu kapıdaydı namaz mı kılardı acaba namaz da kılsa duracādi içerde görmedim bilmeyrim. o dā ēyi bilir oa da sorarsın. he he ben gösteririm sā haria çıktık mı ben gösteririm sā. he he kapıda araba var. yok oyle şey mi olur da oa sorarsın işte.

ama misirliye gitmeye araba lāzım sā uşām ora çok iraktır. zaten oriye burdan
285 araba gitmey oriye arabalar hep alttan gidey. bura deregözū aşası levoysa diyen geçey. levoysa ama şindik ne diyen geçey oni bilmeyrim. bizim günümüzde levoysa geçerdı. o zaman oyle geçer bizim günümüzde oyledi bilmeyrim. yok yok misirli haricinde yoK. deregözū diyen bura deregözū diyen. ağırda deyruk oriye ora ağırda.

varma var şeyde var haurdan ilerde var ama oralara araba lāzım sā uşām. her
290 kapiya gitmeye araba lāzım sā. oyle gezecesin arabanla. hem bi kişi lāzım sā bilen bi kişi a gidecek seni burāya a gidecek seni oriye. ama bak şey günü olaydı geçtümüz şey günü burda düun var_idi oKulun kapısında. geleydin ne güzel orda yaşlılari da maşlılari da hep ordaydı. herkesi gösteridiler sā işte teker teker herkese sorarsın işte ne güzel sarardı. oyle.

sen gene ukara gidebilirsen ukari git. bi bakayım deynē kapının öunde bakalım
295 orda mi. sen gene ukari git dosdori o karşiden beri geldın ya o şeye gittin mi ordan oyle ukari vur. ukari vur ordan ukari dosdori çık ukari oralarda olur oralarda sorarsın. ukarda ahmet aga var o çok bilir ahmet aga var bi de karisi ayşe var olar da yaşlidirler. ama iki Tāne deynek elinde haboyle oriye düune geldi. hā ahmet emica
300 orada sorarsın işte. bi bakayım ayşe abıla orda midir.

istersen uyandırırım anami o desin sā ama o çok şey yapar da doktor oa çok konuşma vermedi. he he şindi nenemin şindi geldi mi oriye biri az biraz konuştu_mi onunla biri beraber çok konşiy aliy eskiden olanlari gavur dauna giderdiler eskiden bilmem nerden berileri sora o geçti miydi doktor şey yapmayın dedi fenalaşiy tamam
305 mi. fenalaştı mi haman çār bi ambulans alda git oni. sor oa bi kaç tāne istersan.

Konuşan	: Ayşe Demir
Yaş	: ?
Derleme Yeri	: Deregözü
Tahsili	: Okuryazar değil
Konu	: Yaşlılık Halleri, Aile Hayatı

XII

adım ayşe demir. he uşām yaşıım çok benim aklım gidi geliy de aklımda kalmay nenen kurban olsun sâ. bilemeyrim ben işTe benim okuryazarlūm yok. ānadın mi nenen kurban olsun. okuryazarlūm yok uşām nenen kurban olsun sâ. yaşıım atmiştān çokum ölüm fazlayım atmiştān fazlayım uşām. fazlayım uşām ne dersin uşām. nüfus cüzdanım nerde oldūni ne bileyim ben. benim var kucāzum var burda da başka kimsecūm yok burda o kütleği gitti. nerde oldūni ben bilemem yavrim. desam biliyrim yalan konuşurum ben yalan konuşamam ben nenen kurban olsun.

uşām bundan istifādemuz sen zāmet çekeysin bizum için çekeysın zāmeti çok hayir gör allah emrini uzun etsin nenen kurban olsun ama benim okuryazarlūm yok nenen kurban olsun benim aKlum başımda yok kafam hiç yerinde deil uşām. ben üç sene oldi haboyle yatakta haboyle yatayım. kapulduk bi hastalua uşām dā dizler yörümey nenen olsun dizler. deynekler elimde deynecūm elimde çıkarım hāracua geldim habıriya atti habınlari dedim ya bālıyayım oları. keyvanların uşām oyle işleri illāki noksanlari dōrtmak lāzım köylüyuk dā nenen olsun he uşām çok hayır gör.

bundan istifāden ne. he Çok sa_ol uşām allah rāzi olsun. ne yapalım dünya içinde yāni devletimizin kılıcını allah keskin eylesin emrimizce allah uzun eylesin. ama ne yapalum uşām elimiz ayāmız yetmeyince otur.

ee Toruncūm ne işler yaparduk bizım işlerimız evvelki işler şindi yok nenen olsun sâ. şindiki milletimizin işi dā bambaşka biliy misin. o zaman bi inecuk bakarduk başka bi şe bakmazduk. habu Kadar da oKuma yazma yōđi uşām. şindi kadınlar kızın erkeın hiç farki yok oKumalarını uşām. oyle deil midir. şindi her şey incelendi nenen olsun sâ ama bizım şindi beyimız gitti. on altı sene oldi on yedi sene döndi habu orağ ayi deruk da ayi sayayler işte olar ne bileyim oyle görduk gideyruk.

25 oliy oyle uşak uşām senin yanında bi uşacūmuz var durmay işte çalişiy o yanda
bu yanda biraKi gelemey işini başka habule idāre edeyruk uşām.

hayde çikalum üstüne evel vereyim sā bi şe ye de oyle. he yedım dema uşām
olsun. ne yapalum uşām senden de allah rāzi olsun çok hayir gör.

30 ey gidi toruncūm ne yapalım uşām işTe bu güne celduk allāma çok şükür.
hāradan deynecukle çikayırım harayı ordan da eneyrim buraya deynē birakamayım.
biraktım_mi düşeyrim. tutacak yerimiz yok orda ora dā ovarilmamiştir. şindi
uşacuklarımız yok herkes işinde gücünde ne yapalım.

senin habı etmek kavgasidir deil mi.

35 senin köyün neresidir. marnadan. olsun allah emirceuzuni uzun etsin uşām.
olsun nenen kurban olsun. ne yapalum uşām bizim günümüz de boyle allah bu
günlerimizi aratmasın.

şe_demeyrim olari unutiirim. aklumda yok uşām aklumda yok oyle. oyle uşām
aklumda kalmay. ey gidi toruncūm ne yapalum olum. allah bugünlerimizi aratmasın
bize uşām.

40 var bi kucāzum benlen berāber geliy benlen berāber de bi yere gitti o da.
uşacuklarımız bi tānecuk var tirabizondadır orda çalişiy. işte o da külfet uşām da
nenen olsun sā külfeti olan uşān illaki çalişacak. ne içun çalişiyşın boazumuz için ne
yapalum ander olsun uşām. habını benim habırda ne işim var. kaktım ki atti oları
habırıya diyen çekeyim oları bi tarafa da yol yürüyene engel olmasın. çay bitsin de.
attiler olari habırıya da veriyler oları haşimdi de. he araba geldi diye haşimdi bi tāne
45 doldu gitti.

çay zahmet adami olan kesey yerlerde oliy. yok bunda parami var el işinde
uşām. işte olan da yey alanın da onlar da hāndan yey. oyle deil mi onun suçi yok o da
o da aha sen habı da olmasa elinde yazın etmeun odur. ne yapalum uşām bular da
oyle geçmişte dikildi yerlerde nenen kurban olsun. şindi adam olmay işte kimse
50 yevmiyelen kestirecesin ariyecesin işte. yevmuelen kestiriyruk.

yerimiz habıyle bahçenin aşā bi şecuklar var ama haçan edemezşın uşām bi şe
yapmazşın kıymeti yok oni çalişırşın veriy sā etmeuni çalişmasan vermey Ki. ne
bileyim bu günümüze hemdolsun. allah bugünlerimizi aratmasın. ne bileyim uşām.

55 demek sen boyle burdan bu terafa mı geççesın. he éyi uşām allah emrini uzun
etsin uşām olsun nenen. siz de bizim için zahmet çekeysınız allah emrinizi uzun etsin
allah bi yerde yormasın. oyle ne yapalum uşām.

anan baban var mi. ey ne mutlu sâ. benim anam da yok bobam da yok kardaşım
yok. iki tâne kardaşım var_idi êldiler. ey gidi toruncüm ne yapalum uşām. bu
günlerimizi allah aratmasın bize.

60 elim de bizim için hepsi bizim için nenen kurban olsun ama işte yaşama bi
kadın geliy sâ bi yıl deil mi oyle. allah emrinizi uzun etsın çok hayır gör gezeysın
zahmet çekeysın ne yapalum. uşām orasi oyle nenesi.

65 benim olardan haberim yok benim okuryazarlüm yoK. yoK he burda kimsenin
o kıcazümün o da yok. sakattır biraz da katalik oldi onda gözlerinde de ameliyat oldi
da. şimdi uşām o yok burda bi şe diyemem ne dersem yalan derim ben yalan diyemem
nenen kurban olsun. allah yardımcımız olsun sen bekledin has ettın éyi ettın. senden
de allah rāzi olsun yollayandan da sa_ol.

70 uşām yaşli dā burda hā gittın orāya hā bi kocakaricuk geldi ya buraya o. dā yok
buralarda oyle. dā oralarda boyle kari yok. haburda var bi kari o da kocasından
mayişi var. benim haşimdi mayişim da yok ha. adamdan mayiş düşmedi bā yōdi
sigortasi yōdi sigortasını doldurmamiş_idi. sora da herif gittikten sora benim de
gücüm yetmedi doldurtamaduk ne yapalum. imkanın olacak nenen olsun sâ evet.
devletımız veriy ama boyuna peşin deildir kovalicasın oni da verecek sâ. oyle dā.

75 ah ne bileyim işte habule gideyruk uşām. allah her şeye bi kolayluk versın uşām
inşallah ne yapalum. ama develetımızın Kılıcını da allah keskin eylesin uşām. soray
soruşturiy. ne yapalum.

bi ihtiyacım yok senden sa_ol uşām çok yaşa allah emrini uzun etsin.

Konuşan : **Emine Kaba**
Yaş : **88**
Derleme Yeri : **Deregözü**
Tahsili : **Okuryazar değil**
Konu : **Hıdırellez, Torunlarla İlişkisi, Eski Zamanlardaki Düğün Adetleri, Nasihatler**

XIII

emine kaba 87 yaşındayım. yok uşām yok. ne bileyim ölüm ne diyeyim sâ çok karanlık günler geçirdük. bi kere bōda ununi nerde bulu yiyecēdun. başbakanımızdandır Allahtandır orayı da bilmem çok güzel bolluk var şimdi çok vollā billā.

5 ama çaycouz éyidir cenabi allah ordan kapaTır rizkımızı burdan verir. çok güzel çay verdi habu haşimdi üçüncü cayda. rāmet olsun bunu meydana çıkaranın élicuklerine. kim kazandı kim dikti o da bekley bizden bi şe.

10 e başka ne diyeyim ölüm ne soylersın. efendim. hıdırellez gelır gene geliy. o zamanlar boş günlerimizi geçiridük. derdiler bi şe etmeyelim çocuk kör olur çocuk topal olur hayvanımız çolaK olur. çok söylediler. oni ezberley bi şe yapmazduk. bi tek kabag ocāKlari korduk. derduk ki her noksanımız bunda çıksın. her sakatlar kabag ocānda olsun deyin derdiler.

15 allān edecouni ne bilecesın allah yapamadū beceremedū bi şe olmaz ölüm. her şey hayır şer hep allah tarafındandır. hā günahlari hā fenaluklari yapan allah eyuluk edemez miydi. bi güzellik veremez miydi vermez mi. o kütürumlerimizi o körlerimizi o yaşlılarımızı cenabı allah gösteriy bize kendūze gelin. aha bakın işte sâ verdim boyle bi eyuluk bua da verdum bi küturum bi göz. ama alan aliy ondan anlayan ānay anlamayana ne yapacasın. bi insanın başına hastalık yoksuzluK geçti mi ondan āna. ama demey genc ya. başına gelmiyene on gün desan hayır o bırak

20 hārda eline ver bi Kemence vur hardan dōru.

ama gene sa_olsun da olsunlar. kurban olayım olari verene ne kadağ torunlarım var bilsan. beni ne Kada hatırlar beni ne Kada düşünürler. iki tāne ölüm var biri burda

biri düzcede bunun abisi düzcededir. dört tane kızım var iKi düzcede iKisi burda. kaç tane geli sorarlar bobāne annāne dede ne yersin ne yaparsın.

25 bi torunum var aşāda öğretmen. iKi sene şey üç sene şanlıurfada okudu. evlenecek haşimdi. dey bā babāne gel babam gelsin alsın seni düzcede. dedim oa ölüm ben düz arabada gelemem. benim arkamda bi ārı çıktı oturamayım arabada. dey bā ki bobāne e mādēm oledir gel yörume ama ha ha güley. bobāne sen gençsin gel yörume.

30 bakalım oyle düşünüyürüm a gidersaler beni habu ölüm a giderse verirse uçā trabzondan bineruk eneruk izmirde. istanböllarda eney ama izmirde de eney uçāK herhalda. burdan gidenler oliy. kolay kolay aynı fiyata gideysin. he he dā ucuz olur he. teşke evlenme evlense.

vollā iKi sene okudi urfada öğretmen. e bi sene de on iki ay oldi askerdir
35 istanböldā. dedim öluma ölüm muhtardır düzcede dedim ya mustafa bu öğretmenler azacuK edey alti ay. bu bizimKi niye edey on iKi ay. dedi ki anne devletımız ihtiyacındadır dedi. ne deyle onlara. tēmen tēmen asker he he istanböldā tuzlada. geldi aldı beni tuzladan gezmiye gene a gitti beni düzciye. niye boyle oliy dedim de dedi ölüm anne devletımızın çok ihtiyacı var dedi. şey fetoculari topladiler ya. şindi
40 bu dedi etim yaptiriy dedi parali askerluK yapay dedi. haşimdi gene doldi günü yolladiler oni gene urfaya. vollā ne öğretmenidir āmet.

e başka dā ölüm ne demen olur. üç sene elli sene aldük arKamıza atmiş tane odun da endük vakfikebire satmaya vollahe billahi. yürüme he. sabā kaldi dört saat da burdan enerduk eşimle giderduk rametlilen. niye Ki yer alacauk. veyahut_da ki
45 çocümüz askere gidecek. kızımız evlenecek. ama çok allahıma binlerlen şükür olsun hiç kimseden de acizlümüz yok.

senin neyin var annen bobam çelük çocuk. acaba oh oh oh. postānede. he he yaşli māşi alıyırım. vollā bilemeyrım eskiden bi tane var_idi zayıf esmer he. eyi benim kızım gene geldim dedim. bi iKi sene kaldım düzcede ordan gittük aldük.
50 benim kızım dedim gene geldim para verece mısın bā dedim. tabi dedi. oyle mi. vollā mı. ama haşimdi gittim aldım geçen de çok konuşuyrım başka bi kiz var_idi orda annen yōudi orda. aca dōru. oyle mi. vollā hem dúa da edeyrim olara. evlaT devletın parasını veriysin ama kızım gene yorulıysin sıkıntı olıysin.

geçen bankanın kapisında gittuk da on beş gün yirimi gün vardır işte. orda bi
55 adam küfür eTTi şiyе erdoana. ula bi mâcup oldum ki. dâ burayi açmadi. eyleyin
oldi. işte yaşlılar aç oldi üşüdi bilmem ne bilmem ne. küfür etti orda. dedü gibi para
da kalmadi. ula kalmasın gelir. ne küfür edeysin hayvan. kimi kızdi orda. biraz geç
açıldıydı orası.

demek iKi hafta oldi. sali günü gittim oraya. anne o dedün esmer kızımı
60 göremedum orda. benim kızım esmer esmerdir. çok da genç deil ha. bu sefer başka
genç var_idi orda. gencin mi. inişallah biz aluştuk oa volla. he he çok oluy. ama bir
iKi sene bir iKi ay da kaldım düzcede ordan gittuk alduk mâşimi.

çoK çoK. yalavoda da var yalavoda da çoK var. he he var.

hâ hâ hâ Tamam Tamam Tamam oyle he. habu dedi bā haşindi Ki anne dedi
65 beş on sene oldi onun bi büyük ölu cezaevindeydi rusyada haşindi habu dedi baK
anne dedi muammet geldi dedi. bayramın memetin uşā muammeT. üç kardeşitler en
beyū budu. işte mursel dedi cināyeTe ūradi. on sene mi oldi yatti āmet. habu dedi bā
haşindi Ki muhammet geldi dedi. ziyaret ettim oni.

ayşe he he bizim ekrabamız oliy gene. o emicamın gelinidi. he he yalavoda
70 istanböldä haşindi beş tâne kardeşim var iKi tâne büyük abim êldi. beşinin de
istanböldä iKi evleri var. gelinleri uşāKlari iKi tâne büyük abim rāmetli oldi kalduK
üç tâne. hâ beşirlide evleri var orda burda da var. çaylari funduklari burdan hiç
çikmadiler.

demek oyle he başka ölüm ne diyelım ne yapalım. var Tabī. evel heP aTlan
75 giderdın şindiK heP arabalan. evel heP aTlan giderdiler. hiç sorma vollā. haburda
oldu bir tâne çok güzel sardi habu üstünde. her şey deışık deışık her şey deışık
geyimde yemedā meselā şindicek bolluk var allān emrine de çok haves eden yoK. ya
çocuk oKutalım ya cennet cēnnem var ya siraT var ya kabir var. çok demiye
ānatmıya da gençlerimiz biraz sevmeyler yavricūm. çok da diyemeyrim kızayler.

80 he he dal da kirardiler. aurdan sīr inek sökerdi veridiler gelinin eline. icinde
kazan icinde beş altı tâne sān kaP maP veridiler. ama şindi oni kaldırdiler. şindi o
yok. he he oyle derdiler he. daul zurna daul zurna tā ceyiz burdan sāluk ocāna kada
asılırdı çamaşır.

gene hā yoksuz zamanda hā garip zamanda ama ne yaparduk o zaman o zaman
85 kendimiz ketan dokurduK. kendi elimizlen tarāmızlan ketan dokurduK. gömlek
edeceuk aha evin işlerini edeceuk meselâ pijama edeceuk. şindi o kaKTi şindi o yoK.

evel yakalayler deyler bā Ki emine abıla aynı ektün kendir gibindir. kendir
gibin. birini buldular habu uKarda bahçesinde dey bā karılar ki emine abla aynı
kendir gibin kokay kendir gibin. o zaman ondan gömlek ederduK. ketan ederduK.
90 sabā kada roke işlerduK. kendir edecēduk kömlek he iplik iplik işlerduk tel tel ip.

he he biri ayılan vurudı dāmat geli atar üzerine kirardi oni. ey gidi hā nerden
dedi oni sâ. he he anlatiyle he.

benim şeyde bi Torunum kızımın kızı okıy düzcede şindi öğretmen çıktı. dedi bā
Ki annāne bā bi çift çaruk geturecesin dikilmiş çaruk yün bālarılan. e kız yoK burda
95 nerde bulacāk. bulduK ama kup kuru buruştiler. eskidi. olari kodum suya islattım
oları. bi gün kodum olari ayāma. dedi ki öğretmenimiz istey dedi düzcede. annāne bā
eski kıldan çoraPlar Kecilerin kılından çoraplar var mi. gene buldum a gittim oa. o
çaruklari islattım bacözlārını gevşettim yıkadım a gittim olara. arayler eski şeyleri. yā
saklamaK için meselâ hātira kalsun.

100 bi püsküllü cantam var_idi. oni kaç kişi orda düzcede çekti aldı fotōrafını.
arKamdan boncuklar püsküller bilmem neler. kimi de görmey. bi haberi yoK he.

gene burda haşindi çuvallar yollayler bā Ki dik bize çantalar. biraz rahatsız
biraz deil çok hastayım kemuk erimesinden yāne tutamayım. ama gene havas
edeyrim ki gençlerimizde olsun bi püskülümüz bi boncümüz hātira kalsın die. hiç
105 sorma. kimi havas edey kimi istemey kabul etmey kimi. tabi tabi.

aşāda ettim düzcede yalavoda kızım var. aldım tel de inēme ettim başına
püskül. tonyeliler edey oyle follilar olardan gördüm. ettim de orda haman geliy orda
şeyler kızlar deyler ki trabzonli oldi tam. inekleri ne yaptılar. emine hanım kızımın
adı da eminedı orda yalavoda. emine hanım trabzonli oldün belli ha. tam ineklere
110 çıngıl dey olar püsküllere çıngıl deyler inekleri hep çıngılladi nenen.

geldim düzciye düzcede ölümün suratına da ettim ineklerine. çümende
yaylılyer çerkezler var orda. oy nenâ vollahi billahi diktım olara da diktım çantalar
püskülledim olari. oyle güzel funduk toplama düzcede çok funduk var. olar da
gideyler funduk toplamaya. e bizim inā de iKi çıngıl et bi şeler başına. dedim
115 hastayım vollā dā edemem. başlayler benim öluma demeye ki mustafa mustafadi adi.

habu karşıKi köydü şindi ballıdır eskiden kaflandozdu. he he bizim burasi da edra şindi deregözü. edra he he. gidecek he. he yav yavricüm bu işler gene severek oliy. heves ederek oliy. tabi tabi anladım he isteyerek severeK meselâ esKileri unutmayler ya allah râzi olsun. yok kalmadi şindi. tabi he he. haşindi cämêde bile
120 volla hiçbi sakalli kalmadi. allah râzi olsun unuTmiyani o günleri hatirliyani o günleri seveni ey büyük allâm.

habu bobanın bobasının dedenin dâ èyi bi dedenin rahmetli bobacüm habu köyde otuz sene imamluK etti habu cämêde. dedi Ki habu dedenin dâ dedenin adı nedir dâ èbirinin adı neydi bunları bilmek çok sevaptur dedi vollâ billâ. benim
125 bobamın bobasının adı mustafa. dâ ebir dedemin bobasının adı huseyin kör huseyin derdiler oa. ama oni tanimam ama dedemi taniyım. bobabamın bobasının farkındayım. èbirinin adı neydi dedim dedemin bobasının adı. dedi bobam ki hüseyin dedi kör hüseyindir kısacuK adam_ idi dedem dedi bobam.

e şindi çok bilmen lâzım gene nenenin nesenin adı neydi emicasi var miydi.
130 herkes aldi hekes çıkardi aldi var he. yoK yoK yoK bobama sordum Ki e boba râmetliye peygamberimizi habile bizim mübarek bunun fotōrafi niye kalmadi. dedi ki kızım o tarihlerde o zamanlar fotōraf yōdi dedi. hâ nerden geldi aklına dedi bā vollâ billâ. dedim e boba o Ki millet bu kada kırılıyruk oa. bobam iki kere gitti hicaza. hâ garupluk hâ fakurluk zamanında oTuz sene kırk sene evvel. nasi kolayuni buldu da
135 allah nesip etti oa. dedim e boba dedim buni niye boyle nazlarına gideysinız. meselâ ismine huylarına ehlaklarına havas edeyruk dedim. dedi Ki e kızım dedi o zamanlar fotoraf yōdi dedi.

bi kardaşım var da biraz ēlaKsızdır burda. gecen cenâzeden geldi hamzali köyünden. dedi kariya ki usulcuk usulcuk ēlaksızdır çok ac oldum ac oldum. dedim
140 ölüm habile bak ne güzel konuştun. kari ac oldum bā bi yemek ver. başla o vakıt dedim niye ēlaKsızlık edeysin. vollâ billâ o da mahcup oldi Ki boyle dedi bā diyen ama ben oni abılasıyım.

kardaşım osmana dedim Ki geldi haboyla kariya usulcuk usulcuk bi şe ettın mi yemiye kakti cenâzeden de şey getirdi oni çay alacak bi motorulan bile. bi şe var mi
145 yemiye ben aç oldum. başka vakıt bārıdi. dedim o da Ki her zaman dedim habu peygamberimizin ēlakını göreceum sende dedim haci dedim. benim ufâmdır. bak ne güzel konuştun dedim. ben de memnun oldum kari da memnun oldi. çok ēlaksızdır

sinirli. he hiç sorma hiç sorma. kari olsun erkeK olsun çok tez sinirleniyleğ çok tez şeytan alday onlari çok.

150 aç oldun sâ bi cay yaPalum.

habunun aşâsi. yürüme mi geldın var mi araban oyle mi. inişallah inişallah.

bunun ölu da çarşıda çalışiy ev tuttuk oa orda sekiz ay oldi ordadır. karadenizlerde midir mustafa ahmet. işçi işçi he. şey girdi furuna giresunliduğ çok zor girdiydi bura dâ eyidir dey. dedi bizim uşak dedi Ki bā baK bizim uşak dedi Ki her

155 Köye gideyruk dedi.

ey gidi benim düzcede ölüm var vollâ billâ habu kada bi yerceuz yolda kırık olmasın hiç hiç haboyle haman vuri alı gidey oni. torunlarım var orda da benim de deyley Ki eniştelerımız var ey gidi muhtar haboyle olacak. çok güzel çalışiy çok has çalışiy orda. bu oyle deildir dâ Tembeldir dâ mudara.

160 bi şe demeyrim ölüm hayırlı emirlerin hayırlı işlerin olsun. şu güzel ehlaKını dâ aKlumdan çıkarmam. ama bi çaycauz edeyim sâ. inişallah gene giderim mayış almiya da annecünü görürüm.

sâ olasın çok teşekkür ederım havas ettın bulari hatirlamaK için. hayirli emirlerin olsun.

Konuşan	: Zehra Akat
Yaş	: 92
Derleme Yeri	: Mısırlı
Tahsili	: Okuryazar değil
Konu	: Hıdırellez, Geçmiş Zamanda ekilen Kıtlık

XIV

şindi adam korkay konuşmiya tamam mi. eveT millet haboyle.

ben uşam bi Şe bildum yoK. koca yaşlı kadın habu komşumdur bak Allah razi olsun bak her zaman geliy ba. namaz kılaken şaşayım dedim sa anadın mi. ona göre lum. benim yaş gitti lum.

5 hıdırellezde saluncak yapar sallanuşduk. oun yaparduK da oun. ben yetim beyudum lum. ben olardan haberin yok olardan haberim yok yengen olsun sa. başka bildumuz bi Şe yoK lum yengen olsun.

şindi saysam var ya saysam. şu tepe var ya yayla tepesi karada. hardan aşa sıştumuza odun ekerduk. anay mısın oyle çileli beyuduk. satmiya satmiya etmek
10 parasi.

bi kilo. bak yirmi kilo tuz var die sabah namazında burdan endim vakfikebire. kıtlık seneleri yirmi kilo tuzu alana kadar sabah namazi gittim yatsi yakın geldim buraya. allah razi olsun kirazlıktan bi adam dedi ki yav kardaşım dedi habu kadınlar sabah namazında geldi ne vereseiz verin de bulara da bulari yollayın. aştan öldiler
15 paramiz yok vermiye etmek almiya anay mısın lum. o günlerimiz var_ıdı habiyle yani. yanliş konuşmayruk drusuni konuşiyruk anadın mı.

ilesiz kimse yoK lum. haşindi bak gayret edeysin ki inşallah etmek sabi olayım diye. allah nasip etsın.

ktuluk istemeuk lum. yaş gitti lum. ellerimizden belli lum. amin lum
20 allah yerimizde bizi rahat etsin yarabbi. günahımız varsa affetsin. başka bi Şe bilmeyruK lum. hairlısını.

dun ettuk ama bi gün yüzi görmeduk. atlan gelirduk lum gelin ettiler_mi seni atlan getişidiler bizi. kapiya kada çektiler ati endirdiler bizi alTına. evimiz var_ıdı haburda odalarımız.

25 bak ölüm eski saygılar şimdi yoK. eskiden kaynaniya hüzzmet var_ıdı saygı
var_ıdı. şimdi kaynana kim gelin kim damat kim bellirsız uşām. millet çileden çıktı.
dedim geçen günü ki habu devlet dedim habu afedersin özür dilerim habu açık götlü
kadınlara birer deynek vursa. bunlara bi cefā verse rezil olduk kalduk aşā. göriysin da
ölüm göriysin afedersin sen benim uşāmsın bi kapakluk burdan arkadan gitti. allām
30 allām yak olari yarabbim yak olari. he yengen olsun sā oyle başka bi şe bilmeyrim.

benim haşindi bi uşām var askerde nizipte askerde parali askere gitti. bunun ōli
benim torunum. bi tāne de var hā karşıda odun keseyler. o da asker de uşak asker
olunca pıraktılar oni bize yalanuz kalduk diye. ama alacaklar tabi askere gidecek illa
gene ama eburcūni bi buçuk sene oldi asker olali halen ālayrım. bi keren allah getiri
35 de kauşursaK.

allah herkese hepinize hāirli ömürler versin ölüm. mutli günler versin ölüm.
bütün gençlerimize boyle dúa etmemiz lāzım ölüm tamam mi ölüm.

Konuşan : **Nezaket Binan**
Yaş : **72**
Derleme Yeri : **Mısırlı**
Tahsili : **Okuryazar değil**
Konu : **Hıdırellez, Evlilik Adetleri**

XV

he he. kaba ocā işitiy mısın. kaba ocā yaparuk gene yaparuk oni gene kabak ocā yaparuk tōum ataruk oriye her ne Kada ērımız var_ısa burda tuTsun die. esKi işler esKidenKi işleri uşām olar ānaTılmalan bitmez Ki ölüm. oyle oyle oyle oyle şurdan giderduk üsTen araba yolu yōdi.

5 incir dali deil de izim dalidiğ. he he izim dali kırdırıldiler bize. izim dalını kırdarduk e ni yaPardiler oni biz bilmeyruk ki bak sen bizden dā ēyi örendın. demek Ki benim kırdüm kurumadi da ānaşTuk. benim bi kaynınam var_ıdı nur yāsın canına. haşindi hiçbi şem olmasa da o sā olaydı. çok ēyi bi kariydi.

10 şindi vuridiler bahçiyeye direu beriden burdan o uca kadara tel çekerdük tele çeiz asılıdı. şindi çalgılan bile o çēzi gelin bi kaç kişi dā uyardı oa toplardiler çalgılan. benim zamanımda o çeiz kaktiydi.

benim da var uç täne gelinim ama koyde yok. bi täne şeyden var ballıdan bi täne sürmeneden bi täne dā bursadan.

15 yaşım yetmiş. atmış yetmiş. seksen yaşına gittim. yetmiş yaz yetmiş. ben oni hatırlamam oKula gitmedim tarihten ānamam. yok oKuma yazmam yok. oKul kapinin ōundaydı ama beni oKula yollamadiler yetimidük.

20 biz de geldük gittük ama bular kadara çekmedük. bular çok çekti. habırdan hariya alurdük çuvali da giderduk peşikduzune satmiya. o zamanlarımız bizım oyleydi gencidük. şindi desen bā ki al habırdan iKi kilo bi şe de a_git oni haşı uyana a_gidemem. oyle zāten düştüm kırdım kolumi. akşama kadar belle akşamüstü gel eve. sırım var yemein var külfetin var yīcesın. şindi oyle bi şe yok. şindi oyle bi şe yok. tarla marla yok şindi funduK topla o da bu sene hep çürüdi.

ū çok çürük var funduklarda. bi güneş vurdi o güneş siradan o fundūn yaprāni
yakti. heh o zaman. ya yandi yavrim. haşindi funduklar yaPrak açay haşindi.
25 funduklar yaPrak açay haşindi. hā o zamanlar yandiler ya şindi yaPrak açeyler.

şindi o funduk da yandi mı dökuldi altina. toplama zamanina kadara topla ne
toplicasın. kimi çürük kimi sālām. seçeysin oni bakaysın oa sālām. seçeysin oni.
kıraysın oni içi çürük. oyle oyle he he çürük çürük çürük var onda. hep oyle
hepimizin oyle. şindiKi hep oyle. oyle bi şe Ki alma da almayler oni. şindi çürükTuğ
30 diyen almayleğ oni. dursun baKalum n'ölacak ākibet biri alır oni.

Konuşan : Osman Karaş
Yaş : 88
Derleme Yeri : Kirazlık
Tahsili : İlkokul terk
Konu : Gençlik Yıllardaki Geçim Kaynakları, Hayat İdamesi, Türkiyenin Şu anki Durumu, Yağmur Duası, Haçkalı Baba Hakkında, İlkokulu Terk Edişi, Aziz Baba Hakkında

XVI

osman karaş. seksen altı. yok sayılır ama var oKuma yazma. ilK oKul dörde kada gittim attiler beni dışarı onu yaz hâle hauriya da.

şindi sen benden benim hayatım nasi geçiyor öğrenesin deil mi. tamam. şindi benim hayatım bin doKuz yüz elli bir senesinde asKere gittim. üç sene bahriye askerlū yaptım. istanbul kasimPaşada. ē güven romokeri denilen bi romoker vardı 5 askeriyede onda maKinistluk kaptanluk aşçılık her şeyi yaptım onda. yedi kişiyduK gemide. şindi üç sene askerlik yapıp tezkere aldım oyle ordan.

benim bobam bi motor yaptı burda. istanbulda kumculuk yaptuk sene elli üç elli dört senelerinde. çünkü üç sene askerluk yaptı elli bir elli iki elli üçte elli üç 10 sonlarında çıktım askerden. ē motor istanbuldaydı kumculuk yaptuk. istanbulun belirli yerlerinde karadenizde silivride bi de ē şöyle diyeyim size yalavo sahilinde. bu düzen devam eyledi elli yediye Kadara elli altıya Kadara.

burda orTaklaşa emicam bobam bi motor yaptiler çektirme diye eski usul bunu yaptuk tabi buraya taşınduk. trabzon vakfukebire taşınduk. burda samsun trabzon 15 hopa arasına yük taşıduk bakkaliye. o zaman boyle yol bi şe yoK ölüm. samsöndan buriye iKi günde geldi bi araba o da yol yōdi. bu düzen devam eyledi inKilaba kadara. yāni elli dokuz atmiş seneye kadara.

ihtilal olunca o işler bitti. biz tekrar gurbete çıkmak zorunda Kalduk. ē abimlan beraber tekrar gurbete çıktuk. gurbette bi sene kada kaldım. bi sene sonra tekrar 20 denizculue başladım balukçulua. aşā uKari on on üç on dört sene balukçuluk yaptım. bu arada tabi evlenduK çelük çecük oldi onlari geçeyruk. çeluk çocuk sābi olduk

evlendik. seksen iki senesinde denizi biraktim. bākurdan emekli oldum. he bākurdan emekli olduk.

25 tabi haliyle çeluk çecuk evlendiŕduK onlari askere yolladuk. çeluk çecuk da burdan hep gurbete gitmek zorunda Kaldi hep denizcidi uşaklarım hep kaptandıŕlar. hepisi kaptandı denizde. bi tãnesi emekli oldi geldi boyle buriye ebirler bi tãnesi iskenderunda iki tanesi acanTa motorlarında istanbulda marmarada kemilere şey taşıyleŕ yãni yiyecek taşıyleŕ. yolcu deil de transit giden gemilere kumanya getiriyler. onlar da hayatlarını oyle süründüriyer.

30 ŕindi tabi yaşımız geldi dayandi ihtiyarlua. daha oyle arada gidëyrim gurbete çeluk çocū ziyarete istanbula da geliyrim boyle buraya. hãle kocakarılan baraber hayatımızı geçindiri gideyruk. durum boyle. iŕte odun Keseyrim hãle hãrda kış hazırlū yapayım. burdayım arada gidëyrim istanbullara ařã ama yüzde seksen burdayım.

35 atılmaz tabi oul. insan tōdū yerde tōdū yer toydū yer daha üstün gelir de dōdū yeri unuTamaz. senin memleKeTin neresi. kim ōullardansın. haciahmet ëyi tanırım bobamın ei dostlariydi onlar. unuttum hepsinin şeyleri. dedeni unuttum dedelerini ëyi tanırım haciaemetoullarını.

40 yãni bizim hayatımız boyle oul. ŕindi dã bařka soracãn bi ŕe var mı. he oyle tabi. ŕindi ōlum ŕoye diyeyim sã bizim bu memleketin çocūsun ve biliysin bu memleKeTin durumlarını. burda hayaT zor. hem da çok zor. yãni çocūni oKutamasan o çocuK ileride etmek bulu da yiyemez hale geliy. hele beceriksiz oldu mi var ya bütün ailesine yük olur. bunun içün çocuKlar meselá oKuTmiya ūrařiyruk. yãni ben bu arada uşaklarımı hiç oKutamadım. hayatim gurbette geçti için çocuKlarımı 45 oKuTamadım. ama ben denizci oldūm için bulara bi ehliyet aldım verdim. bu ehliyetler yãni nere gitsen uzak yola gitsãler alTı yedi binlere mãř aliyler. iç haTlarda iKi bin liradan ařã mãřlari yoK. onlar da hãle iŕte oKumadan geçini gideyler. çeluk çecuk sãbi oldiler ev mem yaptiler bi ŕeler oldi gitti. dūnyanın ŕeyi boyle he.

50 he oyle Tabi bu sene findık oldi ama findık da para etmey bu sene. aslında sekiz on lira para fena para deil. olacak beř Ton alTi Ton fundūn. oyle biz yapacauz üç yüz kilo funduk satacasın oni on liraya sekiz liraya ne olacak. ya yok yav. sen bakma bizim insanımız ōlum karadeniz insani çalıřkandıŕ açlua ŕükredeŕ. anadoli insani gidi deildir. yãni devletine sãip çıkar bayrãna sãip çıkar toprãna sãip çıkar.

onun için kadınlarımızdan allah rāzi olsun. bizim karadeniz kadını türkiye
 55 genelinde ben çok yerlere gittim gezdim. bizim kadınlarımız gibi cefāKar kadın
 yoktur. çalışkan yük arKasına alır hala yük aliy arKasına çünKü burda gelinlerim yok
 meçburen ne yapıcasin ölüm ne edecesin. şimdi ben şimdi beş yük çali var bahçede
 günlükçü mü tutacām oa. yüz lira yüz liraya adam da bulamaysın. sen de bu
 memleketin uşāsın biliysin.

60 bu işler boyle yaşımız geldi dayandı. benim bi abim var hārda biraz rahatsızdır
 orāya gittim de duramadım orda yāni āladım niye āladım. ölüm yāni insan utaniy
 demiye heye edey insan demiye. biz anamıza bobamıza boyle bakmaduk. şimdi uşai
 bobasının maişi olsa bakacak oni. bak ne hale geldik ölüm. allah rāzi olsun devlet
 yāni güçsüzlere bakim parasi veriy. yoksa bizim gibi benim gibi adamların işi
 65 perişandır. şimdi benim meselā māşim olmasa beni uşām bakayacak. o hale geldi
 memleketin hali. bunun için yāni memleket vatandaş hükümet zengin olması icap
 edey. hükümetin zengin olması için de vatandaşın çalışması icap edey. vatandaş
 çalışırsa üretirsā devlet zengin olur vatandaş da kazanır bundan. oyle kabul et bizim
 meselā fundūmuzi iç tiketim ne olur yetmiş seksen bin Ton funduk yapiliy bunun iki
 70 yüz bin tonu anca iç tüketim. bunun geri kalani dışta uyana bu yana gidey. bunun
 için memlekeT devletin zengin olması icap edey. başka şey yok yavrim.

ben bin dokuz yüz kırk dokuz seçimlerinden beri şu memlekette seçimler
 haberim var. üç devre bu memleket kalkınma hamlesine girdi. birinci adnan
 menderes devri ikinci özal devri üçüncü bu adam. bugünkü hükümet. bunu da hep
 75 yüzde oni hep yanlış görüy. yapılan işleri yanlış görüy. yāni yapılan işi yanlış görüy.
 ula ne araysın. şöyle kabul edelim bundan on beş on altı sene evellensi senin gelecek
 çocūn imefeye borçI var_İdi. dōmamış çocūn borci var_idi. bunları bu adam becerdi
 kapattı verdi. borcun yok dā. şimdi bi sIkIntin yok.

türkiye para almay dā mal alIy. nasi alıy mal türkiyede dışardan yatırım yapıldı.
 80 fabrikalar araba parçası motor kıvır zıvır alıp bunlar hep borç görüniy fakaT burda şu
 görüniy dışarı satım diyelim elli lira alım yüz lira.

ben bak ben denizciyim. bin dokuz yüz ē süleyman demirel zamanında. mazoT
 bulu da moTorumuza alamazduK. mazoT bulu da moTorumuza alamazduK. bi paket
 sana yā alamazduK. ölüm şeker nerden bulacāduK. dolar nerde bulacādın.
 85 yakaladiler_mi seni gittin mapusāneye. bu kapileri bu memlekete şöyle diyeyim sana

en büyük en büyük genişli yapan özaldır. özal gelinca ne etti türk parasi dedi ki yav haşindiki yüz lira bi milyon lira. oyle para yaptı. dolar serbest dedi nerden bulusanız getirin dedi türkiye. getidi millet aldı getidi. türkiyede yer bedáva oldi yâni gavur parasılan bedáva türk parasi zaten bulamaysın. hâ şöyle kabul et haşindi yüz lira bi 90 milyon liraydı. belKi de da fazlaydı dört kaç sıfır var_idi o zaman yüz lirada yâni haşindi bir lirada altı sıfır var_idi. alti kaç lira edey yüz lira kaç milyon yapay. ya işte boyle bi yüklü para.

şindi allah rāzi olsun şindi bu ölüm bu gidişat dünya ölüm tahsil yapaysın ben cahilim. dünya türkiye üzerine oyun oynay. niye oyun oynay benim mektebım yok 95 ama akluma düşen de kolay kolay çıkmaz. şindi amerika ingiliz fransa israili destekley israil de şu andaKi barzaniyi destekley el altından. çünkü amerika amerika ordan israili çekecek boyle buriye gelecek israil irana cephe olacaK gaye o. amerika geçemey o körfezi uyana. ěr türkiye şu oyunu kazanabilırsa haşindiki oyun var ya haşindiki oyunu kazanabilırsa yâni memlekette huzur olmaz ama bi şe dâ türkiyenin 100 düdü öter.

ölüm hiçbi devlet adamımız gidi de avrupada göti bokli bi bakanin karşısında hep habile durudiler kedi gibin. hiç bacak baca atan yōdi şindi boyle deil. bu dünya beşten beyuktur dedi. onların evindá onlari tenkit edey. şindi buni sevmeyruk. sevmeyruk ama bu ěyi yapay. türkiyenin varlını dünyada TanıTTi.

105 araKanlara bak araKanlara nerden çıktı bu. suriyeyi bakarken çıktı bi araKadan davasi. biz duriyruk aç yollayruk oyle orāya. cāmēnin kapisında meselá araKana yardım veriyruk. az çok veriyduk. verırım de yüz kuruş elli kuruş ama bu yekün yapay türkiye genelinde bunun için yâni allah memleketimizi hayırlı hayırlı ellere biraksın. islamiyetten ayirmasın ve muaffak eylesın bayrāmız gönderden aşā enmesın 110 evlatlarım. buna sahip çıkın işin dibini derim sâ ve bu kadar derım ben sâ ölüm. toprānıza dininize imanınıza bayrānıza sahip çıkın. bayrā olmayanın dini olmaz ölüm. e tabi.

he dúnümü hatırlayırım. kış_idi kalendar ayı. kalendar he he. şindi habu uyanda ufak bi evimiz var_idi. hau habu benim merak gibi evmiz var_idi. abumle beraber 115 duruduk oyle orda. sene kaç_idi kari elli dört miydi. he elli dört senesi. bi kar yâdi haci köyündan biz aslında haci köylüyük. burāya bobam dedemden kalma bu yerler boyle burda burāya tabi bobam dedi burāya gelesın dedi. abimlan yâni bacanauk biz.

bacanak he iKi kız kardaş iKi kardaş bi eve gelduk boyle buraya kalandar ayında tabi atlan beraber neneyi hā karşidan aşā alduk gelduk buraya.

120 çömleK bu memlekette yoKTur. yukarda nerde. oni bilmiyorum bizim bu sahillerde çömlek diye oyle bi şe yok. he oni bilméyım da bu dedün çömlek işi şöyle diyeyim sâ ben samsunda kümeniz yakakent ayacık oralarda çok bulundum hā dedün herkesin evinin üstünde var kız olan evlerde. kaç kız var uç kız üç tâne çömlek vardır. çömlek dedün de ne yāni şöyle ucu sivri bi çamurdan yapılmış bi pişmiş
125 kırmızı kap. oa çömlek deyle. şindi hangi kociya giderse oni ordan alırlar veya kırarlar oni. oni bilméyım.

bizim buranın iklimi esKiden ölüm memleKet çok namusliydi. şindi haburda bi düün oldi ama kimin_idi hangisinin düünide bilméyım. burda erKeKler kızların yanına sokulmazdi. gitmesi için sevecek bi kızı ordan bi kız arKadaşi olursa o
130 deliKanlinin o sevdü kızı göstermek için getiri baktiridiler oa. bu nenelan aşā uKarı uç sene mi dört sene nişanlı durduk dā birbirimizi yüzünü hiç görmeduk. şindi oKulda komşulukta delikanli kız buluşiy hallaşiy ayarlay gideyle ama emri kısa. beş sene on sene o kada giden yok. bak hesapla elli dörtlen iki bin on sekizi çarp bakayım ne yapay. ya atmış dört ya neymiş o kadınlar onlar neymiş yāni başka bi mahluk midur o
135 kızlar o delikanlılar. çünkü allah korkusi yok heya yok. sen meselá aldın elin kızını kadının ismi ölüm zayıftir ama kötüsü de var yok deil. zayıftır aldun oni evlendun onlan beraber onlan hovunu geçirdin tuttun attın kapiya. bu yakışiy mi insanlua islamiyette boyle bi şe var midur. bak şindi işte örnek burda. ne olmuş o benden râzi ben ondan râzi allah da bizden râzi hayat bu. başka dīcek bi şem yok. allah râzi olsun
140 ölüm.

e mezun oldun mi. bi dā oku. hangi bölümde okıysın. edebiyat. ihtisas yapaysın. şindi benim de bi torunum var şeyde okıy iskenderunda ingilizce makine bölümünde bu sene son senesi. işallah allah râzi olsun. o da şindi benim istemedüm bi işlen karşı karşıya kaldı. orda bi kızlan tanıştı hallaştı ayarladi kendini. beni şindi
145 davet edey gel dey dede. evleneceum bunlan dey. yāni elmeden bizi bi gör dey. ama çok irak yer. bu kışın allah nesip edersá ēr cenabı allah fırsat verirsá bi rotayı çevireceum o tarafa. bi gidi ziyaret edi geleceum allah nesip edersá. etmezsá ne yapalım. yāni diyeceum dünya boyle ölüm. dünya boyle. oyle şindi oraya uçaK

150 iskenderúne üç saatlik yol zate arabası var geli alır beni. he adana iskenderúnde havaalani yok adanada var. evet bu işler boyle ölüm.

eski cenázeler ölüm. şindi şöyle kabul eyle şurdan bi komşum can çekişiy. bu komşular hep orda. öldü bak o zaman úsul oyleydi. benim saçmam var_idi deniz saçması dere saçması siçan geli da ölüyü yer deyine boyle asarduK ėlinin üzerine oni kurşunlari yere şı eder siçan girmesun oa deyine. millet de hep kafamda bak cahillie bak. ama bilmiyoruz bunu derken artuk zamanın birinde boyle bi şe oldi da bu saçmayı soradan icat ettiler siçan gelmesın deyine oni bilmeyrım ben. sora o adam defnolduktan sonra üç gün yine haşindiki gibi kuran okut. yāni en sonunda helva kavurudular helva. şindi oyle alıyerler çarşıdan bi şeler getiri daitiyler. eskiden helva kavurudiler hem de bōda uni yōdi misir onundan pekmez şeker de yōdi. doal kıpkırmızı o zaman ölüm elma Pekmezi yapardiler. üzüm ganimet bu memlekette. elmayı da yapardiler ānadın mı her çeşit elma var_idi tatlı elma var_idi acısı var_idi. olmuya dā. çok ender oluy. eski kış yiyecekleri hurma kara hurma. ondan pekmez yapardiler. yāni pekmez yapardiler onun tati bambaşka olurdi. eski yaşamlar. evet deişti tabi.

165 şindi ölüm bak sā bi şe diyeyim. ēr bu olmiyaydi bu milleTin karni doymazdi. buni boyle yapmiyaydiler bu milleTin karni doymazdi. şindi doal deyleyler meselā istanböllarda lan neyin doalı nedi doal. sen doal bak şura bahçeydi habırası. eKerduk aynı haboyla işTe yāmur yamazdi. eKerduk bahçiye mısırı biterdi habı kada olurdi. habı kada bi misir olurdi onda. ektümüz zaman geli de alamazduk. tabi gübre gübre çıktı bu milletin karni doydi. şindi de çıktı doal tohumlara yem bi şe yapayler. ne oliy bire yüz .oyle ya oyle deil mi başka doyar mi bu millet ya.

175 bak haşindi benim elimde ne var bilir mısın. bin doKuz yüz elli senesinde benim biraderim var_idi zirātta şöforluk yapardi muşmulōn tarlacık da unuttum ismini. he mūhendis zirāt mūhendisiyle ya ėldi genç ėldi kanserden. o zaman bu uşak o mūhendis diyeim sana bütün personele tarlacıktan meselā vakfikebirliydi sami vardi marnadan birisi sami o da ėldi allah ramet eyleye. şindi o domatislardan fidan getirdiler artuk nerden getirdisa türkiyeye datttiler. bi tānesi bi kilo haşindi. torunum var beşdüzünde ondan aldım iKi sene oliy fidan yetiştidım. bak haburda haşindi gene var haunlarda var ama yāni kuraktan olamay. toum ayırdım ondan domatis tānesi bi Kilo. haboyla yardın_mi oni sanki altını bakaysın altın oyle parlay içerisi. mis gibi

kokay ānadın mı. bak bin dokuz yüz elli senesinde o artuk o o da hale yemlerlen meydana geldi elli senesinden beri o kendini muhafaza edey şindiKi gibi deil. şindi aliyruk patatis zirāTTan eKeyruk efendim oldi şu Kadara bi dākine ek bakalum olacak mi olmay. olursa çok az bi şe oliy onda.

185 açlūn var mi. karşıya çıkcasın. bunun dibinde ne yapacasın. aha burda incir ye bak çok güzel. buları bi elekten geçirecesın.

şindi ölüm bu bizim karadeniz bölgesi yani bu bölgenin şī boyle şifresi boyle. şindi bak bak azerbeycan bak benim bobam bobama Kada üçüncü kuşak buriye gelen insanlar. nerden geldiler erzurumdan aşā geldiler. üç kardaş geldiler. üç kardaş biri burda Kaldi iKisi burdan gitti. nere gitti benli deil dā. o zaman yol yok bi şe yok. memet isminde bi adam geldi haciköyünde kaldı. ěbiri gitti urfiya ěbiri gitti giresuna. ordan onlar da gitti istanbullara aşā. şindi incele haşindi orda meselá azerbeycanda konuşan bir insanlan bizim bu karadeniz insanın çok bi farkı yok. şımadan da aynı hep büyük burnuli ki dā gelişmiş insanlar. şindi bizim bu memleketin düzeldi memleket dā kötüydi. tabi şindi sanatkarlarımız hep aynı eski şifreyler türki söyleyler geliyırım gidiyorum. ya bizim aslımız o aslında ne kusuru ya kusur olur mi ya.

195 güley bizi meselá askere gittim bin dokuz yüz elli birde. bursali bi arKadaşım var süleyman isminde benden bi sene üstün asker. biz tabi geliyırım gidiyırım oyle konuşıyruk. dedim ona bi günü sen ne anlaysın benim konuşümdan. ben seni de alay edeyrim dedim ona. senin de konuşümdan ben bi şe ānamayırım. senin konuşüni güleyırım davalasıduk onlan beraber. ama zaman zaman gençlerimiz tabi orda yaşadı ěrendi hani onların dilinden konuşmayı başardiler başariyeler yani. oyle yani tabi.

200 bizim memleketimiz boyle ölüm onun için şeye gerek yok ben böyleyim diyene gururlanacasın. ben trabzonli oldümdam gururlanıyırım memleketimizden dünyada türkiyede birak dünyayı bilmem ama trabzondan üstün memketçi milliyetçi memleketçi milliyetçi bi vilayet yok türkiyede. niye yoktur. bak devleti hep yöneten karadeniz milleti nere gidersen git. ara izmirdeki şı yapan adami milletvekilini kökeni buralıdır. çünkü buranın insani yerinde durmaz gidi arayacak dā ěyisini gidecek durmaz burda. tabi çalışkan tabi. ya oyle tabi. bizim habı dere içerlerinde yol ordan yapıldı hariya aşā. allah rāzi olsun devletten beton yaptı orayı. üç sene bir habu yerlerimiz alıdı oludi hep taş. biz hā taşı taşır dökerduk deriye yaparduk orayı tarla. başkasi olsa onun yanına gider mi gitmeye kalksa derede. birakır dereyi yatar aşā.

210

fakat ölüm bu seneKi gibi kurak ben seksen sekiz yaşındayım boyle bi şe yok. olurdi devam etmezdi. sora bizim zamanımızdaki şöyle diyeyim sana atmişlan ellilan
 215 atmiş birak ellilan aşānın hocalari hocaydiler allahlan perdeleri yōdi. bak haçkalı boba ben uşām çok éyi tanırım oni. habu köreşan derenin āzi. habu aşāda köpri aşāda en son köprü ikinci orta yerde köprü orda bir ev var_idi baraka ora çimen_idi üstena aşā. buralarda ev bi şe yok ölüm. bi dedemin evi var_idi haboyle habırda merak kada bi evceuz. bütün hocalar toplandiler. yāmur dúasi yapacaklar. uşaklari ToPladiler.
 220 çünkü uşaklari günahsız kabul edeyler. oyledır tabi meselá şöyle kabul eyle on yaşında bi uşām günā olur mi ondan ukariya koşulmayırım he. varuk elli täne uşak vahfiKebirde beşdüzunde çarşıbaşı tabi köy_idi orasi. ne kada hoca var_isa toplandı hep boyle burāya geldi. haçkalı boba boyle burda. dúa yapacaklar diyen toplanduk yāmur dúasi yapacaklar. dediler ki haçkalı boba dey buni. iKindi namazi kazasi
 225 olmiyan bir hoca lāzım bā. bize namazi kıldırarak dúayi o yapacak biz amin diceuk. ordaKi cematTe o hoca hiçbi tānesi diyemedi ki benim iKindi namazımın farzında kazam yokTur. orda birisi gene bu Köyden musellimōllarından. kıraç mollaç derler ballı köyünden bi zat var hoca var. buni ariyalım yolliyalım adam buriye o olsa olsa o olur. tabi bak adama haçkalı boba dey. haçkalı boba bunu orda dey o hoca orda
 230 haçkalı bobanın mesajını alıy. üstena aşā evine çıkı yollanıy geliy burdan da giden uşaklar kirezlik cāmésinin orda çatay onlara. dey ölüm ben hayde geliyırım benim haberim var o işten. buna kimsa inanmaz çünkü bu milletin zekasi buna inanmaz boyle bir şey olmaz derler. tabi geldiler endiler aşāya herkes abdesini etti namazi kılduk. çeluk çocuk namazi kılduk. iKindi zamazını o hoca kıldırdı dúayi o yaptı.
 235 haçkalı boba dedi Ki ey arkadaşlar bu köyün habu üç dört täne kalan var_idi habıriya aşā ev bi şe yok. herkes dedi evine gitsın dedi. biz de üç kardaş bi de emica uşā haurdan dere auzundan habıriya gelene kadara habu dördünci köprünün haurda yāmur boacādi bizi. zorlan buriye gelduk çıktuk. görüysünüz dā. tabi işte ben oni yaşadım. ben ordaydım. oyle aklumdan da çıkmay ānadın mı. at kafasi okudiler
 240 yazdiler.

şindi bi yerden bi at kafasi buldiler. yāni at kafasi bi tarafını bulduler oa artuk hangi āyeti yazdiler bilmeyırım tabi haliyle. dúa yapayler eller bi tek āşaya efendi denizlān derenin arasına attiler şeyi aTtuklerinde dediler herkes burdan gitsın. işte

245 evlere giremedük hesapla. adamlara bak. bak allahlan aralarındaki mesafenin ne kada yakın oldūna bak oul. bu kadar dūalar yapılıy nerde bular karřılı yok. dūnya.

şeyde samsunda dinledım bi hoca vāz edey. bu dedūm oldi elli senelerinde vāzda. beyuk cāmē var çif mināreli samsunda. orda bi yāci boba denilen bi hoca var ālim var_ımış zat. bu bi gūni kurak çok almiş uşaklari toplamiş samsunda uşaklari kesmiş ōlerini. yādır allām yādır yādır allām yādır yādır allām yādır. samsōn uzun 250 soKak var ordan karşiya gitti beriye gelmeden yariya gelmeden başladı yāmur yāmaya. millet bāırmıř yav boba yav bi ře de bu yāmur bōlacauk. yādırma allām yādırma yādırma allām yādırma yādırma allām yādırma yāmur hafiflemiş. ōlum bu memleKet boyle insanlar yetiştirdi.

255 hayır yok o yok. oni bilmiyorum da burda oyle bi ře yok. şindi oranın işini bilmem dā ben burda yařadūm manzara o. haurda at kafasını attiler deriye. derelen denizin arasına. hoca herkes evine gişsin dedi.

řindi yok at kafasına kalemlān yazdi oa. onların mūrekkepleri vardır. mūrekkep 260 olar bi ře derdiler oa. onlan hocalar muska da yazardiler onlan beraber. onlan yazdiler attiler deriye. evimuze gelemeduK. yāni řoyle diyeyim sana beř yūz metre gelemeduk yāmur geldi bindi tepemize. yāni boyle dīcesun nasi oliy yav gōde bulut bi ře yok. řindi cenabı allān kuvveti belli midir.

ey gidi ōlum neler görduk memlekeTte neler. řindi bilen de kalmadi. řindi sora 265 inanmaz bā herif ki. ben toplanam haburda beř on tāne otuz yařında kırk yařında elli yařından ukariya bi ře demem o bobasından duymuřtir. elli yařından ařā olan gençleri topla habiriya de ki habiyle bi adam haboyle dūa etti. de ona Ki bi denizci eski denizci kaptanlar zorlandū zaman hızır aleysselam geli onlara yardım ederdi. selāmet derdi selāmet.

270 bak haçkali boba o haçkali boba şöforun bi tānesi almadi oni molozda arabiya. ordan çikti yola araba geliy. geldi bakti bu dere taşti bu dere ikiye bölindi haburda haçkali boba bu yanki tarafta oturiy. ordan trabizondan geri geliy. o gelmeden haçkali boba geldi boyle burāya. buna da kimse inanmaz. bu nesil inanmaz.

şindi tabi bu haçkali boba ipsaldada baı var_idi. yāne hışımlari var_idi. orāya 275 çok gelirdi. vaşfıKebire çok gelirdi. bizim hacıköyünde çok kal_idi gel_idi. habu dereler kızılācludi ōlum ıssız_idi buralar burda bi şe yōdi. fadima kari denilen bi kari var_idi peşine gelirdi. kadıncāz artuk niye gelirdi peşine ondan ilham almak için her

ne isa. bize koşardi derdi ki bua taş atın bā yanaşmasın derdi. kadına vurun sokulmasın yanıma derdi. köprüden bu yana koymazdı oni. oni bilmeyrim. şindi evlensaydı uřā oldüni duyarduk ama evlendi ėldi uşakları karısı var yok bilmeyrim. orda bak haçkada öldi kaldı oriye vesiyet verdi. ama haçkaliydi dā ařālardanıdı da
280 oriye řēttiler oni oni bilmiyorum. fakat bi vakfikebirde burda çok kaldı. çok gelirdi. tabi tabi çoçukken o zaman ölüm on beş yaşında adam çoçudi.

bak sā ne dēyrim bak. bobam beş kardeşuk biz biri kız dört erkek. oKul bu köreşanda bi ilkokul var_idi bi de düzlükte var_idi bi de çarşı mektebi var_idi. bobam beni verdi çarşı yere merKeze verdi beni. gidi geliyruk oKula bir iKi uç dörde
285 geçtim. bi kanun çıktı yedi yaş kanuni. sene kırk sekiz kırk dokuz olarak geliy bana. tarini bilemeyrim oyle geliy bana. iKi sene sora da askere gittim. şindi benim süt anamın kocası oKulun müdürü. şindicek tabi merkez oKul her derste hoca var bir iki üçe dörde gittuk. emicamın öli var onun kitaplarını aldım dörde gittim. sıramı belirledim. numaran var tabi haliyle. dördüncü gün üzerine hademe yusuf denilen
290 tarlacuktan bi hademe var_idi geldi. dedi bā osman gel dedi bā karařō gel dedi. kitaplarını al gel dedi seni müdür istey. gittim müdüre. o oKuli rumlar yaptı haburdaki oKul var ya rumlar yaptı orda bi de top vardı onda. ruslar top attı oni bi giriş kapısının e şöyle diyeyim sā tarafında top mermisi habı kada top mermisi var_idi onda. efendım gittim tabi hocam buyur dedim oa. dedi sen dedi gidecesın
295 dedi düzlüe dedi orda okucasın dedi kanun çıktı dedi. dedım hocam bura okul deil mi habırda iKi senem kaldı beni idare olmaz gidecesın. fukaráluk ayāmda çarukları köyden ařā geliken çıkari cebime koyu da ineyruk sahile geyi de gideyruk oKula ölüm. yalvardım yakardım fayda yoK. ben devam ettim oKula. her gittim geldi aldı beni. en nihayeti çāirdi beni gittim. bi sopa aldı eline habundan dā kalun uzun şey
300 kadar kitaplar elimde yalvayıyım ona hocam idare et beni biz fukareyuk biz orāya çıkamayuk. kalkacaum hacıköyünden gideceum dā düzlue yazı var kışı var. habırda idare et has okuyrim alayım diplomami. olmaz dedi. oyle konuşuken bā bi sopa endıdı bu. endirmede kitapları ben bunun kafasına vurdum. kalsın sā habura dedım kodum yola. oyle mektebi terk ettuk işte dā okumaduk. oyle işte. o devirler ölüm
305 fukara devirleri hocaya da kabāt bulmayruk.

memlekette halk evleri yapıldı ismet paşa zamanında halk evleri yapıldı hasan ali yücel milli eitım bakani. bi hacıköy altında yaptılar bi halk evi. dört täne ebe evi

yaptılar yanlarında. köreşan altında yaptılar bi halk evi efendi şimdi da bi seçim olunca bunları köylü yıktı daitti. köreşanda yıkmadılar oni okul yaptılar onu. burda 310 bu okul kazandılar. o halk evinden bi okul kazandılar. ananın mı bu devirler böyleydi.

şimdi ölüm var neler var ama gittiler. bak gittiler unutmadım tabi. bizim kalbimizde onlar yerleşmiştir. bak dinle. aziz boba. nerde bu giresunun bulancak ilçesinde yol azının dāından bobam onların şeyiydi. aziz isminde. gittim oraya ben bi 315 defa gidebildim. ben onları canlı görmedim yetişmedim onları. ama bobam onlar buranın insani marnanın insani hep ona giderdi aziz bobiya. burda biri Türedi ofli hoca düzlükten ona alternatif olarak. hanefi mesebini devam eden o aziz boba şafi mesebini şey halfeti veya şafi mesebini devam eden bu ofli havuz derdiler ona. hāla o uşa sādur onun. şimdi bu bobam bize ānattū bütün köylü o giderdi hep yaşlı adamlar. 320 habu kuleyinlerden birisi vardı. sen vahfiKebirlisin bilmen lāzım onları demir satardiler çimonta satardiler bunların bobaları. o bobalarını o aziz boba vekil etti kendi yerine. ben ölüsem dedi bu milletin başında şeyh sen kalacasın sen bunları yönetecisin dedi ve öldi. orda türbesini yaptılar habu sivri dā vardır dāda türbesini yaptılar bobam onlar buranın hacıları hanımı öldi ve hanımı da onun yanına koydular. 325 habu kadara bu türbecū var. orda ne yaptılar biliy mısın hā onun şeyhleri nasi karınca toplar da yuva yapar. onlar zikir yeri yaptılar ölüm nerden funduk çubūndan. ev yaptılar habı benim ev gibi ev yaptılar. banyo yaptılar onda tuvalet yaptılar onda gittük hep gezdük onları. onları boyattılar. orda zikir yapardılar allah derdiler.

şimdi orda bi hikayeyi ānattı bobam. giresuna bi kumandan gelmiş. tabi şikayeT 330 edey onları birileri. filan yerde bi adam hükümeTe karşı isyan yapay. cumuriyete karşı isyan yapay. yolladı jandarmayı. bulancā bildirdi bulancak jandarma yolladı oyle oriye. millet de içerde zikir yapay. gece geldi jandarma kapıda dinley jandarmalar ekip olağ dinley kapıda. sabā kada onlar zikir yaptılar sabahtan jandarmalar çaldılar kapiyi namaza. çaldılar kapiyi baktılar askerlen karşılaştılar. 335 dediler korkmayın askerler korkmayın namazınızı kılın sabah oldi ve askerler çektii gittiler geriye. yasādi o zaman o türbeler yasādi bu zikir yapılan yerler yasādi.

eldikten sona bobam onlar ne yaptı biliy mısın. hani o māralar nerde demin dedim ya birisi onun evinin altında haciköyünde ora habile tümsektiğ. evin altını deldiler mārā yaptılar yüz kişi alacak mārā. hāla o mārā sādır. zikir yapayleğ orda.

340 zikir yaparken karşıda tarlacık köyü ordan duydi millet zikir yapıly deyine. tabi onlar
içerde zikir yapan yolladiler birini bi karşıya hakaden ses geliy. ne yaptiler. meselâ
şöyle diyeyim sana mārānın kapısı habından mı onlar geldi habırdan dediler burayı
kapattiler habırdan deldiler oriye ses gitmesın deyin ve orda senelerce zikir yaptiler.
allaha yalvardiler memleketin milletin selameti için af olmasu için.

345 ölüm o devirlerde şindi şindi de var şindi var ama hani. şindi dā açık şekilde
yapayler dā éyi heralde bilmèyırım. şindi heralde dā éyi. bu gün arabada geliken
arabanın arKasında beş on tãne çarşafli kadınlar var. analarımız kız kardaşlerımız
bacılarımız. geldiler endiler bizim hacıköy altında. orda bi arKadaş var onun evinde
toplanti yapayler heralde. bular allah dey başka bi şe demeyler ya. yãni bunların
350 olması lâzım. ama bu da devleTin Kontrolünde olması lazım bunlar. niye devlet
alehine gitmicek. bak fetö teşkilati çıktı ne oldi memleKet perişan oldi gidey hale
gidey. allah her şeyin hayırlısını memleKetimiz için versın ölüm. burda KaPatalım
oyleyse.

ben yaşadım ölüm. ben yaşadım. kardaşım hacı havuz var o da yaşadı. bak
355 emicamın öli var hasta yatiy o yaşadı. biz bunlari yaşaduk ölüm bu yalan deil
uydurma deil bular. he dörudur tabi tabi. burda at kafasına yazdi attiler. yazdi artuk
ne yazdisa o haçkalı boba yazdi oni atti oyle orâya ama ne yazdi ben ne bileyim. o
zaman uşāduK cahiliduk.

sen de sã ol. oldi ölüm sã ol hakkını helal eyle.

Konuşan	: Emine Karaş
Yaş	: 84
Derleme Yeri	: Kirazlık
Tahsili	: Okuryazar değil
Konu	: Evlilik, Hıdırellez, Cenaze

XVII

evet. asma dali kırduk. ne bileyim yāni oyle asma dali yāni ėmir uzun artuk nere yarar o işi bilemeyrim. pek bilgim yok yāni bi Şe diyemem oyle bilmėyrim.

5 hıdılez zamanında boyle arKadařlarımlan tabi herkesın emsali var ona gėre yāni boyle yūzūkler aTarduk ħömlēn iĥine ħömlēk ħekerduk gene orda yāne Őans ne cikarsa. he oni yaParduK oni biliyrim heyāllayrim yāni. yav yoK herkes kendi ismini kullanırdı atarduK oa.

yok kabak toumi diye biz yūzūk kūPe para oyle bi Őelerę atarduK ħömlē. tabi ona isim oKuyan yazardi yāni bilgisi olan. oni ordan ħömlēkten aldın_mi ne aldısan Őans neyse o ħıkardi yāni. he deřik deřik oyle.

10 ama gelın meselā aldı gideyken asma kırdırdiler gelin evleniy ya dūun gidey ona asma kırdırdiler oni da heyāllayrim. tabii epey zamanlar dolaşti.

geline veridiler sīr ismini derdiler artuk senindir. bā kimse vermedi. ben her yerden yetim beyūdum yetimluKlan tamam oldum. yetim beyūdüm ben kūĥuk yetim dokuz yařında yetim oldum. bobam ėldi yāni. ben delibekirōullarındanım osman efendinin toruniyim yāni. diyemedim ismini yāni memet ayan. yāni ali ayan ismet 15 ayanın da kız kardeřiyim. yabancı deil yāne onlar hep ėldi. o kūĥūmuz_idi. oyle yetim beyuduk ōlum yetim beyuduk. bu amcamın ōli iře albay.

oyle torunlarım kimi ya dōrt ōlum var bi kızım var. kızımın oulları biri evli biri bekar. yāne onlar dā ħok size bakarlar. bu yanki oullarımın torunlarım hepsi işe işe 20 oyle boyle daunuk. zamanlar he.

řindi sorarsalar sā bi Őe cevaplandırısın. yāni pek bilgi de yok bilgiden zayıf. boba yūzū görmeduk biz yetum beyuduk. annelan beyuduk annecūm rahmetli anca yūk tařırduk. yuk getirsak oa iře inek baksak oa inek beklesek oa boyleydi o

zamanki düzenler. şindi çou da inek saklamay paran varsa çarşıdan al ye. yok yok
25 inek bakan yok zayıf her şey zayıf.

burda yemek yāni cenāze gömüldükten sora yemek gelir eve. eve getiriler
bizim buranın ādeti oyledir. yāne uç gün evde yemek pişmez dışardan gelen yemē
yersin. getiriler ādetimiz oyledir yāni buranın ādeti oyle. he yoK. şindi millet onu mi
dinley herkes dinlemesinde yaşamasında yaşama bakay millet. yaşam güzel bi iş.
30 eger düzenliysan yaşa ama düzen olmadı_mı yaşamayı dā istemezsin. alamazsın evet
oyle dünya bu. düzen biz oyle gelduk gittuk sekseni bulduk yāni oyle.

Konuşan : **Asiye Satan**
Yaş : **65**
Derleme Yeri : **Karatepe**
Tahsili : **Okuryazar değil**
Konu : **Kaynana ve Kaynatası ile Yaşadığı Zorluklar, Eşinin İntiharı, Çocuklarının Yaşamı Üzerine, Karatepe’de Yaşam**

XVIII

yok uşām oKuma yazmacūm yoK. vermedile bizi zamanında uşām parasuzluk var_idi veremedile bizi işte şindi ondan çok zorlandım o işlerden vahfiKebire de kaybolsam bulamazsın hā şeyleri araba ğaraşlarını. ne pileyim trabzona tek kafama kidi kelemem.

5 geçmişte neler yaşadım ānatayım sā uşām. benim kaynanam kaynatam beyim var ikan burda çok huzursuzlukla var_idi kurbete gitti geldi sonuçta çıkışını verdile Keldi gitme de dā gidemedi. bobasi nenesi çok huzursuzluklari uşālan geçinemezler bā da çık derdiler burdan kocanlan çıkın. haşırda gösterdiler bize bi yercēz yap oni varın. bēim beyimin da yōdi parasi bobasının ēdemesini tamam etti ne kada parasi 10 var_isa yaptırım geldi oa verdi yaptıdı oni.

mais ayi geldi uşām bize baştan dayadı dedi ki gidin evden. habu evden atardı bizi. haşırda bi erazi var yapın da ayrılın orāya. sıkış sıkış sıkış sıkıştıdı uşānı. uşak da bi tek uşak. ben parami siz harcadım. mali mülKi sen sattın komar oynadın dedi bobasina. düş goe çıkardı burda babasilan. dayanamadi uşak vurdi oa. ondan sora dā 15 duramadi burda. habu pencereden aşā atardı yastuklari çık burdan çık burdan hā. ondan sora uşām asti kendini. beyim asti kendini.

çigalım çigalım çigalım çok zorladı beni. ben da ineklerum var_idi habu alt katta inecukler bagardım. e uşacuklarım var_idi. bular torunlarımdı. uşaklarım dā küçüdi. biri habuyla biri ondan dā ufacuk işte. ben nere alı da çıkacaum olari. dedım 20 ki evimiz yok mülkümüz yok nere gideceuk dedim. sat habu inekleri dedum veriruk kira parasi dedım da keçiniruk gideruk o zaman kiraya. bi şe verelim dedım elde yok Kuru Kuruya çıkamam dedım ben dedım çok çalıştım burda. bi şe alma dedi.

bi uşak ŧerlerinden kaçti. beyuk ölüm gittiydi dayılarına bursaya aşā. küçük
 uşāmlan durudum. sat dedi bu mustafayı al dedi çıkalım dedi geçelim bi yerlere bi
 25 istanböllara argadaşlarım dedi bā iş bulur orda. ben da istemedim uşām yalan yog
 istemem. dedım ki ben çalıştım çalıştım yedi tane ineg e çayur yiunleri erazim tarlam
 şeyim var. bura onların_ idi. evin üstündeki yer onların. sat sav dedım de aklum köyde
 kalmasın. getirdi hārdan bi komşiyi kandıramāyırım hanımı dedi kandırın oni da satı
 30 savı çıkalım. geldi tedi bā bi kaduncāz ki asiye çok yalvariy dedi senın tedūn mi
 olacak memetın tedū mi. onun tedū olacak tutarsa sözümi. satsın savsın ben çalıştım
 şeyleri para edelum gidelum. e sati savmay aglum geride nasi gideceum dedım gitsın
 kendi dedım dīnesın kafasını soralardan gelir dīnesın kafasını.

o akşami bi dut āci var_ idi uşām habu armuttan üst tarafaydi hā armutun az üst
 tarafına yaptuk orāya bi oda. bobasi da boyle eve dā komay. geldi ben da inekleri
 35 bekledım geldim aşā. kurduk sofrayı yiyeceuk. yemedi uşacūm haboyle bi kāse yourt
 yedi hā kadar yerdı yemēni yemedi. neysa akşam üstü geçti habu kahvelere aşā orda
 kahveler. e ne bileceum ben da yorgun yattum aşā sabah ğaranluk kahtuk inek
 yiyecek kahtuk. kaynanamlan kahtuk. kaynanam dışarı çıktı bir pairma uşām bir
 pairma dünya yığıliy. burda da bi yat köpekler gezerdi dedım heralda olari mi gördi
 40 kapıda da çırışiy nedir korkti. bi kaktım uKari atladım dışarı bi baktım o duta aşā
 dalda asıliy uşām.

āla sızla ama bobasi komazdi oni eve bobasiyla döüştiydi. dayisi var haşı aşāda
 onılan döüştiydi. hep karakola verdiler mahkeme şeyleri habırasındaydı asılanda zāte.
 burdan o dayısının yüzünden asti gitti kendini geçti. geçmişcuklerini de etsin sā ol
 45 hayir duaların senlen olsun.

neysa kaldım onların eline. kaynanam hiç eve bakmay çelik çeçūe mesela.
 çalışsin yesın yedırsın baksın olari neneleri. hiç bu evde boyle yüzüme biri gülmey
 burda.

kaynatam tutti ki satacām yerleri. ben de tedım ki ettiz eylediz aşādan uKardan
 50 uşāzı toprā kodüz. satacasiz yerleri ben bunlari pobamın yanına mi alda gideceum
 afedersın pobamın yanından çecük mu getirdim da alda gideceum olari orāya. kari
 dedi ki geç pobān yanına. al uşakların da. dedu oa kaynatam ki uşaklar benim
 uşaklarımdır. ben yerimi satacām sā biracām iKi kotluk yer onda çalış. dedum iKi
 kotluk yerlen bakacām parınacām yetim bakacām burda aylüm yok yıllüm yok seni

55 etti uşān sigortalı dedım ben burda karip karip keçindım ahlan vahlan idare ettım.
şindi da erazi satacasın erazi satamazsın detım. satacām dedi. ben satamazsın detım
oa.

neysa geldi haşiriya dedım ki bak bi şe diyeyim sā detım. sen gene bu kada
ettūn ben bakacaum seni etma bu yerleri ver bā dedım. ver bu uşakların üstüne
60 dedım. dedi ki veremem yer mer dedi. kızların hakkı çıkacak burdan da ancak dedi.
ben de dedım ki kızların hakkı çıkacāsa da uşān hak çıkarmay mısın dedım. bizim
hakkımız yok mi habu yetimlerle dedım ben nasi bakacaum. çık kösterdi bā burdan
çık dedi bā. dedım uşaklarımı nere alda gideceum de çıkacaum burdan dedım. ālama
kapılarında dedi. bi da kapılarında ālama dedi. bi da deti kapılarında āliyani
65 neneme küfür etti anama hasta anama. ben da dedım ettiz ettiz da şindi ālamam da
tertize mi gidey dedim. ben ālaysam derdimi ālayırım. uşaklarımı nelan bakacaum
nasi geçineceum. e hayaTım gitti ondan ālayırım niye bea ālamayı yasaklaysın. kopti
bā siraya vurmaya baltalan. baltalan vuracak bā. ben o zaman kuvvetliydim uşām kaç
sene oldi. bi gözlerim karardı ne oldümdan da haberim yok boyle tuttum baltayı.
70 çektüm baltayı gözüm karardı meramet bi şe kalmadı. bi vurdum oni düştü. haburdan
vurdım oni. pi dā dedım seni de yok edeyim bir dā vurayım kaldıdım ukari uşām
cenabi allah uşām dā aşā ē bakayım kolün. allah tutti beni. üstünden allah yetiştü bi
kollarımı tutti dā emeyrim olari. dedi ki bir dā vurma bā dedi yerleri dedi çeçüklerle
sā vereceum dedi vurma bā dedi. allah zaten tutti kollarımı emeyrim aşā kollarımı.
75 bıraktım oni hāle biraz ferahlandı gitti doktora.

bi kaç sene geçti aradan ameliyat oldi baktım oni. düştü ellerime hem de nasi
baktım oni. bi kaç sene geçti aradan felç vurdi oa sekiz sene baktım oni. ama en
sonda da bu yerleri üstüme verdi. kaynanam da bi hastalık bi şe vurdi oa o da bi ayın
içinde gitti. hā bi ayın içinde de kene benim suyumlan çıktı canı o da gitti. e kaldım
80 burda uşām. e şindi uşacuklarımı evlendirdim.

zāten önceden beyimin zamanında eyle ěldi geçti gitti. huzursuzluk yüzünden
hapuralarda hārdan düştü beyninin üstüne bi taş da var idi orda ěldi de uşacūm
kavuşturamaduk oni doktora o da ěldi. çektüm çileler hepisinden ār o çecūn yangini
geliy ba. kandan candan uşām. kocanın şeyi de geçey.

85 neysa uşām erazilar var habiriya aşā. eraziler eney hā aşā kada. dümdüz yerimiz
var. uşaglarım iş sābidir. bi tanecū istanbōlda habu kazma makenasi hā havaalani

yapılıy ya ora yeni havālani orayı şēdeyler işte. bayrama keldi işimiz var buralarda gidemey. laport ali duriy laport ali duriy. gidecek haburda üç gün sonra gidecek o orda.

90   êbiri habu asfaltlari şe etme tamberinde çalışıy eynesinden āçabata kada o ara onun o hale o çalış. habu beyük ölumundur bu işte. bu da ufak ölumun var bi ölani dā peyük ölumun bi kucāzi doktora getıdı beun o uşacūm işte o orda. iKi kızı onun var iKi erkē. ben de haburda iKi de gelın var işte beyük ölumun karisi orda. küçük ölumun karisi da hārda biri yardima çairdı oni işte.

95   e haburda şindi geldım kendi kafama uşām. dedım ki yaşarım şimdiden sora. huzursuzluktan bittimidi uşām. başıma gelen haller. bittimidi burdan beyüklerin yüzünden içerde duramadım ormanlara yüklerlen çalışmalan.

          haşı ukarda bi ev var peyuk ölumundu. uç kat yapı yaptı hariya buldum paracuk verdim oa buldum çalıştım kazandım verdim oa. mayışcūmun üstüne kredi çektim verdim oa. yaptı uç kat ev ayrılacak orāya. ebur uşāmun habıra burda yıkı yapacak oni. yıkacak oni aşā düzlicecek burayı yapacak burda iki uç kat ev. çarşidan da aldılar birer kat ev. allāma şükrolsun elimiz başımıza yettuktan sora bagayrım yükseliyer. yükselsınler uşāna kara kalP taşır mı taşımaz. uşān karisi da senin oliye oa kara kalP taşır mısın taşımazsın. e ben da haburda siz ekmek teknesi bilin oni.

105   haboyle kahrlan ahlan vahlan yangunlarlan geldım habu zamana babacūm êlmış nenem yatak hastasi hārda. var uç tane kardeşim işte olar da bursada orda burda biri vakfikebirde. haboyle uşām tauk dönerci lokantasi var döner de edeyle orda çarşıda. he benim torunum işte kardaşımın uşā. benim torunum he kurban olsun abılan ayacuklarıan he. oyleyuk işte haboyle işte geçini gideyruk hallarım boyle uşām. çok şeyler geçirdım.

          ahmetin bobası benim kardaşım. bobası da çalışiy bi armuttan bi yerden düştı geçen sene de biraz dinlendi. emekliydi mustafa. benim peşimeki kardaşımın uşādur āmet.

          gene cenabı allāma çok şükürler olsun dünyaya bagayrım habu erazılarımız düz yerlerimiz éyi burda. gene vahfıKebirlilerden dā éyi yaşaniliy burda. rüzgarlı serin mesela oralar da yanay ne bileyim uşām. yüksek he karatepe ondan deyler. biz yüksekteyiz ama yazın seviliy burası.

          aç mısın olsun sā nenen.

evet evet ambulans acil hasta olsan haman cikay canin geli kavusana kada. yaut
 120 yolda cikay iste. hastanelere uzak kaliyruk. var_idi hasu ust tarafta bi saluk ocacumuz
 kapatti hem da emeklerimiz cok var orda. yaptuk oni hale dilekce vermeler deva
 etmeler deduk ocak olacak deduk. saluk ocamuz olacak. bi salukcumuz olacak bi
 hemşiremiz olacak. hemşire verdiler oraya bi zaman sora tayin aldi cikti gitti. da ora
 da kapandi hale iste. satmaya kalktiler oni dava ettuk satturmaduk oni. da da
 125 bulmadilar oraya salukci iste hale duriy harda bi saluk ocacu hale. hane olsa da
 kosalar oraya bi salukci. e tabi parmān kessen gidi sardirisin oni.

tansiyonum var eldirmey de dun ha usak doktora getirdi beni tansiyon elçme
 aleti aldi ba yüz altmış milyon verdi oa. yüksek tansiyon var ben de uşam
 düşürtemeyler oni. beun sabah elçti oni bilmem kaç_idi benim okuryazarlüm yok.
 130 aşıama da bi da elçecek oni. bir tansiyon ilaci tek bi tansiyon ilaci verdi ba bi tane
 attım ondan. gene de çok başım āriy çok konuştum_mi. haboyle uşam ne yapacasın.

geçmiş zamanlari nasi anatayım sā uşacım osun abılan canuan. düün ederuk.
 benim kardaşım hā dönerci mustafa hā āmetin bobasını evlendurduk hārda. daul
 zurna kemençelen ederduk düünleri. şindi de şeyde salonlarda salonlarda eduyruk
 135 olari. haşindi bu yıl oldi bin tane şey. bin tane düüne gittik bu sene. dedim habu düün
 işi da bitsa dedim. cüzdanlarda çantalarda para kalmadı. ekme parasını vari veriyruk
 salonlara düünlere. e gitma dariliyeler gitsan paran yok. e gideysin çarşıya düünlerin
 parasını ayırıysin bi kıyı aliysin ordan paralar bi şe geleysin ukari. bi ay dipten başa
 düüne gittuk gelduk. e gitma hep benim düünlerime de oyle geldiler. iki tane olan
 140 evlendidim koli komşulan. bu iş koli komşulan oliy.

neysa geliyruk arabada dedim ki allāma şükrolsun dedim bu düün işi de bitti
 son tatili. etti ba şöfer ki nene dedi yarin akşam gene düün var dedi. dedim ne olursa
 olsun da gidemam para da bitti bence düün de bitti. gelduk çiktuk buraya.

eneyruk vakfikebire geliyeruk buriye kaliyeruk uykusuz e inek yedirecesin
 145 onda gelsan paydos etsa orasi on birde on iki de yatıysin sabahtan kalkamāysin.
 inekler kaliy aç ahırda. neysa oyle bitti düünle.

cenazeler oldi hārda bi eyi komşumuz var_idi o da eldi. bu yılki sene de hānın
 üzüntüsü uşam beni eyice düşürdi. he he uşam habu üst taraflarda hen eyi
 komşumuz_idi. çok yakti bizi uşam yanguni yakti çikardi bizi.

150 yaylamız var_idi uşām. bizim yaylamız boyle yazdan çıkarduk orāya. kirezın on beşlerinde çıkarduk yaylāya. o yaylalarda inekler çok rāt bakılıy. neysa nice yaylayı kaynatam sattı inek bakmamız çok zor oldu. alı göçleri donatituk sabah namazi karanlık burda giderduk.

nasıl ederduk peynir küleklerini ederdi kaynanam çeviridi āzlarını aşā getiruduk
155 burāya sekiz tane peynir külē. yā satarduk orda. koli komşı toplani gelidiler yayladan. hiçbi şe kıymazdı benim kaynanamın kaynanası. bi külē açardı gelene gidene ekmek gibin çıkari kordı sininin üstüne millet çay içerdi olarla.

ey gidi dēyrim eski günler. şimdi de edeysin peynir bi sircüm var hārda. endiriyrum mahsulı çarşıya bi milyona kilosi. deymez dedim emica volla bi sürü
160 zahmetlen keseyrim oni ben. bi peynir haboyla ol oni kazandan uzatiysin oni haboyla. alti milyondan ne olacak ilacına veriysin sekiz milyon uç keren dört keren keseysin bitey hā ilaç oyle.

uşacüm olar gidey beşikdüzünde mandirasi var dolduriy arabay tanberi var onda vari veriy orāya. olar gene bi lira bizim beş yüz altı yüz. sütçiler var iKi tane
165 biri fosolō āmet şeydır hārda tanir misin bilmem habı aşāda az aşāda geli köyün sütünü alı gidey. bir bardak çay bi milyon o da bardā habu parmak kada bi yudumluk çay bi milyon. bir kilo süt de beş yüz milyon altı yüz milyon. ne etsan uşām ne deva etsak vermeyler. biraktuk süt vermeyi. kahvede olsun her yanda bi bardak bi yudumluk çay bi milyon. bi kilo süttten edersin bi tencere sutlaş edersin bi pasta
170 edersin yourt. bi kilo süt altı yüz lira beş yüz altı yüz. olar veriye bi milyona beşukdüzünde. bizim yā da endiriyesin çarşıya para etmey peynir de. yıkıldı türkiye adalet kalmadı uşām. yıkıldı ne alda gitsan.

alıysin bi kepenk çuvali bi yem çuvali olara veriyesin yüz yirmi milyon para. hā bi yemelen bi kepenk. e alda gittün habu kada bi şeler alda gitsan çarşıya
175 kapatamaysın oni işte. memesından çıkan habırasını bakmay. oyle geçiniyuruk ne yapalım.

haboyla işte uşām. kışın çok zorlanıyırım. yāy burāya kar ü haşırdan haburāya bi saatte gelemesin. haşu o yanki kapıdan haburāya tuvalet olsun habu ārlar olsun iKi saatte yol vurıyerem. hārda vurduk geliyesin hārda açi da inekleri yedirene kada
180 vuri gideysin bi dā dolay. kar haşırdan aşā uşām. ü haşi pencerelerin üstünden

gideyruk ũ ŧindi de inanmasın uŧām teŧke de ekeyduk olari telefona. sızın ora denizdedır aŧāda. evīz nerdedı evīz.

ŧindi benim ũzũntũm habu ecuk bu ecuk okumay çok ũzũliyerim oa çok ũzũliyerim oa uŧām. e ne diyeyim oa ŧansıan gŧre de bi meslek sāibicũ olsa. ilerde
185 hevet. ne ũraŧmalarlan habu zamana gelduk kovaladuk da.

bundan ne çıkacak sora bundan ne çıkacak. sonunda ne olacak. hā kada sora ne ıkacasın. ne çıkmak isteysin. kurban olayım allah kolayluk versın sā uŧām. ne bileyim uŧām. gemiŧ ŧeylerimi ānattım sā.

ey gidi ey bi dŧri bi huzurli haburāya dũŧtũm dũŧeli bi huzurli gũnler
190 geçirmedim. beyuklerden ayrılalı beyukler ēleli dā ettũm garupluklarlan fitre paralari veridiler bā. inecukler parasını saklardım beyũti satardım topladım evlendirdim iki tane uŧāmi ecuklerimi evlendurduktan sora oldiler yuva. e ŧindi ben kaldum gelunlerin eline.

allah kimsayi kimsanın eline biraħmasın uŧacũm. kız evlādina kurban olayım
195 kız evlādina. erkek olsun iki tāne kız olsun on tāne evet. kızım yok iŧte. kızımız yok kızım olsa boyle dũŧũnmem kara kara dũŧũniyerim. hā kũk ŧlum iŧte dedi bā ben seni bakacām bırakmam seni ayrılmam senden dedi bā oyle.

var yaŧlı var haboyle saparsın ama onun da akli baŧında yok. o da anam gibin yatiy. ondan ukari bendan az kũk bi izirli oyle yan giden bi topal gıcauz var asiye
200 sālam. orāya saparsın o da sā çok konuŧi senilen.

boyle uŧām. hā aŧāda okulda az aŧā kāveden bu yana bi hasta bi kadıncāz vardi yaŧlı saptın mi orāya haboyle izirli.

fevziye haŧı karŧıda kalıye uŧām. hā cāmē var ya minare var hāra bizim ŧneki nũfusumuz. uzak he oyle gelsan orda da çok yaŧlılar var_idi. boyle ukari eppey gene
205 gitsen eppey kiŧilere atarsın. haboyle bi yol sapay ordan sapsan oyle uyana da var yaŧlılar iŧte.

sen de sā ol uŧām al elmacũn da ye oni al.

Konuşan : Asiye Sağlam
Yaş : 72
Derleme Yeri : Karatepe
Tahsili : Okuryazar değil
Konu : Yaşantısı Üzerine

XIX

- evler var olara sapacasın. benim adım asiye soyadım sālām. yoK anamız bobamız bizi oKuTmedi soralardan da afedersın evleniysin oluysın çoluk çocuk sābi. habırada okullar açıldı bak bular giTTi örendi ben gidemedim. trabzona da gittim trabzonda da oyle var_idi oKullar var ama çocuKlarım afedersın küçüdi bırā
- 5 gidemedim. e bi iş sābi orda karadeniz hastanesi yapıldı benim yaKınımda evimin yaKınında he özel karadeniz hastanesi orāya beni işçi alacādılar da çocüm küçüK olunca giremedim orda işe. ondan sonracūma işte başka ne olsun burāya gidip geliyosun işte. ben burda oturiyım da yazlari burāya geliyorum kışlari trabzona gidiyorum. evet he he.
- 10 ondan soracūma yaşli yaşli haburalara ukari řiye kadar git eppey yukari kadağ Çık orda var yaşilar var orda. menşire abla konuşsa da bu dinlese işte. a o seksen yaşındadır o seksen yaşından fazladığ da seksen dört yaşında mı ne.
- okudu mi o kicāz da okudu mi.
- ondan sora yengen olsun sā başka geliysin burāya işte yazdan biraz çalışiyosun
- 15 ondan soracūma işte gidiyosun.
- yazmayi oKumayi yazmayi örenemeduK ama bi telefon numaralarını örendüm. ihtiyacim oldu_mi ben tansiyon hastasiyim tansiyonum çıktı_mi bulardan biri olmadı_mi burda telefon edēyrim çocua ondan soracūma hālari bi örenebildim yengesi başka bi ře örenemedim. evet yengen olsun sā.
- 20 burda duranın řeyisi bu. sora biz bizde bi řeluk olmaz boyle gelen gıdenımız bizim ondan soracūma aha bak biz insani nasi karřiliyoruz görüyo musun. ondan soracūma biz oyle demeuk insana ki sen bilmem nesın bilmem ne biz oni demiyoruz tabi ondan soracūma başka.

allah  yi etsin seni. ei yengesi has ettiz da oKuduz da etm zi  ıkardiz. kaç
25 kardaşsiz. teKsin sen. etrafın oKumiş insan.

türkiyenin yüzde doksani ayri. tamam mi. h urda bi bölümler seyred yrim
h urda televizyonda b zi keren gözüm aldı zaman. demek ki ayriliy uyuşamay
ayriliy.

ann n selam söyle ann n gözlerinden  peyrim. evet evet.

30 ist m oKuyip bu Őeylerle etm n isteyrim çok bi bey k bi adam ol. evet evet
tabi tabi. bak Şindi ben ne istiyorum habu yenilerden bizim yaş gitti artuk.
oKuyacaksın elien etm n alacaksın kims ye mıhtaç olmiyacasın tamam mi. ben
senin okum n istiyorum yüksek bi adam olm n istiyorum. ondan sorac ma ann n de
ellerinden gözlerinden öperim ona da çok selam söyle. bak seni gihin terbiyeli  ocuk
35 yetiştirdi anladın mi. e s  ol.

Konuşan : **Emriye Satan**
Yaş : **82**
Derleme Yeri : **Karatepe**
Tahsili : **Okuryazar değil**
Konu : **Eski Zamanlarda Yaşanan Zorluklar, Düğünler**

XX

emriye satan. soyadım setan. satan satan. bilméyım dōri yetmiş seksen yaşları da var. nerdeysá ben yaşım vardır. de de. yok kurban olaym. bizim zamanımızda oKul yōdi.

5 belleme kazma çair biçme inek bakma boyle. başka bi şe yoK. çair biçmeden amanımız yōdi. ondan yīn yīdım hā evın başına on Tāne yīn. bilmem yīn sen bilir misin. belki sekiz tāne sır baKardım. êküzler hāriç. çok zāmetimiz çoudi. e işte. çok yengen osun çok.

10 ya bak haburda açlara hep düştü yapraklar da hep haburaları. ya birak evın yaKınına āç dikmicesin. rizgari êtur deyine buldümüzi soktuk etrafımıza şindi yapraktan vorvorus etti buralar. sipirmeden aman yok. e şindi sipiriyesın bi esintide gene dolay. bekliyecesın yaprān düşmesini sipirilecek de ondan sora. o zamana Kada da kapı yīliy ayip da bi şe. ayni ayni ayni ayni kurban olaym ayni.

15 sizlerde ne var ne yoK. dayman şükür. ha ei. ei kurban olaym. tabi tabi helbet de. köy konuşu ayrı şēr konuşu ayri. inşallah inşallah.

neler yaptıK yengen osun. olar tārife gelmez ki ānatsam sâ. bi tāne odun yōdi ateşe komaya bi tāne çali haboyle kırı da komā. e ormanlar beyidi şe ettiler şindi. aldi olari hikümet biz bakayruK yandan. e mādem oyle ne yakáycasın ver bā oni da al ormanlāri.

20 bura bura haburāya uKari habu sırdan ukarisi hep karatepe bizim köyümüz şova. habu düze ukari. al habu oKulun yandan da te ukariya kadar bi dizi evler siradır orāya ukari hep karatepe. bizim soyadımız şovaliyuk. karşıki fevziye köyünden. olar zigotozli biz fevziyeli.

25 ula yok oni açay akşam yarım saat Kalarak akşama o vakit açay oni. e herkes
şindi işte biri gelmey oraya Ki. he aKşam orda geliyeler oraya hâle bi kaç kişi şe
edey. şindi adam yok ki gitse kâviye. he he gitmez olur mi. ora pazartesi de gideyler
he he. ora ne kada olmasa şêrdir gene oraya giderler.

30 araba tutayruk. araba vardı burda şindi uşân torunumundur hâ araba yōdi burda
şindiye kadara gurbetteydi geldi. araba çıkay şey yirim beş aliye işte oyle de fazla ş
etmey. yok yok zâten oriye burasi bi saat de tutmay araba geli çıkay. olar da ebirler
de habu altenda bi yer vardır orda diken kırkayler yer açayler orda ordadiler yâni. var
var oraya ukari şindi yaşlılar var. kimi yatiy hasta. kimi oyle boyle işte.

35 var uşâm olmaz olu mi var yengen osun. hatırlanir mi hatırlanir işte geldi
şeyinkisi dünlerde toplanidiler çalgılan şeylen bile dün ederdiler. çomlek kırma yōdi
yengen osun çomlek kırma yok. oyle bi şe yok. duvak vardı duvak takayler bi şeler
edeyler. he he. ondan haberim yok yalan konuşmam.

anlattiler ama aKlimda kalmadiler ki. ānattiler ama yengen osun pek aklimda
kalmadi. ānatiyeler hocalardan ānatiyeler ama bende hafize kayuplū vardır da ondan
pek aklumda kalmay. he olardan bilirdim ama şindi hafize kayuplū var ya ben de
beyin dönmesi var ya bende. he sa_ol.

40 canīn salū yengen osun.

Konuşan : Ayşe Sağlam
Yaş : 68
Derleme Yeri : Karatepe
Tahsili : Okuryazar değil
Konu : Köy Yaşantısı, Torunlarına Yaptığı Nasihatler,
Hayvan Bakmanın Zorluk ve Masrafları

XXI

he aynen hle. ya ya biz buralarda haboyle ne bileyim lum çok zmetliyduk zmetli çok. dlarda durduK emrımız dlarda geçti. eliK ecuK oralarda beyidi. sivri deyruK sivrilerde. garuPluklan gelduk bu zamana.

ya haşindi o zamanlar oyle farkli bi Şe ydi ama Şindi farkli var griyeruK.
5 deyruK ki kasut gelduk dny çok farkli Şeyler var Şindi ok. Şindiki kolaylukları grdmuz içun çok tez gelduk dny çok tez uşacm. Çok ektuK yni ne bileyim. durumlarımız ei deil ei deil diyeyim s.

ne diyeyim ineklerlan raşiyeruK Şindiki durumda. var çok da var. gelinler evet gelinler habular iKisi gelindir habular raşi haboyle gıvır zıvır işler ben da olarla bile
10 haboyle işte yaş geldi gitti. bi gün görmeduK yaş geldi gitti. altmiş yedi limlan bile karşiyuk. allma olsun bin Şükür allah bu güni aratmasın bize. allah bu güni aratmasın bize lum ne diyeyim.

kışın zorluk ekeyruk yy baya yy. graydeşler geliy kepeçeler geliy. yolumuz da çok kapali kalmay ya bi gün ya iKi gün. evet oyledir yarisi beton yarisi açuk. ne
15 bileyim uşacm oyle işte bizim durumlarımız da oyle.

b bahçe misirlan raşiyruK patatislen raşiyruK fasulyelen raşiyruK hayvanlarlan raşiyruK haboyle gün geeyruk ekmek davasi. efendım. evet haşi yukarda ddum buriye geldim. hiç çıkmadım.

natmazlar mi natıdıleş natıdıleş bize. giderduk derdiler eskiden teccürler
20 var_idi burda. teccürler habıyle yemek ali satardiler. tonyalarda haboyle hal var. haboyle vurgunlar oldi. haboyle oldi. mesel bize olar trif ederdiler. esKiden olan işleri garupluklari bizden d nce olan garupluklari bize bizden beyk olanlar tarif

ederdi. derdiler askerluk nasi oldi nasi zorudi. muacirlua gittik yoksulluk biz de bilmezduk yāni boyle dinlerduk. işte ölüm ne bileyim.

25 torunlarım var olmaz mi. dēyrim demem mi. haboyle çektuK siz çekmayın. haboyle ettuk siz etmayın. oKuyun dünya kolaylū var. bizim zamanımızda oyle bi şe yōdi. var bi tanecuk haşindi gitti haburdan kamyonlan belki de çattın oa.

he he şeyde gübre dolduğduk hayvanların gübresini isteyleğ ya funduk diplerine millet. e tabi. oyle dā. he he eczacı osman benim dişlerimi o yaptıydi bunlar var kırk
30 sene eune. hā ben dişçi osman ānadım. bakıyo he he. mandırası mi var. kaç tāne bakıyo. süt inē bizim da oyle. ne bileyim türlü türlü bi hayvanlar.

ama çok da fiyatli oldi hayvanların yiyecē ölüm çok para oldi çok zor oldi. dört liradan aliyonuz. bi liradan git ver oni beşikdüzüne gel. evet fabrika. bi lira habu kada zāmetleri çekeyruk. dört milyon. gitmeyuk mi gideyruk. şey alırlar mi oyle. evet evet
35 sormadan bulamazsın. bi lira habu kada zāmetleri atmış milyon bi yem. bu kāda biç i yedırıyesın zahmet çekeysın ot fiyaTli yem fiyaTli ne bileyim çok az çok az çok az ölüm çok az. aracilar uşām evet tüccarlar evet tüccarlar kazaniyer ne bileyim biz da boyle. oyle dünya işlerilan ūraşi gideyruk. dünya işlerilan bile.

çok sā ol teşekkür ederim.

Konuşan : **Fatma Güner**
Yaş : **58**
Derleme Yeri : **Karatepe**
Tahsili : **İlkokul ikinci sınıf terk**
Konu : **Torunun Geçirdiği Kaza, Hıdırellez**

XXII

yangun yeyrim. haburıya gelin oldum olali öhke yangun yeyrim. haşindi bi toruncüm vardı haburda oynaşken düşti hā serānderın altına da haşindi hastanedediğ oni ālayırım haburda. üç dört yaşındaydi geldi peşime sepetlan misir dökerdim serāndere görmedim oni ben içeri geçtim o geriden geldi işte atlaşken düşti altına. 5 vurdi haburalarını vurdi elimle karşılaşti dedi doktor dedi ama şinduluk eydiş şindi boun çıkacak uğte heralde.

ismim mi fatma güner. e buriye karatepeye gittin tamam sormiā gerek yok. sen nerelisin. marnada habu balyadan ařā marnada. merkezde işte he merkezde. e ne desem sā yengesi. elli yedi. yaşlılar hep eldi haşindi karşıda var yatalaktır. var iKiden 10 çıktı. he he. lısan uzerine. sen öretmen misin. olsun yengesi oKu da ekmēn al elien.

oyle ūrařıyruK işte işlen güçlen ineklerlan. hıdrelezde ne yaparuk ne bileyim. hıdrelezde aklıma gelmez ki. hā ya hitrelezde kabak tōmunu ataruK yere. hitrelezde oyle silar sakat buzak yapmasın diye dōm yapmasın die. işte oyle ataruK oyle yere işte bi ocak kabak oca işte. hitrelezde anahtar deyleş çevirme deyleş bilmem bilmem 15 bi şeler. oyle işte ne bileyim.

he yok yok. nelan yapaysın telefon çekey mi. hā haşindi telefonun çekey mi. hā ondan kaPattın oni.

gelin olmaK. yoK ben oyle hiç duymadım bizde o yoK. bizde o yoK bismillallahla girersın içeri bismilahıramānirām dersın girersın içeri oyle işte. o 20 zamanlar veren veridi ama he şindi şindi de vermeyle işte şindi herkes evladına bol bol alıy her şey vermey sır. he he eskisi gibi deil.

aç misin. arabanlan mi geldin. ama habule araba yoluni tutabilisan haburıya ukari gidersın haburāya uKari da evler var aha. varma var ama gidecesın hā kāve yanından oKul yanından dōncesın habı tarafa araba yolundan habı tarafa ama. olur

25 araba yoluni tākıp edecesın. yōrūme gidemezsn. bu cāmē deıl he he karşıki cāmē. o cāmē haşırda da var habu karşıda. he he ora da karatepe. he farklı yer. farklı yer haburdan gösteririm sâ yukarsi ama oraya anca arabalan gidersın. hâ karşıya haşu karşıda cāmē var ya.

soru soray işTe gelinlukten ne yaptın bi şeler yapay işte õretmendir.

30 var benim da var ama gözlerım göremey gözlerim göremey. ama kimisi da oyle geliye dilenciyim diye geliye ama çıkay başka bi şe. oni vermam zate gelsa oni vermem. veriyo sahte para evet.

Konuşan : Asiye Öztürk
Yaş : 86
Derleme Yeri : Köprücek
Tahsili : Okuryazar değil
Konu :Düğünden Sonra Gelinin Karşılanışı, Hıdırellez

XXIII

ne demeK isteysin ne ānatsam sā. he her şey olur her şey var. olar geğtiler ne
bileyim unutiırım. ānatacām ama geğmişleri de unuttum. he asma dali oyle mi. burda
da var_idi burda da var_idi. burda ne var_idi baK caferlide o var_idi burda ne var_idi
gelin gelince ne olurdi. gelin gelince şeker meker ataşdiler başına. heh ineg mineK
5 yok.

hıdırellezde yaParduK yāni bi şe korduK yāni ēriler dōrılar onda kalsın da
çocuklara vurmasın sora diye o oni biliyırım he. burda oldu mi şenlik hıdırellez řenlī. e
giderduk sivride gider oturuduk. başka bi şe yok ne bileyim. başka bi yere gitmedım
şiye hiçbi yere gitmedım bi řenliā hāruya gittuk. aynı hıdırellez o işte he he. sivri dā
10 var oriye giderduk orda piknuk yaparduk. başka yok.

bi keren gittım şiye. fikreti alı gittım bi kere. e başka bi şe bilmēyırım bi keren
gittuK denizden gittuK kayua binduK gittuK gezduK gelduK. dā başka bi şe
bilmēyırım.

bilmēyırım Ki ānatsam. bi şe ōrenmedım ki anlatsam olara. şindi yalan
15 Konuşamam ki habuni bileyırım diyen. ne güleysin siz dedīz mi. buların iKisi de
gelindir ama bulara asma kırmaduk. asma kırmaduk şeker attuk başlarına. gelinleri
ālat o āmak gelinler oturan.

koyde olurdi dūun he. e dūun çalgılan malgılan milletlan oldi gitti. oldi seksen
beş sene oldi yaşımız he. āmin size dá.

20 he burda duriyırım kışın. oliy. karatepiye çok yār buriye o kadaş dīl. karatepe
çok. he he.

şey yemedın ya incir yemedın ya. yedın mi.

ya atın üstünde ben görmedım atın üstünde gelin. ben bilméyım oyle bi şe görmedım yalan konuşamam. yok benim aklumda bi şe uşacım yalan konuşamam. 25 sen benden ei biliysin ben bilméyım. ne duyacak oni. şindi bizim biz yeTim beyuduK yeTim beyünce bizim anamız yōdi Ki bi şe öretsaydi bize uşacım. ne bilelim úvey analarlan bile şı ettuk iKi tane úvey anne geldi üstümüze bi şe bilmeyruK yalan Konuşamam. anan olacaK Ki öretecek sã bi şe.

Konuşan : Saadet Bahadır
Yaş : 84
Derleme Yeri : Köprücek
Tahsili : Okuryazar değil
Konu : Eski Yaşantısı  zerine, Eski Zamanlardaki
Düğünler, Yaylaya G c  zerine

XXIV

hoş geldin hoş geldin. he tabii. nerdensin. marnadan. h  habı b dirliyi taniy
mısın çarşıda. arşıdaKi b dirlilari Taniy mısın ekr bamız yaKınımız. saadet b dır
seksen dört. hayır.

5 h  ineK beKledim baKtım. endım deriye yuK taşıdım. endım deriye ineKleri
yıkadım yaydım getirdim. yaylaya gittim y r me eskiden yatarduK yollarda. her
şeyi yaşadım. he orulı bi sene yaylaya gittim. haşindi hiçbi şe yaPam yırım kaldım.
he hastaym r tsızım. bayiliyırım yapmiya ama yapamayırım. d  ne istersin. her bi şey
geldi. acılar yedim. her bi şe oldi her bi şe oldi ne yapayım.

10 d unum mi o zaman uç gün uç gece he o zaman öyleydi. he o zaman öyleydi.
he he ekraba. he he aTlan geldim buriye. bobamın evi h  karşıdaydı h rdadır h rda.
evet evet. yoK oyle bi şe aTmadiler. yoK o da y di.

hıdırelezde hıdırelez tutarduk kazmazduK. dal kesmezduk ıktı_mi. kabag oca
gorduK ıktı_mi. gemişleri unuttum. helbet günler geldi geçti işte ne edelim  mir
bitti. benim bi uşac m var_idi oldi r metli. bi Kerende  ldi tansiyondan.

15 yaylaya giderduK. yolda yatırdıK. ateşler yaKardıK. s tliler pişiridiler
yollarda ineKlere kazuK akardiler b lardiler. iKi günde giderduK yaylaya. araba o
zaman y di Ki. he iKi günde yatırdıK yolda giderduK.  rukbelinden arKaya
sadırğanın bu yanına iKi yaylamız var_idi g zlemız cabba derdik oraya. yaylalarda
ÇoK günler de geirdıK. ocukl muzda gezerduK oynardıK ineK beklerduK
20 ormanlarda.

torunum burda yoK Ki torunlarım var irakta. anlatırdiler bi t ne kaldı aKlumda
benim amcamın gelini var_idi o kadar bilirdi h nlar anlatırdi ama aKlumda kalmadı.

eskiden çıkardiler. benim kaynatam bunun dedesi imam_idi camenin imamiydi. onlari bilmeyrim Ki youdum yaylaya giderduK o zamanlar. yazlardan yapardiler
25 dular. oKurdi saf elinde aKşama kadar okur hatim ederdi. Çok da güzel sesi var_idi.

sen Şindi hep yaşlılara gidecesın. tamam bitti mi. sohbeT edelim Şindi dā ne bili de eskiden bizim hā karşiKi mālleden biri vurulmiŐ gitmiŐler mahkemiye dermiş uşam ne bili de ne diyeym efendime syliyeym ne bili de ne diyeym demiş kadın. ben da oyle.

30 bagayrim parmaKların boş. dā eKmek elien almadın. hā olur. allah inişallah nesip kismet olur hayırlı.

e çoktan. eyi hepisilen eyi geiniruK hep komŐularımız karatepe komŐularımız he. olsa evim inecem he he.

yaşlı var hārda ama o konuŐabilir mi bilmeyrim. o hasta rātsızdır.

Konuşan : Mustafa Demir
Yaş : 86
Derleme Yeri : Ortaköy
Tahsili : İlkokul mezunu
Konu : Geçmiş Zamanda Para Kazanmanın Zorluğu,
Yağmur Duası, Şimdiki Düğünlerin Eski Düğünlerden Farkı

XXV

ne anlaTayım sâ. hayaTım önceden ufaK uşaklū biraK ufaK uşakluK oyunlar
moyunlar yeylâlarda bilmem ne. ondan sora çalışmalan habırdan karâça giderduk iKi
bucuk lira yövmiye. haşmeT aga var_idi mütât_idi iKi oun yaptuk orda yirimi kişi
burdan yörüme gelduK karâctan yörüme gelduK iki bucuk liraya. yemō de bize ait.
5 çektümüz ne fakir fuKara zamanlari hem remezanda oıraştuk. marnada hâ sizin şeyde
çarşidaki âların funduklünun orda hastâne yapıldu. hârda yirimi gün çalıştuk iki
bucuk lira yovmiye neler çektuk.

haşindi baK hükumeTin hakkına atmasınlar. hâ ebir zamanlari biliyırım ne
açluklar çektuk. başındaKi fesi herif hâ şadırvanın haruya dōri gideyruK beyüK boba
10 var_idi biri başından aldi fesi koydi oni cebine yasak. haşindiKi habu hükumeTi
habuyle bazı kişi küfür edey de kızayırım oa döüşesım geliy onlan.

bizim muammet balta benim teyzemin torunudur tanırsın. habu komşiyuk o
haburda şey ekrabasının kızidir uşadır. dēyrim oa ki şeye ki döüşiyırım milletle
habıyle habıyle kızayırım. çektūmi ben biliyırım. neler çektuk.

15 oıraştuK oıraştuk oıraştuk bu zamana gelduk. habu zamanda durum ēyi. burda
emekli oldum burda. bi arsa aldum vakfikebirde ev yapacādum onda yapamadum
satti da verdim oni emeklilik māşima. haboyle üsten baştan gideyruK işte.

uşaklarım var yine ayırdum olari. olar da emekli ettiler. gelinlemız oldi gitti
habıyle ūraşi duriyruk. hâla çalışyırım çalış diyen yok bā ama evde duramayırım. oyle
20 çalışyırım habu yaşta ineyırım çarşıya canım darlanıy durulmay. haboyle ūraşiyruk
işte uşām ne anlatayım sâ.

y mur d asi bak haburda ufaK uŐaduk hingiloy var_idi Tanımazsın oni.
hingiloy haurda türbesi var. haburda y mur d ası ettiler kavlanlar var_idi h  çayırda
h rda. geldım ben de bi güneş vur_idi yanduk orda ufak uŐaduk. d a ettiler dedi Ki
25 herkes evine. deriye karŐiya geçmeden bi y mur aldı. bi at kafası da kordiler deriye
haburda aldiler oni almasa dünya yıkıldı heralde aŐ . he d a yazdı at kafası yazılmış
kodular oni or ya. bütün bütün. hau zaman aldiler oni dereden almiyaydiler hep sel
olurdi. o hingiloy hoca  yi hocaydı.

yav ben ufag uŐadım. geldi bobamla d a etmiye d une geldım bende geldım
30 gezmiye baktım orası kalabalık bütün k yliyi topladı. güneş vurudi yanarduk.
kavlanların alTunda dururduk. bi y mur y di Ki kaçan ka ana. o at kafasını dedi alın
dereden dedi. o da bak  yi adam_idi bilirdi.

habu zamana gelduK Şindi  raŐıyruK. Şu h kumet bu h kumet Şu gitti bu gitti
Şu  yi bu  yi. hen  yisini hazreti allah yapay bizi yarattı allah gene o kalacak onda.
35 hep gideceuk bu da o da gider o da. edersen uşam gelir senlen etmesen günah edersın
gider s .

d unler bak haşindi eskiden d une giderduk tabi boyle salon bi Şe y di.  arŐıda
d un y di hep k ylerdeydi atma tutma. kadınlar teperdi odada kapalı yerde erKeKler
teperdi harmanda. Şindi bu iş olmay m sl manluk kalktı. haşindi karılar horon tepey
40 erKeKler bakay. saz  alay saz ben de oa zıtım gid yrim salon d unune habu yaşa
geldım benden bey  yok orda. bi saat saz  alay bi Şe diy ama kimse  namay ondan
kafam ŐuŐtı d un salonunda h  üst katta. kimse seslemey d un s bi olsam derim o Ki
günahtır. yarım saat on dakika saz  al on dakika kemençe vur. iKi tane kıc z iKi tane
ufak uşak oynay orda bi saat saz  alay. gittım or ya ben d un s bi deilum ama kafam
45 gitti benim. bi de deuŐik  alay giderdum sazlara ama on dakika ke ence vur on dakika
saz  al da millet de neŐelensın ya hep karılar tepey. koŐayrım kemen eye ondan sora
ben gid yrim horonu kollayrım benim koluma kimse giren yok karılar dolay or ya
 ıkayrım ordan. bakayrım dışarda hep bakayler erKeKler karılar horan tepey haboyle
yerlere kızayrım yalan yok. Çok durmayrım yaramadı_mi b  on dakika duriyrum
50 verec mi veriyrım tutayrım bi araba geli  ıkayrım beklemeyrım atlayrım arabaya
geliyrim. benim evim h  karşıda uKarda.

torunlarım var. bak şindi iKi tãne òlum var askerlũ yaptiler. bahriye askeriydi çanakkalede yapti askerlũni. işe girdi de dengesini sãliyamay emeKlidir. bi tãne var o da emeKlidir.

55 torunlarım var bi tãne çarşıda duriy êbiri de karerifer ustasidir meTin demir arabasi var gezey yãni tonyaya bile gidey çalişmiya. bi tãne beyũ zongundaKTadış o da elamdũllillah dũkkani var arabasi da var o da çalişiy ustadı. bi tãne var uşãmın kızı var. bi tãne de hoca var uşãmız imam trabzonda dũrt sene oldi alduk oni trabonun içine o da trabzonda habıyle. bi tãne de ufaK var haburda okiy imam hatipte. dede
60 dedi ben da dedi âbim gibin hoca olacãm yazıldı oriye. bu sene iKiye geçti o da okıy.

ya oyle boyle hepisini. yoK esKiden sũnnet dũuni yapmazdiler şindi başladiler yapmiye he he. bizım zamanımızda oyle bi şe yũdi.

uç tãne eşũm var_ıdi uç tane. yaylãya yuk taşirduk kiraya veriduk. deregũzũnde yer var ya uç tãne yerım var orda paralan aldım orãy. bi ev yapti orda haşindi hã
65 toruncũm.

esKiden yaKardiler siliksalilarla dũşurdiler mũşurdiler olduk komşı siliksalilarla komşı olduk şindi yakma yok. haşindi kendi adamlarımdan êyi aç kalsa git evına al ye bi şe demez sã. dũş yok halihazırda êyi. hũkumetımız da êyi. çok şũkũr.

70 yabanÇılan argadaşlıK yaPılır Komşılan yaPılmaz. ne gelirsa Komşidan gelir zarar edersın. ama sen geldın marnadan habıriya meraba meraba herkes gider yerine yurduna.

Konuşan : Ekrem Yüksel
Yaş : 79
Derleme Yeri : Ortaköy
Tahsili : İlkokul mezunu
Konu : Eski Zamanlardaki Fakirlik, Yağmur Duası,
Dedesine Uygulanan Tedavi

XXVI

egrem yuKsel ana yaşım yetmiş sekiz kırk uç doumliyum ama ana yaşım oyle.
 tahsil ilKoKula gittim ilKokul kabul eyle.

eski yaşama şoyale eskiden şey var_idi faKurluK var_idi. yoksulluk var_idi.
 burdan yayla var beyubari biliy mısın. oriye tē ařāda beypınari var ařāsında yörume
 5 giderduk hem da yuKlan. Kendimiz şahsen ben Kendim yuK almadım da hani
 komşilar hep oyleydi. hayvan var_idi bizim kabul eyle. sora yalanız eskiden ęok şey
 var_idi birbirine sevgi var_idi. e meselā faKurluK var_idi birbirinin hatiri sayılırdı.
 şindiysa herkes sen sen ben ben habı zaman oyle.

sora askerluK işleri şoyleydi kabul eyle ki sabahtan tek bi ęorba ęıkardı başka
 10 yok. o da şehriye ęorbasi oldu_mi ben oni yiyemezdim. kaşuk sokmazdum oa param
 vari_ısa bi şe alır yerdım yousa oyle. başka da ne.

he he. ben da şey var herhal ęok unutma var. beyin kğkl mi nedir. o
 arKadaşımız_idi onulan haburda oKul var_idi oKulda şey ederdük onılan onun ismi.
 yok yok onlan şeydi. ha ha o şey isakli hocasi isakli hocasi hingil. o şindi buriye ęok
 15 kurak oldu_mi şey ederdiler oa gelırdı burāya burda ęok duTlar var_idi o zaman
 rahmet dasi yapardı. yaslanmiş haboyale şeye duTa gözlerini yumacak etmiş. bakmiş
 amin demiş. yarabbi demiş ver rahtmet oyle istey bu miskin ahmet. hārdan gittiler de
 hurda evlere sindiler yāmurdan.

e haburda şey var_idi mehmet havuz. ęok yüzden fazla havuz yetiştirdi o da
 20 tārif ederdı. şey ettiler o da dedi onlara ki hendekleri ağın. e hendekleri ağmişler işte
 bi da etti orTaluK şey etti yāmurdan.

haşKa hocasi var_idi haçkali boba. o beyubarina geldi orda vāz etti ama vāz
 etmeden yalvardiler oa ki hocam rahmet. e neysa oyle boyle vāz etti kıldiler namazi

haman yola koyuldi. orda bi hendekcuk var beyubarinda bilmem gittin mi oraya. o
 25 hendekcū karşıya geçti kavuştiller oa. dediler hocam rahmet. dönmiş geri dedi Ki ey
 allahım amin demiş ey allahım görüysin bırakmaylar beni. haman Peşine rüzgar şi etti
 tökti yâmur.

onlar oyledi onlar üç kişiydi. biri burda biri haçka hoca bi da siliksada var_idi
 serdarō. o da oyleydi. onlar şindi nerde bulacasın onlari.

30 ben onların zamanında heyâl meyâl biliyırım. bak dedem şi ettiydi duştiydi de
 ayā topal_idi. serdar hoca miydi yalan Konuşmiyayım geliyruk dedemlan baurdi
 dedeme ahmet havuz dur dedi. durdi habu kalçasını çektiydi aşā işte oturdi haboyle
 etti surdi oraya elini hayde dedi allah selâmet versın dedi kimsiye dema dedi. (Hoca
 eline tükürüp elini sakat olan bölgeye sürdü.) neysa oyle geldi tabi sevınmesına
 35 ayaha. aylesi dedi o ki hayırdır ne oldun nedir bu vaziyetın nedir şöyle boyle dedi o
 ki sorma boyle boyle. sabahtan kakti gene ayau ayni. fayda gördi ama hau arada. o
 dedukten sora işte gene oldi eskisi gibi. ey gidi hey. onlar ne herif_idi.

hingiloy haburda orman var_idi. hârda gece bi lambacū yanardi. artuk her
 akşam deil heraldá bi ara sırada orda ibâdet ederdi ama e ne dursa çıkardi ne dursa
 40 çıkardi. yav onun arasinda allahlan onun arasinda da haburda var_idi ahmet âbi diyen
 bi yaşli adam işte o târif ederdi. o târif ederdi işte o da onun lambasi bazi akşam orda
 yanardi.

sora şey var_idi dedemın bobasi var_idi haci ali efendi derdiler oa. şey_idi
 kabul eyle ki bi hûkumat gibi. şey olurdi bi anlaşmazluK bi şe olursa gelidiler oa o
 45 şey ederdi o onlari uydurudi.

ondan sora beyubarina ilk gramofon geldi. buni duydi aldi eline bi deynek bak
 sen zamana işe. ordan kahviye yanıştı dediler Ki haci ali efendi geliy kapidan kaçan
 kaçti kimi penÇereden atladi. gramofoni şe edemediler kapatamadiler işte o gürültiye
 kaçtiler. geldi verdi gramofona deynē kırdi atti oni oraya.

50 burda bi yaşli adam var_idi târif ederdi. çıktiler beyubarında bi yuksē. orda işte
 ahir zamanda derdi oyle bi âletler çıkacak insanlar da onlara hizmet edecek taşıyacak
 onlari.

sora o gramofonun parasını yolladi kâveciye. rusya haburayı işgal ettiydi. ilk o
 geldi onlara subaylarlan konuştu. subaylarlan konuştu ondan sora bu çarşıya bi
 55 mahkeme işi duşti. işte çarşıda mahkeme o adam mahkeme ettü adam bilmem nasi

oldi bu gitti tutti Kolundan dayreden atay oni. etma haci ali efendi gitme haci ali efendi atti oni burdan da sldrdi oni. o ebirlere yazdi Ki ben o adamın kıymetini bilemedım siz bilın. arşıda talebe oKuturdi talebe. boyle Şey arşıdan giderken haboyle dersın araba geey millet yarılıdi haboyle. sora bu gece gezerdi iKi kişi buni
60 soydi haKaret mi ne ettiler oa. bunlara bi bekda etti iKi st aralan iKisi de ldi.

ne diyeyim s neysa vaKıttır mesel o işler çok esKi iŐlerlen ŞindiKi işlerin arasında çok Şey var. pekki tamam helal olsun hayde.

Konuşan : Ayşe Balta
Yaş : 72
Derleme Yeri : Şenocak
Tahsili : Gece okulu
Konu :Kızımın Rahatsızlığı Üzerine, Yaylaya Göç
 Üzerine, Sahip Olduğu Hastalık

XXVII

ah çektümi desam sâ uşâm gençsin ama bayâ üzölürsun birak. çok çektim da.
 iki tane ölüm var biri onlar senden beyuktur tabi. biri samsönda habu bilgisayar
 işlerinde koşay. ebiri istanböldä beyü. bi kızım var rätsiz işte hastânelere getir getir
 burâya getir orâya oyle. sâ ol ölüm. yerlarımız var çalışacasin orda olar geliy
 5 çalışamay biz da haboyle bu sene üraşıyruk haşindi samsunda on on beş gundur alı
 gedeyruk yatay orda. her insanlar için ama ufacüdi on on iki yaşlarında o kadar akıllı
 ki benden çok akıllıydı bende şindi kimsa âlsız olmadı gerçeken ama ne oldısa bi şe
 oldı oldı. aynen.

olari biliyruk e tabi eskiden boyle düun bu kadar yödi uşâm. desam sâ da sâ da
 10 demiye oni utaniyırım. oyle bakalım da gidelim da işte görelım aca ben burda
 durabilir mıyım oyle bi şe yodi. aynı habı adersın habı sırları alırsın. onda gene
 sorayırım nesidir nasıldır eyi mıdır. hale gittik geldük işte ne bileyim. şey yödi görgü
 hiç yödi şindi tabi sizin bilgileriniz başka. biz ne kadar bi şe görü ânaysak da sizin
 bilginiz deyle ki aha gitti konuştı onlan alacak oni. ayıp bi şe bize o kadara ayıp
 15 gelirdi ki halbuki hen eyi bi şe boyle birbirini tanıma çok eyi bi şe deil mi oyle ölüm
 he. e şindi oyle ne bileyim.

tabi önceden yaylalara çıkarduk haşindi çıkacâm birazdan hâle. çok çıkarduk ey
 gidi. yörüme de hem de arKamızda yuk. habu tonyadan ukari bi yer var suda var
 orda. oyle mi kalealTi derduk. kalealti bu yolda kalaalti derduk orâya su var. yok
 20 giderken kalealti deyruk orâya haburda çeşme yaptirdiler. he he yolun üstüne.
 elmasın suyi şeyda sazalan hâle biraz uyanda. orda oturiduk göçlan giderken de. orda
 yayladan gelirken çöva obası derduk giderduk orâya işte beyubarından biraz uyanda

yaylamız uşaklar sattı oni bilgisayar işlerilen ūraştı hā ufā dükān açtıydı habu
vakfikebirde birazcuk borçlandı sora borçları verdiler da olar da geç zaman bu sene
25 bi tanesi evlendi haşindi yazın souksudan. allah razi olsun.

sora e hāle e işte. şindi de tabi o zaman güç kuvvet var_idi ne kadar çalışırdık
az gelirdi bize. çocuklar var_idi ufak ne bileyim. bunların bobaları elmiştir var otuz
sekiz seneye gidey. geçmişlerini de.

habu kaynatam çok okumuş_idi derdi ki zaman ahır zaman oldi derdi cihanın
30 nezleti gitti yıkıldı gitti her yan. hāni çok derdi rahmetli. şindi bak gerçek hā zaman
oldi ölüm. bak çok da unutuyrum şindi da. bu ara bi unutkanlık var bende çok bi şeler
de bilirdisam unutuyrum ne bileyim. doktora da gidëyrim bi fayda olmay ne bileyim.

hārdan ya taze salataluk bak da getir oa. habu tarafımda var_idi hā yeşilli yerde
haburda haburda bā bak.

35 ya oyle uşām ne bileyim. aklumda pek bi şe kalmay. iki täne çocüm eldi sen
ustune sāluk ufāken. he allah evlat kaybetmek çok beyuktur bi da aha oldi şey bi
tanecū habu funduk ganzisi iki yaşındaydı kaçtu boazına. işte oyle ne bileyim ölüm
ben biraz ālamalardan yaşlandı gözlerim hiç dōri görmey. haşiriya gelsa bi tanıdüm
adam zorlan tanıyrum oni.

40 biraz da hava bozay gibi inişallah bi hayırlı rahmet olur. oyle dediler ben da
televizyonlarda bakmadım. e sizlerden ne var ne yok. he çok hayırlı olsun çok hayırlı
olsun. şindi burdan bilgi almak gibi bi şe için dolaşıysın. bızım hā bobamın şey habu
şey tonyayayduk. onlar da geliyrum gidëyrim bi da şey mangonoba derduk olar da
geliyeler olar hāle çok şey. he olar oyle evet olar tonyadan.

45 benim da toruncukarım var hā isaklıdan. he ahmet çilingirin kıcauzlari da bi
tanecū şeye gitti o da hemşirelū kazandı erzurumde okuyacak. ābicū da okudi da
bilmëyrum ne olacak pek de ānayamayrum oni. dey ba da unutuyrum işte. bi memur
ākibet olur. okuma gibi yok. ben öretmelū çok seveyırm allah hayırlı emir versin
inişallah. ismin nedir. he yok önce giderdım hā kızıma bi şey alırdım ordan haboyle
50 uç ayda bir bi sakat māşi. uç dört senedir gitmedim.

biraz biliyrum tabi. oni epey bakım evine koyduk bi kaç yedi ay ondan sora o
para kesildi. oni kestiler bi tek bakım parasi alıyrum oa. bi da işte benim bākurum
olacak bi sene kaldı dediler ki. ne diyecëdüm oni kestiler sora muhtara da söyledım
oni dedi şey yapalım dedi oni dedi çıkarsak bakım parasi kesılır dedi bakım parasi dā

55 fazladır. o uç ayda bir bi milyar_idi. şindi bakım parasi alırım oa yedi yüz lira. her ay ama her ay alırım. ne bileyim teşke hasta olmasa hiçbiri olmasa.

tabi tabi oyle işte ölüm ne bileyim akluma dā başka bi şe gelmey. sîr işlerinlen oyle boyle bi tãne kaldı oni da satacãm. bi tane kurbanı verdük êbirini da gücüm yok bakamayırım. uşaklar da kabul etmey. yorluy çok yoruluyırım. benim ellerım kemuk
60 erimesi var ben de.

uşãm bi şe yer mısın çay içer mısın.

Konuşan : Ayşe Kılıç
Yaş : 59
Derleme Yeri : Şenocak
Tahsili : İlkokul beş terk
Konu : Eski İlişkiler ve Evlilik, Dedesi Hakkında,
**Yağmur Duası, Eski Besinlerin Farklılığı ve Lezzeti Üzerine, Yaylaya Göç
ve Yayladaki Yaşam Üzerine**

XXVIII

sen soru sor bā. yok sor bā ben ne diyeyim sā. zamanım işlen geçey he. kışın ařādayım he. çocuklarımlan kızlarımlan torunlarımlan.

eskiden ölüm yāni boyle teknololi yōdi diyelim. çamaşır makinası bōlařık makinası olari hep elimizde yıkarduk çamaşırımızı. mesela çay katūmuz boyle yōdi
5 bu çeřit. olari inekten yaParduk inekten yaptūmuzi yerduk. boyle alma çarřılardan yōdi. boyle.

dūunler şoyle olurdi eskiden. birbirini diyelim görmezdi yāni. oKuyanlar beki mektuplan ulaşırdi birbirine. ana baba gider isterdi alırdı sā. eskiden oyledi. he eskiden sen biribirini görmezdi konuşmazdı bi ře etmezdi gidende tanırdın oni. e
10 oyle. he olar dā ei. e eskiler çok uzun süre. eskiler uzun süre. he şimdi yeniler. şoyle yeniler yani eskiler çalışarak bedeni yorarak o zamana geliyer. çocukluk bile çalışarak geliyruk o zamana. şimdiki çocukluklar çok rāt. iş yok bi şe yok ölüm. oKu deysin oKumay. her şeyi sunaysın oa yoK. evet evet evet. şindi hep marka giyecekler markali yiyecekler. ne diyeyim sā hep özel ölüm hep özel.

15 eskiler var_idi. benim dedem mesela arif dedem var_imiř gelecēni bile bilmiř. yāni dermiř ki habu komandara derdiler habıraya řimdi isimler deiřti. bilmem orayı güneř yariladi_mi ben can vereceum. dedū givin olmiř eskiler çok oKumuř_idi. yok ben Tanimadım olari. aileden aileden he diyelim nenemiz ānatti babānemiz ānatti. bařka yok bařka yok. he ölecēni bildi evet. ama çok oKumuř_idi ölüm. eskiden

20 oKumişler kuran oKıyan hoca olan askere gitmezmiş. he cämélere veridiler olari onun için okurdiler. benim bobam mesela komandırada okuryazarlı habu haşı tepede örenmiş oKul hārdaymış hāriya yörüme gidi geli oKul oKudi orda. he hauriya gitti geldi oKul oKudi orda. ondan sora da işte yörüme almanyaya gitti.

yoK anlatidiler yāmur duasi var_idi evet. hā oni bilmeyrim yāmur duasi uzun
25 dualar var_idi. ederdiler hocalar hep birden toplani diyelim bi kişi deil bi kaç kişi. he bi kaç kişi toplanıdı köyde cāmède derdiler cumadan mesela felan gün yāmur duasi yapacauk. hep birden toplani giderdiler hoca dua ederdi işte olar da amin ederdi. duymadım ben. benim zamanımda oyle bi şe yōdi at kafasi. dua var_idi dua var_idi oyle bi şe duymadım. ben oyle bi şe duymadım.

30 patoz diye bi şe yōudi hep elimizde. mesela bahçemizde eskiden mısır ekerduk. haburasi ev_idi eski evimiz_idi. burayi dolduruduk mısır. eskiden meci çāruduk bi akşamda mısır soyulur kalKardi. meci mesela komşuların he köyden meci deyrük. çairiduk olari hep beraber soyarduk. fundū da oyle elde kafkal ederdük çubuklarduk bi şeler ederdük. boyle patozci yōudi ki. ama beraberluk var_idi eskiden. ama şindi
35 yok ölüm. şindi sen de var ben de yok sen de var ben de yok hep oyle. ne zengunlū kabul edeyler ne fakirlū. fakir oluysin fakirsın zengin oluysin zenginsın boyle bi şe he.

çömlek çömlek yok. atlan eskiden gelirdiler. atlan mesela habu karşıda haşu bayırlamada osman aga derdiler habu ökarda. olar oyle atlan gelini geldi burdan aldı
40 giderken orda birbirlerine silah atarken ordaki damat atarken vurdi bi adam. ordan komşunun kızını alı giderken davul zurnalan davul zurna burdan başlardı orāya kadar diyelim giderdi. aldı gittiler oni o çimende damat aldı silā tabi bilmezdi verdiler oa silah attū gibin vurdi bu şeyi adami. aldı kızı döndiler geri. vermediler kızı. olmadı he. olmadı. kazaleyin vurdi. mesela bilmezdi diyelim damat silahlan atmak verdi oni
45 oa tak diyen vurdi oni. ali osman aga derdiler o zaman. genç adam_ımiş o da. gençlünde işte ıldı. orda ıldı. evlendi sora başkasiylan evlendi. he başkasılan evlendi. evet oyle işte. mesela köyde yapardiler. fakir olana para toplanıdı. köyde para toplanıdı. eskiden düun yōdi. köyde yapıldı köyde yapıldı_mi toplanirdi para. şenlik gibin olurdi toplanirdi para. vardı.

50 sünnet ölüm burada köylerde gelidi bi adam. bi uzun boyli şapkali adam. oa ettiriduk bilmezduk ya boyle çarşılara alı gidelim de hastanede yaptırılım boyle bi şe

yōudi. salıkçı mıydı deil miydi sormazduk. he o bile belli deil. geli eder sünnet giderdi. he oyle. şimdi doktorlara alı gideysin doktorda ettiriysin. şimdi güzel şimdi çok güzel. tabi tabi şimdi rāt.

55 türbe buralarda yok oyle bi şe yok.

bā bahçeyi ölüm vurduriyduk biz makeneyá. ondan sora fasulyani ekeysın mısır ekeysın oyle. verimli he. evet serin oliy. buradan ne dikersen oliy. evet evet bu taraf serin Kalıy gene.

sen vakfiKebirden mi kimlerdensın. he. şey olar var_idi ordan marnadan. birol
60 fettahōli. eskiden benim kayınım olar oların evinde dururdi. çok durdiler oların evinde. dişçi osman olar. aziz yanında çalışıdı. biz de oa yapturuduk dişlerimizi. he he. devam edey gene. bıraktı mi he.

toruncuklarım şimdi bize ānatmadiler ölüm. annecūmun hep işlen geçti zamani. bobam almanyadaydı ama bize bakmadı. annem ineklan bizi bakti. sekiz kaçıduk alti
65 yedi sekiz dokuz nüfus_iduk. annem iKi evliydi. abimlen bi kız kardeşimiz dā var_idi övey olar abım dokuz aylüdi işte annemi alanda biz dōduk annemın hep işlen geçti zamani. hikaye bi şe annecūmden bi şe duymaduk. hep çalışarak ölüm çalışarak. hep çalışarak hep emek var evet.

o kadar nüfusa bi kişi dayanır mi. māşallā var_idi gene eskilerin. o kadar
70 hormonli yiyecekler yōudi o zaman ölüm. inekten dēyrim sā inekten bahçemizden yerduk oyle çarşidan bi hamsi alursak alurduk başka bi şe almazduk. şimdi çarşı olan hep özel torbalan. şimdi çocuklar da yemey ev yiyecē. he oni yerduk. oni yerduk başka bi şe yok. he o zaman mısır çok yaparduk ölüm kabak yaparduk mısır yaparduk mesela.

75 inekleri çou mısırlan beslerduk boyle yemler şeyler yōudi. kepek alurduk pazi yemeu alurduk mısır kabak oyle malez gibin yalluk ederdın pazından lānandan kaynatıdın veridın hayvanıan. boyle özel yemler yōudi. tad var_idi yālarda. yāi erittin mi duramazdın kokusundan evde. tabi he oni veriy uşām. şimdi oyle bi şe yok şimdi hep hormonli. şimdi yem kepē koy o ne yaptın inek yedirdım da geldım yav bu
80 yedirma sayılmay hep özel he hep özel. şimdi etlerde bile tat yok. kesiliy kurbanlar kavuriyruk. ū o zamanlar kavuruduk ki tatdan yiyemezdim.

tabi tabi şubat ayında başlarduk çıkarmiya. şubat ayında çıkarıduk hesap eyle. şindi köylerimizde inek çıkarın yok yaylarda gidi çıkarın olursa çıkariy. olar belki çıkarabilir yüksek ya oralar.

85 giderduk erukbeli sazālā haşindi lānamızı yapayruk fasulyamızı koyruk biraz da mısır ekeruk. bugün gene gideceuk hazırlanıyım bak poşetim hārda. yaylāya gideceuk.

90 eskiden ölüm yürüme giderduk. bi kaç göç toplanıdı diyelim bi kaç kişi yürüme yiyecēn arkanda yaylāya varıdın. şindi yollar beton beş dakkada yayladasın. he tonya yolu üzerinden he hep beton dokuldi zāten erikbeline kadar hep beton gideyruk. erukbelinden aşā dōri he he. ben diyemem orayı. ordan aşā kürtüne gideyruk.

95 eskiler yakardı eskiden şindi yok oyle bi şe. he çok güzel çok güzel. bizim yaylamız da çok güzel. bizim sazālāndan sapaysın he sazālāna yakın. var var iKi kat evimiz var orda. betonlaştı he. ama ölüm gideysın rāt gideysın temiz gideysın. evler temiz odunumuz bol. odun çok bol. haşindi görsan kapıdaki odunları şaşkalırsın. beyuk sobamız var haboyle beyuk sobamız oa kütü oturtiyruk tam ev kalerferli. kar yāsa bile ev kalerferli ne soiy ne bi şe. he şimdi çok güzel yayladaki evler. eskiden damlardiler saç yōudi. souk oludi haman aşā gelmezduk. yataklar saman yatā boyle şeyler yōudi ki

4. BÖLÜM: SÖZLÜK

A

ā	: Ağa. (I/29)
āaç	: Ağaç. (I/100)
aba	: Abla. (MDD)
abıla	: Abla. (MDD)
abril	: Nisan ayı, abril / april ayı. (MDD)
āc	: Ağaç. (VIII/40)
aca	: Acaba. (XXVII/10)
acabat	: Trabzon'un bir ilçesi, Akçaabat. (VIII/126)
āçabat	: Trabzon'un bir ilçesi, Akçaabat. (XVIII/90)
āç	: Ağaç. (VII/29)
açuK saçuK	: Açık saçık. (III/45)
aç	: Yemek yemesi gereken, tok karşıtı, aç. (XVIII/118)
açluk	: Açlık. (X/31)
afkur-	: 1. Köpeğin havlaması, ürümek. (DS) (MDD) 2. Saçma ve yersiz konuşmak. (DS) (MDD)
agırda	: Vakfikebir'e ait Hamzalı köyünün eski adı. (XI/288)
aḡşam	: Akşam. (IV/38)
aḡTında	: Altında. (IV/14)
āır	: Ağır. (VI/11)
akçābat	: Trabzon'un bir ilçesi, Akçaabat. (V/192)
ākibet	: Sonunda, önünde sonunda, akıbet. (XV/30)
āla-	: Ağlamak. (XVI/61)
alāktirik	: Elektrik. (I/121)
alan dolan ol-	: Ölmek. (VIII/117)
alda-	: Aldatmak, kandırmak. (DS) (XIII/1149)
allah allah lā	: Allah Allah la ilahe illallah. (V/208)
ālsız	: Akılsız. (XXVII/7)
altenda	: Altında. (XX/30)
altunda	: Altında. (I/105)
ambülenz	: Ambulans. (I/81)
āmak	: Ahmak. (XXIII/17)

āmet	: Ahmet. (III/62)
āna-	: Anlamak. (XXVII/13)
ander	: 1. İnsan ve hayvanlara ilenç. (beddua) yerine, sahipsiz kal anlamında kullanılır. (DS) 2. Pis, iğrenç, hantal, kötü, uğursuz, çirkin, miskin, tembel. (DS) (XII/42)
anju	: Damar görüntüleme, anjiyo. (VII/22)
ānaş-	: Anlaşmak. (XV/7)
annēn	: Annene. (XIX/29)
ār	: Ağır. (XI/2)
arabıya	: Arabaya. (III/42)
argadaş	: Arkadaş. (XXV/70)
arguri	: 1. Kestirme, kısa yol. (DS) 2. Aykırı, ters. (DS) Arguri, arkuri, arkuru. (VIII/159)
ārı	: Ağrı. (XIII/27)
artuk	: Bundan böyle, bundan sonra, artık. (VIII/48)
aşā	: Aşağı. (I/13)
aşluK	: Açlık. (VI/126)
aur	: Ahır. (XIII/80)
auz	: Ağız. (XVI/237)
ayah	: Ayak. (XXVI/35)
ayle	: Aile. (XXVI/35)
ayluK	: Birine, görevi karşılığı olarak veya geçimi için her ay ödenen para, maaş, aylık. (VII/76)
āz	: Ağız. (XVI/216)

B

bā	: Bana. (I/34)
bacöz	: Bağcık. (XIII/98)
bādır	: Bir soy ismi, Bahadır. (XXIV/1)
bag-	: Bakmak. (XXIV/29)
baḥ-	: Bakmak. (IV/10)
bahadırli	: Vakfikebir'de bir yerleşim yeri, Bahadırli. (V/42)

bahçi	: Bahçe. (XI/274)
baḥKal	: Bakkal. (VII/91)
bāir-	: Bağırmak. (II/17)
bākur	: Bağkur. (XVI/22)
bāla-	: Bağlamak. (IV/85)
balya dā	: Balya dağı . (VI/124)
bār-	: Bağırmak. (I/47)
barabellim	: Barabelli, bir tabanca markası. (II/13)
bār_aşa	: Bayır aşağı. (V/2)
barin-	: Barınmak. (XVIII/54)
baur-	: Bağırmak. (XXVI/31)
baya	: Oldukça, epey, bayağı . (XXI/13)
bea	: Bana. (XVIII/67)
bekdúa	: Beddua. (XXVI/60)
beki	: Belki. (III/33)
bekirōn kıranı	: Vakfikebir'in Tarlacık mahallesinde bir yerleşim yeri. (II/9)
bel-	: Bölmek. (IV/66)
belleme	: Bel denilen araçla toprağı işlemek, aktarmak. (XI/2)
bēn-	: Beğenmek. (VII/36)
benilan	: Benimlen. (IV/117)
benli	: Belli. (IV/24)
beşdüzü	: Trabzon ilinin bir ilçesi, Beşikdüzü. (XVI/178)
beun	: Bugün. (XVIII/129)
beyi-	: Büyüme. (XX/16)
beyuk	: Büyük. (XXVIII/96)
beyük	: Büyük. (VIII/133)
beyüt-	: Büyütmek. (IV/9)
bıra-	: Bırakmak. (XVIII/53)
bileki	: Mısır ekmeğı pişirmeye yarayan içi oyuk taş. (XI/56)
biraḥ-	: Bırakmak. (XVIII/194)
birinciō	: Şahıs ismi. (II/42)

bi Şe	: Bir Şey. (I/64)
biyaz	: Beyaz. (V/130)
boal-	: Bunalmak, daralmak, boğalmak. (DS) (X/12)
bobam	: Babam. (V/50)
bōda	: Buğday. (V/98)
bōlaŐık	: Bulaşık. (XXVIII/3)
bōl-	: Boğulmak. (V/136)
bōun	: Bugün. (IV/22)
boyle	: Bōyle. (XVII/23)
bua	: Buna. (III/72)
buldur	: Geçen yıl. (DS) (VIII/52)
bulancā	: Giresun ilinin bir ilçesi, Bulancak. (XVI/331)
buzak	: Yeni dođmuŐ, ana sūtüyle beslenen sığır yavrusu, buzađı. (V/34)

C

cāferli	: Vakfikebir'in bir köyü, Caferli. (V/202)
cāil	: Cahil. (VIII/4)
candi	: Şahıs ismi. (V/164)
çay	: Çay. (X/1)
cazu	: Cadı. (I/16)
cel-	: Gelmek. (XII/23)
celük cecük	: Çoluk çocuk. (XI/4)
cenezi	: Cenaze. (VI/66)
ceyran	: Elektrik akımı, cereyan. (MDD)
cırcır	: İshal (MDD)

Ç

çabıla	: Kaba deriden yapılmış ucu sivri ve kıvrık ayakkabı, çapula. (I/41)
çai	: Çay. (IV/12)
çair	: Çayır. (V/36)

çaluş-	: Çalışmak. (XVIII/31)
çamanlı	: Tonya'ya ait bir yayla. (II/3)
çamatan	: Kıldan ya da yünden dokunarak elde edilen, sırta takılan çanta. (XI/203)
çangal	: Tarladaki sebzenin serpilip kendisine sarılması için konulan sıruk. (MDD)
çār-	: Çağırmaq. (XI/305)
çarçaf	: Çarşaf. (VI/98)
çaruk	: İşlenmemiş sığır derisinden yapılan ve deliklerine geçirilen şeritle sıkıca bağlanan ayakkabı, çarık. (XIII/94)
çat-	: Rastlamak, karşılaşmak, çatmak. (III/69)
çecük	: Çocuk. (XI/48)
çecük	: Çocuk. (IV/26)
çeluk çecuk	: Çoluk çocuk. (XVI/24)
çente	: Çanta. (XI/168)
çentiye	: Çanta. (VIII/153)
çez-	: Çözmek. (XI/48)
çingıl	: İnci, boncuk, gümüş ve altından yapılmış süs eşyası. (DS) (XIII/110)
çırış-	: Yüksek sesle bağırışmak, çığırışmak. (DS) (XVIII/40)
çır-	: Çağırmaq. (I/130)
çif	: Çift. (XVI/247)
çīr-	: Çağırmaq. (I/81)
çō	: Çoğu. (VI/105)
çort	: Dikenli bitki kümesi, dikenlik. (DS) (VIII/53)
çümen	: Çimen. (XIII/111)

D

daḥka	: Dakika. (V/90)
dā	: Dağ. (I/42)
dāki	: Dahaki. (IV/68)

darlan-	: Canı sıkılmak, bunalmak, rahatsız olmak, sıkıntılı vakit geçirmek, hiddetlenmek, daralmak. (DS) (XXV/20)
dayman	: Daima. (X/43)
dayre	: Daire. (XXVI/56)
deiş-	: Değişmek. (VII/41)
dei mi	: Değil mi. (IV/4)
deriye	: Dereye. (III/72)
dērmēn	: Değirmen. (III/57)
deva	: Dava. (XVIII/121)
devek	: Asma, kavun, karpuz vb. bitkilerin sürgünü veya dalı, tevek. (VIII/151)
dey	: Diyor. (III/37)
deyine	: Diye. (XX/9)
di-	: Demek, söylemek. (IV/26)
didiz	: Şahıs ismi. (I/89)
diel	: Değil. (XI/226)
dien	: Diye. (I/63)
dīl	: Değil. (XXIII/20)
dīne-	: Dinlemek. (XVIII/32)
diyen	: Diye. (I/73)
dō-	: Doğmak. (XVI/35)
dohtor	: Doktor. (VIII/70)
doal	: Doğal. (XVI/166)
dolaşuk	: Karmaşık, karışık. (II/19)
dōm	: Doğum. (XXII/13)
dōr-	: Doğurmak. (I/121)
dōri	: Doğru. (VII/6)
dōrtmak	: Doğrultmak, düzeltmek. (XII/14)
dōuş-	: Dövüşmek. (XVIII/42)
dōüş-	: Dövüşmek. (XVIII/14)
dún	: Düğün. (XVI/113)

düğun	: Düğün. (VII/123)
düun	: Düğün. (III/22)
düzluk	: Düzlük, Vakfikebir'in bir köyü. (XVI/301)

E

êbiri	: Öbürü, öteke. (I/73)
edra	: Trabzon ilinin Vakfikebir ilçesine ait bir yerleşim yeri, Deregözü. (XIII/117)
eger	: Eğer. (I/105)
egrem	: Ekrem. (XXVI/1)
ehlak	: Ahlak. (V/25)
ehtiyar	: İhtiyar. (XI/263)
ei	: İyi. (IV/2)
ekrába	: Akraba. (XXIV/2)
êküz	: Öküz. (XX/6)
el-	: Ölmek. (III/7)
ēlaK	: Ahlak. (XIII/138)
ēlence	: Eğlence. (IV/10)
elçme	: Ölçme. (XVIII/127)
elim	: Ölüm. (III/7)
elmas	: Şahıs ismi. (XXVII/20)
emani	: İmanı. (III/12)
emece usulú	: Birçok kimsenin toplam el birliğiyle bir kişinin veya bir topluluğun işini görmesi ve böylece işlerin sıra ile bitirilmesi, imece usulü. (VI/125)
ēmeyrım	: Eğemiyorum. (XVIII/73)
emica	: Amca. (IV/93)
emir	: Ömür. (I/60)
en-	: İnme. (XI/89)
ence	: Önce. (XXI/22)
eppey	: Epey. (XVIII/204)
ēr	: Eğer. (VI/50)

erazi	: Arazi. (XVIII/12)
ēren-	: Öğrenmek. (XI/4)
ēri	: Eğri. (XV/2)
erme	: Örme. (XI/204)
erükbeli	: Erikbeli, Trabzon'un Tonya ilçesine bağlı bir yayla. (II/19)
esa	: Essah, doğru, gerçek. (IV/80)
essah	: Sahi, gerçek. (MDD)
eşōm	: Eşegim. (XXV/63)
ētīm	: Eğitim. (XIII/40)
etma	: Etme. (XVIII/59)
etmak	: Ekmek. (XI/129)
eut-	: Öğütmek. (XX/9)
eune	: Önce. (XXI/30)
evey	: Üvey. (V/155)
eyi	: İyi. (VIII/40)
eyle	: Öyle. (XVIII/81)
eyleyin	: Öğleyin. (XI/273)
eyluk	: İyilik. (IV/38)
eynesi	: Eynesil, Giresun ilinin bir ilçesi. (IV/32)
ez	: Öz. (V/52)

F

fayens	: Fayans. (XI/137)
felan	: Falan. (XXVIII/26)
ferik	: Kümes hayvanlarının civcivlikten çıkmış yavrusu, piliç. (MDD)
feşel	: Yaramaz, haşarı çocuk. (DS) (MDD)
fevzi	: Vakfikebir'in bir köyü ,Fevziye. (VI/46)
fırakdi	: Toprak sınırını gözetmek ya da belirli bir alanı çevrelemek maksadıyla ağaç dallarından elde edilen direk, çit. (MDD)

fıŒı	: Hayvan gübresi (MDD)
frkat	: Œahıs ismi. (I/56)
fol	: Trabzon ilinin Tonya ilçesine bağlı bir yerleŒim yeri. (XIII/107)
fukare	: Fukara. (XVI/300)
funduk	: Fındık. (I/5)
furun	: Fırın. (VII/16)

G

ganzi	: DıŒ kabuğundan ayrılmıŒ fındık, fındık ii. (XXVII/37)
garaŒ	: Garaj. (XVIII/3)
garup	: Garip. (XXI/22)
gaur	: Gvur. (V/17)
gavara	: Yel, gaz, kavara. (XI/52)
gavur dau	: Gavur Dağı. (XI/303)
gazel	: KurumuŒ ağaç yaprakları. (I/114)
geç-	: Geçmek. (IV/10)
genç	: Genç. (III/44)
geyim	: Giyim. (XIII/77)
gıcauz	: Kızcağız. (XVIII/199)
grayder	: Altında bulunan ve deęiŒik açılarda alıŒabilen bıçağı ile toprağı kazıyan veya yayan yol makinesi, greyder. (XXI/13)
gıvır zıvır	: İvır zıvır. (XXI/9)
gibin	: Gibi. (XI/14)
go	: Göç. (XVIII/14)
g	: Gök. (XVI/260)
ęorlu	: Hayvanların baŒına takılan ss eŒyası, kor. (II/5)
g	: G. (XVIII/152)
gnder	: Bayrak direği. (XVI/109)
grgu	: Görgü. (XXVII/12)

gōsu	: Gök rengine benzerliğinden ismini almış yayladaki su pınarı, kaynak. (II/1)
gō	: Gök. (VII/29)
guKku	: Guguk kuşu. (I/47)
gūl-	: Gülmek. (IV/126)
gurna	: Hamam ve banyolarda musluk altında bulunan, içinde su biriktirilen, yuvarlak, mermer, taş veya plastik tekne, kurna. (VI/135)
gügüm	: Bakır su ibriği. (DS) (II/15)
gülerluK	: Güler yüzlü olma durumu. (X/41)
gūlfet	: Külfet. (VI/26)
gūlseati	: Tedavi amacıyla gidilen çıkıkçı. (I/111)
gūnlükçi	: Gündelikçi. (VI/28)
gürzü	: Kürtün, Gümüşhane ilinin bir ilçesi. (I/3)
gūzle	: Güz evi, güzle. (DS) (XXIV/18)
gūzle-	: Gizlemek. (I/124)

H

habile	: Ha_böyle, böyle. (V/1)
habırda	: Burada. (IV/63)
habule	: Ha_böyle, böyle. (VIII/62)
haca	: Acaba. (I/48)
haciahmetō	: Hacıahmetoğlu, bir soy ismi. (VII/1)
haçan	: Madem, mademki. (VI/52)
hairlı	: Hayırlı. (XIV/21)
hakaden	: Hakikaten. (XVI/341)
hālar	: Onlar. (XIX/18)
hāle	: O yönde, o biçimde, o tarzda, öyle. (IV/66)
halen	: Hālâ. (XIV/34)
hallaş-	: Karşılıklı dertlerini anlatmak, dertleşmek, hâlleşmek. (XVI/132)
haman	: Hemen. (I/67)

hāna	: Ona. (X/12)
hānlar	: Onlar. (V/180)
hānun	: Onun. (IV/80)
hapsi	: Hamsi. (I/9)
haria	: Şuraya. (XI/282)
has	: İyi olma durumu, has. (III/45)
haşi	: Şu. (IV/84)
haşimdi	: Şimdi. (III/27)
haşKa	: Trabzon'un Düzköy ilçesinin eski adı, Haşka. (XXVI/22)
hauriya	: Oraya. (XVI/2)
hava	: Şahıs ismi. (I/61)
haves et-	: Heves etmek. (V/22)
havız	: Hafız. (VI/131)
havuz	: Hafız. (XXVI/19)
helbet	: Elbette (IV/80)
heralda	: Herhalde (III/8)
heram	: Haram. (V/74)
her deyman	: Daima. (III/61)
herhal	: Herhalde. (XXVI/12)
hevet	: Evet. (XVIII/185)
heya	: Utanma duygusu, utanç, utanma, sıkılma, hayâ. (XVI/135)
heyâlla-	: Hatırlamak. (XVII/5)
heye	: Utanma duygusu, utanç, utanma, sıkılma, hayâ. (XVI/62)
hıdılez	: bk. Hıdırellez. (XVII/3)
hıdırellez	: Hızır ve İlyas peygamberlerin her yıl buluştuklarına inanılan 6 Mayıs günü. (MDD)
hıdrelez	: bk. Hıdırellez. (XXII/12)
hırtlāk	: Gırtlāk. (I/76)

hışım	: Evlilik yoluyla birbirine bağlı olan kimseler, hışım. (XVI/272)
hıtrellez	:bk. Hıdırellez. (XXII/12)
hingiloy	: şahıs ismi. (XXV/22)
hopal	: Yabanî güvercin. (DS) (II/17)
horasan	: Erzurum iline bağlı bir ilçe. (II/11)
hov	: şiddetli istek, heves. (DS) (XVI/137)
húkumat	: Hükümet. (XXVI/44)
hurmaci	: şahıs ismi. (I/56)
hüzmet	: Hizmet. (XIV/25)

I

ihlambur	: Ihlamur. (MDD)
irak	: Uzak. (MDD)

İ

İ	: İyi. (VI/27)
icim icim āla-	: İçin için ağlamak. (VIII/24)
ifle-	: Üflemek. (XI/42)
ihbál	: Rızık, kader, kısmet. (I/48)
igTİmal	: İhtimal. (I/72)
ilincāK	: Küçük çocuk salıncağı. (I/58)
ilisilin	: İnsülin. (VIII/67)
ilyaz	: İlyas. (V/39)
imefe	: Uluslararası para fonu, IMF. (XVI/77)
inā	: İneğe. (XIII/114)
ineg	: İnek. (23/4)
ipsalda	: Soğuksu, Trabzon ilinin Vakfikebir ilçesinde bir köy. (XVI/272)
irak	: Irak, uzak. (XI/284)
isakli	: Vakfikebir'e ait bir köy, İshaklı. (XXVI/14)
ispirō	: Bir soy ismi, İspiroğlu. (VII/102)

istā	: İştah. (X/19)
iylen-	: İyi olma durumu, iyileşmek. (IV/27)
izim	: Üzüm. (I/64)
izirli	: Özürlü. (XVIII/199)

K

kaban	: 1. Dik yokuş. 2. Tepe. (IX/3)
Kada	: Kadar . (VI/140)
kāt	: Kağıt. (VIII/9)
kafkal	: Fındık kozalağı. (DS) (XXVIII/33)
kaflandoz	: Trabzon ilinin Vakfikebir ilçesine ait bir yerleşim yeri, ballı. (XIII/16)
kaḥ-	: Kalkmak. (XVIII/37)
kāit	: Kağıt. (VIII/11)
kalāndar	: Kalandar, rumi takvimin ilk ayıdır. Kalandar'ın birinci günü, miladi takvime göre ocak ayının 14. gününe tekabül eder. (V/239)
kalerfer	: Kalorifer. (XXVIII/96)
kamşı	: Kamçı. (II/25)
karāç	: Trabzon ilinin Tonya İlçesine bağlı bir yerleşim yeri, Karaağaç. (XXV/2)
karadā	: Trabzon ilinin Vakfikebir ilçesine bağlı bir yayla, Karadağ. (XIV/8)
karatepe	: Vakfikebir ilçesinin bir köyü, Karatepe. (IV/84)
kartopu	: Patates. (XI/38)
kasıt işler	: Faydasız, gereksiz işer. (III/59)
kastan yere	: Boş yere, faydasızca. (III/56)
kasut	: Boş yere. (XXI/5)
kaş	: Uçurum. (II/33)
katalik	: Göz merceğinin saydamlığını yitirerek ağarmasından ileri gelen ve görmeyi engelleyen rahatsızlık, katarakt. (XII/64)

katūk	: Katık. (XXVIII/4)
kauş-	: Kavuşmak. (XIV/35)
kāve	: Kahve. (XVIII/201)
kāvi	: Kahve. (XX/25)
kavlān	: Çınar ağacı, kavlağan. (XXV/23)
kaybana	: Uğursuz, işe yaramaz. (DS) (I/39), (II/23)
kayuk	: Kayık. (23/12)
kazi-	: Herhangi bir araçla toprağı açmak, oymak, kazmak. (XI/5)
kekelen-	: Hayat mücadelesi verme, yaşamını idame ettirme. (IV/28)
kelek	: Koyunun başına takılan zil. (II/3)
kemi	: Gemi. (XVI/27)
kemuk	: Kemik. (XIII/103)
kendir	: 1. Kenevir 2. Kenevirden yapılmış olan. (XIII/87)
kenevir	: Kendirgillerden, sapındaki liflerden halat, çuval vb. kaba örgüler yapılan, iki evcikli bir bitki, kendir. (MDD)
kepenk	: Un elendikten sonra, elek üstünde kalan kabuk kırıntıları, kepek. (XVIII/173)
keremit	: Kiremit. (XI/244)
kerenti	: Tırpan. (MDD)
ketan	: Keten. (XIII/85)
keyvan	: Becerikli, işi yapmaya yetkin, yetenekli. (XII/13)
Kışı	: Kışın. (V/124)
kızılāc	: Kızılağaç. (XVI/274)
kimsa	: Kimse. (III/9)
kirazlık	: Vakfikebir'de bir yerleşim yeri. (XIV/13)
kirez	: Kiraz. (VIII/40)
kirez	: Haziran ayı, kiraz / kirez ayı. (XVIII/150)
kirezlik	: Vakfikebir'de bir yerleşim yeri, Kirazlık. (XVI/231)
ko-	: Koymak. (I/64)

Kocca	: Kocaman. (VIII/90)
kodafla-	: Mısırı ayıklamak. (VIII/185)
kodoş	: Mısır. (V/239)
kodüz	: Koydunuz. (XVIII/50)
koezli	: Vakfikebir'e ait Sekmenli köyünün eski adı. (VIII/139)
koli komşu	: Konu komşu. (XVIII/140)
komanda	: Kumanda, komuta, sorumluluk, yetki. (V/143)
komandara	: Vakfikebir'de bir yerleşim yeri. (V/38)
komar	: Kumar. (XVIII/13)
konuşuk	: Konuşma, sohbet etme. (DS) (XI/62)
kopça	: Düğme. (DS) (MDD)
korza	: Metruk bir köşe. (I/126)
kot	: Altı-sekiz kilo tahıl alan tahtadan yapılmış bir ölçek. (DS) (V/140)
köreşan	: Vakfikebir'e ait Tarlacık köyünün eski adı. (XI/102)
kucāz	: Kızcağız. (XII/5)
kumanya	: Yolculuk için hazırlanan yiyecek, azık. (XVI/28)
kumuş	: Fındık tanesi. (XI/224)
kumyatak	: Trabzon ilinin Tonya ilçesine bağlı İskenderli beldesinin eski adı. (II/31)
kuzim	: Şahıs ismi. (I/56)
küçük ay	: Şubat ayı, güçük / küçük ay (MDD)
kütle-	: Kilitlemek. (XII/6)
külfet	: Sıkıntı, zorluk, külfet. (X/1)
külür	: Bezelye. (DS) (V/128)
kütrüm	: Kötürüm. (XI/22)
kütük	: Kütük. (XXVIII/96)
kütürum	: Kötürüm. (XIII/15)

L

lāna	: Lahana. (XI/10)
laport	: Rapor. (XVIII/88)
lazıt	: Mısır. (XI/208)
levoysa	: Vakfikebir'in Mısırlı köyünün eski adı. (XI/285)
longoz	: Akarsuların beslediği su birikintileri, kuyu. (I/106)

M

mācup	: Mahcup. (XIII/55)
magsūs	: Mahsus, bilerek, isteyerek, kasten. (I/124)
makena	: Makina. (III/39)
maKtil	: Maktul. Öldürülmüş, öldürülen. (II/37)
malaK çamuru	: Killi toprak, çamur. (DS) (V/166)
malez	: Ayrı ayrı hem köpeğe hem de ineğe yapılabilen hayvan yiyeceği. (XXVIII/76)
mālle	: Mahalle. (VII/74)
mangonoba	: Trabzon'un Tonya ilçesinin Kalemlı köyünün eski adı. (XXVII/43)
manifatura	: Fabrika yapımı her türlü kumaş, bez vb. dokuma. (VII/89)
māra	: Mağara. (XVI/337)
marna	: Vakfikebir ilçesinde bir yerleşim yeri. (IV/70)
mayış	: Maaş. (III/50)
meci	: Parasız iş gören yardımcı. (DS) bk. emece usulü. (XXVIII/31)
memişhane	: Tuvalet. (MDD)
mere	: Çayır, otlak. (DS) (I/99)
merek	: Samanlık, odunluk, hayvan yemi deposu veya ahır. (VI/3)
mesal	: Masal. (VIII/91)
meseb	: Mezhep. (XVI/317)
meşrebe	: Maşrapa. (I/123)

meydene	: Meydana. (XIII/6)
mıgtar	: Muhtar. (IV/38)
mıhtaç	: Muhtaç. (XIX/32)
miendis	: Mühendis. (V/21)
mihteç	: Muhtaç. (V/268)
misir etmēu	: Mısır ekmeği. (XI/10)
misirli	: Trabzon ilinin Vakfıkebir ilçesinde bir köy. (XI/265)
misur	: Mısır. (IV/108)
mol	: Ağaç sürgünü, fışkın.(DS) (III/68)
moloz	: Trabzon'da bir semt ismi. (XVI/268)
more	:Daha çok dağ çileği olarak da bilinen meyvenin yöredeki karşılığı. (I/83)
muacir	: Göçmen, muhacir. (XXI/23)
muaffak	: Başarmış, başarılı, muvaffak. (XVI/109)
mudara	: Kötü, işe yaramaz, çürük. (DS) (X/35)
muKtar	: Muhtar(VI/53)
mursel	: Şahıs ismi. (XIII/67)
musaf	: Mushaf, Kur'an. (V/202)
mühteç	: Muhtaç. (XI/144)
mülazim	: Şahıs ismi. (VIII/28)
mütat	: Müteahhit, yüklenici. (XXV/3)

N

nahtar	: Anahtar. (I/101)
nardenk	: Sulandırılmış üzüm pekmezi. (MDD)
neal	: Nihal, şahıs ismi. (I/58)
nelan	: Neyle. (XXII/16)
nená	: Nine, anne. (XIII/112)
nene	: Nine, anne. (MDD)
nesip	: Nasip. (III/12)
nezlet	: Lezzet. (XXVII/30)
nisan	: Lisan, dil. (IX/21)

nuska : Muska. (MDD)

O

oa : Ona. (I/64)

ocak : Bahçelerde veya bostanlarda her tür meyve ve sebze tohumu veya fidesinin dikimi için ayrılmış toprak çukuru. (XIII/11)

olar : Onlar. (III/21)

ōlum : oğlum. (III/5)

oKarda : Yukarıda. (VIII/38)

onde : Onda. (V/27)

óne : Önüne. (I/11)

ōneden : Önceden. (VII/104)

orağ ayı : Temmuz ayı. (XII/23)

ōraş- : Uğraşmak. (XXV/15)

ōren- : Öğrenmek. (XIX/3)

orāya : Oraya. (X/21)

osun : Olsun. (XVIII/132)

ossun : Olsun. (IV/13)

oul : Oğul. (XVI/35)

oun : Oyun. (XIV/5)

ovar- : Düzeltmek, derleyip toparlamak. (DS) (XII/30)

óvey : Üvey. (IV/92)

Ö

öhke : Öfke. (XXII/1)

örukbeli : Erikbeli, Trabzon'un Tonya ilçesine bağlı bir yayla (XXIV/17)

öune : Önüne. (III/42)

öune : Önceden. (IX/5)

öüt- : Öğütmek. (XI/210)

övey : Üvey. (V/20)

P

padolölları	: Bir soy ismi. (VIII/17)
pasa	: Sürekli. (I/76)
paşı	: Paşa. (III/27)
patatis	: Patates. (XVI/183)
patika	: Engebeli yerlerden gelip geçenlerin ayak izlerinden oluşan, tekerlekli araç işlemeyen dar yol. (IX/12)
patoz	: Harman işini yapan makine. (VI/75)
pazi	: Pazı. (XXVIII/75)
pendar	: Vakfikebir'in Çavuşlu köyünün eski adı. (IX/17)
perayı perişan	: Kötü durumda olma, perişanlık hâli. (VIII/54)
peşikduzu	: Trabzon'un bir ilçesi, Beşikdüzü. (XV/18)
peştamal	: Peştamal. (IV/53)
pırak-	: Bırakmak. (XIV/33)
pontul	: Pantolon. (V/77)
pu	: Bu. (I/2)
pustuk	: Mısır koçanı. (DS) (XI/192)
püskül	: Çeşitli boncuk ve iplerle oluşturulan ve ineklerin baş ile boyun bölgesine takılan takı. (XIII/110)

R

rāt	: Rahat. (XXVIII/54)
rātsiz	: Rahatsız. (XXIV/33)
remezan	: Ramazan. (XXV/5)
rizgar	: Rüzgar. (XX/9)
roke	: Kendiri işleyip tel şekline getirmede kullanılan bir aparat. (XIII/90)
romoker	: römorkör. (XVI/5)

S

sā	: Sana. (I/4)
-----------	---------------

sā	: Yaşamakta olan, sağ. (XV/8)
sā-	: Sağmak. (III/39)
sābi	: Sahibi. (XI/229)
saç	: Yassı demir çelik ürünü, sac. (XXVIII/98)
sāde	: Sadece. (VIII/18)
sadırga	: Gümüşhane ilinin Kürtün ilçesine bağlı bir yayla, Kadirga. (XXIV/17)
sādur	: Yaşamakta olan, sağ. (XVI/319)
saf	: Kur'an'ın bölünmüş olduğu otuz parçadan her biri, cüz. (XXIV/24)
sakli	: Vakfikebir'de bir yerleşim yeri, İshaklı. (V/43)
sāl	: Hastaların taşınmasında kullanılan ilkel sedye. (II/34)
sālīk	: Sağlık. (V/157)
sālūk	: Sağlık. (XVIII/120)
saluncak	: Salıncak. (XIV/5)
samsón	: Samsun. (VIII/15)
sān	: Bakırdan yapılmış, derinliği az yemek kabı, sahan. (DS) (IV/108)
sar-	: Hoşa gitmek, hoş gelmek. (XIII/76)
sa_ol	: Sağ ol. (V/10)
sav-	: Yaraların iyileşmesi, savmak. (V/48)
sazalanı	: Trabzon'un Şalpazarı ilçesine bağlı bir yayla. (II/23)
serándér	: bk. serender. (XXII/2)
serender	: Dört, altı veya sekiz direk üzerine kurulan mimari bir yapı, bir odadır. Tahıl, meyve, sebze kurutma ve saklama niyetiyle inşa edilir ve bir terasa sahiptir. (XI/80)
sīr	: Sığır. (IX/1)
sırgan	: Isırgan otu. (MDD)
sısga	: Taze soğan elde etmek için toprağa gömülen küçük tohumluk soğan. (MDD)

sıçan	: Sıçangillerden, fareden iri, zararlı birçok türü bulunan kemirgen, memeli hayvan, sıçan. (XVI/153)
sifde	: Önce, sifte. (DS) (V/147)
siliksa	: Trabzon'un ilinin Düzköy ilçesine bağlı bir yerleşim yeri, Sidiksa. (VII/81)
sinanō	: Bir soy ismi, Sinanoğlu. (VII/63)
sini	: Üzerinde yemek de yenilebilen, yuvarlak, bakır veya pirinçten büyük tepsi. (XVIII/157)
sipir-	: Süpürmek. (XX/10)
sipirge	: Süpürge. (V/215)
sīr-	: Sıyırmak, süpürerek bir bölgeye toplamak, yığmak. (V/3)
siur	: Sığır. (III/39)
soan	: Soğan. (V/128)
sora	: Sonra. (I/67)
suan	: Soğan. (V/136)
sutlaş	: Sütlaç. (XVIII/169)
sünórdaş	: Sınırdaş. (I/86)
sürmene	: Trabzon'un bir ilçesi, Sürmene. (XV/13)
sütli	: Sütlaç. (XXIV/15)

Ş

şalak	: Fazla olgunlaşmış ve kabuğu kahverengine dönmüş salatalık. (MDD)
şaTTana	: Şahıs ismi. (I/61)
şe	: Şey. (VIII/20)
şehir	: Şehir. (IX/15)
şelek	: Sırtta taşınan, küçük örgü sepet. (XI/223)
şeler	: Şeyler. (IV/126)
şēr	: Şehir. (XX/14)
şifre	: Şive. (XVI/187)
şinceK	: Şimdi. (X/32)

şışmanöli	: Şahıs ismi. (II/31)
şiy	: Şey. (XIX/10)
şuş-	: Şişmek. (VIII/61)
şüş-	: Şişmek. (IV/24)

T

taflan	: Karayemiş de denilen, üzüm büyüklüğünde meyvesi olan bir çeşit ağaç. (DS) (IV/117)
tamā et-	: Tamah etmek, aç gözlü davranmak, istemek. (V/78)
Tāne	: Ömür. (XI/150)
taPi	: Tapu. (V/142)
teccür	: Tüccar. (XXI/19)
Teda	: Şahıs ismi. (I/77)
tekleme	: Yeşil kabuğunu kaybetmemiş, dalda kalan veyahut yere düşmüş olan fındık tanesi. (XI/225)
teknololi	: Teknoloji. (XXVIII/3)
tēmen	: Teğmen. (XIII/37)
Tendane	: Şahıs ismi. (I/93)
tenkit	: Eleştirme, eleştiri, tenkit. (XVI/103)
teşke	: Keşke. (XIII/33)
tez	: Erken. (III/64)
tezbîg	: Tesbih. (V/62)
tirabizon	: Trabzon. (XII/40)
tırmaç	: Yün veya pamuk ipinden dokunmuş yük taşıma ipi, dırmaç. (V/61)
tiketim	: Tüketim. (XVI/69)
trabzon	: Trabzon. (X/15)
trebzön	: Trabzon. (I/82)
tō-	: Doğmak. (XVI/35)
tonyā	: Trabzon'un bir ilçesi, Tonya. (VIII/131)
tōru	: Doğru. (II/2)
toy-	: Doymak. (XVI/35)

tök-	: Dökmek. (XXVI/27)
türli türlü	: Türü türlü. (XXI/31)

U

uç	: Üç. (IV/9)
uç	: Üç. (XV/12)
ula	: Özellikle erkeklere seslenirken kullanılan bir seslenme edatı. (V/3)
uKarda	: Yukarıda. (V/3)
ukari	: Yukarı. (XVIII/40)
ūr	: Uğur. (V/68)
uraş-	: Uğraşmak. (IV/76)
urum	: Rum. (II/6)
úvey	: Üvey. (XXIII/27)
uy-	: Anlaşmak, fikir birliğine varmak, uymak. (XI/250)
uyan	: 1. Diğer taraf, öteki yön. 2. İlerisi. (IV/118)

Ü

üçün	: İçin. (III/36)
ülfet	: Dostluk, ahbaplık. (IX/3)

V

vasiet	: Vasiyet. (VIII/11)
vāz	: Vaaz. (XVI/246)
vollā	: Vallahi. (IV/39)
vorvorus et-	: Dolup taşmak, kaplamak. (XX/10)

Y

yā	: Yağ. (IV/70)
yalaız	: Yalnız. (V/58)
yalanız	: Yalnız. (XXVI/6)
yalanuz	: Yalnız. (XIV/33)

yālaş	: Yağlaş, Mısır ununun erimiş tereyağıyla kavrulması, su eklenmesi, bir miktar peynir katılması ve bir süre kaynatılmasıyla elde edilen yöreye özgü yemek, kuymak. (I/62)
yallık	: Hayvanlara pişirilerek verilen her çeşit sebze, yem. (DS) (III/38)
yalluk	: bk. yallık. (XXVIII/76)
yamir	: Yağmur. (V/137)
yāmur	: Yağmur. (XXVI/27)
yangun	: Yangın. (XXII/1)
yaniş	: Yanlış. (V/72)
yapyalāzcuk	: Yapayalnız. (I/90)
yaut	: Yahut. (XVIII/119)
yavrim	: Yavrum. (III/12)
yāy	: Yağıyor. (XVIII/177)
yay-	: Koyun, inek vb.ni otlatmak, yaymak. (XXIV/5)
yayuk	:Tereyağı çıkarmak için sütün, yoğurdun içinde çalkalandığı kap veya makine,yayık. (III/39)
yemō	: Yemeği. (XXV/4)
yēn	: Yeğen. (III/24)
yevmue	: Yevmiye, gündelik. (XII/50)
yeylá	: Yayla. (XXV/2)
yılan gömlē	: Ölü yılan derisi. (III/68)
yī-	: Yığmak. (V/125)
yīl-	: Yığılmak. (III/54)
yīn	: Yığın. (XX/5)
yīne	: İğne. (IV/22)
yīne	: İğne. (XIII/103)
yirēk	: Yürek. (I/7)
yirim	: Yirmi. (XX/28)
yiti-	: Yitirmek. (I/92)
yiun	: Yığın. (XVIII/26)

yiz-	: Yüzmek. (VII/66)
yomali	: Şahıs ismi. (I/57)
yoksuz	: Yoksul. (IV/108)
yōun	: Yoğun. (V/20)
yousa	: Yoksa. (XXVI/11)
yovmiye	: Yevmiye, gündelik. (XXV/7)
yövmiye	: Yevmiye, gündelik. (XXV/3)
yuk	: Yük. (XXVII/18)
yuKlan	: Yükle. (XXVI/5)

Z

zāmet	: Zahmet. (III/40)
zate	: Zaten. (VII/67)
zayde	: Şahıs ismi. (I/51)
zigotoz	: Vakfikebir'e ait olan Karatepe köyünün diğer adı. (XX/22)
zīn	: Zihin. (XI/59)
zurriyet	: Zürriyet, döl, soy sop. (VII/51)
zütçi	: Sütçü. (IV/74)

KAYNAKÇA

- AKAR, Ali, **Ağız Araştırmalarında Yöntem Sorunları**, Turkish Studies / Türkoloji Dergisi 1 (2006), Sayı: 2 s. 41-53.
- BAŞDAŞ, Cahit, **Türkiye Türkçesinde Aslı Uzunluk Belirtileri**, Turkish Studies 2/2 (Bahar - 2007), s. 89-101.
- BİLGİN, Bilgin, **Doğu Karadeniz / Tarih Kültür İnsan**, Serander Yayınları, Trabzon 2000.
- BRENDEMOEN, Bernt, **Trabzon Ağızlarında Şimdiki Zaman Bağlantı Ünlüsü**, Türk Dilleri Araştırmaları 1992, s. 19-34.
- , **The Turkish Dialects of Trabzon**, Volume I, Analysis, Harrassowitz Verlag, Wiesbaden 2002.
- , **Turkish Dialects of Trabzon**, Volume II, Texts, Harrassowitz Verlag, Wiesbaden 2002.
- CAFEROĞLU, Ahmet, **Sivas ve Tokat İlleri Ağızlarından Derlemeler**, Türk Dil Kurumu Yayınları, İstanbul 1944.
- , **Anadolu Ağızlarında İçses Ünsüz Benzeşmesi**, TDAY - Belleten 1958, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1988, s. 1-11.
- CAN, Özgür, **Doğu Karadeniz Ağızlarında Kıpçakça Üzerine Tespitler**, Türk Dünyası, No. 13 (Bahar 2002), s. 119-124.
- DEMİR, Necati, **Trabzon ve Yöresi Ağızları**, Gazi Kitapevi, Ankara, 2006.
- DEMİR, Nurettin, **Türkçe Ağız Araştırmalarında Bazı Yöntem Sorunları**, Dialektolog, Sayı 4 (Yaz - 2012), s. 1-8.
- ERCİLASUN, Ahmet Bican, **Kars İli Ağızları: Ses Bilgisi**, Ankara 2002.
- , **Ağız Araştırmalarında Kullanılacak Transkripsiyon İşaretleri**, Ağız Araştırmaları Bilgi Şöleni, Ankara 1999, s. 43-48.

EREN, Hasan, **Türkçedeki Ermenice Alıntılar Üzerine**, Türk Dili, Ağustos 1995, s. 859-904.

ERGİN, Muharrem, **Türk Dil Bilgisi**, Bayrak Yayınları, İstanbul 2011.

GEMALMAZ, Efrasiyap, **Erzurum İli Ağzları I**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1995.

GÜLER, Metin, **Türkiye'deki İl ve İlçe Ağzları Üzerine Yapılan Lisansüstü Çalışmalarla İlgili Bir Değerlendirme**, Turkish Studies 7/4 (Sonbahar - 2012), s. 1835-1861.

GÜLSEVİN, Gürer, **Eski Anadolu Türkçesi Ağzlarında Uzun Ünlüler Üzerine**, Dil Araştırmaları, No. 5, Güz 2009, s. 39-56.

GÜNAY, Turgut, **Rize İli Ağzları**, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1978.

HACIEMİNOĞLU, M. Necmettin, **Türk Dilinde Edatlar**, Meb Yayınları, İstanbul 1984.

KARAHAN, Leylâ, **Anadolu Ağzlarının Sınıflandırılması**, 2. Bsk. Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2011.

-----, **Anadolu Ağzlarında Kullanılan Bazı Zarf-Fiil Ekleri**, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Prof. Dr. Zeynep Korkmaz'a Armağan, Ankara 1996, s. 205-236.

KOCA, Sinan, **Görece Yöresi ve Ağzları**, (Giresun Ü. SBE. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Giresun 2015.

KORKMAZ, Zeynep, **Gramer Terimleri Sözlüğü**, Türk Dil Kurumu Yayınları, (3. Baskı), Ankara, 2007.

-----, **Türkiye Türkçesi Grameri**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2009.

-----, **Nevşehir ve Yöresi Ağzları**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1994.

ÖNER, Mustafa, **Bugünkü Kıpçak Türkçesi**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1998.

ÖRÜNDÜ, Fuat, **Trabzon ve Yöresi Ağzları**, (KTÜ. SBE., Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Trabzon 2001.

SAĞIR, Mukim, **Anadolu Ağzlarında Ünlüler**, TDAY-Belleten 1995, Ankara 1997, s. 377-390.

-----, **Anadolu Ağzlarında Ünsüzler**, TDAY-Belleten 1995, Ankara 1997, s. 391-409.

-----, **Türkiye Türkçesi Ağzlarında Ünlü Varlığı**, Turkish Studies 3/3 (Bahar 2008), s. 563-578.

TEKİN, Feridun, **Trabzon ve Yöresi Ağzlarının Etnik Yapı İle İlişkisi**, Trabzon ve Çevresi Uluslararası Tarih-Dil-Edebiyat Sempozyumu, Cilt II, Trabzon 2001. s. 195-201.

-----, **Giresun Ağzlarının Anadolu Ağzları İçindeki Yeri**, Giresun Kültür Sempozyumu, İstanbul 1998, s. 267-275.

TOPALOĞLU, Ahmet, **Dil Bilgisi Terimleri Sözlüğü**, Ötüken Yayınları, İstanbul, 1989.

YİNANÇ, M. Halil, **Türkiye Tarihi – Selçuklular Devri**, İstanbul 1944, s. 112-113.

İNTERNET KAYNAKLARI

<http://www.vakfikebir.gov.tr/genel-cografya-ve-yeryuzu-sekilleri> 11.12.2016..

<http://www.vakfikebir.gov.tr/ilcemizin-tarihcesi> 11.12.2016.

<http://www.vakfikebir.gov.tr/egitim> 11.12.2016.

<https://mebbis.meb.gov.tr/KurumListesi.aspx> 11.12.2016.

<http://www.vakfikebir.gov.tr/nufus-ve-dagilimi> 11.12.2016.

<http://www.vakfikebir.gov.tr/ekonomi-finans> 11.12.2016.

ÖZ GEÇMİŞ

22.06.1991 Tarihinde Aksaray'da doğdum. Henüz yaşımı tamamlamadan ailemin Trabzon'a taşınması sonucu Trabzon kültürü ile yoğrulup lise eğitimime kadar olan süreyi bu şehirde geçirdim. Vakfıkebir Gülbahar Hatun Anadolu Lisesinin ardından da 2010 yılında Çorum Hitit Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümünde lisans eğitimine başlayıp 2015 yılında mezun oldum. 2014 yılında Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesinde Pedagojik formasyon eğitimi aldım. 2016 yılında Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde başladığım yüksek lisans eğitimine hâlen devam etmekteyim.

